david byrne - dertli divani - walkabouts - primal scream

ROLL

REMBETIKO

denize döktüğümüz şarkılar

220 000 TL
KDV dahil

william s. burroughs

paul weller

edip akbayram

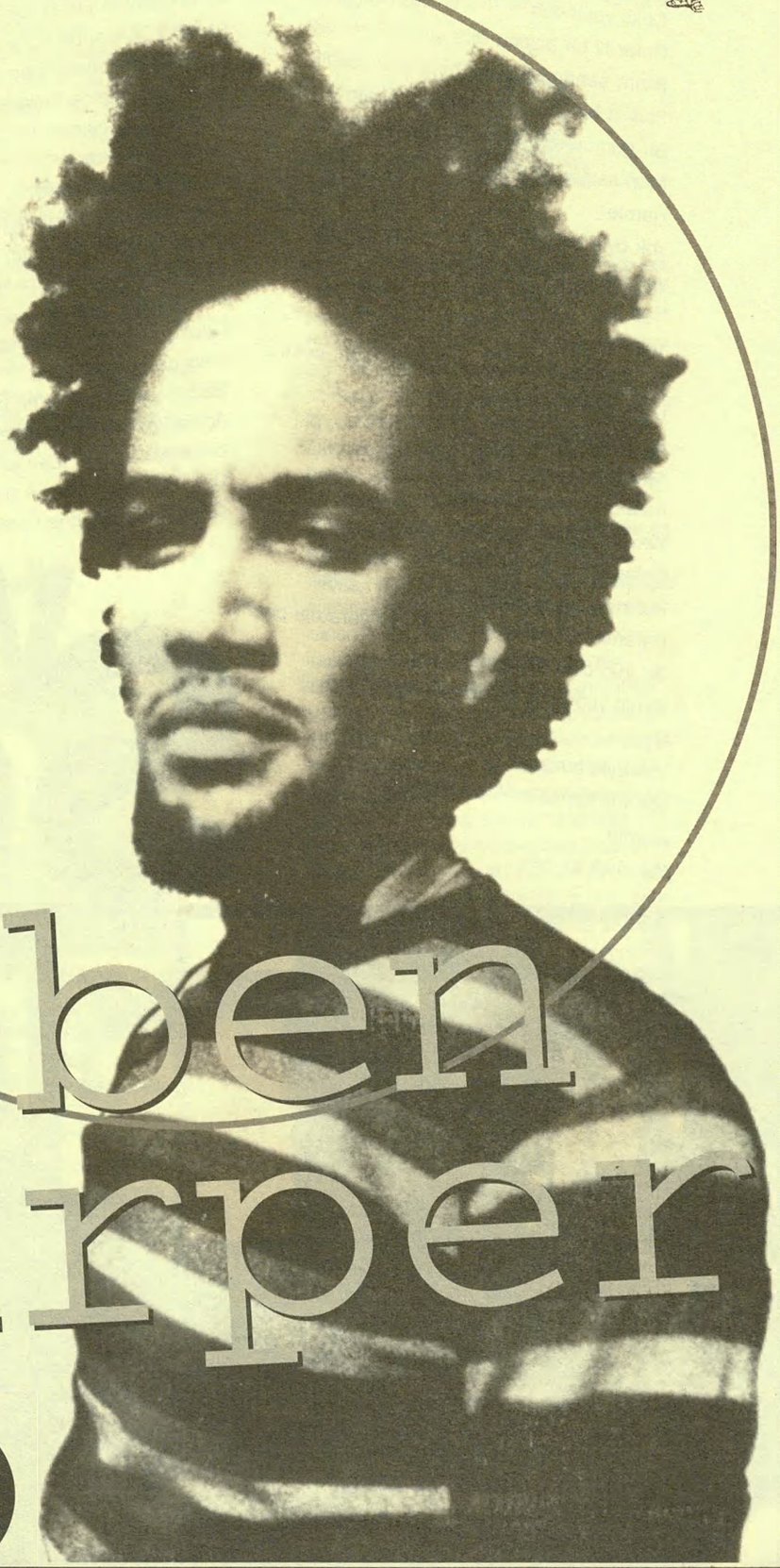

ben harper

sayı 11 eylül '97

ali farka touré + ry cooder + townes van zandt + 16 horsepower

Walker Scott

Türkçesi: Katıkol Melih

Hamle

Çok güçlü, çok cesurdu ele geçirildiğinde
Yendiler ve façasını bozdular
Eğer bu yola saparsa ay yavaşladığında
Gel ve dua et onun için
Onlar ki bir bizonu ters çevirir
Karnını yorgan yapıp uyurlardı
Sevgini al yanına
Dolaş onun gözlerinin kenarından
Eğer bu yola saparsa selam bile verme
Çekil yolundan
Onlar ki bir bizonu ters çevirir...
Bizim şehrimizde aşk bir panik halidir
Parkta bıraktığım ceketimin yarattığı panik
Bir gün ceketi alacağım elime
Markasına bakıp fısıldayacağım
Hamle
Yok öyle bir şey
yok hiç kimsenin kıpırdayacağı
Hamle
Yok öyle bir şey
Bir anne bekler öylece ayışığı kadar sessiz
Uzun çimenlerin arasında
Burnu donmuş soğuktan
Ne hisseder bu kadar derinden
Asla okunmaz yüzünden
Yavrum ağlama sakın
Onlar ki bir bizonu ters çevirir...
Bizim şehrimizde aşk bir panik halidir
Karanlıkta bıraktığım ceketimin yarattığı panik
Bir gün ceketi alacağım elime
Kimin yaptığına bakıp fısıldayacağım
Hamle
Yok öyle bir şey
yok hiç kimsenin kıpırdayacağı
Hamle
Yok öyle bir şey

Oğlan

Yolunu şaşırırsın tabii
sırtında bir oğlan çocuk taşırsan
at onu başından
kaybolsun aynaların karanlık çatlaklarında
bir zamanlar kendini aradığın unutulmuş avlularda.
Bakma yaşına
uzat elini dokun yeni yaşamına
gölgen değil ki senin o çocuk
nefesini tut bir an
işte şimdi kendinsin inan.
Almak yerine sana verecek o kadını aramalısın şimdi
şafağın kenarında sürüden ayrılıp
tüm süslerinden arınan kadını.
Gece örttüğünde kaygılarımızı
o başlar şarkısına,
mutlu eder seni
alır götürür derinlere.
Gece yolcularının aradığı pencere ışıkları
şişmiş gözlerinde senin,
kahkahalarsa baldırlarında gizlenir şehrin,
kimse bilmez yerlerini.
Gece rüzgarlarına kapılıp savrulan bu kırık parçalar
sevgide buluşurlar.
Bedeli ne olabilir ki bir çocuğun gözlerini açmanın?
Açmadığın ya da kaçtığın her kapının ardından
biraz daha üşür, topallarsın.
Oysa sırtındaki çocuk titrememeli
Onun daha adı bile konmadı

Bugün Yağmur Yağıyor

O mükemmel yaz gününde
bir tren penceresinde görmüştüm ilk seni
sigaramın dumanını aşıp
gözlerime ulaştı gülümsemen
ve bugün yağmur yağıyor
ben tüm bunları unutmaya çalışırken.

Bugün yağmur yağsa da
güneş vardı bir zamanlar ve sen
öğleden sonraları uyuklar
gece küçük, kara ayları sayardık

Şimdi o anları penceremden izliyorum
sen bensiz, ben de sensizken
çok sürttüm durdum sokaklarda
yaşlı kadınların talihsiz hikayelerini
dinledim
ayrı ayrı yerlerde
her yeni birine düşlerimizi anlattık
yine de içimizdeki boşluğu dolduramadık

Bugün yağmur yağıyor
ve ben sokaktaki küçük dereleri izliyorum
pek sokağa çıkmıyorum artık
tek başına anlamı kalmadı yürümenin
baksana köşedeki küçük fahişe bile
ayazda kalmış yaprak gibi titriyor
bugün sadece yağmur yağıyor.

Roll over 3B + 1 Ω

1 Ω Roll, Om bir Roll, Roll'om bir, Roll 11

Om ba da om ba da om
Dikkat dikkat:
11, 11, om
om bir, om bir, om
Dikkat, dikkat, kat dik kat
Dikkate dikkat,
İşte hakikat, hakiki hakikat:
Tantra, tantra, tan
tra tan tra tan tra tan
Dikkat, dikkat, kat dik kat
Tantra, tantra, tan
tra tan tra tan tra tan
Roll başlıyor: Om ba da om ba da om
Fakat dikkat, kat kat dik kat
Tempo değişiyor:
Rallentando, Roll'entando, do
Do - sol - do
Lavta kopuk kopuk çalıyor,
kemandan yoğun, uzun bir nota yükseliyor
Ve obua:
Karuna - Karuna - Ka
Bango giriyor araya: Om ba da om ba da om
Om ba da om ba da om.
Roll'om, roll'om, roll
11, om bir, om
bir om, bir om, om bir om
Roll'om, roll'om, roll
Fakat dikkat, kat dik kat
Tempo değişiyor, iyice yavaşlıyor:
Rallentando, rollentando, rallentando
Keman, lavta
ve flütten tek, uzun bir nota
K
Karuna - Karuna
K
Boşluk.
Sonsuzluk.
K
os - K - om - K - os - K - om - K
om, bir om, om bir om, om
Soluk. S - o - l - u - k
K
Ruh ve sezgi. Eylem ve imgelem.
Ve zihin.
Zihin ve ses, ses ve anlam, anlam ve zihin
Ve Bach,
Johann Sebastian
Dikkat dikkat
Dördüncü Brandenburg Konçertosu başlıyor
Fakat dikkat, kat kat dik kat:
Tempo var, zaman yok.
Kemanlar, flütler, arplar
zamansızlık içinde ilerliyor;
hoplaya zıplaya
hop hop, zıp zıp, hop hip, zip hop, hop zip,
hip zop
Dikkat dikkat: Aldous Huxley diyor ki,
"Suskunluğa en yakın musiki
Bach'ınki; özenle düzenlenmiş olmasına
rağmen
katışıksız ruha en yakın musiki, onunki"
Bach, Bach, Bach. Fakat dikkat,
müzik değişiyor, kat kat dik kat, kat dik kat
Brahms'tan bir vals: "Sevgililer Dansı" başlıyor:
Bir-iki ve üç ve bir-iki ve üç
ve bi-i-i-r iki üç, bir - ve bir ve ki-üç
ve bir ve
om.
Om ba da om ba da om
Bir om, bir om, om bir om
Kat. Kat, kat. Dikkat, dikkat,
Kat be kat dik kat
müzik yine değişiyor ve fakat
dikkate dikkat, işte en hakiki hakikat:
Tat tvam asi – asi tvam tat – tvam asi tat
asitatasitatasitat
Şimdi dinleyelim pür dikkat:
"I am you are, he is me and we are..."
John, Paul, George ve Ringo'ya 1000 selam,
şarkıya devam:
"I am you are, he is me and..."
ben o, o sen, sen o, o –
Om.
Tat tvam asi – om
Bir om, bir om, om bir om
Roll'om, Roll'om, Roll om bir om
Roll 11: om.
Om ba da om, amma da om
Bir om, bir om
Uysa da om, uymasa da om
Om ba da om, om ba da om
Roll over om!

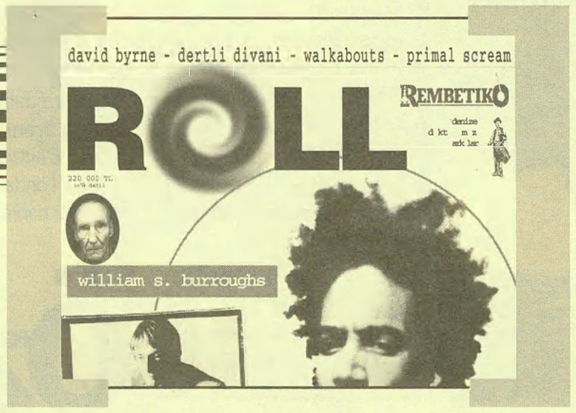

4 Ajans

9 Fotosentez

12 Ben Harper

16 David Byrne

18 Walkabouts

20 Townes Van Zandt
21 16 Horsepower

22 Dertli Divani

24 Edip Akbayram

28 Paul Weller

30 Primal Scream

32 Rembetiko

37 Fedon
38 Ry Cooder

40 Ali Farka Touré

42 Muhammed Ali
43 Çizgi-roman erkekleri
44 Konser - Festival

46 Roll Gayd

48 Albümler

56 Liste
57 William S. Burroughs

62 Ansiklopedi

Abdurrahim Soğan, Atilla Aydoğdu, Bilge Barhana, Cem Sorguç, Cüneyt Cebenoyan, Cüneyt Kalabalık, Derya Bengi, Ender Ergün, Eray Makal, Ensar Altun, Erdir Zat, Hakan Lokanoğlu, Gökhan Pamuk, HknKrtsh, İlker Aksoy, Kerem Demir, Melih Katıkol, Merve Erol, Murat Borovalı,Nedim Yalgı, Nevzat Çalışkan, Ogan Güner, Özgür Uçkan, Salih Nâzım Peker, Sarp Keskiner, Serdar Beyaz, Serkan Seymen, Sid, Siren İdemen, Tunçay Kulaoğlu, Ulaş Özdemir, Ümit Bayazoğlu, Yücel Göktürk

Baskı: Serler Matbaası **Dağıtım:** Bir-Yay **Adres:** Sıraselviler Caddesi 64/3 Taksim İstanbul **Tel** 0 212 245 29 13 **Yıl** 2, **SAYI** 11 - EYLÜL '97
İmtiyaz Hakkı: Nefes Yayıncılık adına Yücel Göktürk **Sorumlu Yazışleri Müdürü:** E. Derya Bengi

AJANS

Roll dergisi, Talim Terbiye Kurulu'nun 30. 08. 1997 gün ve 698 sayılı kararı ile 1997-1998 öğretim yılının ikinci döneminden itibaren lise ve dengi okullarda 5 (beş) yıl (on dönem) süreyle ders kitabı olarak kabul edilmiştir.

Dünyada Türkün olmadığı yer yok. **MURAT GÖĞEBAKAN**

geri dönen **canavar çaycı nihat**, gözlüklü'yü ve saçlı'yı hiç sevmiyor, gıcık alıyor.

12 Eylül, Çaylaklar gidiyor.

Bukowski'den nefret ediyorum! İhtiyar domuz! O ne rezillik öyle! Edebiyattan konuşacaksak Dostoyevski'den bahsedin bana... **LOU REED**

Kendilerini işe vermiş kimselerin yumuşak başlılığı, her şeyin uzağına sıçramış insanların dünyaya diklenişi kadar büyüleyici. **LATİFE TEKİN**, *Aşk İşaretleri*

Prodigy, 27 Eylül'de Moskova Kızıl Meydan'da bir konser veriyor. Suni kar yağdırma ve bir kayak rampasının Kızıl Meydan'a kurulması söylentileri var.

Kylie Minogue, **Manic Street Preachers**'den James Dean Bradfield ve Sean Moore ile iş pişiriyor. Eylül itibariyle gün yüzüne çıkacak single'da birlikte yazdıkları "Some Kind Of Bliss" parçasına, Bradfield gitar ve bası, Moore ise davulu ile de dahil oluyor. Prodüktör, zamanında James ve Manic'e bulaşmış Dave Eringa.

Tindersticks benzeri bir 'cool' tayfadan oluşan, 'melankolik mod' müziğin yeni grubu **Mustard** ilk single'ı 'Maniac'ı çıkardı.

Republica'dan Tim Dorney ve Saffron, ikinci albümleri için Londra'daki kendi stüdyolarında çalışmaya başladılar. Ekim ayına bir single, yıl sonuna ise albümü planlıyorlar.

Eski Depeche Moder **Alan Wilder** yeni bir albüm kaydına girişti. İlk single "Drifting"in ekimde çıkacağı tahmin ediliyor.

Tüm tembelliklerine rağmen **The Sundays**'in yeni albümü "Static And Silent"ın sonu gözükmüş.

Duran Duran'ın çıkışı yeniden ertelenen albümünün kesin olmamakla beraber ismi 'Medazzaland'. Warren Cuccurullo, Nick Rhodes ve eski-"yeni romantik" Simon Le Bon'dan mevcut trio'nun "The Saint" filminde yer alan "Out Of Mind" adlı parçası da albüm dahilinde. Ayrıca sonuçlanmak üzere olan bir başka yeni parça "Electric Barbarella". (Tabii ki Jane Fonda'nın Milo O'Shea karakterini canlandırdığı "Barbarella" filminden mülhem.)

Marianne Faithfull ve **Blur**'dan Alex James arasındaki müzikal işbirliğinin sonucu, "Hang It On Your Heart".

1975 şubatında üç milyonu aşkın insanın katıldığı bir cenaze töreniyle toprağa verilen **Ümmü Gülsüm** adına, ölümünün ardından 22 sene geçtikten sonra bir müze kuruluyor. Kahire'de, Nil kıyısındaki Al Manesterli sarayının bir bölümü Ümmü Gülsüm'den kalan anılarla donatılacak. Mücevherleri, kişisel eşyaları ve uğurlu geldiği için üstünden hiç eksik etmediği hilal biçimindeki elmas broşu da sergilenecek objeler arasında yer alıyor. Kültür Bakanı tarafından Ümmü Gülsüm'ün bütün dostlarına, hayranlarına, tüm Arap dünyasına bir çağrı yapıldı ve onun fotoğraflarının ve her tür eşyasının müzeye bağışlanması

Spagetti Eastern

İtalya'da basılan bir toplama CD'de Zen'in "Spagetti Eastern" adlı parçasına rastladık ve "yakışmış" dedik. CD'nin adı "Floralia Volume 2". Serinin ilk CD'si İtalyan psychedelic cenahtan grupların şarkılarından oluşuyormuş. İkincisinde ise dünyanın çeşitli memleketlerinden psychedelic müzik yapan ekipler başarıyla bir araya getirilmiş. On/Off isimli indie şirket, Zen'in Amerika'da yayınlanan "Derya" albümünü çok beğenince İstanbul'da Zen'cilerle temasa geçmiş ve daha önce hiçbir albümlerinde yer almayan "Spagetti Eastern" şarkısını kopartmış. "Floralia"da Zen'in haricinde Humus (Meksika), Dunlavy (ABD), Tribe Of Cro (Belçika), Ole Lukkoye (Rusya), Iron Bong (ABD), Moonflowers (İngiltere) gibi grupların birer parçası var.

1 Soru 1 Cevap

Jewel'e sormuşlar: **İlk aldığınız albüm neydi?**

–Pink Panther zannederek Pink Floyd satın almıştım. Dört ya da beş yaşındaydım, doğru dürüst okuyamıyordum bile. "The Wall"daki bütün şarkıları Pembe Panter'in söylediğini sanarak dinledim. Eh, biraz garipti tabii... Alaska'da büyüdüğüm kasabadaki bir süpermarketten satın almıştım bu albümü.

NURDAN İPEK

Özü bozmadan...

Rock kökenli İzi Eli ve halk müziği söyleyen Nurdan İpek bir araya gelerek "Bizim Sevdamız" albümünü hazırladılar. Anadolu rock havası taşıyan, genelde sert gitarların öne çıktığı ilginç bir çalışma. İpek'in ince vokalini, Eli'nin distorsiyon gitarını konuşturduğu bir prova sonrasında görüştük ikiliyle...

Sert gitarlar üstüne türküler söylemek ve bir albüm yapmak fikri nasıl ortaya çıktı?

İzi Eli: Albüm öncesi Nurdan halk müziğiyle uğraşıyordu, bense rock'la. Beraber çalışma kararı aldığımızda ikimizin de yaptığı müzikten ödün vermemesini, ama ortaya yeni bir şey çıkarmayı düşündük.

Siz neden bir rock müzisyeniyle çalışmak istediniz?

Nurdan İpek: Beraber çalışmaya başladığımızda kafamızda albüm yapma fikri yoktu. Amacımız halk müziğine yeni bir şeyler, bir tat katmaktı. Yapılmamış bir şey yapalım diye bir iddiamız da yoktu. İlk denediğimiz türkü Veysel'in "Güzelliğin On Para Etmez"i oldu. Sonra da devam ettik.

Albümün havası 70'lerin Anadolu rock'unu çağrıştırıyor...

İ.E.: Dikkat edilecek olursa, albümdeki her şarkının düzenlemesi birbirinden farklıdır. İlla ki 70'lerin havasını versin demedik. Tüm şarkılar, şarkının kendi havasının hissettirdiği şeye göre kaydedildi.

Müzikal geçmişlerinizden bahseder misiniz?

N.İ.: Kırşehir doğumluyum, 16 yıl orada yaşadım. Kırşehir'in müzik birikimini zaten biliyorsunuz, Neşet Ertaş'lar, Çekiç Ali'ler, Hacı Taşan'lar... Kırşehirli olup da türkü sevmemek, söylememek mümkün değil. Orada Halk Eğitim'de solistlik yapmaya başlamıştım. İstanbul'da üniversiteye gidene kadar çeşitli yerlerde solistlik yaptım. İstanbul'da Arif Sağ Sazevi'ne ve Ruhi Su Dostlar Korosu'na devam ettim. Birinden notasıyla halk müziğini, öbüründen çoksesli müziği öğrendim. Belki vokalistliğime çok şey katmadı koroda çalışmak, ama konser birikimi çok şey verdi. Ayrıca ben otantik biçimde halk müziği yapan birisi değilim. Ama türkülerin bir özü olduğuna inanıyorum, form açısından da onları

4→

sıcak bir günde
mayonez insanı öldürür
böyle demişti bana teyzem
cüzdansız sokağa çıkmamamı da
söylemişti bana
olur da öldürülürüm
cesedimi tanımaları gerekir diye
SAM SHEPARD, Motel Günlükleri

Bak, dikkat et, Atatürk hep üretim halinde. ÇELİK

Musiki, sanattan ziyade dine benzer
AHMET HAMDİ TANPINAR

25 Eylül, Kestane karası fırtınası

Gün geçmiyor ki ülkemizde ilginç bir olay yaşanmasın.

1 reklam
Yiğit Akü teklemez, şoför beklemez.

Din, baskıya tâbi yaratıkların iç çekmesi, kalpsiz bir dünyanın kalbi, ruhsuz olayların ruhudur. Din halkın afyonudur.
KARL MARX

istendi. Yıllardan beridir özellikle Mısırlı entellektüeller bu müzenin açılabilmesi için kampanyalar yürütüyordu. Mirasçılarıyla çıkan anlaşmazlıklar yüzünden, Ümmü Gülsüm'ün zamanında yaşadığı, Nil kıyısında, Zamalek mahallesindeki evinin müze haline getirilmesi mümkün olmamıştı.

Rolling Stones'un "Bridges To Babylon" (Babil'e köprüler) adlı yeni albümünün tanıtım toplantısı "köprüaltı"nda yapıldı: New York'da, Hudson nehri üzerindeki Brooklyn köprüsünde... 55 Model kırmızı bir Cadillac'la teşrif ettiği toplantıda Mick Jagger, "New York, zaten Hudson üzerindeki bir Babil değil midir?" şeklinde bir espri yaptı. Yapılan açıklamalara göre, albüm 23 Eylül'de yayınlanıyor. Dust Brothers'ın da katkıda bulunduğu albüm, "rock, blues, rhythm & blues ve electronica" karışımı olacakmış. Wayne Shorter, Me'Shell Ndegéocello gibi "uzman konuk"ların da yer aldığı albümün Amerika turnesi, 23 Eylül-12 Ekim arasında gerçekleşecek. 50'lik delikanlılara 1998 yılı içinde de Meksika, Latin Amerika, Asya ve Avrupa yolu gözüküyor... Çok mühim bulduğumuz bir not daha ekleyelim. Stones bu turnede sadece stadyumlarda değil, iki-üç bin kişilik küçük salonlarda da çalacakmış.

Oasis'in yeni albümü bilindiği gibi "Be Here Now" adını taşıyor. İsim, öldürülmeden birkaç ay önce John Lennon'ın bir gazeteciye verdiği mülakattan mülhem. Gazeteci soruyor: "Rock'n'roll müziği dünyamıza yönelik bir mesaj mıdır?" Lennon cevap veriyor: "Yes, to be here now". Bu arada albümün çıkışıyla beraber, İngiliz basınında yayınlanan bir makalede şöyle bir cümle kullanılmış ki, yazmadan geçemeyeceğiz: "Oasis'in zaferi, Britanya'nın bir birleşik krallık olduğunu hatırlamamız için bu yüzyılda önümüze çıkan son fırsattır." Son bir cümle de Noel Gallagher'dan ekleyelim. Albüm hakkında şunları demiş Noel: "Eski güzel bir pub-rock plağı ya da Strawberry Fields Forever'ı çalan bir Led Zeppelin gibi 'çınlasın' istedik."

Aksanat Caz Festivali

8-19 Ekim tarihleri arasında düzenlenecek Aksanat Caz Festivali'nde bir aksilik görünmüyor. Görünen odur ki, Betty Carter dışındaki bütün İstanbul konserleri Cemal Reşit Rey'de olacak, Carter ise Sabancı Center'da ağırlanacak. Ankara konserleri ODTÜ ve Hilton arasında paylaştırılmış. Workshop etkinliklerine katılacak müzisyenler arasındaysa James Carter, Adam Rudolph, Yusef Lateef, Craig Harris, Ned Rothenberg, Erkan Oğur gibi isimler var.

Rotting Christ

Black metal camiasının insanlarını sevindirecek bir konser haberimiz var. Yunanlı black metal grubu Rotting Christ, 11 ve 18 Ekim tarihlerinde memleketimizde iki konser verecek. 1991 yılında bir EP'yle camiaya adım atan grup, sonradan çıkardıkları LP'lerle 'klasik' mertebesine erişti bile neredeyse. Rotting Christ, 11 Ekim'de Taksim DNA'da, 18 Ekim'de Ankara Saklıkent'te sahne alacak. Ankara konserinde gruba Witchtrap da eşlik edecek. Ayrıntılı bilgiler için 0216 418 11 46 numaralı telefondan ve 0216 349 22 68 fakstan Güzin Bilgi'yi arayabilirsiniz. Hatırlatalım, grubun 1997 albümü "A Dead Poem" de kaset ve CD formatında piyasaya sürülmüş durumda.

Jeff Buckley'nin konser kayıtlarından oluşturulan bir derlemenin yakında yayınlanacağı söyleniyor

bozmadan duyurmak istiyorum.

Vokaliniz biraz Selda'yı hatırlatıyor...

N.İ.: Selda, bu ülkede ilk kez rock altyapı üzerine türküler söyleyen kadın sanatçıdır. Onun sesi de benimki gibi soprano ve bozlaklara yatkın sesimiz var. Benim de dahil olduğum 80 sonrası kuşağı, Selda'yı, Ahmet Kaya'yı, Edip Akbayram'ı dinleyerek büyüdü. Selda'nın büyük bir ses olduğunu biliyorum ama onu taklit etmiyorum.

Sizin Nurdan İpek'le çalışmadan önceki halk müziği birikiminiz nasıldı?

İ.E.: Aslında Nurdan'la tanışmadan önce çok fazla halk müziğimizi tanıdığım söylenemez. Otantik olarak çok güçlü bir müzik olduğunu biliyordum, mesela Çekiç Ali, Aşık Veysel dünya çapında insanlar... Ama bu müziği çağdaş, güncel hale getirmek için çok fazla yenilik yapılmadığını gördüm. Yaptığımız Anadolu rock diye tanımlanıyor ama, rock bir müzikal form olmaktan çok bir ifade biçimi. Zenci blues müziği ile Türk halk müziği arasında bir paralellik var. Siyah adam kendi otantik müziğini yaşantısıyla birleştirmiş, hiçbir akademik eğitim olmadan enstrümanına kendi müzikal formunu yansıtmıştır. Blues müziği, ragtime, delta blues, Chicago blues, country blues, rockabilly gibi evrimlerden geçtikten sonra rock'a dönüşmüştür. Bizim de yapmaya çalıştığımız, halk müziğinin kendi formlarını enstrümanlarımızda yakalayabilmek. Bunlar gerçekleşmeden distorsiyon gitarın alışılmış kalıplarını kullandığımız müzik Anadolu rock olmaz.

Sizin rock geçmişiniz nasıl başladı?

İ.E.: Gitara başlamam, Beatles'ın son dönemleriyle Deep Purple, Led Zeppelin, King Crimson gibi devlerin yeni yeni duyulmaya başladığı dönemlerdedir. O duyarlılığı, yaşam felsefesini o yıllarda yakaladığımı söyleyebilirim. Antonio isminde bir hocadan, Neşet Ruacan'dan gitar dersleri aldım. Çeşitli albümlerde, gruplarla çalıştım. Halen Natilus adlı hard-rock grubunda çalıyorum. Bir ara da Sefarad müziğiyle uğraştım.

Yaptığınız müzikte Yahudi kökeninizin etkisi oldu mu?

İ. E: Yahudi kökenli olmamın müziğime direkt bir etkisi yok. Daha doğrusu, varsa da farkında değilim. Bu etki müziğimin bir yerinde ortaya çıkıyordur mutlaka, ama nerede, nasıl çıkıyor bilmiyorum.

Büyük bir plak koleksiyonunuzun olduğu doğru mu?

İ.E.: Aşağı yukarı on senedir koleksiyon yapıyorum. Eskiden bu kadar çok plak elde edemiyordum parasızlıktan. Şimdi eksikleri kapatmaya çalışıyorum. Eskilerden topluyorum. İsmi duyulmuş şeylerin çoğu var, özellikle ismi duyulmamış ve orijinal baskı olanları bulmaya çalışıyorum. Albümün yeni baskısını bulmak da mümkün, ama ilk baskıyla o ana geri dönüyorsun ve onu yaşıyorsun. O anı yaşadıktan sonra o müziği daha iyi hissedebiliyor insan.

Söyleşi: ***Ulaş Özdemir***

→5

Okuma bayramı

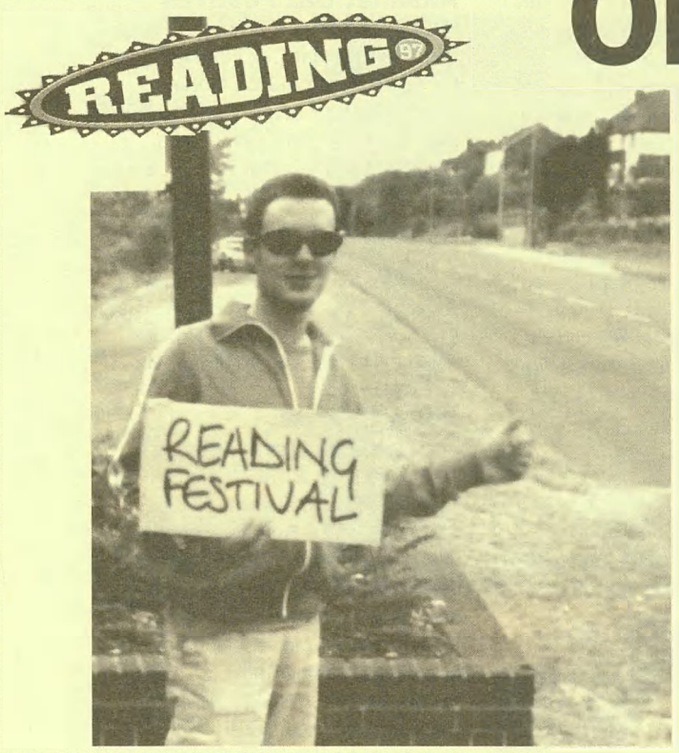

Selanik'teki U2 konserine gidip gitmeyeceğimiz meçhul, ama siz pek ihtimal vermeseniz de Reading'e kadar gittik, üç gün üç gece festivali seyrettik. Bir sürü grup arasından aklımızda kalanları anlatalım bari...

Reading Festival bilindiği gibi okuma bayramı değil, alternatif müzik aleminin en önemli gösterilerinden biridir. 1976'dan beri süren, 80'lerin sonundan beri iyice alternatif bir çehreye bürünen festival, gene bir sürü grubu bir araya getirdi. Gidip durumu yerinde teşhis ettik. Ve tabii, üç gün boyunca içip İngiliz hatunları kesmekten başka şeyler de yaptık, birçok grubu gördük. İşte bu gruplardan Roll okuru için seçtiklerimiz:

The Pecadiloes, psychedelic rock ile dance müziğininin iyi bir füzyonu. Kulaklarınıza değil, beyin sinapslarınıza hitap ediyorlar.

Simon Warner, Jacques Brel-Tom Waits hattından gelen, kadri bilinmemiş bir sanatçı. Her şarkısında bir hikaye anlatıyor ve yetmezmiş gibi bunları sahnede canlandırıyor. Bazen klasik müzikten kabare müziğine, rock'tan easy listening'e uzanan sound'uyla on kişilik orkestrasının hüznü, bazense Simon'ın komik vokaliyle günün en iyi sürprizi. Yıllardır Brit-pop'un en karanlık yüzünü yansıtan, hatta goth sınırlarında müzik yapan **Strangelove**, daha yumuşamış, yüzünü aydınlığa dönmüş gibi. Özellikle "Freak" ve "Superstar", 35 derece sıcaklık yaymakta olan güneşi bile gölgede bırakarak parlıyorlar. **Stereolab**'in incelikli ama basit, hüzünlü ama dansedilebilir bir sound'u var. İçe dönük şarkıları bu kadar büyük bir sahneyi dolduramıyor belki ama, gene de takdir etmemek elde değil. Bir saat kala-

ERDAL AKKAYA

"Az bağlamalı" bir albüm

Erdal Akkaya bir dönem bağlamasıyla pek çok albüme eşlik ettikten sonra ilk albümü "Rüzgarla Gelen"i yayınladı. Bol bağlamalı pek çok albümün yayınlandığı şu günlerde Akkaya, "az bağlamalı" bir albüm hazırlamış. Cazdan flamenkoya uzanan, ama çok öne çıkmayan bir altyapı mevcut albümde. Albümün hikayesiyle başladık Akkaya ile sohbetimize...

Albüme başlayalı birkaç yıl oldu galiba. Ama biraz geç yayınlandı...

Albümü biz Kadir Karakoç'la, Hasret Gültekin Kültür Merkezi'nde, oradaki kültürel faaliyetleri desteklemek amacıyla tasarlamıştık, 1995 başlarıydı. Repertuar hazırlandı. Ağır ama emin adımlarla yürüyelim, stüdyoda daha geniş zamanımız olsun dedik. Bu arada Güler Gültekin'le, Nilüfer Akbal'la yaptığımız çalışmalar girdi araya.

Albüm çıkmadan önce herkes sizin bağlamanıza methiye düzüyordu. Ancak albümde en fazla üç-dört yerde bağlama yoğun.

Farklı, deneysel bir çalışma oldu. Albümün içinde bağlamayı çok fazla kaldıracak parça olduğunu sanmıyorum. "Fırat"ta bağlama ön planda, "Hozat"ta ise meyi öne çıkardık.

Bağlama bombardımanı var şu sıralarda. Sazı eline alan herkes bir albüm yapıyor. Bundan dolayı biraz geride durma gibi bir tavır mı oldu?

Bir türkü meşhur oluyor, ondan sonra herkes aynısını söylüyor. İşte "Yol Ver Dağlar"... Biraz bunların dışında olsun istedik. Ama bu demek değildir ki bir bağlama bombardımanı var, ben mücadeleden geri kalacağım. Çalınabilir yani. Biraz daha otantik değişlerin olduğu bir albüm yapmayı ben de düşünüyorum.

Sizi konuştuğumuz herkes Hasret'le arkadaşlığınızdan bahsediyor. Hasret'i anlatabilir misiniz biraz, sizin bağlama çalmanızda etkisi nedir?

1984 yılında Şirinevler'de Hüseyin Fırtına Kültür Merkezi'nde tanıştık. Ben dershanede bağlama çalıyordum. Ortaokul kıyafetleri, koltuğunun altında kitaplarıyla geldi. O zamanlar popüler olmamıştı daha. "Bir dost bir post yeter bana"yı çalıyordum. "Sen ne güzel bağlama çalıyorsun" dedi. Tanıştık, sık sık görüşmeye, beraber çalmaya başladık. Araştırıcı bir kişiliği vardı. Talip Özkan'la Arif Sağ'ı sentezliyordu. Arif Sağ'a hayranlığı vardı. Attığı tezeneler çok ilginç geliyordu bana. Özellikle Koçgiri yöresini çok iyi ifade ediyordu. Kürtçeyi güzel okuyordu. Kürtçe havaların, ağıtların tavır oluşturmasının kendisine etkisi olduğunu düşünüyorum.

Şelpe konusunda neler düşünüyorsun? Arif Sağ'ın yerleştirdiği bir tavır var mesela...

Arif Sağ şelpe çalmıyor. O kıvrak hareketleri filan şelpe diye algılanıyorsa bilmem, ama bana göre şelpe değil. Daha çok şovu andırıyor. Şelpe aslında otantik bir icra biçimi. Bu insanların şelpe icra ettiklerini söylemek güç olur. Daha bir modernize olmuş hali ve biraz da klasik gitardan, flamenkodan alınmış şeyler var.

Bir zamanlar Akkayalar İkilisi vardı. Onlarla bir alakanız var mı?

Akkayalar İkilisi kızkardeşlerim benim. Onlarla kısa bir dönem konserlerim oldu, bağlama çaldım. Şimdi Almanya'dalar. Beş albüm yaptılar. Üç tanesi saf bağlama albümüydü. Güzel şeyler yaptılar.

Daha önce birçok albüme çaldınız. Stüdyo müzisyenliği yapabilecekken çabuk sıyrıldınız bunlardan...

Uzun zaman yurtdışındaydım. Türkiye'ye geldikten sonra bir-iki albümde çaldım. Ama müzikal anlamda bunun fazla bir getirisi olduğunu sanmıyorum. Sadece stüdyoda kalan, ticari ilişkilerden beslenen biri olup çıkıyorsun.

Söyleşi: **U.Ö.**

6→

30 Eylül, Tuna geçimi fırtınası
Mercidabık, Ridaniye, Çaldıran
Make love not war children
FERHAN SENSOY, Sahları da Vururlar

Günler nasıl olsa geçiyor fakat ermiyor geceler sona bir türlü (İsmail Baha Sürelsan'ın muhayyer-buselik eseri)

Ama büyümenin bir parçası da üzerinden düşmeden ironiye binebilmek değil mi? **JULIAN BARNES**, Metroland

Dünyanın her ülkesinde gelin-kaynana geçimsizlikleri, anlaşmazlıkları olagelir; bu anlaşmazlıklar fıkra ve karikatürlere konu olur. Bunda, erkek annesinin, oğlunu gelinden kıskanmasının rolü vardır. Bu kıskanma elbette bilerek yapılan bir kıskanma değildir.

GARCIN: Hah! Yalnız iki kişisiniz öyle mi? Sizi daha kalabalık sanıyordum... *(Güler)* Demek cehennem bu. Hiç aklıma getirmezdim böyle olacağını... Acı, ateş, kızgın ızgara, hepsi sizsiniz demek... Ay! Ne gülünç şey... Kızgın ızgaranın ne gereği var: Cehennem Başkalarıdır. **JEAN-PAUL SARTRE**, Gizli Oturum

balık içinde dikilip dinlenecek müzik değil, ama yere yatıp gökyüzüne bakarak dinlendiğinde muhteşem.
İki grubun devamlı birbiriyle karşılaştırılması, genelde her şeyi katagorize etmek isteyen müzik yazarlarının yarattığı bir durum. Ancak "Laid" zamanında **James**, müziği görüntüsü ve sahne şovlarıyla gerçekten U2'yu andırıyordu. Aradan yıllar geçti ve "elektronikleşen" U2'nun aksine, James şarkı yazarlığında olgunlaştı, biraz Brit-pop'un etkisiyle yeni bir sound yarattı. Aslında şarkı değil, hep bir ağızdan söylenecek marşlar yazıyorlar. Şimdi grubu zor bir dönemeç bekliyor. Çünkü bir "marş" yazıp da bunu ancak küçük bir salona söyletebilirseniz, gülünç duruma düşersiniz.

Cast: Artık bu da ne! Yani Oasis de göstere göstere apartıyor ama, en azından onlar hakkını veriyorlar. John Power ve arkadaşlarında biraz utanma olsa, bir gün sonra sahneye çıkacak The Orb'la aynı zamanda müzik yapmaz, bu işi bırakırlardı. **Suede**, kesinlikle yaşayan en büyük rock gruplarından biri. Gitarist Bernard Butler'ın ayrılmasından beri çok eleştiri aldılar, ama Reading '97, güçlerinden hiçbir şey kaybetmediklerinin kanıtı. "She"nin insanın kalp atışlarını hızlandıran intro'sundan "Beautiful Ones"ın hep beraber söylenen outro'suna kadar mükemmel. "So Young" ve "Animal Nitrate" hâlâ ilk günkü tazeliğinde. Brit-pop yapıyorlar ama, bu etiketle sınıflandırılmak için fazla iyiler. Gitar müziğinin tıkandığı, birbirinin neredeyse aynısı yüzlerce grubun piyasaya doluştuğu bir dönemde Suede, kendinden başka hiç kimseye benzemeyen az sayıda gruptan biri. 'En iyi konser' dalında oyumuzu alıyorlar. **Rude Club**, sıkı bir riot-girl olduğu her halinden belli olan, adını bilmediğimiz, ama ilk görüşte aşık olduğumuz bir hatunun önderliğinde, sağlam bir punk-rock grubu. Courtney Love seyretseydi, bayağı kıskanırdı herhalde. **Asian Dub Foundation**, Doğu ezgileriyle süslü drum'n'bass üzerine sıkı bir rap yapıyor ama, asıl önemlisi mesajları. ADF, tamamı beyaz bir topluluğa ırkçılık karşıtı, yakıcı sözleri birbiri ardına sıralarken, bazıları sanki hiç söz yokmuş gibi ritmle dansediyor, bazıları hafiften uzuyor, bazıları boş boş etrafa bakıyor, küçük bir azınlıksa, sözlere alkışla karşılık veriyor. **My Life Story**, biraz Pulp'ın birkaç yıl önceki halini hatırlatıyor: Işıltılı ama henüz mükemmel değil. Ya ikinci bir Pulp vakası yaratacaklar, ya da kaybolup gidecekler. Haysiyetli bir rock dinleyicisi olarak **Republica**'ya pek yüz vermemiş olabilirsiniz. Ama, karizmatik şarkıcı Saffron önderliğinde öyle bir patlıyorlar ki, başta küçümser bir edayla sahneye bakanlar bile, sonunda utana sıkıla tempo tutmaya başlıyorlar. **The Orb**, ana sahnedeki eski moda gitar grupları arasında tek elektronik grup olmanın avantajını çok iyi kullanıyor. Sahneye uzay aracını andıran bir piramid içinde çıkan ve bilgisayar animasyonlarıyla müziğini destekleyen grup, hipnotize edici, hem dansettiren hem de insanın içini ürperten, yeni bir binyılın geldiğini hatırlatan bir konser verdiler. Kalabalığın büyük bir bölümünün alkışını alarak gitar muhafazakarlarına, artık elektronik müziği inkar etmenin mümkün olmayacağını gösterdiler. Richey'den sonra yaptıkları "Everything Must Go" ile bayağı çok satan, ama eski hayranlarının önemli bölümünü hayal kırıklığına uğratan **Manic Street Preachers**, ikinci günün head-liner'ı. Eskiden daha elit bir grup olan Manics, bu albümle yeni hayranlar kazanmış: Pogo canavarları! Bu arkadaşlar, grubun eskiden bazılarına neler ifade ettiğinden habersiz, yakalayıcı gitar melodileri eşliğinde birbirlerini itip kakıyorlar. Gene de dört albümünden de parçalar çalan Manics, eski-yeni bütün hayranlarını memnun ediyorlar. Ancak ironik olan, "bir zamanlar vuran kelimeler, şimdi yorgun dudakları çürütüyor" dizesini yazan adamın grubunun, yokluğunda aynı hale düşmesi. Richey James'in ruhunu grupta yaşatan kişi gibi duran Nicky Wire, hâlâ ayakta, grubun canlı performansı iyi ama... Ama sahnenin sağ tarafındaki boşluk da çok büyük. **Audioweb**'in müziğinde Jamaika esintileriyle beraber Manchester'a ait gitar ve synthesizer tınıları da ön planda. Bunu "Britanya müziği", yani sırf siyah ya da beyaz değil, imparatorluğun içindeki tüm kültürlerin müziği olarak tanımlıyorlar. "Daddy Was A Bankrobber", Madness'in klasiklerini anımsatan, karşı konulmaz derecede eğlenceli bir şarkı. Unutmayın, "geleceğin müziği ne" sorusunun tek cevabı Prodigy değil. **Dinosour Jr**, tam bir hayal kırıklığı. Grup, uzun zamandır en iyi albümlerini çıkarmasına rağmen, bugün öylesine zayıf ki, karşımızdakinin onlar olduğuna adları programda yazmasa inanmayacağız.

Siz siz olun, öyle gazoz reklamlarına falan inanmayın: İmaj her şeydir! Özellikle de rock müzikte. **Marilyn Manson**, halleri, tavırları, kıyafetleri ve teatral sahne şovlarıyla cehennemden çıkmış gibiler. Grubun hayranlarını makyajlarından, giyinişlerinden hemen ayırt edebiliyorsunuz. Şovları polis tarafından izlenen, gittikleri yerlerde muhafazakar çevrelerin yoğun tepkisiyle karşılaşan, konserlerinin yasaklanması için binbir yola başvurulan bir grup. Yani artık pek rastlanmayan o efsanevi rock hikayelerinden birini oluşturacak herşey mevcut. Bir "anti-My Generation" olarak klasikleşmeye aday "Beautiful People" ve iyi birer goth-endüstriyel karışımı olan birkaç parça dışında müzikleri pek iyi değil ama kimin umurunda?
Festivalin kapanış konserleri, içindeki ruhani güç tüm seyircileri etkisine alan **The Verve** ve çocuksu, neredeyse saçma, kalıcılık ve iddiadan uzak bir pop-punk yapan, tam da bu özelliklerinden dolayı muhteşem bir enerji yayan **Bis**'ten. Özellikle The Verve'ü dinlerken dağılmanın eşiğinden dönüp tekrar toplandıkları için, içimizi bir mutluluk kaplıyor, çünkü onlar bu dünyaya gerekli gruplardan biri. ***Murat Borovalı***

Hava Iodos

Lodos'un ilk albümü geçen ay Ada Müzik etiketiyle yayınlandı. Kerem Görsev, Önder Focan, Ruacan'lar, Acid Trippin, Tuna Ötenel, İmer Demirer gibi müzisyenlerin konser ve albümlerinden tanıdığımız dört müzisyen, bu albümde Lodos adı altında bir araya geliyor.
Mart 1995'te İzmir'de kurulan grubun çalışmaları, ilk demonun yanısıra Fransız Kültür Merkezi konserleri ve bu konserlerin kaydedilmesi ile farklı bir ivme kazanmış. Lodos'un müziği, ilk davulcuları Cem Aksel'in yerine geçen Ateş Tezer'in davulculuğuyla farklı bir renge bürünmüş. "Daha önceden çalınagelen şeyleri yeni sekanslarla, armonik soslarla lezzetlendirdik. Ama o Lodos'a özgü akıcılığı koruduk" diyor Ateş Tezer. Ortak amaçlarını "taze buldukları müzikleri bir araya getirip yeni bir şeyler yapmak" olarak belirtiyorlar.
Albümün kaset formatında altı, CD formatında 11 parça yer alıyor. Grup elemanlarının "berrak, akışkan ve boşluklu" olarak tanımladıkları müzikal renkler, özellikle "Hiçbir" ve "Çukulata Renkli Parça" gibi çalışmalarında belirgin ağırlıkta. "Bizon" ve "Asıl O" Leon Parker, Randy Weston benzeri funky ritmlerle albümde apayrı bir yerde duruyorlar. Tezer, bu parçaların ilerleyen günlerde dance mix'lerinin yapılabileceğini söylüyor. Lodos'un ilk dönemlerinde rastlanmayan bu ritmlerin bir dönem Acid Trippin'de çalmış olan Tezer ve Maden vasıtası ile gruba taşındığını görüyoruz.
Lodos, süreksiz bir proje grubu olarak kendini tanımlıyor: "Canımız her an başka bir şey yapmak isteyebilir. Devam edip etmeyeceğimiz belirsiz. Biz olaya bir araya gelip sevdiğimiz bir şeyler yapmak olarak bakıyoruz. Amaç kendimiz için yeni bir zemin yaratmak..."
Buradan yola çıkarak her konserde farklı bir formun, farklı müzisyenlerin olabileceğinden bahsediyorlar: "İnsanlar bizi ayrı ayrı takip etsinler istiyoruz. Dikkat edersenız, albüm kapağında herkesin ayrı ayrı ismi var. Ayrıca şunu söylemek isteriz ki, ne dinleyeceğini bilerek bir konsere gitme anlayışı bize çok ters geliyor. Örneğin geçen sene Kronos Quartet'i izleyenler bu seneki konserde havale geçirdiler. Bildik şeyleri dinlemek veya çalmak bize kabak tadı veriyor. Konserler biraz sürprizli olmalı. Dinleyiciyi şaşırtmaktan çekinmiyoruz. Fikrimizce müzik de hayat gibi değişir ve gelişir."

Sarp Keskiner

AJANS

1 Ekim, Sıcaklar sona eriyor

Tunus'tan Afganistan'a kadar Mustafa Sandal, Sezen Aksu dinleniyor. Türkiye şimdi kültür emperyalisti olmayı keşfediyor. Bu müthiş keyifli bir şey. Türk popçuları bunu başardı. ERTUĞRUL ÖZKÖK

Yanda resmi görülen **ikinci sayımız** aylar önce tükenmiş, bir daha da kendisinden haber alınamamıştır. Herkes elindekinin kıymetini bilsin...

Roll'un eski sayıları (2 hariç) **Ankara Dost, İstanbul Pentimento ve Kod**'dan temin edilebilir

70'lerin başından bazı grup isimleri: Santana 6 (Elazığ), Grup Vahşet (Edirne)

Nusrat'ın kalbi

Jeff Buckley, "My Elvis is Nusrat" diyordu. Jeff'in Elvis'i, Elvis Presley'le aynı günde, 16 Ağustos'ta kalp krizinden öldü. Pakistan'ın en önemli şarkıcısı, "qawwali" şarkı geleneğinin dünya çapındaki en büyük temsilcisiydi. Pakistan'ın Hindistan topraklarından ayrılarak bir devlet olmasından bir yıl sonra, 1948'de dünyaya gelmişti Nusrat Fateh Ali Khan. 1964'de ölen babası Ustad Fateh Ali Khan'dan ve 1971'de ölen amcası Ustad Salamat Khan'dan devraldığı geleneği sürdürdü. Yalnızca kapalı, uzman bir kitleye hitap edebilen bu tasavvuf müziğini ülkesinin tüm insanları için söylemeye başladı ve ardından bütün dünyaya duyurdu... 1972'de, 24 yaşındayken Ali Bin Osman el-Hudjiviri'yi anma konserinde başlayan sahne hayatını Paris'te, Londra'da, New York'da en ünlü salonlarda devam ettirdi. Peter Gabriel'in önemli keşiflerinden biriydi. Massive Attack, Jan Garbarek, Michael Brooks, Eddie Vedder gibi caz ve rock müziğinin kaymak tabakasıyla ortak işler yaptı, müziği "Natural Born Killers", "Dead Man Walking", "Günaha Son Çağrı" gibi filmlerde kullanıldı. "Şarkı söylerken başka bir dünyadayım, ama aynı zamanda etrafımda neler olup bittiğinin tam bilincindeyim. Beni üstün kılan bir güç tarafından idare ediliyorum" diyordu. Şimdi belki de inandığı o gücün daha da yakınına gitti, kalbini ona teslim etti. Allah rahmet eylesin.

Hüzünlü şarkı söylemem

BEAU JOCQUE TÜRKİYE'DEYDİ

Fotoğraf: Gökhan Yolcu

Ağustos ayının ilk haftasından itibaren iki hafta boyunca bir zydeco canavarı İstanbul'dan başlayıp Ege ve Akdeniz kıyılarını turladıktan sonra Ankara'da nihayete eren bir dizi konser verdi. Roll, Beau Jocque'u son durakta, Ankara'da yakaladı.

Türkiye'deki konserlerinizi izleyenler hallerinden memnun gözüküyorlardı...

Dikkatle incelemeyi, dinlemeyi seviyorlar. Müziğim hareketli ve dansetmeye uygun. Konserlerden sonra bir sürü tebrik aldım. Şimdiye kadar müziğimle insanların pek fazla dansetmediği tek ülke Türkiye oldu. Ama sonuçta ben zevk aldım.

Zydeco müziğini nasıl tanımlıyorsunuz?

Doğduğum yerden, Louisiana'dan ortaya çıkmış bir müzik. Zydeco, cajun müziğinin bir tür bluesy olanıdır ve farklı bir akordeon türüyle çalınır. Cajun müziği ise sadece tek bir klavyeli akordeonla icra edilir. Zydeco, klavyeli ya da düğmeli herhangi türde bir akordeonla çalınabilir. Daha ritmik ve dansedilebilir. Her istediğini yapabilirsin. Biraz rock'n'roll, biraz blues etkisi vardır. Cajun müziğininse geleneksel bir tarzda çalınması gerekir.

Zydeco'yu rock'n'roll'la harmanlayıp İngilizce liriklerle söyleyen gruplar ortaya çıktığından püristlerle modernistler arasında tartışmalar olmuştu. Size bu yönde eleştiriler geldi mi?

Zydeco müziğine getirdiğim değişim için çok tebrik alıyorum. Ben albüm yapmaya başladığımda zydeco neredeyse ölüyordu. Yeni bir tarz getirmeseydim, belki de gelişen zydeco müziğini dinleyemiyor olacaktık. Ben daha çok Santana, ZZ Top ve benzer müzikler dinlerim. Hiçbir zaman çalmayacağım bir sürü zydeco müziği de dinledim. Müzisyenlere kendi zydeco müziğim üzerinden Santana, ZZ Top tarzını vermeye çalışıyorum. Ama yine de müziğim zydeco'da yer alan her şeyi kapsıyor.

Şu anda Louisiana'daki müzik ortamı nasıl?

Bir sürü brass band, caz, r&b ve yeni yeni zydeco gruplarımız var. Ancak ortada bir sorun var, herkes birbirini taklit ediyor. Ortaya çıkıp kendine ait bir şeyler yapan çok az grup var. Piyasaya çıkan ve kalabalığı kendine çeken kim varsa, başkaları da onun yaptığını satmaya çalışıyor. Bu da yaratıcılığı yok ediyor.

28 yaşında bir kaza geçirmişsiniz. Nasıl etkiledi bu sizi?

Patlamadan sonra unuttum... *(gülüyor)* Eskiden çalıştığım petrol rafinerisinde bir patlamada yaralandım ve belkemiğim kırıldı. Orada elektrikçi ve kaynakçı olarak çalışıyordum. Bir gün bir boru üzerinde çalışıyorduk, tutuşturup patlatmaya karar verdik. Patlatma beni birkaç metre ileri fırlattı, çok sert bir yere düştüm. Bir yıla yakın beldin aşağım felçli kaldı. O süre boyunca babamla çok vakit geçirdim, cajun akordeonu çalardı. Ben de onun akordeonunu çalmayı deneyerek başını ağrıtırdım, hiçbir zaman öğrenemeyeceğimi söylerdi. Üç ameliyat geçirdim, çalıştığım işe geri dönmem imkansızdı. Sonra müzik yapmaya başladım. İnsanlar müziğimi beğenmesi ikinci bir şans oldu

Robert Mugge'nin "Kingdom of Zydeco" filminde Boozoo Chavis'le aranızda bir atışma sahnesi varmış...

Boozoo Chavis yaşlı bir arkadaşım, zydeco çalmama önayak olan kişi. Beraber festivallere giderdik, bir atışma formunda çalardık. İyice yaşlandığı için ona izin verdim artık, onu bu sene yenmek istemiyorum. Onu kızdırmayı seviyorum. Beni kendisinden sonra sahneyi alacak bir genç olarak görüyor. Kendisi gibi çalmadığımdan dolayı biraz kırılmış numarası yapıyor.

Clifton Chenier'nin müziğinizdeki yeri nedir?

Kendine has bir tarzı vardı, hiçbir zaman başkalarının yaptığını yapmaya çalışmadı. Onun şarkılarından birini, "Comin' Home"u kaydetmiştim. Ondan sonra kendime bir kromatik bir akordeon alıp onun çaldığı tarzda daha çok çalmaya başladım.

Hangi cajun müzisyenlerinden etkilendiniz?

En başta Nathan Abshire'ı saymalıyım. Çok iyi, çok nazik bir insandı, akordeonunu alıp hemen bir şarkı besteleyebilirdi. Şovmen değildi, kibirli değildi, her güzel insan gibi biriydi. Hiçbir zaman müziğiyle kazanamadı. Ona kötü davrandık, pek umursamazdı ama adil bir şey değil bu. Müziğimize yaptığı onca katkıdan sonra daha iyi bir şekilde ölmeyi hak ediyordu. Başkaları bütün yaptıklarını çaldı, kendilerininmiş gibi gösterdi.

Likirleriniz genelde ne hakkında?

Her gün yaşadığım olaylardan, geleneğimden gelen şeylerden bahsederim, ama kesinlikle neşelidirler. Hüzünlü bir şarkı kaydettiğimi hatırlamıyorum, "Comin' Home" dışında.

Zydeco dışında bir müzik yapmayı düşündünüz mü?

Bir sürü insan neden blues çalmayı denemediğimi soruyor. Böyle bir örnek sunacağım onlara. Gatemouth Brown, John Lee Hooker tarzında, herkesin bildiği türde, acıklı bir albüm... *(Hooker'ın "Boom Boom"unu taklit ediyor ve gülüyor)*

John Lee Hooker'ı sever misiniz?

Evet, çok. Hollywood'a gidip John'u göreceğim. İyi bir insan. Orada kızıyla birlikte yaşıyor. Belki birlikte bir şeyler çalarız.

Ölmeden evvel bir dünya turnesi yapmak istiyormuş.

Aaa, bilmiyordum. Umarım yapar. Tabii, parası iyi olursa... *(gülüyor)*

Cajun'ların Amerika'daki durumu nasıl? Kültürel haklara sahip misiniz?

Tüm ailem Fransızca konuşuyor. Akrabalarının büyük çoğunluğu da öyle... Biz eskiden şehrin arka bölgesinde yaşayan azınlık olarak gösterilirdik. Ancak bizi görmezlikten gelmek kimseyi bir yere götürmedi.

Politikayla aranız nasıl?

Uzak durmaya çalışıyorum. Televizyon bile seyretmiyorum bu yüzden, haberlere rastladığımda kanalları değiştiriyorum. Hep korkunç olaylar, biri birini doğramış, yüz kişi katledilmiş... Bu olanlar karşısında hiçbir şey yapamıyorum, onun için de dinlemek istemiyorum. Müzik yapıyorum ve insanları eğlendiriyorum.

Söyleşi: **Kerem Demir**

8→

ROLL OVER HUXLEY

Dikkat. Karuna. Dikkat. Kadikrukatna Dikkarukatna Rukatnadikna...

Dikkat! Dikkat!.. "Dikkat! Dikkat!" dedi obua. "Dikkat! Dikkat!"

Tavuskuşu bir çığlık attı, ağustos böcekleri suspus oldu, bir güvercin sürüsü havalandı... Uzaktan, uzaklardan bir flütün uzun soluklu notaları geldi, sazların tellerinden dalga dalga bir ezgi yükseldi; beyaz yanaklı, simsiyah parlak gagalı bir papağan şarkı söylemeye başladı: Karuna. Karuna.

Mavi-yeşil yusufçuklar havada bir an duraklayıp ileri fırladılar –yusufçuk yusuf, yusufçuk yusuf... Tavuskuşu bir çığlık daha attı, şehvetli bir ıslaklıkla "plof" diye suya daldı bir kurbağa, uzaklarda bir horoz öttü, saat "pırr" etti, serin bir esinti yapraklar arasından fısıldadı: "Dikkat! Dikkat!"

Flüt, dalgın dalgın kopuk birkaç nota üfledi, portakal renkli bir kelebek kanatlarını açtı, kapadı ve bir kurbağanın tiradı duyuldu: Tantra, tantra... Uzaklarda bir davul gümledi, gümbede gümgüm - gümbede gümgüm!.. Kısa bir sessizliğin ardından bongolar om'ladı:"Ombadaombada om! Ombadaombada om!

Ve obua aldı sözü: "Dikkat! Dikkat!" Kemanlar, lavtalar, arplar... Hepsi birden obuaya katıldı: "Dikkat! Dikkat! Dikkat!" Beyaz yanaklı, simsiyah parlak gagalı papağan şarkısına devam etti:"Karuna. Karuna... Sesler birbirine karıştı."Dikkat! Karuna! Dikkat! Karudiknakat! Katkadikrukatnadikkarukatna...

Sabah rüzgârı *"şşşş"* dedi usulca... Ve sessizlik. Uzun, yoğun, koyu... Uzadıkça uzadı, yoğunlaştı, koyulaştı.

Kara bir kuş –karga değil– bozdu sessizliği: Beyaz uçlu kanatlarını çırp çırp çırptı, portakal renkli gagasını açtı, hıçkırığa tutulmuş gibi sesler çıkardı... Ve sonra, "do, sol, do" tartımıyla bir şarkı söylemeye koyuldu: Burada ve bu anda, burada ve bu anda...

–Niçin ve neden dikkat ve neye dikkat? ve niçin ve neden burada ve bu anda?

–Valla (üç nokta), şimdi (üç nokta), şöyle (üç nokta), aslında (üç nokta) –üç nokta... En iyisi bir öykü anlatayım, Mahakasyapa'nın öyküsünü...

–Mahakasyapa da kim?

–Buda'nın ne demek istediğini anlayan tek kişi oydu.

–Ne diyordu Buda?

–Hiçbir şey demiyordu. Zaten bunun için kimse bir şey anlamıyordu ya...

–Peki, Mahakasyapa hiçbir şey demeyen Buda'nın ne demek istediğini nasıl anladı?

–Günün birinde, Buda'yı dinlemek için müritleri toplanmışlardı. Herkes onun bir vaaz vereceğini sanıyordu. Oysa o, hiçbir şey demedi, yalnızca bir çiçek koparıp herkese gösterdi...

–İyi de, çiçek koparmak Budalığa yakışır mı?

–"Öykü" dedik ya, öykü icabı öyle... Neyse, Buda bir çiçek koparıp herkese gösterdi. İşte vaaz buydu. Ama kimse bir şey anlamamıştı. Mahakasyapa dışında hiç kimse.

–Peki, Buda çiçeği gösterince, Mahakasyapa ne dedi?

–Hiçbir şey. Yalnızca gülümsedi. Gülümseyince, Buda, onun kendisini anladığını anladı. O da mahakasyapa'ya gülümsedi. Ve ikisi karşılıklı oturup gülümsediler. Gülümsediler, gülümsediler...

Burada ve bu anda, portakal renkli kelebek kanatlarını açtı, tavuskuşu bir çığlık attı, bir kertenkele göründü, kayboldu... İspanyol gitarın sesi duyuldu. Ve ardından kastenyetler: Çıkı-çıkı-çıkçık, çaka-çaka-çakçak...

Burada ve bu anda, lotus pozisyonunda oturan Buda, çaprazlanmış bacaklarını çözdü, ayağa kalktı ve flamenkoya başladı: Tak-taka-taktak, tak-taka-taktak... Sonra yerine oturdu, bacaklarını çaprazladı, lotus çiçeğine dönüştü.

Ve, birbirine karışan kuş sesleri, böcek vızıltıları arasından beyaz yanaklı, simsiyah parlak gagalı papağanın şarkısı duyuldu: "Tat tvam asi. Tat tvam asi..."

–Ne diyor bu kuş?

–Papağan.

–Peki, ne diyor?

–"Tat tvam asi" diyor: "Sen o'sun..."

–Kimin bu papağan?

–Papağanlar elektrik ışığı gibidir, kimsenin değildirler.

Tavuskuşu bir çığlık daha attı, ağustos böcekleri sustu, sazın tellerinden bir ezgi yükseldi, ardından flütün uzun soluklu notaları... Ve obua "Dikkat! Dikkat!" dedi, "Dikkat! Dikkat!"

–Neye dikkat?

–Dikkate!

–Dikkate mi dikkat?

–Evet, dikkate dikkat!

Burada ve bu anda, sabah rüzgârı "Gerçeklerin Gerçekliği Üzerine Dipnotlar"ın sayfalarını çevirmeye başladı; çevirdi, çevirdi, durdu... Yüksek sesle okudu:

" 'Tek tek nesneler üzerinde bilgimiz arttıkça, Tanrı'yı daha yakından tanırız'... Spinoza'nın bu sözlerini kendi felsefemize uyarlarsak, şöyle diyebiliriz: 'Kişi, yaşantısının her alanıyla kişiliğinin bağıntılarını öğrendikçe, kendisini daha yakından tanır. Ve, özbenliğinin, özvarlığının bilincine varma olasılığı artar'..."

Burada ve bu anda, lavtalar tek bir nota çalıyordu: Uzun, yoğun, yalın, seçik, yarı saydam, olağanüstü boş tek bir nota... Lavtanın oluşturduğu o "tanrısal boşluk"la içiçe ve yanyana, kemanın tutkulu titreşimleri de duyuluyordu. Dalgın bir kopukluk ve tutkulu bir bağlılık içiçe, yanyana ilerliyordu...

Burada ve bu anda, bir kurbağanın tiradı duyuldu nilüferler arasından: "Tat tvam asi. Tat tvam asi..." Uzaktan, uzaklardan bir trompet sesi geldi: "Tantra, Tantra, Tan - Tratan Tratan Tan..." Ve obua aldı sözü: "Dikkat! Dikkat!"

Beyaz yanaklı, simsiyah parlak gagalı papağan trompete kulak kesildi... Ve sonra seslendi: "Tantra'ya dikkat! Tantra'ya dikkat!"

–Ne bu Tantra?

–Çok geniş bir mevzu. Tantra, Hinduizmin bir kolu. Bir dolu saçmalık ve hurafe de içeriyor ama, özünde çok tutarlı. Çok aydınlatıcı tarafları var.

–Nirvana filan mı?

–Hayır, alâkası yok. Eğer "Tantrik"seniz, dünyadan elinizi, eteğinizi çekmezsiniz. Budist keşişler gibi hayatın dışında bir Nirvana aramazsınız. Tersine, bu dünyayı yaşarsınız. Ama yaşadığınız her şeyin "ayırdında" olarak. Yaptığınız her şey, başınızdan geçen bütün olaylar; görerek, duyarak, dokunarak algıladıklarınız, "ben"liğinize tutsaklıktan özgürleşmenize yardımcı olur.

–"Ben"liğimize tutsak olduğumuz da nereden çıkıyor, bu yargıyı kim, nasıl veriyor? Ayrıca, diyelim ki öyle, bundan şikayetçi değilsek, halimizden, hayatımızdan memnunsak... Özgürleşmek gibi bir derdimiz, meselemiz yoksa... Kendimizi zaten özgür addediyorsak...

"Plof!" Bir kurbağa şehvetli bir ıslaklıkla suya daldı, mavi-yeşil yusufçuklar havada bir an duraksadı, portakal renkli kelebek kanatlarını açtı, kapadı...

Burada ve bu anda, sabah rüzgârı "Gerçeklerin Gerçekliği Üzerine Dipnotlar"ın sayfalarını çevirdi, çevirdi; durdu, usul usul okumaya başladı:

"Önce, olduğunu sandığın kişiyi iyice tanı... Kendine yakıştırdığın kişiliğin gereklerine göre davranmayı bir yana bırakırsan 'kendin'e kavuşabilirsin.

Olduğunu sandığın 'ben', kendini tanımana izin verse, durmadan yinelenen doyumsuzluklarına tutsak olmazdın.

'Kendimiz' dışındaki kişiliklere –bu kişilikler ne denli muteber olursa olsun– büründüğümüz sürece, 'ikinci ben'imizden kurtulup 'kendimiz' olamayız.

'Kendimiz'e, özvarlığımıza varmak ise, olduğumuzu sandığımız kişiyi ve bu yanılgının biçimlendirdiği duygu ve davranışları an be an inceleyip tanımakla mümkündür..."

Burada ve bu anda, tavuskuşu bir çığlık attı, portakal renkli kelebek kanatlarını açtı, kapadı; bir flüt birbirinden kopuk birkaç notayı dalgın dalgın üfledi... Ve beyaz yanaklı, simsiyah parlak gagalı papağanın sesi duyuldu: "Dikkat! Dikkat! 'Kendin'e dikkat! 'Ben'e dikkat!"

–Diyelim ki, hakikaten 'ikinci ben'imize tutsağız, bu tutsaklıktan kurtulmak, özgürleşmek için ne yapmak gerekiyor?

–Papağanın öğüdünü tutmak yeterli herhalde.

–Peki meditasyon, yoga filan yok mu Tantra felsefesinde?

–Bu konuştuklarımız, "burada ve bu anda" oku-

duklarımız, gördüklerimiz, okuyup dinlediklerimiz Tantra felsefesi değil, bir fotosentez sadece. Bir miktar Tantra, epey Aldous Huxley ve biraz da Roll... Yogaya, meditasyona filan gelince... Anladığımız kadarıyla, bütün mesele, "ruh ve sezgi, eylem ve imgelem..." Ve bu "dört unsur"un beşiği olan zihin. Püf noktası ise, dikkat - dikkate dikkat: Zihni açık ve uyanık tutmak. Yoganın, meditasyonun filan maksadı da aşağı yukarı bu. Zaten, meditasyon denilen şey "derin düşünce", bir yoğunlaşma, konsantrasyon. Yoga ise bir nevi jimnastik. Zihin-beden birliği jimnastiği. Bize kalırsa, meselenin özü özümsendikten sonra, ister lotus pozisyonunda otur, ister kır kahvesinde üç sandalyeye yayıl, ister bir ağaç gölgesine uzan. İster yoga yap, istersen hiçbir şey yapma. Zira önemli olan zihni harekete geçirmek.

–Peki, "öz" ne?

–"Tat tvam asi" dedikleri şey: "Sen o'sun" prensibi.

–Sartre'ın "ne yaparsan o'sun"u veya Marx'ın çok sevdiği Latince deyişteki "insani olan hiçbir şey bana yabancı değildir"i gibi bir şey mi bu "Tat tvam asi"?..

–Gibi. Tam öyle değil, ama kısmen öyle denebilir. "Tat tvam asi", Foucault'nun "Technology of the Self" kavramıyla da düşünülebilir. Aynı paralelde, eski Yunan'daki Delphoi tapınağının üzerindeki Grekçesi olarak yorumlanabilir. Ve tabii, bizim Bektaşi geleneği için de "Anadolu Tantra'sı" denebilir...

Burada ve bu anda, sabah rüzgârı aniden serinledi, sertleşti, uğuldamaya başladı; camlar güçlü bir esintiyle sarsıldı... Ve sabah rüzgârı gürledi:

"Sizler, hâlâ Platon'cusunuz. Söze tapıyor, maddeyi hor görüyorsunuz!.."

–Bunu git dincilerle liberallere söyle. Bıkıp usanmadan bizi materyalist, maddeci olmakla suçluyorlar. Ve tabii "kafasızlık"la!

Burada ve tam bu anda, sabah rüzgârı bir daha gürledi:

"Doğru, kafasızsınız! Ama maddeciliğiniz çok yetersiz de ondan! Soyut maddecilik!.. Sizin yaptığınız bu! Bu kafayla giderseniz varacağınız yer neo-liberalizm, hatta ötesi: Platonik hidayet!"

–İşe bak! Sabah rüzgârıyım diye her şeyin doğrusunu kendisinin bildiğini sanıyor. Başöğretmen tribine girdi.

–Sakin ol. Belki mahsus öyle yapıyor, "uyanalım" diye iyice abartıyor. Kendi tarzında "Dikkat! Dikkat!" diyor olabilir...

Burada ve bu anda, "Gerçeklerin Gerçekliği Üzerine Dipnotlar"ın sayfalarını hızla çevirdi sabah rüzgârı... Aradığı yeri buldu ve yüksek sesle okumaya başladı:

"Soyut maddecilik, idealizm kadar kötüdür. Somut maddeciler olmaya özen gösterin –dilin kalıpları dışında, görme, dokunma, koklama, gerilen kaslar ve kirlenen eller düzleminde maddeci olmaya. Soyut maddecilik idealizm denli kötüdür, çünkü doğrudan ruhsal deneyleri olanaksız kılar. Ancak, en somut maddecilik bile, yaptıklarınızın ve yaşadıklarınızın bilincinde olmadığınız sürece pek işe yaramaz. Elle tutulan maddelerin, kullanılan becerilerin, birlikte çalıştığınız insanların tümüyle ayırdında olmak gerek."

Ve uzaklardan bir kurbağanın sesi duyuldu: "Tat tvam asi, tat tvam asi..."

–Hah, tam burada kalmıştık. "Tat tvam asi"–"Sen o'sun"da...

–İlk bakışta metafizik bir önermeyi andırıyor ama, aslında gerçek bir ruhsal deneyimi tanımlıyor. "Tat tvam asi" çeşitli yöntemlerle özümseniyor ve böylece soyut bir ilke olmaktan çıkıp somut bir bilinç durumu haline geliyor. Bu yöntemler yoga, zen, meditasyon ve belli koşullarda Maithuna adını alıyor.

–İlk üçüne aşinayız da, bu Maithuna nasıl bir şey?

–"Aşk yogası" dedikleri şey.

–Nasıl bir aşk bu, kutsal-ilahi filan mı, yoksa bedensel-fiziksel bir aşk mı?

–Öyle bir ayrım yok. Püf noktası da bu zaten. Maithuna bu ikiliği, birçok melânetin sebebi olan bu ayrımı ortadan kaldırıyor ve bedensel aşkla "kutsal aşk"ı özdeşliyor.

–Yani?

–Yani'si şu: Merkeziyetçi değil, adem-i merkeziyetçi bir cinsellik; cinsel organ merkezli değil, merkezsiz.

–Nasıl yani?

–Freud'un hep vurguladığı noktadan, "çocuk cinselliği"nden hareket ederek. Bebeklik ve çocukluk döneminde yaşadığımız cinsellik, cinsel organlar üzerinde yoğunlaşmaz; tüm örgenliğimize yayılmış bir cinselliktir. Ne var ki, çocuk büyüdükçe, bu cennet yitirilir. Yetişkin cinselliği cinsel organları merkez alır, cinsel organlar üzerine yoğunlaşır. Bu da en iyi ihtimalle eksik bir cinsel hayata sebep olur. Maithuna, işte o yitik cenneti yeniden bulmak, yaratmak için geliştirilmiş bir yöntem.

Burada ve bu anda, portakal renkli kelebek kanatlarını açtı, kapadı; tavuskuşu bir çığlık attı ve gecenin sessizliği içinden flütün uzun soluklu notası duyuldu. Ardından nilüferler arasından bir tirad geldi: "Tat tvam asi, tat tvam asi..."

Ve bir Brahms valsi başladı, "Sevgililer Dansı"... Bir-iki ve üç ve Bir-iki ve üç ve Bi-i-r-iki üç, Bir - ve bir ve iki-üç ve Bir ve... Dum-dum-da-dum-dum, dum-dum-da-dum-dum.

Burada ve bu anda, uzun örgülü saçlı, dört kollu, sağ ayağı iğrenç bir yaratığın üzerinde, sol ayağı zarifçe yukarı kalkık bir "tanrıça" zuhur etti, hoplaya zoplaya... Hop hop, zıp zıp, hip hop, zip zop, hop zıp, hip zop.

Sağ üst elinde bir davul, dum-dum-da-dum-dum, dum-dum-da-dum-dum... Sol elinde bir ateş... Bir o yana salınıyor, bir bu yana... Hopluyor, sıçrıyor, atlıyor. Sol alt eli ayaklarını gösteriyor; sağ ayağının altında iğrenç bir yaratık, sol ayağı ise havada, yerçekimine meydan okur gibi...

"Dikkat! Dikkat!" dedi kara bir kuş, beyaz uçlu kanatlarını çırptı, portakal rengi gagasını açtı, "Dikkat! Dikkat!" dedi, "Natarca'ya dikkat!"

Burada ve bu anda, sabah rüzgârı "Gerçeklerin Gerçekliği Üzerinde Dipnotlar"ın sayfalarını çevirmeye başladı; çevirdi, çevirdi ve usul usul okumaya başladı:

"Olduğumuzu sandığımız kişinin çektiği acıların aşağı yukarı üçte biri kaçınılmazdır. Bu acı, insan olmanın doğası gereğidir. Özgürleşme peşinde koşarken doğa yasalarına bağımlı, geri döndürülemez zaman içinde, yaşlılığa ve ölümün kaçınılmazlığına doğru ilerlemeye mahkûm, sezgili ve bilinçli varlık olmamızın bedelidir.

Acıların üçte ikisini ise, kendimiz yaratırız. Ve evrensel açıdan bakıldığından, bunlar kesinlikle gereksizdir.

Şimdi, gözlerinizi yumun ve yıldızların ve atomların içinde danseden Natarca'yı izleyin. Natarca, aynı anda, ama aynı anda, her canlının, her varlığın, her kadının ve her erkeğin ve her çocuğun içinde dansediyor. Ölümle yaşam, tüm kötülükler ve iyilikler arasında hopluyor, sıçrıyor, atlıyor. Esenliğe hoplayış, ihtiyarlığa ve bunaklığa sıçrayış, yaşamdan yokluğa, yokluktan yaşama atlayış... Bir amacı yok, bu dans başlıbaşına bir amaç, sonsuza dek anlamsız bir amaç. Dansetmek için dansediyor. Bu, onun "mahasukha"sı: Sınırsız ve sonsuz coşkusu.

Bizim coşkumuz ise sınırlı ve sonlu. Ve kırgın. Yaşamımızın ve zevklerimizin olduğu kadar, acılarımızın ve ölümümüzün de Natarca'nın dansının bir parçası olduğunu bilmekten kaynaklanan bir kırgınlık. Bir süre bu konuda sessizce düşünelim..."

Burada ve bu anda, kara kehribar bir aynada kuğular süzülüyordu –canlı, soluyan ve kabarıp çalkanan bu yeşim, kara kehribar aynada gümüş yansımaları durmadan kırılıp birleşen, dağılıp bütünleşen kuğular... Beyaz, yuvarlak göğüsleriyle suları yarıp dalgalandırarak, arkalarında parıltılı bir ok gibi iz bırakarak süzülüyorlardı.

Burada ve bu anda, kara kehribar aynada bir ses yankılandı:

"Dansçının zarif çevikliği ve kırk yıl sonra gelen mafsal romatizması... Genç kız sağlam, bükülmez kemik yapısı sayesinde parmak ucunda uyumlu hareketlerini yapar ve aynı kemikler nineyi tekerlekli iskemleye bağlar..."

Burada ve bu anda, uzaklardan beyaz yanaklı, simsiyah parlak yanaklı papağanın sesi duyuldu: "Dikkat! Dikkat! Natarca'ya dikkat!"

–Kim bu Natarca?

–Dans Tanrıçası. Üst sağ elinde evreni var eden davul, üst sol elinde de yok eden ateş. Yaşamı ve ölümü tutuyor. Alt sağ elini kaldırmış, ayası havaya dönük, "Korkmayın" diyor, "her şey yolunda"...

–Her şeyin ters gittiği gün gibi ortadayken, kötülük ve acıyı yok sayarak, her şeyin yolunda olduğuna kimi inandırabilir ki?

–Bu sorunun yanıtını ayaklarıyla veriyor. Alt sol eli ayaklarını gösteriyor. Peki ayakları ne yapıyor? Sağ ayağını o iğrenç, aşağılık yaratığın üstüne bastırıyor. Bu iğrenç mahluk "İblis Mayalaka"dır; cehaletin ta kendisi, açgözlü, zorba yaradılışlı "ben"in dışavurumu. Natarca işte bu mahluku sağ ayağıyla eziyor.

–Sol ayağı ne yapıyor?

–Zaten parmağıyla gösterdiği sağ ayağı değil, dansederken kaldırdığı sol ayağı. O sol ayak bağımsızlığı, mokşayı, özgürleşmeyi simgeliyor.

Burada ve bu anda, "dum-dum-da-dum, dum-dum-da-dum-dum"ların eşliğinde, beş tek bacaklı papağan –başları sarı, tek bacakları turuncu, gövdeleri beyaz– "Dikkat! Dikkat!" dediler, "Simgelere dikkat!" Ve sabah rüzgârı, "Gerçeklerin Gerçekliği Üzerine Dipnotlar"ın sayfaları-

nı çevirdi, çevirdi ve yüksek sesle okumaya başladı:
"Örümcekler nasıl sinek tuzakları örmeden edemezlerse, insanlar da simgeler yaratmadan duramazlar. Karmaşık yaşam deneyimini düzene sokmak için yaratılan simgeler, yaşam deneyiminin ardındaki dış gerçekleri zaman zaman oldukça iyi yansıtırlar; bilim ve sağduyu bundan doğar. Bazen de simgelerle dış gerçek arasında en ufak bir benzerlik olmaz; bundan da paranoya ve çılgınlık doğar. Genellikle ise, gerçekle yanılsama birbirine karışır; bu da dini oluşturur..."
Burada ve bu anda, kemanlar, flütler, arplar zamansızlık içinde hoplaya zıplaya ilerliyordu. Hop hop, zıp zıp, zıp hop, hop zıp... Birden obua girdi araya: "Dikkat! Dikkat!" Ve sabah rüzgân seslendi: *"Dikkat! Dikkat edin! Zihninizi uyandırın. Zamanla ya da ansızın simgelerin ardındaki gerçekleri kavrayacaksınız..."* Nilüferler arasından "plof" sesi geldi, portakal renkli kelebek kanatlarını açtı, kapadı; tek bacaklı, sarı-turuncu-beyaz papağanlar "Dikkat! Dikkat!" dediler, "Simgelere dikkat!"
–Demin Natarca bahsinde bir "mokşa" lafı geçti. O ne? Bir simge mi?
–Mokşa keyif verici bir madde, aynı zamanda bir simge... Bir mantar türü. "Bağımsızlaşma ilacı", "gerçeklerin açıklayıcısı", "hakikat ve güzellik ilacı" gibi isimleri de var.
–Uyuşturucu madde mi?
–Hayır, keyif verici. Peyote, meskalin, LSD benzeri etkileri olan bir uyarıcı.
–Ne tür etkiler bunlar?
–Kısa bir an için bile olsa, bir özgürlük duygusu, bir varoluş coşkusu, tarifi gayrıkaabil bir mutluluk...
–Ama sahte bir özgürlük duygusu, sahte bir varoluş coşkusu, sahte bir mutluluk.
–Hayır, gerçek!
–Gerçek değil! Yanılsama! Çarpıtılmış, yapay algılar bunlar. Gerçek değiller.
–Olur mu hiç! Bu, "esenlik duygusu gerçek değildir" demek gibi bir şey.
–Demagoji yapıyorsun! Bir duyumun kafamızın içinde gerçekliği olabilir, ama dış gerçekle hiçbir ilişkisi olmayabilir.
–Ben de aynı şeyi söylüyorum. Zihindeki "gerçek"le dış dünyadaki gerçek aynı, özdeş değil. İkisi farklı gerçeklikler. Bir ve aynı olmaları özne-nesne özdeşliği demektir ki, bu da sabah rüzgârının demin anlattığı idealizmdir. Spinoza, ünlü "köpek kavramı havlama" sözüyle zihindeki gerçekle dış gerçek arasındaki farkı vurgulamıyor mu?
–Peki, etkisi geçtiğinde, verdiği özgürlük duygusu, varoluş coşkusu, mutluluk filan da yitip gitmiyor mu? Geriye bir anlık "kaçış"tan başka ne kalıyor ki?
Burada ve bu anda, nilüferler arasından bir "plof" sesi duyuldu, portakal renkli kelebek kanatlarını açtı, kapadı; tek bacaklı beş papağan koro halinde seslendi: "Dikkat! Dikkat! Mozart'a dikkat!.." Kara kehribar aynanın üzerinde süzülen kuğular durup kulak kabarttılar. Uzaklarda bir yerde "G Minör Beş Çalgı İçin" çalıyordu...
Burada ve bu anda, sabah rüzgârının sesi duyuldu: *"Mozart sever misiniz?.."* Cevabı beklemeden "Gerçeklerin Gerçekliği Üzerine Dipnotlar"ın sayfalarını çevirdi, çevirdi; okumaya başladı:
"Mozart'ın 'G Minör Beş Çalgı İçin'i hangi gerçeği iletir? Allah mı? Tao mu? Kutsal Ruh mu? Hiçbirini!
Ama bu, Mozart'ın yapıtından aldığımız hazzı azaltır mı? İşte mokşayla –ve benzeri başka maddelerle– elde edilen deneyimler için de aynı şey söz konusu. Kendi dışında hiçbir gerçekle bağlantısı olmasa bile, yaşamımızda anlamlı bir deney olabilir. Tıpkı müzik gibi...
Mokşa sayesinde, varoluşunuzun coşkusunu tadarsınız. Ancak her şey gibi o da biter. Peki, bu mutluluk bittiğinde yaşadığınız deneylere ne olacak?
Mokşa, size sadece bir dizi coşku veren görüntü, birkaç saatlik bir aydınlanma ve özgürlük sunar. Bu sunuları değerlendirmek sizin elinizde.
Mokşa ve benzerlerinin zihinde yarattığı etki, meditasyonun etkisi gibidir, bir "esenlik"tir. Ancak aralarında bir fark vardır: meditasyon yemek yemek gibidir, mokşa ise şölen.
Her gün yemek yenir, ama her gün şölen olmaz. Mide fesadına uğrarsınız. Ayrıca çok zamanınızı –en kıymetli şey zamandır– alır. Mokşa, kendi kendinize sunduğunuz bir armağandır. Onu gündelik bir faaliyet, bir iş haline getirmek, zevkini, keyfini kaçıracağı gibi, oburluğa, hatta açgözlülüğe delalet eder."
Burada ve bu anda, flüt dalgın dalgın birbirinden kopuk birkaç nota üfledi, tavuskuşu bir çığlık attı, bir güvercin sürüsü ağaçlardan havalandı, keman uzun, yoğun bir nota çaldı ve obuanın sesi duyuldu: "Dikkat! Dikkat!" Ardından tek bacaklı beş papağan koro halinde başladı: "Mokşaya dikkat! Mokşaya dikkat!"
Burada ve bu anda, Natarca'nın davulu duyuldu: "Dum-dum-da-dum-dum, dum-dum-da-dum..." Ve kara bir kuş –karga değil– beyaz uçlu kanatlarını çırptı, portakal rengi gagasını açtı ve seslendi: "Dikkat! Dikkat!" Sonra sustu. Gırtlağını temizliyormuş gibi bir ses çıkardı ve "Dikkat! Dikkat!" dedi, "Açgözlülüğe dikkat!" Kısa bir sessizliğin ardından, beyaz yanaklı, simsiyah parlak gagalı papağan "Dikkat! Dikkat!" dedi, "İkiyüzlülüğe dikkat!"
Burada ve bu anda, onlarca papağan rengarenk kanatlarını çırptılar –mavi, sarı, mor, pembe, yeşil, turuncu, mavi, sarı, mor, mavi... Ve birlikte gagalarını açıp aynı anda başladılar:
"Dikkat! Açgözlülüğe dikkat! Dikkat! İkiyüzlülüğe dikkat! Dikkat! Sinizme dikkat! Dikkat! Bencilliğe dikkat! Dikkat! Hasete dikkat! Dikkat! Riyaya dikkat!"
Burada ve bu anda, bir davul gümledi: Gümbedegümgüm! Ardından bongo: Ombada, ombada, om! Sonra sessizlik. Sonra obua: "Dikkat! Dikkat!" Ardından kemanlar, lavtalar, arplar: "Dikkat! Dikkat!" Ve mavi, sarı, mor, pembe, yeşil, turuncu papağanlar aynı anda bir şarkıya başladılar: Karuna. Karuna. Karuna... Sesler birbirine karıştı. Dikkat. Karuna. Dikkat. Kadikrukatna Dikkarukatna Rukatnadikna...
Ve birden sabah rüzgârının sesi duyuldu: *"Şşşş..."* Ve sessizlik. *"Dikkat"* dedi sabah rüzgârı, *"dikkat edin, zihninizi uyandırın ve zamanla ya da ansızın simgelerin ardında yatan, ta başlangıçtan beri var olan gerçeği kavrayacaksınız..."*
–Ta başlangıçtan beri var olan gerçek... Ne acaba?
–Önce söz vardı, öyle demezler mi?
–Şşş. Yine kızdırmayalım sabah rüzgârını. Başka bir şey olmalı. Söz değil, başka bir şey...
–Madde mi acaba, atomlar filan...
–Yok, madde de soyut kaçar, "burada ve bu anda".
–Peki ne? Simgelerin ardında yatan ve ta başlangıçtan beri var olan gerçek ne?
Burada ve bu anda, derin tınılı bir nota duyuldu –tuba ve kontrbas... Ve kara kehribar aynaya portakal rengi bir ışıltı düştü, akkordan yarım çember bir ayça belirdi... Kuğuların beyaz yuvarlak göğüsleriyle dalgalandırdıkları suda bir ses yankılandı:
"Karuna! Karuna, Karuna! Karuna, Karuna, Ka..."
–Karuna... Şu, papağanların ikide bir ettikleri laf değil mi? Nedir bu Karuna'nın manası?
–Birçok manası var. Boşluk, aydınlık, diğerkâmlık...
–Bunlar mıymış o esrarengiz gerçeklik?
–Daha ne olsun! Boşluk, aydınlık, diğerkâmlık...
Burada ve bu anda, tavuskuşu bir çığlık attı, uzaklarda bir horoz öttü, portakal renkli kelebek kanatlarını açtı, kapadı... Bir güvercin sürüsü havalandı; yeşil kanat, mercan gaga, sedef parıltılı göğüsler... Kuğular kara kehribar aynanın üzerinde süzüldü; sabah rüzgârı, "Gerçeklerin Gerçekliği Üzerine Dipnotlar"ın sayfalarını çevirdi, çevirdi ve ağır ağır okumaya başladı:
"Karuna 'boşluk'tur, 'boşluk' da aydınlık, aydınlık da Karuna. Ama Karuna da aynı zamanda diğerkâmlıktır. Ben o'yum, sen o'sun, o o –ve ben ve sen!..
Açgözlü meditasyoncular diğerkâmlığa boş verip yalnızca aydınlığın peşinde koşarlar. Yalnızca iyi ve sevecen olan insanlar ise diğerkâm olmaya çalışırlar, ama aydınlanmaya boş verirler. Ancak, Karuna olmadan aydınlanma olmaz, aydınlanma olmadan da Karuna!
Fakat, ta başlangıçtan beri olan gerçek şudur: Karuna yoksa, ekmek de yoktur. Ekmek!.. Ekmek olmazsa hiçbir şey olmaz. Ne zihin, ne ruh, ne içaydınlanma... Hiçbiri olmaz. Ekmek yoksa, yalnızca açlık, umutsuzluk, kayıtsızlık ve ölüm vardır... Ekmek yoksa, Karuna da yoktur. Çünkü 'ışık', öteki insanlardan yansır..."
Burada ve bu anda, "Dikkat! Dikkat!" dedi obua, "Dikkat! Dikkat!" Ardından kemanlar, lavtalar, arplar, flütler geldi: "Dikkat! Dikkat! Dikkat!" Ve papağanlar kanatlarını çırptılar –mavi, sarı, mor, pembe, yeşil, turuncu... Aynı anda, hep birlikte gagalarını açtılar –turuncu, yeşil, pembe, mor, sarı, mavi... Ve şarkılarına başladılar:
"Karuna, Karuna..."

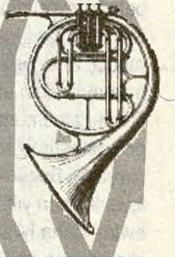

Ben Harper

Ben Harper bir müzisyenden öte, bir bilge. Sanki insanlığın ağır yükünü itinayla omuzlamış gibi gitar çalıyor, şarkı yazıyor, söylüyor. Din, ırk, sokak, seks, geçmiş ya da gelecek, her neden bahsederse bahsetsin, şarkı söylerken, dudaklarının arasına tek bir amiyane sözcük dahi kondurmuyor. Blues ve folk'un "öz"ünden, gelenekten yola çıkıp kendi özüne varıyor, yalnız kendine ait bir gelenek yaratıyor... "Welcome To The Cruel World" ve "Fight For Your Mind"dan sonra üçüncü albümü "The Will To Live"i geçtiğimiz aylarda yayınladı... 1998'de memleketimize üçüncü bir kez uğrayıp konserler vereceği haberi geliyor sürekli kulaklarımıza. Sahnede seyretmenin yerini tutmaz ama, son yıllarda çeşitli dergilere verdiği mülakatlardan oluşan bir kolajla sizlere Ben Harper'ı takdim ediyoruz...

Beyazlar hip-hop, siyahlar Beethoven dinledikçe...

"The Will To Live"in kayıtlarına başladığında nasıl bir ruh halindeydin?

Ben Harper: Hiç bu kadar inançlı, bu kadar güvenli olmamıştım. Sonuçta, ilk albümden bu yana, üç yıla yayılan bir turneyi yeni bitiriyordum. İkinci albümüm "Fight For Your Mind"ı yollarda yazdım; kayıtlar için sadece bir-iki hafta ara verdim ve tekrar yola koyuldum. Bu sefer, hakikaten biraz durmak, turnenin o dayanılmaz ritminden uzaklaşmak, menejerim, prodüktörüm ve sadık ortağımla birlikte prodüksiyon öncesi çalışmaları beraber yürütmek ve sonra da rahat rahat kayıt yapmak istedim. Üç yıldan beri ilk defa zorlamalardan, sıkıştırmalardan uzak bir şekilde kendimize zaman tanıdık. Dolayısıyla bu yeni albümde kafam sakin ve rahattı. Enstrümanlara, sesime, bütün kayıt sürecine güveniyordum, çünkü istediğimizin sonuna kadar gidecek imkanları yaratmıştık. İlerleme kaydetmek ve her yeni albümde bir öncekini aşmak gerektiğinin bilincindeydim. Bu kadar uzun süre turnede olmak söz yazarlığı ve müzisyenlik yeteneğime büyük katkıda bulundu. Bugün çok daha fazla şeye cesaret edebiliyorum çünkü edindiğim tecrübeler meyvelerini vermeye başlıyor. İnsanların pek de farkına varmadığı ama benim açımdan çok belirleyici olan bir aşama bu; bir önceki albümümün B yüzü için gerçekleştirdiğim remiksler ve parçalar. Bugün bu parçaları dinleyenler son yıllarda geçirdiğim evrimi daha iyi anlayacaklar. Yeni şarkılarımın eskilerinden daha iyi olduğunu düşünmüyorum, ama hiç şüphesiz, şarkılar aracılığıyla iletişim kurma konusunda kendime fazla güveniyorum.

Bir önceki albümde bütün cephaneni tükettiğini söylüyordun. Bu sefer durum nedir?

"Fight For Your Mind"dan sınırlarımı, kapasitemi genişlettiğim duygusuyla çıkmıştım. Yeni albüm bu açıdan ne durumda olduğumu gösteriyor. Tabii ki aslında hep aynı şeyleri yazıyorum, ama onları ele alış tarzı sürekli değişiyor. Birkaç sene önce olsa, hayatta elektro gitar çalmaya cesaret edemezdim, ama şimdi bu albümde bu işe kalkıştım. Nereye doğru gittiğimi çok uzun boylu düşünmeden canlı olarak bir kere kaydettim, yarattığı atmosfer bakımından benim tercihim hep akustik gitar oldu, ama bu defa böylesi gerekiyordu sanki. Daha başından beri bazı şarkılar, mesela "Faded", bu tür sert bir 'sound' istiyordu; bu parça bugüne kadar yapabildiklerim arasında hakikaten diğerlerinden ayrılıyor. Belki de insanların önce sadece bu dikkatini çekecek: Gerçekte tarzım o kadar değişmediği halde güçlü gitar ilaveleri var. Ama her zaman 60'ların, Beatles-Hendrix tarzı analog üslubuna bağlıyım. O üslubu devam ettiriyorum.

Her yeni albüm sana bir meydan okuma, kendini yeniden sorgulama gibi mi geliyor, yoksa sadece hep aynı takıntının bir uzantısı gibi mi?

Her iki duyguyu da biraz içiçe geçmiş bir şekilde hissediyorum. Hem kendi kendime karşı sürekli bir mücadele, beni ileri götüren kişisel bir savaş söz konusu, hem de aynı zamanda bunlar benim şarkılarım, benim müziğim, benim ruhuma, benim kalbime aitler. Bu müzik aracılığıyla yaşıyorum ve soluk alıp veriyorum. Sürekli olarak iblislerle, kötü ruhlarla mücadele ediyorum, dışarıdan gelen iblislerle, ama asıl kendi içimdekilerle. Her gün hepimiz iyi ile kötü, aşk ile nefret arasında yaşıyoruz ve bu sürekli mücadele bizim bir parçamız haline geliyor. Bende bunlar müziğim aracılığıyla ifade buluyor. Albümlerim dikkatle dinlendiğinde, kendi kendimle, birisiyle ya da bir şeyle mücadele ettiğimi işitebilirsiniz. Aslında bu öfkeli çılgınlığın hüküm sürdüğü dün-

12→

yada, polis sirenleri ve helikopterler arasında sadece bir iç huzuru bulmaya çalışıyorum.

Hep olumlu bir ruh hali içindesin.

Elbette, pozitif müzik pozitif tepki getirir. Biz kendimizi sadece şarkıya, sese, notaya ve sözlere adadık. Eğer bütün bunlar birleşirse insanlarla iletişim kurabilirsin.

Sakin bir adam olarak tanınmak seni rahatsız ediyor mu?

Gündelik hayatta öyle özellikle sakin bir insan değilim. Yakın ahbaplarımla normal bir ilişkim var, dalga geçeriz, eğleniriz. Müzik sanayiindeki ilişkilerdeyse çok mesafeli bir tutumum var, çünkü kendimi korumam gerekiyor. Erdem gibi algılanan şey aslında bu meslek nedeniyle ilişki kurmam gereken insanlarla arama bir set koymak. İnsanların beni hakikaten tanımak istediklerini hissettiğim anda bu setleri kaldırıyorum. Bazıları gibi çok dost edinme, her yere gitme, oradan oraya koşturma, yeni yeni insanlarla tanışma ihtiyacı duymuyorum. Şarkı yapmaya konsantre olmayı tercih ediyorum.

Müzik endüstrisi ile ilgili hiç acı deneyimin oldu mu?

Endüstri hakkında konuşamazsın. Çünkü, bu kadar yüksek risk yatırımının olduğu bir endüstride, her şey olması gerektiği gibidir. Paralarını bu işe yatıran adamlar müzik hakkında o kadar az şey biliyorlar ki, bu da, yatırımı daha da riskli hale getiriyor. Ortalıkta müziklerini asla duymayacağımız, milyonlarca dolara imza atmış o kadar çok grup var ki... Ama satmaya başladığın zaman da paranın büyük yüzdesini onlar alıyor. Müzik işine girerken bunu göze almak zorundasın. Paranın % 80-85'i onlara gider.

Peki, işin müziğin önüne geçtiğini düşündüğün zamanlar oluyor mu?

Beni ayakta tutan onlar değil. Ben kendimi ayakta tutarım. Yapmak istemiyorsam, yapmam. Eve gider, oturur ve gitarımı çalarım. Bunu ihtiyacım olduğu için yaparım.

Senin için müziğin ruhani bir boyutu var, değil mi?

Müziğin kendisi ruhtur. İnsanları harekete geçiren her şey ruhtur. Müziğe saygı duyuyorum, notalara saygı duyuyorum ve şarkı ile şarkının ruhu arasında iletişim kurma yeteneğine saygı duyuyorum.

Beste yapmak senin için ızdıraplı bir süreç mi?

Yeryüzündeki bütün varolma biçimleri biraz ızdıraplı olmalı. Birinci olmak için, en kuvvetli, en kültürlü olmak için ızdırap çekiliyor, bu normal. Bu ızdırap en başından beri var, ama aynı zamanda onu iyileştirebilecek tek şey de yine müzik. İleri gitmeyi, hiç pes etmemeyi sağlayan da bu paradoks zaten. Beste yapmak ızdıraplı, ama sonuç yaşamama yardımcı oluyor ve bu ızdırabı hafifletiyor. Müzik yapmak dengemi bulmamı sağlıyor, yoksa çok huzursuz, sıkıntılı bir insan olurdum. Daha ergenlik çağından beri müzik yaptığım için en kötü ızdıraplardan, bu dünyada bir şey gerçekleştirme arzusunu tatmamış insanların yaşadığı ızdıraplardan kendimi korumuş oldum.

Müziğe nasıl başladın?

Bütün ailem müzikle ilgiliydi. Bu onlar için bir meslekti. Büyükbabamla büyükannemim bir müzik dükkanı ve müzik müzesi vardı. Ben de çocukken davul çalarak başladım. Sonra gitara geçtim. Bir süre spor uğruna müziğe ara verdim. Sonra bottleneck gitarı ciddi bir biçimde elime aldım. Oradan lap slide'a geçtim ve yerimi bulduğumu anladım. Sonra da Weissenborn'u keşfettim. Bence bugüne dek yapılmış en güzel sesli akustik enstrüman...

Bu geçiş zor oldu mu?

Başlangıçta evet. Çünkü, gitardan çok farklı bir entrümandır slide gitar. Çoğu insan gitar çalmayı bilir ama slide bar gerçekten ağırdır.

Kullandığın Weissenborn'dan bahseder misin?

Weissenborn gitar, 1920'lerde üretimi yapılan akustik bir dizüstü slide gitar. Çukurumsu kıstakları var. Yaklaşık yedi yıl boyunca üretimi yapılmış, Herman Weissenborn tarafından. Keman yapımcılığıyla uğraşan bir aileden geliyor, ancak ustalığını tamamıyla gitar yapımından edinmiş.

Böyle tarihi bir enstrüman kullanıyorsun, tarih ve geleneklerle aran nasıl?

Slide gitar, özellikle blues'da beni çok fazla etkileyen ve sevdiğim güçlü bir gelenek. Geleneklere saygı duyarım. Bence gelenek, bir geleneği kopya etmek değildir. Bir sürü insan, bir bakıma geleneği kopya ediyor, sonra ona "gelenek" diyor. Bir gelenekten gelmiyorsanız, o zaman geleneksel müzik yapmıyorsunuz demektir. Geleneksel müzik, kalbinizde inandığınız, yaşamınızda sahip olduğunuz gelenekteki müziktir. İçinden geldiğiniz, saygı duyduğunuz ve sevdiğiniz geleneklerin elementlerini harmanlıyorsunuz, eyvallah. Ama o geleneği kopya ediyorsanız, bence o geleneğe saygısızlık ediyorsunuz. Bu sadece...

Taklit?..

Evet. Tabii, burada geleneği sürdürebilmek için belli bir koruma tavrı da söz konusu. Ancak bu yine de sahip olduğunuz geleneğin kendi kendini ifade etmesi değil. Sadece bir geleneği korumak...

"Excuse Me Mr." gibi şarkılarda tabla, sarod, tambur gibi Hint enstrümanları vardı...

O parçaya bu aletlerin iyi gideceğini düşündüm. Ailem dünyanın her yanından müzik aletleri toplar, bu yüzden ben tamburlar, sarodlar, sitarlar arasında büyüdüm.

"Power of Gospel" parçasında ise klasik enstrümanların renkleri var.

Klasik müziği seviyorum ama onunla birlikte gelen elitist anlamlardan nefret ediyorum. Klasik müzikle bütünleşmiş olan sınıfsal ve sosyal çağrışımlar, ne yazık ki, milyonlarca insanın bu güzel müzikleri duyamamasına neden oluyor. Klasik müziği seviyor olmama rağmen, büyük orkestralardan hoşlanmıyorum. Gospel'i seviyorum ama kalabalık koroları sevmiyorum. Büyük güç tek bir seste yatar.

Sürekli olarak iblislerle, kötü ruhlarla mücadele ediyorum, dışarıdan gelen iblislerle, ama asıl kendi içimdekilerle. Her gün hepimiz iyi ile kötü, aşk ile nefret arasında yaşıyoruz ve bu sürekli mücadele bizim bir parçamız haline geliyor. Bende bunlar müziğim aracılığıyla ifade buluyor. Aslında bu öfkeli çılgınlığın hüküm sürdüğü dünyada, polis sirenleri ve helikopterler arasında sadece bir iç huzuru bulmaya çalışıyorum.

Formel bir müzik eğitimi aldın mı?

Nota ya da benzer anlamda düzenli bir eğitimim yok. Nota, aralık okumayı bilmem, sadece insanları izleme anlamında formel bir eğitimim var. İzlemek, dinlemek ve bir sürü albüm... Ama müzik okulu için, nota okumayı öğrenmek için zaman ayırsaydım, çalmayı öğrenecek kadar zamanım kalmayabilirdi. Ama söyleşi bittikten sonra gidip biraz çalışacağım. *(gülüyor)*

Okullara gidip çocuklarla konuşuyorsun. Bu niye bu kadar önemli senin için?

Onlara gidip neyi, nasıl yapacaklarını, niye yapacaklarını falan anlatmıyorum, sadece kendi yaptıklarımdan bahsediyorum. Bir şarkının nasıl yazılacağını da anlatmıyorum. Kendi şarkılarını nasıl yazabileceklerinden bahsediyoruz.

Size gelip "kafamda şöyle, şöyle düşünceler var. Ama bunları nasıl ifade edeceğimi bilmiyorum. Daha önce hiç şiir ya da şarkı yazmadım" diyen bir gence ne söylersin ?

Ona bunu kimsenin anlatamayacağını söylerim. Bunu sadece sen yapabilirsin. Bu yüzden bir adım atmalı, kendini adamalı ve sorumluluk almalısın. O sana gelmeyecektir. Senin ona gitmen lazım. Yaptığın işi başarmak için kendini adaman gerekiyor. Görev paylaştırmayı öğrenmen gerekiyor. Çünkü her şeyi kendin yapamazsın.

Bu yaşta kariyerinde bu noktaya geleceğini umuyor muydun?

İçimde varolanı paylaşmak istediğimi biliyordum sadece. Tek huzur bulduğum zamandı bu. Gerisi kaos, öfke ve karmaşadan ibaret. Gençlikte huzur vardır. Bu yüzden gençliğime asılıyorum. Gerçekten de ben bir çocuğum. Her gün kendimi bir çocuk gibi hissederek uyanırım. İçimdeki huzura tutunur ve bunu paylaşmak isterim. Bunu yapabilmek için yüreğimin ve kafamın genç kalması gerekir. Yeryüzündeki huzur gençliktedir. Çocukluk kayboldu. Çocukluğun huzuru gitti. Çocuk olma bile ortadan kalktı. On yaşındaki çocuklarla tanıştım. Internet'e bağlıydılar, tamamen on-line olmuşlar. Dışarıya çıkıyorlar ve Madonna'nın son videosunu satın alıyorlar. Ben on yaşımdayken oyuncaklarımla oynardım.

Oyuncaklar farklıydı sadece.

Belki de. Ama o anda çocukların gözlerine bakmadığımı, gençliğin gözlerine bakmadığımı hissettim. Huzur...

Huzur yok belki de.

Hayır, yanılıyorsun, abicim. Huzur senin izin verdiğin yerde olur. Huzur için uğraşman gerekir. O senin ayaklarına gelmez. Ona inanmalısın. Ona inanmazsan ona nasıl ulaşabilirsin ki?

Peki gençlere huzuru nasıl geri getirebilirsin? Ya da yetişkinlere, herkese?

Yaratıcılığa çok iş düşüyor galiba. Yaratıcılık insanı ruhani dünyaya bağlar. Yaratıcılık zarar gördüğünde insanlık da acı çeker.

Tüm dünyada bunun yansımasını görmüyor muyuz? İnsanlar artık ilhamsız kaldı. Yaratmalarına izin verilmiyor. İnsanlara sahip oldukları şeylerden ibaret oldukları söyleniyor.

Dünyada bulunmayı en çok sevdiğin yer neresi?

Dünyada mı? Gitarın ardı...

İnsanlara iletebileceğin tek bir mesajın olsa, ne derdin?

Yeryüzüne saygı duyun!

Aynı zamanda paten kayıyorsun. Bunun müziğin üzerinde etkisi var mı?

Paten de tıpkı müzik gibi kendini adamayı gerektirir. Nasıl bir anda kaymaya başlayamazsan, gitarı eline alıp döktürmen de mümkün değil. Ayrıca paten seni zinde tutar. Paten için de konsantrasyon gerekir.

Ot hakkında ne düşünüyorsun?

Yasallaştırılmalı. Şayet serbest bırakmanın ve vergilendirmenin bir yolunun bulunabileceğine inanılıyorsa, yasallaştırılabilir. Ölümlere ve hastalıklara yol açmada ikinci elden sigara içmenin ve alkolün diğer tüm uyuşturuculara göre daha büyük sebep olduğu anlaşılmalı. Fakat aynı zamanda bunlar kolayca vergilendirildiği için yasal ve en kolay şekilde sağlanabiliyor. Bu iki endüstrinin mali gücünün, zenginliğinin ardında böyle güçlü bir dayanak var, bu nedenle mali bir şeytanın aracı olmuşlar. Elleri kana bulanmış. Evinin arka bahçesinde tamamıyla afyonu pastorize edemez ya da alkolü işleyemezsin. Her bir sigarayı endüstride olduğu gibi aynı nikotin miktarı ve aynı tatta saramazsın. Fakat bir tohum ekebilirsin, tamam mı? Kesinlikle bir tohum ekebilirsin ve tohum büyür. Seni bir tohum ekmekten alıkoyamazlar. İsteyen herkes, herhangi bir yere bir tohum ekebilir. Medya makinası denen canavara programlanmış olduğumuzu farketmeniz için ufkunuzu genişletir. Size verdiklerinin ve inanmanızı istedikleri gerçeğin de ötesinde zihninizi genişletir ve başka bir gerçeğe, daha yüksek bir gerçeğe ulaştırır. O gerçek sizin güçlenmenizdir ve onlar sizin güçlenmenizi istemezler.

"Burn On Down" gibi parçalarda Bob Marley'in açık izleri var...

Bu bir saygı sunma şekli. Bob'un bundan gurur duyacağına eminim. Çalmakla ödünç almak arasındaki farktır bu. Geleneğe saygı duyman gerekir. Yoksa kendi geleneğini kuramazsın.

Seni Bob Marley'le karşılaştırıyorlar. Müziğinin bu boyuta ulaşabileceğine inanıyor musun?

Marley'in tıpkı Martin Luther King ya da bu yüzyılın öteki büyük siyah öncüleri gibi evrensel bir sözü vardı. Müzik, dünyayı değiştirmekten ziyade, benim dünyamı değiştirmemi sağladı. Bundan sonra insanlar aşk üzerine olsun, toplum üzerine olsun, şarkı sözlerinden faydalanmak isterlerse, bunu benimkiyle karşılaştırarak kendi tecrübelerine göre yapmalılar. Herkes kendi kaderinin efendisidir, mühim olan bunu kontrol etmeyi öğrenmek, ve tabii müzik de bu konuda yardımcı olur. Çok daha fazla insanın, özellikle de gençlerin kendilerine dayatılanlara karşı çıktığını, isyan ettiğini görmek isterim, ama bunu nasıl yapacaklarını söylemek benim işim değil. Ben insanlara öğütler vermiyorum, onları doğru yola getirmeye, benim gibi yaşamaya ya da benim inandıklarıma inanmaya yöneltmeye çalışmıyorum. Benim tavrım sadece beni bağlar ve her şeyden önce zihinseldir, manevidir, politik değildir. Maneviyat benim motorum, benim oksijenimdir ve benim bütün hareketlerimde kendini gösterir. Her soluk alıp verme, her nefes, her hareket bir duadır; ayakkabılarını giymek de, gitarını eline almak da buna dahil. Müzik, insanlığın en ortak olduğu payda. Anladığımız zamanın, çağın ve dilin ötesinde insanlar arasında bir fikir akışı. Sınırsız ve engellenemez. Bazı müzikler duvarlar örer. Aynı zamanda bir yüz karasıdır bu. Benim ilgilendiğim müzik değil bu, hayır. Müzik ve sevgi aynı şeyler... Yeryüzünün en doğal kavramları. Ama insanlar olayları karmaşıklaştırmak ister. İnsanlık, yalınlık için duyduğu ihtiyacı, doğuştan gelen ilkel gereksinimini unuttu. Kayboldu ve karmaşa için gerekli istekle yer değiştirdi. Keşke birbirimizle gerçekten çok daha basit esaslar üzerinde anlaşabilseydik... Yalınlık, karmaşıklığın daha ileri bir formudur. Herkesin korunma, barış içinde olma, beslenme ve giyinme hakkına saygı duymak... Neden her mevzuu karmakarışık etmek zorundayız ha? İnsanları aya gönderiyoruz, ama hâlâ sokaklar bir kadının karanlıkta tek başına yürüyebileceği kadar güvenli bile değil. Doğru değil mi? İnsanlar her türlü korkunç şeyi yapıyorlar. Bu yüzden onun üzerine konuşacak ve bir şeyler yapacak, harekete geçeceğiz. Felsefe doğru, fakat bence felsefe bir tür zaman kaybı. Çünkü bu bok üzerine sonsuza dek konuşabilirsin, ama hiçbir şey yapılmaz. İcraat olmalı icraat... Beni ilgilendiren herhangi bir gün, bir hayattır. Benim hayatım sadece bir günden ibarettir. Benim hayatım, elimden geleni yapabildiğim bir gün ve geceden ibarettir.

Ne zaman bir siyah diğer bir siyahı öldürse, sadece cinayet işlemiyor, aynı zamanda intihar da ediyor. Bazen, dışarıdan insanlar, Los Angeles'da hüküm süren şiddetle beraber yaşamaya alışıp alışmadığımı soruyor. Böyle bir saçmalıkla yaşamaya nasıl alışılabilir ki? Amerika'daki toplumsal ortam insanı sakatlıyor. Ama esas olarak Amerikan toplumsal sistemi yüzünden burada yaşamaya karşı hiddet duyuyorum, yoksa tek tek insanlara karşı değil.

Veya yataktan kalktığında, yeni bir gün, yeni bir hayat başlar...

Evet, aynen öyle. Yüce tanrının ışığında, çünkü ben tanrıya inanırım ve ondan korkarım. Hayır adamım, şayet tanrıdan korkmuyorsan, gerçekten alçakgönüllü değilsindir.

Din ve tanrı hakkında ne düşünüyorsun?

Din, kişinin günahlarını gizlediği bir yer, tanrı ise tüm hakikatın ışığıdır. O hakikatte, iyilik, pozitif bir titreşim ve doğaya saygı göstermektir. Tanrıyı sevdiğini söyleyip de, doğaya zarar veremezsin. Atom ya da nükleer enerjiye para harcayamazsın. Tanrıya inandığını söyleyip insanlığı besleyeceğine, onları öldürmek için paranı harcayamazsın. Yapamazsın. Dinler arasında yapılan ayrım ve bölünmelere inanmıyorum. Tüm bu dinler için nasıl bu kadar farklı tanrılar olabilir? Tanrı asla ayrımcılık ve bölücülük yapmaz. Herkesin kendi inancı ve inanç sistemine göre bir doğrusu vardır. Fakat bu insanlar nasıl oluyor da şöyle bir şey söyleyebiliyor: "Benim dinim tüm sonların sonuncusudur..." Yani, benim dinim benim için bu dünyadan sonra bir yer hazırlayacak ama sizinki hazırlamayacak. Bir kişi bir başkasına bunu nasıl söyler? Bu çok büyük bir cahillik. Tanrı sizi tercihiniz yüzünden asla ayırmayacak ve yargılamayacaktır. Tanrı bölücü değildir, ırkçı değildir. Tanrı herkesi sever, kalbinizde ne olduğunu bilir.

Avrupa'da siyah bir şarkı yazarı olarak sunuluyorsun. Amerikalılar seni nasıl görüyor?

Ta en başından beri, plak şirketim beni nereye koyacağını bir türlü bilemedi. Avrupa'da, özellikle de Fransa'da her şey daha net, herkes kendi seyircisini, dinleyicisini hemen buluyor. Buradaysa durum daha karışık. Fugees'den tutun, Pearl Jam'e, PJ Harvey'e, JJ Cale'e ya da John Lee Hooker'a kadar birbirinden çok farklı insanlarla turneye çıktım, bu sayede çok farklı dinleyicilere ulaşabildim. Kimileri beni bir reggae şarkıcısı olarak görüyor, kimileriyse blues'cu olarak. Aslında, kendim olarak kalmayı başararak, folku, blues'u, 'slide' gitarı ve yaylıları bir araya getirerek değişik türlerin kesiştiği, iç içe geçtiği bir yerde durmak hoşuma gidiyor. Ben çok büyük bir Led Zeppelin hayranıyım, bütün albümlerini biliyorum, onlarda beni en çok etkileyen, akustik enstrümanlarda yakaladıkları 'sound', bunu yapış tarzları... Aynı zamanda Pink Floyd'a da hayranlık duyuyorum, asla "Dark Side of The Moon" kadar iyisinin yapılabileceğine inanmı-

yorum. Ve Beatles'ın izini sürdüğümde perişan oluyorum: "Ben asla bu düzeyde şarkılar yapmayı beceremeyeceğim" diyorum kendi kendime. O zaman da, yeni bir şey ortaya çıkarmak için kendi toprağımı sürecek yeni bir yol bulmaya çalışıyorum, ama bu da çok çetin bir iş. Tam büyük bir şarkı yazdığını düşünüyorsun, sonra "Let It Be" ile karşılaştırıyorsun ve berbat buluyorsun. O zaman, seni çok utandırmayacak bir sonuca ulaşmak için, sil baştan yeniden başlıyorsun.

Bu müzikle Amerika'da başarı yakalayacağına inanıyor musun?

Her şey ağır ağır gelişiyor, yine de burada birkaç albüm satmayı başardık. Beyazların hip-hop, siyahların Beethoven dinlediği bir ülkeden umut kesilmez. Benim açımdan albüm yapabilecek hale gelmek bile büyük başarı sayılır. Ondan sonra, plak şirketi buna inanıyor ve satmak için elinden geleni yapıyorsa, bunu alan birileri de varsa ne alâ, ama doğruyu söylemek gerekirse, çok da umurumda değil. Tabii ki burada da tanınmak isterim, ama kafayı da takmıyorum, o kadar. Tek istediğim geleceğe güven duymak.

Burada, Los Angeles'da yaşayan öteki siyah gençlerle karşılaştırdığında kendini ayrıcalıklı hissediyor musun?

Bana müzik zevkini aşılayan büyükanne ve büyükbabamın yanında, Claremont'da, kendi kendime rahat ve mutlu bir çocukluk yaşadım. Bu anlamda hakikaten ayrıcalıklı bir insan sayılırım. Öte yandan, buraya ulaşmak için çok fazla çalışıyorum ve sürdürdüğüm hayatın da pek kolay olduğu söylenemez: Sevdiklerinden, eşinden dostundan uzakta, her allahın günü bambaşka tuhaf şeyler yiyip kuzeye bakmayan bir yatakta yatmak, insanların hayalindeki 'star' imajından çok farklı. Canımın çektiğini yapamıyorum, bu açıdan ayrıcalıklıyım. Ayağına geçirecek bir çift ayakkabısı, giyecek temiz bir gömleği ve çorapları olan her insan doğa tarafından şımartılmış hissetmeli kendini. Siyahlara gelince, bütün bir topluluk adına konuşmak bana düşmez sanırım. Aynı zamanda, Amerika'da ya da dünyanın herhangi bir yerinde siyahlar açısından bir gelişme kaydedildiğinde çok mutlu oluyorum. Bizi kölelikten biraz daha uzaklaştıran her şey bir zafer sayılır. Bana göre en gurur duyulacak şey nereden geldiğini, atalarını bilmek, tanımak ve onların fikirlerini, zihniyetlerini kendinde yaşatmaktır. Benim gözümde en temel şey budur.

Tupac Shakur'un ölümü üzerine ne hissettin?

Çok derin bir güçsüzlük duygusu. Onu tanımıyordum. Bu olay hakkında da pek bir şey bilmiyorum, ama ölmek için çok fazla gençti. Ne zaman bir siyah diğer bir siyahı öldürse, sadece cinayet işlemiyor, aynı zamanda intihar da ediyor. Burada, kardeşlerim birbirlerini öldürüyor, bu da beni yaralıyor. Bazen, dışarıdan insanlar, Los Angeles'da hüküm süren şiddetle beraber yaşamaya alışıp alışmadığımı soruyor. Böyle bir saçmalıkla yaşamaya nasıl alışılabilir ki? Karım ve ben, haberleri seyrederken o kadar dehşete düşüyoruz ki, artık seyretmeyi bıraktık. Amerika'daki toplumsal ortam insanı sakatlıyor. Ama esas olarak Amerikan toplumsal sistemi yüzünden burada yaşamaya karşı hiddet duyuyorum, yoksa tek tek insanlara karşı değil. Bizi yöneten insanların istedikleri gibi at koşturmalarına artık izin vermemek gerek. Tepede yaşayan adam ovadakine kölelik etmeye, hizmet etmeye çok mu meraklı? Hiç sanmıyorum, toplum değerlerinin kökünden mutlak olarak değişmesi için herkesin en basit gündelik konularda savaşması, mücadele etmesi lazım. Yaşamanın bedeli, şartları, bütün ailevi yapıları altüst etti. Doğumdan sonra bir ya da iki yıl boyunca çocuklarını yetiştirebilmeleri için annelerin teşvik edilmesinin kollektif bir görev olduğunu düşünüyorum. Her şey bu yaşlarda şekilleniyor, madem öyle annelere –ya da eğer anne çalışıyorsa babalara– para verilmesi lazım, böylece kötülük belki daha kökünden temizlenebilir.

Kimileri beni bir reggae şarkıcısı olarak görüyor, kimileriyse blues'cu olarak. Aslında, kendim olarak kalmayı başararak, folku, blues'u, 'slide' gitarı ve yaylıları bir araya getirerek değişik türlerin kesiştiği, iç içe geçtiği bir yerde durmak hoşuma gidiyor.

Bu bayağı bir politik program gibi oldu.

Bunlara karışmamam lazım, genellikle de yapmıyorum. Politikayı bir azınlığın zenginliklerinin korunması olarak görüyorum; işçi çoğunluğun sırtından yaşayan finansçı azınlığın zenginlikleri... Vekillere artık kesinlikle güven duyulamaz, çünkü eninde sonunda onların çıkarları zenginlikleriyle çakışıyor. Herkes için, herkes adına dünyayı iyileştirmek, herkesin kendi üzerine düşüyor. Ama her şeyin çok hızlı olduğu bir dünyada yaşıyoruz: Beslenme, arabalar, her şey "fast". Hiç kimse artık uzun vadeli bir angajmana girmek istemiyor, herkes özgür olmak istiyor, ama kimse bu özgürlüğün bedelini ödemek istemiyor. Bu ülkede başkalarına tanınan özgürlükler yüzünden ölenler var. Herkese silah taşıma hakkı veriliyor, sonra on yaşında bir velet elinde tabancayla okula geldiğinde yaygara koparılıyor. Peki hangisi daha önemli? Anayasa mı, çocukların hayatı mı? Oğlum doğduğu andan itibaren sadece müzik için yaşamakla yetinmem mümkün değil. Sanatsal hayatımla alakası olmayan yeni sorumluluklarım var. Bir anlamda, dünyaya bir çocuk getirmek benim de ayaklarımı yere basmamı sağladı. Benim gelişimimde çok temel bir aşama oldu. Hiç kuşkusuz hayatımda kötülük yaptım, insanları üzdüm, kalplerini kırdım, zaman zaman benimkini de kırdılar. Bu çocuğun doğumu benim için "kurtuluş" oldu. Ailem hiçbir zaman olmadığı denli bir şans, bir sığınak benim için, her an ona koşabiliyorum. Bundan böyle bütün hayatım demek olan bu kutsal üçlüden hiç uzaklaşmak istemiyorum: Aile, dostluk, müzik.

Üzerinde konuştuğun ve şarkı söylediğin şeyler konusunda çok ateşlisin.

Ee, onu yaşamak gerek. Sonuna varmak için mücadele etmeyenler, mücadelelerinin boşa gittiğini göreceklerdir. Yapabildiğinizin en iyisini yapmanın dahi yeterli olmadığının farkına varmalısınız. Doğrudan doğruya etrafında olup bittiği halde, insanlığın mevcut durumuna karşı bir şey yapmayanlar, gerçekten o problemin parçasıdır. Elinizden gelen her şeyi yapmanız gerekir.

David Byrne

David Byrne hakkında ne söylesek eksik kalır. Şarkılarıyla, filmleriyle, fotoğraflarıyla, Talking Heads yıllarından bu yana yaptığı her işle derin sevgimizi kazanmıştır. Diğer Talking Head'ler, –önce Tom Tom Club, en son da Heads olarak– bazı bazı karşımıza çıkıyorlar ama, "solo" Byrne sanki her dakika bizimle beraber... Hatta bilindiği gibi iki kere de yolu İstanbul'a düşmüştü. (Kendisini en kısa zamanda tekrar şehrimizde görmek istiyoruz.) Byrne son yıllarda dünya müziğine –özellikle de Brezilya dolaylarına– karşı duyduğu hassasiyetin üstüne giderekten Luaka Bop isminde bir plak firması kurdu. Boş kaldıkça kendi albümlerini çıkarmayı da ihmal etmiyor. Son örneği de farklı farklı bir sürü parçayı (yaylıların hakim olduğu şarkılara dikkat) bir araya tıkıştırdığı albümü "Feelings"... İzin verelim, "Feelings"i kendi anlatsın. Kılavuzumuz: Les Inrockuptibles.

Deterjan gibi...

Önce Talking Heads'le, daha sonra solo olarak, bir konsept albüm çerçevesinde, müzikal bakımdan iç bütünlüğü çok öne çıkan albümler yaptın. "Feelings" ise çok geniş bir üslup ve sound yelpazesi sunuyor, tıpkı bir seçki, derleme albüm gibi...

David Byrne: Doğru. Bu çok berbat bir kelime ama, bunun postmodern bir albüm olduğunu söyleyebiliriz. Her parça farklı bir üslupta. Albümün bütünü sanki bir kolaj gibi; her şarkı kendisi için en doğru tarz neyse onu bulmuş hissine kapılıyor insan. Genellikle, bir albümün tamamını –aşağı yukarı– aynı toplulukla kaydederim. Bu albümdeyse parçaların ortak bir prodüktörü bile yok. Şarkılar böyle gerektiriyordu: Farklı üsluplarda ve farklı topluluklar tarafından yapılmalıydılar. Bu büyük bir sorun yaratabilirdi tabii, birbiriyle alakasız, bir bütün oluşturması imkansız bir parçalar yığınıyla karşı karşıya bulabilirdim kendimi. Bu albümde parçaların sıralamasını yapmak bile büyük dert oldu zaten. Hatta bir ara iki farklı albüm yapmayı düşünüyordum. Biri daha melodik, dans ağırlıklı parçalardan, diğeri daha duygu ağırlıklı baladlardan oluşan iki albüm... Sonra, bütün bunları karıştırıp aynı albümde bir araya getirmeye karar verdim.

Bu albüm daha önceki bütün diskografinden alınmış çok çeşitli unsurlar içeriyor. Sanki şu ana kadarki çalışmanla araya artık belli bir mesafe koymuşsun ve bu sayede böylesi bir yaklaşıma ulaşmışsın gibi...

Pek öyle geriye bakma bilincine sahip değilim. Ama zaten aşina olduğum, iyi bildiğim şeyleri, bana rahat gelen tarzları, üslupları kullanmam tabii ki çok doğal. Fakat geçmişime dönüp, ordan burdan bir şeyler toplayıp sonra da sağa sola serpiştirdiğimi sanmıyorum, olgu olarak öyle olmuş olsa bile, öyle hissetmiyorum. Hem sonra, bu benim tarihim, benim hikayem, beni ben yapan bunlar. Bu albümü yaparken öyle bir an geldi ki, her şey mümkün görünüyordu. Bu anlamda da postmoderndir: Her şeyi yapabilirsin, her türlü bir aradalığı, karışımı deneyebilirsin. Her şey serbest, yasaklar, kurallar yok.

Farklı yazma yöntemleri kullanmak, "Feelings"deki şarkıların büyük çeşitliliğini açıklamanın bir başka aracı mıydı?

Hepsi birbirinden çok farklı şekillerde yazıldı. Örneğin, "Daddy Go Down"da Ben Harper'ın bir albümündeki bir bateri bölümünden yola çıktım. Demoda bu sample'ı kullandım ve doğrudan beni yönlendirecek gitar filan olmadan, hiçbir şeysiz üstüne okudum. Sonuçta bu belli belirsiz Kelt melodisi ortaya çıktı. Buna karşılık, diğer şarkılar bir melodiden yola çıkarak yapıldı ve yaylılar çok önemli bir rol oynadı, özellikle de "A Soft Seduction" gibi baladlarda... Baladların çoğu gitarla yazıldı, ama çok farklı dokular elde etme imkanı sağlayan synthesizer'la beraber. Bazı yerlerde gitarım keman sound'u veriyor. Bütün bunlar bir yana, farklılıkların ötesinde, şarkıların hepsinin paylaştığı ortak bir nokta var: Müzik sözlerden önce yazıldı. Bazı sözlerin şarkı olarak söylenmekten çok düz okunduğu bir önceki albümüm hariç, hep bu sırayı izlerim. Bana bir müziğin havasına ve içeriğine uygun sözleri bulmak, olmuş bitmiş sözlere müzik ilave etmekten daha kolay geliyor. Müzik genellikle oldukça ciddidir –eğleniriz, ama ciddidir. Sözler bu ciddi yanı bozar, bazen müziğin ifade ettiğinin, taşıdığı anlamın tam tersini söylerler. Bu çelişki üzerinde çalışmak gerek. Sözler sadece müziği renklendirmek için olsaydı, şarkılar lüzumsuz, boş laflarla şişerdi.

Biraz ağır düzenlemeler de aynı şişkinlik etkisini yaratabilir. Bazen "Rei Momo" ya da "Uh-oh"un kimi parçalarında bu etki hissediliyor.

Doğru. Bir yerden sonra, insanlar şarkıyı, melodisini, yapısını hakikaten algılayamıyordu. Bunu bir konserde şarkıları akustik yorumladığım zaman farkettim. Bu çıplaklaşmış versiyonda şarkılar ortaya çıkıyordu. Daha doğrudan, daha sade ve çok daha etkiliydi. Bir sonraki albüm için ("David Byrne") neredeyse tamamen "live" bir grup kullanmaya, her şeyi çok daha basitleştirmeye, çok sade düzenlemeler yapmaya karar verdim. "Feelings"de yine biraz gevşedim, ama ölçüyü çok kaçırmadan; dersimi almıştım. Yani sonuçta, şarkıların gerisinde ya da çevresinde çok fazla bir şey olmuyor, olayları da biraz gizledim, şarkının dengesini bozmamak için, içine yedirdim. Örneğin "Miss America"da hakiki bakır sazlar grubu kullan-

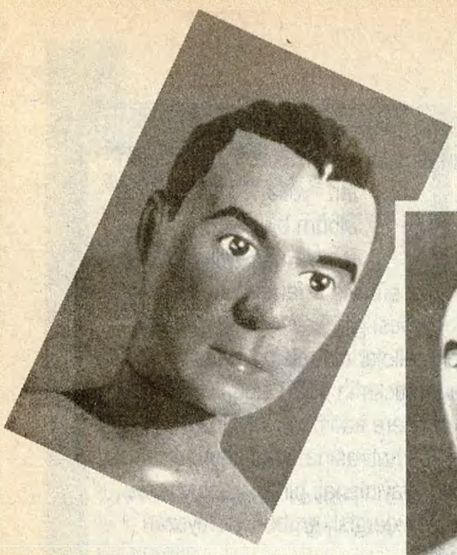

dım, doğal eğilim onları çok gösterişli bir tarzla çaldırmak olurdu. Ama ben, burada, sample yaptığım sanki eski bakır çalgılarmış gibi, onları biraz gömdüm. Ezici olmak yerine, bakırlar bir tür yan unsura dönüştü.

Talking Heads'in ilk albümlerinden beri, senin fikirlerine karşı dengeleyici prodüktörlerle çalışmak gibi bir adetin var. Bu sefer de aynı anlayışla mı hareket ettin?

Her grubun kendi prodüktörü vardı. Prodüksiyon konusunda benim bütün yaptığım birkaç telefon etmek oldu: Her parça için, parçaya vermeyi düşündüğüm sound'a, kafamdaki düzenlemeye göre, beraber çalışmayı düşündüğüm insanları arıyordum. Önceden tam olarak böyle öngörülmüş değildi ama, albümün yarısını Londra'da Morcheeba'yla yaptım. Hesapta, ilk başta onunla birlikte iki ya da üç parça yapacaktık. Aslında, daha albümleri çıkmadan önce bir kasetlerini dinlemiştim, sanırım plak şirketim Luaka Bop'ı ilgilendirir düşüncesiyle bana yollamış olmalı. Onların müziğini dinlediğimde, hemen benim bir sonraki albümümde çalışmayı arzuladığım gibi çalıştıklarını hissettim: Farklı, alakasız unsurlardan kolaj yapıyorlar, sample'lar ve orijinal aletler kullanıyorlar. Yazış üslupları benimkinden oldukça farklı, ama aynı teknikleri kullanıyorlar. Kuzey İrlanda'ya ailemi ziyarete gittiğimde, o vesileyle onları bir aradım ve Londra'ya görmeye gittim. Sonra kayıtları orada, onların kendi stüdyolarında yaptık.

"Feelings"e çağrılan diğer müzisyenler arasında Devo'nun iki beyni de var.

Onların müziğini hep dinlemişimdir, kliplerini de sevmiştim. Birkaç sene önce tanıştık, arada sırada beraber akşam yemeği yeriz. Mark Mrihersbaugh şimdi çocuklar için televizyon programlarına, Simpsonlar gibi çizgifilmlere müzik yapıyor. Çalışma tarzını pek değiştirmeden iyi para kazanıyor; yine synthesizer kullanıyor

Albüm bittiğinde aklımda görsel bir fikir vardı. Biraz klişe, kendi görüntümle oynamak, kendimden oyuncak bebek bir manken yapmak istiyordum. Başlangıçta ifadesiz bir bebek ve giderek bütün bu duygularla bezeniyor: tutku, vecd, öfke...

ve hakikaten hoşlandığı, zevk aldığı işi yapıyor. Jerry ise klip çekiyor –örneğin Soundgarden'ın klibini yaptı. Devo aslında şu anda tam manasıyla yok, ama "Wicked Little Doll" şarkısını yazdığımda bunun bir Devo parçası olabileceğini hissettim ve kayıtları onlarla beraber yapma arzusu duydum. Onlara bir demo kaset gönderdim ve bana ilginç önerilerde bulundular, ne istediğimi çok iyi anlamışlardı –aşırı yüklenen ve sonunda deliren bir makine etkisi. Tıpkı Morcheeba'ya gittiğim gibi, gitarımı kaptım ve uçağa atladım, Mark'ın Los Angeles'da çocuk müzikleri yaptığı stüdyosuna kayıtları yapmaya gittim.

Albümün adı, "Feelings", nereden geliyor?

Kapak fikrinden. Albüm bittiğinde aklımda görsel bir fikir vardı. Biraz klişe, kendi görüntümle oynamak, kendimden oyuncak bebek bir manken yapmak istiyordum. Başlangıçta ifadesiz bir bebek ve giderek bütün bu duygularla bezeniyor: tutku, vecd, öfke... İsim buradan geliyor. İlk bakışta, bilgisayar üzerinde üç boyutlu bir figür yeter diye düşünüyordum, ama bu bebeklerden hakikaten bir tane üretmek ve fotoğrafını çekmek gerekti, tıpkı bir Calvin Klein reklamı gibi. Kendimi hakikaten bir ürüne dönüştüren bu kendi kendinle alay edebilme, kendine istihzayla yaklaşma hoşuma gidiyordu. Bir ürün gibi, bir paket çamaşır deterjanı gibi görünmek istiyordum. Grafikerlik beni çok etkiliyor, geçenlerde kendilerini G-men, Graphic men olarak adlandıran, bir Japon tasarım şirketinin bir kitabını aldım. Amerikan futbolcuları gibi giydirilmiş nesnelerin önünde, ellerine üzerinde "Good design" yazan panolar alıp fotoğraf çektiriyorlar... *(gülüyor)* Gerçek reklam, tanıtım kampanyaları yapıyorlar, ama hep çok komik, çok eğlenceli oluyor... Ayrıca, sürekli fotoğraf çektiriyorum. Ama şu sıralar çok büyük ölçekli çalışıyorum, otobüs duraklarındaki reklam fotoğrafları tarzında. Bu ay bu çalışmalar Japonya'da bir müzede sergilenecek. Çok cezbedici nesnelerin fotoğrafları bunlar;

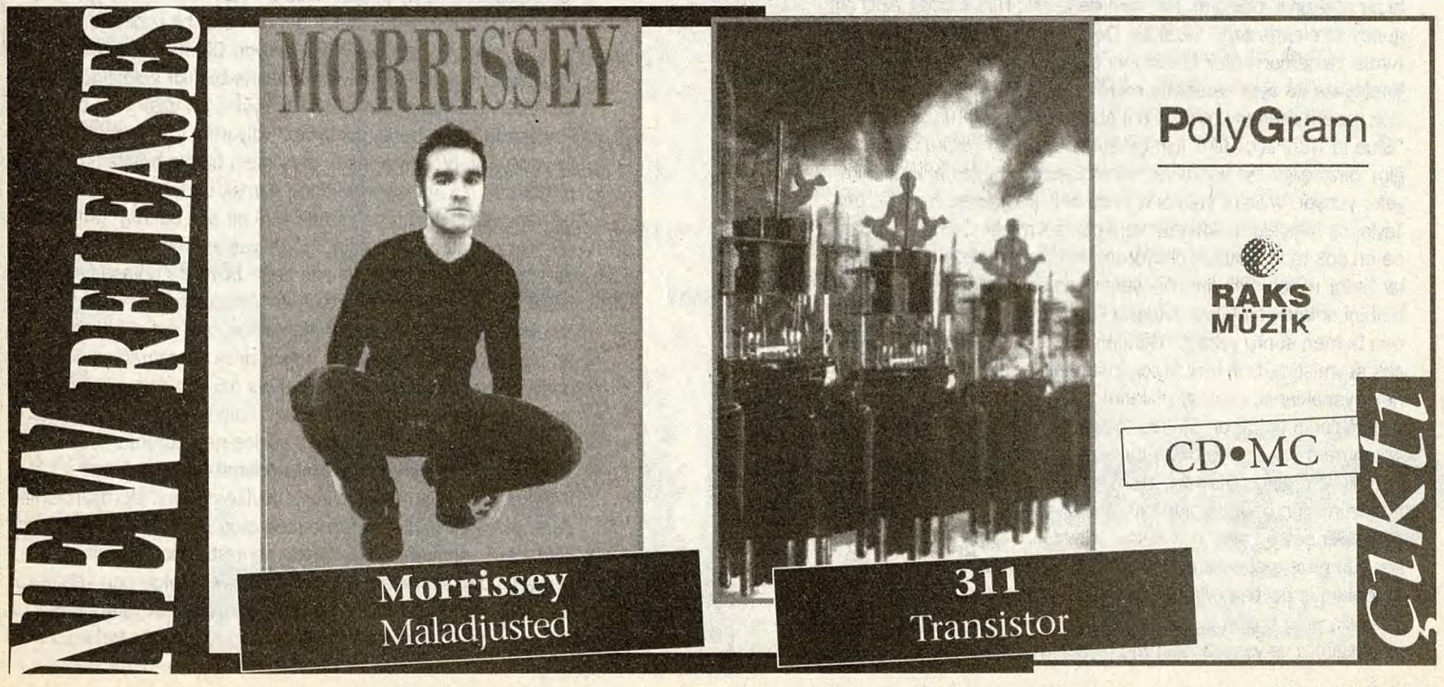

fikir, insanlarda bu nesneleri alma arzusu uyandırmak. San Francisco'da sokaklarda da sergilendi bu fotoğraflar, anonim resimler gibi... Müziğin yanısıra görsel ifadeden vazgeçemiyorum, bizim kuşağımız için kültür çok görsel. Eğer bir plak kapağı iyi tasarlanmışsa, içerdiği müziğin nasıl olduğunu hemen anlarsın. Sadece tekno bir albümü heavy metal'den ayırmak gibi bir şey değil, çok daha net, ayrıntılı fikir verir. Bu görsel bilgi, görsel tanımı okumadan çok daha sofistike olabilir. Dil, tamamlanmış, bitmiş, çok sınırlanmış bir şey.

Zaman zaman plastik sanatlardan müziğe çok erken geçtiğini düşünerek pişmanlık duyduğun oluyor mu?

Sanat açısından, her zaman şansım var, hiçbir zaman çok geç değil. Çok farklı araçlar kullanma olanağına sahibim. İçlerinden biriyle hayatımı kazanıyorum. Kim bilir, belki günün birinde işler tersine döner... *(gülüyor)* Kendimi öncelikle müzisyen, sonra sanatçı ya da tam tersi gibi düşünmüyorum; bütün bu kategoriler pasaportlar için geçerli.

Peki ya sinema?

Denemekten ne çıkar? "True Stories"den sonra, Brezilya'da bir televizyon belgeseli yaptım, sonra "Between The Teeth" diye turnelerimden birinin filmini çektim. En az üç kere uzun metrajlı film kurgusu yapmaya çalıştım, korkunç zor bir iş. Çok pahalı, hem sonra sürekli başınıza birileri gelip neleri yapmanız, neleri yapmamanız gerektiğini söylüyor. Tek çare, kendi paranla çekip bir araya getirdiğin görüntülerle elinden geleni yapacaksın, sonra da satmaya çalışacaksın.

Aynı zamanda kendi plak şirketin Luaka Bop'la da uğraşıyorsun, burada Geggy Tah ya da AR Kane gibi toplulukların çalışmalarını çıkardın. Bu müzikleri nasıl keşfediyorsun?

Çoğunlukla tesadüf eseri. Quinshango adında yeni bir grubumuz var mesela, bunlar bir tür Latin-ska'sı yapan Venezuelalı müzisyenler. Bunları tesadüfen çok sevdiğim Café de Cuba adlı Meksikalı bir topluluktan önce çalarken gördüm ilk defa. Daha sonra Arjantinli grup Fabulous Cadillacs'ın altında çalmışlardı, o zaman dinledim. Birçok kere tesadüfen onları gördüm ve hakikaten sürekli ilerlediklerini farkettim, sonra da anlaşma imzaladık. Yakında albümünü çıkaracağımız bir başka müzisyen daha var, Jim White, Floridalı trip-folk yapan bir şarkıcı. Dikkat edin, karıştırmayın, Disney'in ya da Miami plajlarının şarkıcısı değil, "redneck"lerin şarkıcısı. Hiç kimsenin ne yapacağını bilemediği bu adamın kasetini Madonna'nın kızkardeşi bize ulaştırdı, onu da tanımam. Onun dışında çok albüm alırım, her şeyi dinlerim ve saklamak istemediklerimi beraber çalıştığım arkadaşlarım için bir yere yığarım. İki gün içinde kimsenin almadıklarını büronun önüne koyarım.

Müziğe karşı bu büyük merak nereden geliyor? Bazı kitaplarda ailenin çok fazla folklorik müzik dinlediği yazıyor.

Mozart dinlerlerdi, bazen de İskoç müziği. Daha çok erken yaşta mahalledeki kütüphaneden etnik müzik plakları ödünç almak gibi bir alışkanlık edindim. Her şeyi denedim: Hint müziği, ABD'nin güney yörelerine özgü müzikler, Deep South, mahkum şarkıları... Kimisi tamamen kulak tırmalayıcı oluyordu, kimileriyse harikaydı.

Edebiyata da aynı derecede meraklı mısın?

Çok fazla roman okumam. Paul Auster'ı beğeniyorum, onun "Blue In The Face" filmi için çalıştım. Ayrıca bir başka beğendiğim, biraz çılgın bir adam var, Mark Laner. Çok gerçeküstü hikayeler yazıyor. William Volmann'ın da bazı kitaplarını, özellikle de Taylandlı fahişeler hakkında olanı çok sevmiştim. Ama bugünlerde en çok tarih kitapları okuyorum. Fernand Braudel'in "Uygarlıklar Tarihi"ni yeni bitirdim. Dünyanın son dört ya da beş yüzyıllık tarihini anlatan bir kitap. Akdeniz üzerine olan büyük çalışmasından hemen sonra yazdığı "Gündelik Hayatın Yapıları" kitabını da çok sevmiştim. Çok büyüleyici, insanların gündelik hayatlarından neler yaptıklarını, neler giydiklerini, yediklerini, içteklerini, dinlediklerini anlatıyor. Müthiş, olağanüstü bir kitap. Tarihle ilgilenmem çok eskiye dayanmıyor, ama benim için çok önemli hale geldi. Dünyayı, bizim kendimizi oluşturan şeyleri, gözümüzün önünde olup bitenleri anlayabilmenin bir yolu tarih. Her şey o kadar çok tekrar ediyor ki... Buna karşılık her gün gazete okumam, daha ziyade iki günde bir okurum. Amerikan iç politikasıyla pek ilgilenmem; bir oyun gibi düşünülebilir, ama bugün gerçek iktidar orada değil. Artık nasıl yaşadığımızı ve yaşayacağımızı büyük şirketler belirliyor.

Çeviren: ***Siren İdemen***

Chris Eckman'la İsveç asıllı Carla Torgerson'un aşkları üzerine bina edilen Walkabouts, on küsur yıldır işin içinde. Faaliyet alanları "yollar". Yaptıkları her albüm bir nevi "seyir defteri". Hank Williams'dan Neil Young & Crazy Horse'a kadar sürüyle referansları var. Son yıllarda Tindersticks'in Seattle şubesi gibi çalışıyorlar, country ruhundaki şarkılarda kemanlar, çellolar cirit atıyor. Carla Torgerson, hatırlanacaktır, Tindersticks'in ikinci albümünde "Travelling Light" şarkısında vokallere katılmıştı. "Münzevi kovboy" Townes Van Zandt'ın aziz hatırasına adadıkları son Walkabouts albümü "Nighttown" yayınlanalı bir-iki ay oluyor. Bu albüm şerefine Les Inrockuptibles dergisi, grubun şarkıyazarı Chris Eckman'ı almış karşısına konuşmuş. Aynen aktarıyoruz.

Walkabouts

Bir garip yolcuyum...

Chris Eckman: Doğu yakasında, Pittsburgh'da doğdum ama altı yaşımdan beri batıda, Seattle'da yaşıyorum. Walkabouts kesinlikle şehirli bir grup. Birkaç sene önce Carla'yla birlikte Seattle'a arabayla iki saat uzaklıkta çok küçük bir kasabaya yerleştik. Bizi birbirimize daha da yakınlaştıran ilginç bir tecrübe oldu, yeni bağlar oluşturmamızı sağladı ama çok sürmedi. Henüz böyle yaşamaya hazır değilmişiz. Şehirden uzaklaştıkça ne kadar şehirli olduğumu keşfettim. Şehrin sunduğu seçeneklere ihtiyacım var.

On yıldan beri sizin yaratıcılığınızı besleyen şu "yol miti" nereden geliyor?

Aile yerleşmek üzere Pittsburgh'ü terkettiğinde arabayla yolculuk ettik. Tam üç ay sürdü. Koca bir yaz. Yedinci yaş günümü yollarda kutladık. Bu yolculuk bende derin bir iz bıraktı. Hareket halinde olma ihtiyacı ailemden geliyor: Diş hekimi babam çalıştığı ortamı değiştirmek istiyordu. Aklına bir fikir geldiğinde açıyordu Amerika Birleşik Devletleri haritasını, en uzak yere parmağını koyuyordu, "işte buraya gidiyoruz" diyordu. Çok Amerikan bir kafa yapısı bu; bir rüzgar eser ve herkesi başka başka istikametlere götürür. Bu Amerikan mitinde gerçek bir taraf var: Direksiyona yapışırsın ve yolun sonunda yeni bir şey bulmayı umut ederek kilometrelerce sürersin. 17-18 yaşlarındayken ben de belirli bir yere gitmeden otostopla iki hafta boyunca dolaştım, kendimi tuhaf durumlarda buldum, iyi kafa yapan bir özgürlük duygusuydu. Ama bu hal çok da uzun sürmüyor, tıpkı uyuşturucu gibi: Bir an uçup kaçmana müsaade ediyor ama hemen arkasından iniş başlıyor. Nereye gidersen git, her yer 15 gün sonra aynıdır derler ya! Yollarda da aynı şey geçerli: Eninde sonunda yolcu gene senden başkası değil, kendinle yüzleşmek durumundasın.

Country müziği senin hayatında önemli rol oynadı mı?

İlkgençliğimde daha ziyade rock büyülerdi beni. İlk müzisyenlik deneyimim bir punk-rock grubunda oldu. Ailemin beş-altı tane plağı vardı, sanırım birkaç tanesi de berbat country plaklarıydı. On yaşımdan sonra abimle beraber plak koleksiyonu yapmaya başladık, kendimizi başka bir dünyayı keşfetme yolunda bulduk. 18 yaşımda bir İngiliz kıza aşık oldum, Amerika'yı terkedip ciddi

ciddi İngiltere'ye yerleşmeyi düşünmeye başladım, oralarda bir şeyler dönüyordu, Buzzcocks vardı filan... Eğer Carla'ya rastlamamış olsaydım şimdi İngiltere'de yaşıyor olabilirdim, allah bilir Tindersticks'in turne ekibine dahil olurdum... *(güliiyor)* Carla da o sıralar Avrupa'da birkaç ay geçirmişti, Clash'ı seviyordu, bu bize ortak bir payda sağlıyordu. Ama Carla'nın asıl dinledikleri başkaydı, Bob Dylan, Joni Mitchell, geleneksel Amerikan folk'undan hiç tanımadığım daha yığınla isim... Carla'nın bana gitarla öğrettiği ilk şey, bir Leonard Cohen şarkısıydı. Daha evvel ondan bahsedildiğini duymamıştım bile. Sonra birbirimize aşık olduk, çıraklık dönemimi böylece kolaylaştırmış oldum. Başlangıçta Carla'ya yaranmak için folk dinliyordum, sonra samimi bir şekilde hoşlanmaya başladım. Walkabouts ilk albümünü kaydettiğinde henüz olgunluğa ermemişti, altı haftada bir tarz değiştiriyorduk. Yine de tutarlı bir sound ortaya koymamız bir mucizeydi. Country müzik, Walkabouts için, şarkı yazarlığının sırlarına vakıf olmaya yardım eden bir yolculuk gibiydi. "Scavenger", "New West Motel", "Setting The Woods On Fire" albümlerinin döneminden söz ediyorum. Carla ve ben bütün vaktimizi yollarda geçiriyorduk, haritaya takılmadan gidiyorduk, çölleri, dağları keşfediyorduk, şarkılarımızda bahsetmek istediğimiz insanların hayatlarının içine girmeye çalışıyorduk. Ama sonunda iş geldi bir çıkmaza dayandı, daha ne kadar uzağa gideceğimizi tayin edemez olduk. Her an, her zaman yol-albümü yapmak sonuçta kendi kendisinin parodisine dönüşüyor. Bizim müziğimiz Amerikan ilhamını taşıyor ama ondan uzaklaşmaktan da korkmuyoruz, Amerikan şarkı yazarlığı geleneğinin önünde diz çökecek halimiz yok. Hem yazım tekniği hem de prodüksiyon olarak tamamen Amerikalı tarza sahip olan Townes Van Zandt gibi insanlar beni bazen boşluğa düşürüyorlar.

Babamın aklına esiyordu, açıyordu Amerika Birleşik Devletleri haritasını, en uzak yere parmağını koyuyordu: "işte buraya gidiyoruz". Çok Amerikan bir kafa yapısı bu; bir rüzgar eser ve herkesi başka istikametlere götürür. Bu Amerikan mitinde gerçek bir taraf var: Direksiyona yapışırsın ve yolun sonunda yeni bir şey bulmayı umut ederek kilometrelerce sürersin...

Grubun "Devil's Road" albümünde saptığı yeni bir yol var. Bu orkestral düzenlemeler söz ettiğin boşluk duygusunun ifadesi mi?

Walkabouts macerası başlarken hepimizin başka başka zevkleri vardı ama, neredeyse herkes tek bir plak üzerinde birleşiyordu: Love'ın "Forever Changes" albümü. Hepimiz bu tarzla ilgileniyorduk ama ne iyi müzisyenlerdik, ne de bu tip bir orkestrasyonu gerçekleştirebilecek düzenlemeleri yapacak kadar işin uzmanıydık. Bu durumda başka bir yola girdik: Country-rock. Geçen gün evi toparlarken 91'deki Amerika turnemizde tuttuğum günlüğü buldum. Boston'da bir konserimiz vardı, berbat bir konserdi, fazla insan yoktu. O gece deftere şu satırları düşmüşüm: "Eğer biraz cesaretim olsa, sadece kemanın eşlik ettiği baladlardan oluşan bir albüm kaydederdim". Biliyordum ki, bir gün bana bu koşulları yaratacak uygun bir plak şirketi bulabileceğim. Bence Nick Cave "The Good Son" albümüyle çok önemli bir yol açtı. Yaylıları günümüzün zevkine uygun şekilde kullanan ilk çağdaş sanatçıdır Cave.

Peki senin çağdaşlarının yaptığı rock müzikten hoşlanmıyor musun?

16 yaşımda Seattle'da Patti Smith Group'u seyretmiştim. O anda dünyam değişti ve ertesi gün plaklarımın yarısını çöpe attım. Doğal olarak, rock şu 35 yaşımda üzerimde pek bir etki yaratmıyor. 15 yaşında rock bir din gibiydi, sorularımıza bütün cevapları onda bulabiliyorduk. Bugün artık biliyorum ki, cevap filan yok.

Walkabouts on senesini çoktan aştı. Üstünüzde hiç yıpranma yok mu?

Müzikal olarak bazı şeyleri iyi oturtmak gerek. Son albümümüz "Nighttown"daki atmosfer geceyi ve şehri çağrıştırsın istiyorduk. "Nighttown"ın fikri birkaç sene önce düştü aklımıza. Ben, Carla ve bir arkadaşımız, gece barlar kapandıktan sonra evde oturmuş, konuşuyorduk. Bütün geceyi komşular rahatsız olmasın diye alçak sesle müzik dinleyerek geçirdik. Ama "barlarkapandıktansonra" atmosferi yaratabilecek özel şarkılar seçtik. İşte "Nighttown" da bu kategoride bir albüm. Yolculuğumuzda yeni bir etap. Aynı fikirleri ifade etmek için ayrı metinler, ayrı yöntemler arıyorum. Walkabouts'u kalıcı bir laboratuar olarak görüyorum, sona erecek şeyler beni ilgilendirmiyor. Yaşlandıkça, amacım artık bir heyecanı iletmekten ibaret. Kimse oturup da Aretha Franklin'in şarkı sözlerini analiz etmeye kalkışmıyor, sadece yarattığı heyecan hesaba katılıyor. Ben felsefe eğitimi gördüm, kaderimde felsefe öğretmeni olmak vardı, ama bugün teorilerin filan, sanatın yerini asla tutamayacağını düşünüyorum.

Albümlerinizde aranjmanlar değişiyor ama yazdıkların aşağı yukarı aynı kalıyor. Bazen kendini bu tarza hapis gibi hissettiğin olmuyor mu?

Bazı şüphe dönemleri yaşadığım oluyor. Ama kendin kalarak farklı şeyler yapman zor. Bir müzik fan'ı olduğunda sevdiklerin arasında ortak bir bağ yakalayabiliyorsun, müzisyen olduğunda da aynı şey geçerli, neleri neden sevdiğimi ve neler yapabileceğimi biliyorum. Eskiden bunları yapacak kadar bile gücüm yoktu. Beck, her şeye içtenlikle dokunabilen nadir insanlardan biri. Amerika'da beyaz müzik geleneğiyle siyah müzik geleneği arasında genel bir ayrım vardır. Ben bu hudut çizgisini teşhis ediyorum, siyah müziğe bayılmama rağmen kendimi onu çalarken düşünemiyorum, çizginin üstünden atlayıp geçemiyorum. Beck'in şansı var, bu çizgiyi görmüyor...

Çeviren: ***Derya Bengi***

Bütün Eserleri
See Beautiful Rattlesnake Gardens (87) • Contract (89) • New West Motel (92) • Satisfied Man (93) • Setting The Woods On Fire (94) • Devil's Road (95) • Nighttown (97)

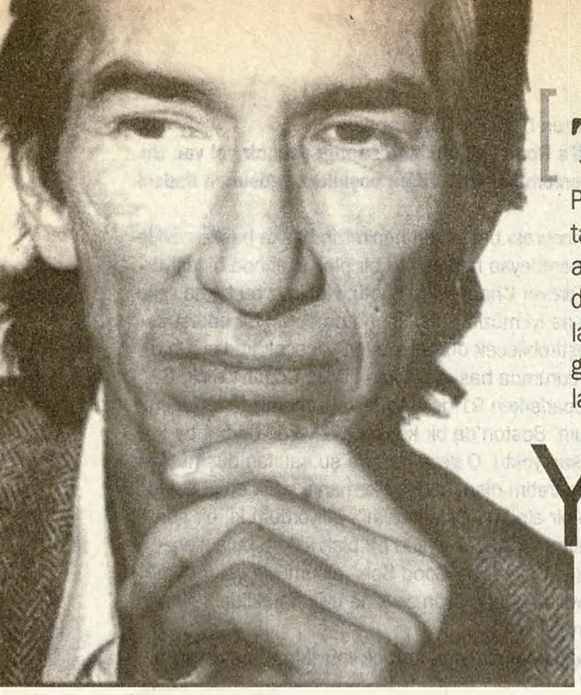

Townes Van Zandt

Ona "şarkı yazarlarının Van Gogh'u" diyen de var, "çayırların Edgar Allen Poe'su" diyen de... 1996'nın son gününde 52 yaşında kalp krizinden ölene kadar country'de, folk'-ta "Teksas sound" ondan soruluyordu. Hep yalnızdı, sonuna kadar muhalifti. Yazdığı herhangi bir aşk şarkısının yarısını sevdiği kıza, diğer yarısını atına adadığı söylenirdi. Herkes gibi Elvis Presley'i dinleyerek işe koyuldu, ama esas Hoyt Axton'dan ve Sam Lightnin' Hopkins'ten feyz aldı. Hayatı yollarda geçti, mizahla örülü yol şarkıları yazdı. Cowboy Junkies, Nick Cave, Tindersticks, Walkabouts gibilerini derinden etkiledi. Sonic Youth'un davulcusu Steve Shelley'le kaydettikleri albüm ancak yarılanmıştı ki, zamansız ölüverdi. Townes Van Zandt'la yapılan son söyleşilerden birini aktarıyoruz...

Yani, tıpkı KerouAc

Townes Van Zandt: Gitar çalmaya çok erken yaşta başladım. Bir gün aile dostumuz siyah bir hanımla bir kiliseye gitmiştim. Orada, avazı çıktığı kadar bağıra bağıra şarkı söyleyen bu siyah kadınların arasında ilk defa müzikal vahiyi aldım. Sonra, yola çıktığında babama eşlik ederdim. Babam petrol sanayiinde avukattı. Sürekli Wyoming, Teksas arasında gider gelirdik, ve radyo da durmadan Hank Williams'ın şarkıları çalardı. Bundan hiçbir zaman bıkmadım. Bundan kısa bir süre sonra, Lightnin' Hopkins'i keşfettim; folk şarkıcısı olmak istediğim konusunda iç rahatlığıyla kesin karar almamı o sağladı. Ondan çok şey öğrendim, özellikle de gitar çalma konusunda, ama en önemlisi mizaha dair öğrendiklerim... Onunla tanışma şansına eriştiğim gün, 'blues'u nasıl tanımladığını sordum. İnce bir alayla bana, renk yelpazesinde mavinin sarı ile yeşil arasında olduğu cevabını verdi. *(gülüyor)* Ama son noktayı koyan Bob Dylan'ın "The Times They Are A-changing"i oldu. Bu şarkı beni alt üst etti. O zaman kelimeler ve müzikle insanları çok derinden etkilemenin mümkün olduğunu anladım. Beni etkileyen diğer şeyler... Çoktur... Otlar, çiçekler... *(sanki hayal alemine dalıyor)*

Otuz yıl uzaklaştıktan sonra geriye baktığınızda '60'lı yıllar sizin için ne anlama geliyordu? Ütopya mı, sefahat mı, özgürlük mü? O döneme özlem duyuyor musunuz?

O devirde, canının istediği yere çekip gitmen için gitarını ve eski bir çantayı sırtlaman yetiyordu. Folk şarkıcılarını taklit etmek istiyorsan tek bir parola vardı: Kıpırdamak. Güzel günlerdi, yaşandı bitti işte. Aslında oldukça uzun sürdü, sonunda büyüdük. *(iç çekiyor)* İnsanlar canları nereye çekiyorsa giderlerdi. Bu şehirden o şehire dolaşırlardı. Çarşamba ya da perşembe gidip kendini tanıtman ve cuma ya da cumartesi otuz dolar karşılığında sahneye çıkıp çalman mümkündü, o zamanlar bu parayla bir hafta yaşanıyordu. Guy Clark'la bizim günlüğümüz bu kadardı. Şimdi bir kaset kaydetmek için bir garaja kapanmak yetiyor. Eğer yeterince iyi olmuşsa, bir plak şirketine yolluyorsun, sonra biraz şansın varsa bir klip yapıyorsun ve MTV'de arz-ı endam ediyorsun. Böylesinin daha mı iyi, yoksa daha mı kötü olduğunu bilemiyorum, her neyse, ben bütün bunları yaşadım, şanslıyım. Folk şarkıcısı olmanın bir reçetesi var mı, dersen, Woodie Guthrie ya da Robert Johnson gibi bir güzergah tasarlamalısın: "Hadi kıpırda!" (You gotta move)... Houston'da ve Austin'de bir sürü çok iyi müzisyen dostum var, ama hayatta evlerini barklarını bırakıp kıçlarını kaldıramazlar. Bense elimden geldiğince yollarda olmaya çalışıyorum, yani tıpkı Jack Kerouac gibi.

Bir gün folk şarkıcısı olmak için her şeyi, aileyi, dostları feda etmek gerektiğini söylemiştiniz. Bugün bundan ötürü pişmanlık duyuyor musunuz?

Hiçbir zaman pişman olmadım. Aile, konfor, para, her şey feda edilmelidir. Sadece gitarını kendine saklayacaksın, her koşulda senin en iyi dostun odur. Eninde sonunda, biraz şansın varsa, hayattaysan hâlâ, nihayet ayakların yerden kesiliyor, başarıyorsun. Bugün ben durmuş oturmuş bir durumdayım. Banka hesabımda birkaç dolarım, Nashville dışında küçük bir evim var, ama benim için önem taşıyan tek şey müziğim ve yazmak için yaşamak, soluk alıp vermek.

Kendinizi iyi hissettiğiniz, esin kaynağı bulduğunuz yerler nereleri?

Sahne bana çok yoğun bir güvenlik duygusu veriyor. Tıpkı sevgilimin kollarındaymışım gibi. Sahnenin dışında, iki konser arasında arabayla otoyollarda giderkenki kadar kendimi rahat hissettiğim başka bir yer yoktur. Bu özel, ayrıcalıklı anlarda şiir ve hakiki şarkılar ortaya çıkıyor. O zaman dış dünyanın hiçbir önemi kalmıyor. Ne stres, ne karaoke...

Karaoke mi?

Birkaç hafta önce İrlanda'da turne sırasında hayatımda ilk defa böyle bir şeye katıldım. Daha önce böyle bir şey hiç görmemiştim. *(gülüyor)* Yanlarında kanları, şarkı söyleyen bu şişko adamları görmek müthişti. Birkaç bira devirdikten sonra ben de sahneye çıkıp "Great Balls of Fire"ı söylemeye niyetleniyordum, ama dostlarım ısrarla yerimde oturmamı tavsiye ettiler. Ben yine de kalktım ve bunda da utanılacak bir yan bulamadım doğrusu. Bizimle beraber olan kızlar, özellikle de benim kız arkadaşım, benim tavrımı son derece saçma ve komik buldular. Ben onlar kadar katı değilim, insanlar mutluydular, eğleniyorlardı. *(gülüyor)* Çok şaşırmış ve etkilenmiştim. Sonra kendilerine katılmamı isteyen iki herif geldi ve beni tebrik etti. Çok neşeli ve feci sarhoştular. Bu iki şişman adamın benim tarafımı tutması eğlenceliydi.

Hâlâ Colorado'da atınız ve gitarınızla tek başınıza meditasyona çekiliyor musunuz?

Araba sahibi olduğumdan beri maalesef kendimi bu işe verecek zamanım olmuyor artık. Yaşlandım, dolayısıyla ata binmek benim için tehlikeli. Her an bacağımı kırabilir ya da suratımın ortasına bir çifte yiyebilirim. Zorunluluklarım düşünülürse böyle bir şey sorun yaratır. Şu sıralar tek zevkim Nashville'de midilli yetiştirmek.

Her tür hiyerarşiye karşı duyduğunuz alerjinin kökeninde askeri lisede okumuş olmanız yatıyor olabilir mi?

Tam olarak değil, isyankarlıkta fazla ileri bile gittim. Okulun yetkilileri kargaşayı çıkarmakta başı çekenlerden biri olduğumu bilmelerine rağmen, beni hiçbir zaman suçüstü yakalayamadılar. O devirde arkadaşlarım kızlarla çıkarlar, otomobille gidilen sinemalara giderlerdi. Ben kendimi spora vermiştim. Çok iyi bir güreşçiydim, beyzbolda da hiç fena değildim. Futboldaysa ikinci ligdeydim. Bu sporda kendini kabul ettirmek için, içinde bir öldürme içgüdüsü olması lazım, ki bu da bende hiçbir zaman olmadı. Sahaya çıkarken Amerikan futbolcularının kafasında tek bir şey vardır: "Şu orospu çocuğunu geberteceğim!" Benimse tek hayalim bu okuldan çıkıp Colorado'da hukuk okumak ve avukat olmaktı. Ve öyle de yaptım. Ama bir kere oraya gittikten sonra koptum. Avukat olursam gündelik hayatımın nasıl bir şeye benzeyeceğine uyandım. Bir haftasonu eve dönerken şimşek çaktı. Yolun yarısı gibiydi, radyoda Lightnin' Hopkins'i duydum ve kendi kendime "ben avukat olmak istemiyorum, blues'cu olacağım" dedim.

Ben kendimi "insanlardan kaçan bir asi" olarak tanımlıyorum, bir tür keşiş gibi, münzevi gibi. Sadece yolda olduğum zamanlar hariç, bu da zaten bütün zamanımın yarısı demek. Tabii ki projelerim, ailem, sevgilim var ama kendimi özgür hissettiğim tek an, evde gitarım, köpeğim ve etrafımda kuşlarla yalnız kaldığım andır.

Peki bir asi nasıl biridir sizce?

Asi olmanın çeşitli biçimleri var. Ben kendimi "insanlardan kaçan bir asi" olarak tanımlıyorum, bir tür keşiş gibi, münzevi gibi. Sadece yolda olduğum zamanlar hariç, bu da zaten bütün zamanımın yarısı demek. Tabii ki projelerim, ailem, sevgilim var ama kendimi özgür hissettiğim tek an, evde gitarım, köpeğim ve etrafımda kuşlarla yalnız kaldığım andır.

Şarkı yazmak için alkol ve uyuşturucu iyi dost mudur?

Hiçbir şekilde alkol ya da uyuşturucu yaratıcılığı teşvik edemez. Tam tersine bunun ucu ölümdür. Bu boklara bulaşmamayı becerirseniz, daha sonra onlar size bulaşabilirler, tıpkı Hank Williams'ın başına geldiği gibi. Uyuşturucunun tek sonucu düşkünlük, başarısızlık halinde tutunmayı, direnmeyi sağlamasıdır. Düşünmeye izin ver-

20→

16 Horsepower

Roll'un dördüncü sayısının saygıdeğer konuklarından biri olan 16 Horsepower, yeni albümleri "Low Estate"i tanıtmak maksadıyla geçenlerde Colorado'dan kalkıp Londra'ya gitmişler, "Avrupalı" medyanın önüne çıkmışlar. "Roll da arasın" gibilerinden bize de haber salmışlar. Duyunca hemen aradık, grubun vitrindeki adamı David Eugene Edwards'ın bir işi çıkmış, cevval davulcu Jean-Yves Tola "buyrun, ben yardımcı olayım" dedi. Telefon hatları koyu bir muhabbete elvermedi ama yine de birkaç soru sorduk. N'apalım, olduğu kadar...

Uzak batı

mez. Biraz geri çekilip baktığımda, dünyayı olduğu gibi gördüğümde pffyyytt... Bu dünya hakkında düşündüklerimi samimi olarak ifade etseydim, öyle sanıyorum ki patlardım ve bu da beni öldürürdü. Bazı insanlar, kendi yollarında gitmek için uyuşturucu kullanmak ya da ölesiye içmek gerektiğini düşünüyorlar. Yanılıyorlar. Eninde sonunda mısır gibi patlayacaklardır.

Cowboy Junkies, Palace ya da Tarnation gibi Amerikan müziğinin köklerine, country ya da blues'a inen gruplar hakkında ne düşünüyorsunuz?

Cowboy Junkies'i iyi tanıyorum. Hatta bir turnede onlara eşlik etmiştim. Hayatımda ilk defa onlara özel bir şarkı bile yazdım. Bazı müzisyenlerin ve şarkıcıların benim şarkılarımı beğendiklerini biliyorum. Bu da beni pohpohluyor, gururumu okşuyor.

Otuz yılı aşkın bir süredir şarkı yazarı Guy Clark'la dostsunuz. Bu dostluk sizin için ne ifade ediyor?

Guy'la dostluğumuz kalbimize kazınmış, içimizin derinlerine işlemiş bir şey. Şu anda Guy'un nerede olduğu hakkında en ufak bir fikrim bile yok, o da benim nerede olduğumu bilmez. Ama onun bir parçası bende, benim bir parçam ondadır. Dostluğun ve sevginin nasıl işlediğini görmek çok tuhaf bir duygu. *(susuyor)* Esas olarak yeryüzünde yalnızız, ama onların dostunuz olduğunu bilmeniz için sevdiğiniz insanların illa etrafınızda olması gerekmez.

Country şarkıcıları sık sık tanrıya gönderme yapıyor. Siz dindar bir insan mısınız?

Kiliseye gitmiyorum, ama bir tanrı, sadece bir tanrı olduğuna da ikna olmuş durumdayım. Tanrı insanların iç rahatlığı duymalarını sağlayan insani bir ifade. Bir çaydanlıkta, bir atta, yıldızda, bütün her yerde, her şeyde olan tek bir şey. Bu yüzden de müslümanların, katoliklerin ya da yahudilerin birbiriyle savaşmasını görmek çok acıklı, çok sinir bozucu bir şey. Sadece bir tek tanrı var.

Willie Nelson ve Bob Dylan'la beraber bütün şarkılarınızdan seçme yapmak gibi bir niyetiniz vardı. Bu proje ne alemde?

Bu proje şimdilik ertelendi. Çok zaman istiyor. Buna karşılık bu dünyadan göçüp gitmeden önce bütün sözlerimi kitaplaştırmaya kendi kendime söz verdim. Kitabın adı çok basit, "Lyrics, Townes Van Zandt" olacak. Ondan önce bir filmin müziklerini yapmak gibi bir projem var.

Bir gün, daha ünlü olmak için elinizden gelenin hepsini yapmadığınızı söylemiştiniz. Bunun için pişmanlık duyuyor musunuz?

Kesinlikle hayır. Günün birinde yeterince iyi şeyler yapmadığımı hissetsem bile ne olur bilmiyorum. Bu beni çok üzer sanırım. Poh pohlanmaya, alkışlanmaya ihtkiyacım yok. Hep iyi şeyler yapıp yapmayacağımı bilmiyorum. Benim sırrım hep denemeye devam etmemde.

Günün birinde bir albüm daha çıkarmayı düşünüyor musunuz?

Bir sonraki albümü yazmayı fiilen bitirdim. Kayıt büyük ihtimalle Seattle'da ya da New York'da yapılacak. Nashville biraz boğucu bir şehir. İşte bunun içinde hareket etmem mecburi oluyor. Zaten grunge'a dönüyorum... *(gülüyor)* Sonic Youth'un bateristi aracılığıyla grunge bana "yanaştı"; benimle ortak bir şeyler yapmak istiyor. Kim bilir belki de grunge ile folk arasında köprü olacağım. Aslında, farkında bile olmadan, çok uzun bir süreden beri grunge olmam lazımdı benim. Hoş bir durum: Sabahları traş olmaktan, her gün saçını yıkayıp elbiselerini değiştirmekten kurtuluyorsun. Ben grunge'ın "baba"sıyım.

Çeviren: **S.İ.**

Country geleneğinden yararlanan bir sürü iyi grup çıktı son yıllarda. Mesela Sparklehorse'da da sizin gripta da "horse" kelimesi var... Bu "at" neyi simgeliyor?

Jean-Yves Tola: Valla, atları seviyoruz. Batı Amerika'da ve kırsal kültürde atın önemli bir yeri var. "Western" imajını yaratan şeylerden biridir atlar. Sparklehorse'la aramızda müzikal olarak öyle büyük bir alaka yok aslında.

Sizin grubun adı nereden geliyor?

16 Beygirgücü lafını karısı ölmüş bir adamı hikaye eden anonim bir şiirde gördük, çok sevdik. Kendimize isim edindik.

Johnny Cash, Willie Nelson, Townes Van Zandt gibilerinin country geleneğinin içine kendinizi yerleştiriyor musunuz?

Bu isimleri yoğun olarak dinliyoruz, en çok da David (Eugene Edwards) dinliyor gerçi. Bir de çok dinlediğimiz, meşhur olmamış bir sürü insan var... Country şarkıcıları seni bir şeylere başkaldırmaya zorlarlar.

Amerika'da yaygın bir redneck country de var...

Evet, country'vari country... Sevdiğimiz country var, sevmediğimiz country var. "Redneck"ten ziyade, "modern country" demeyi tercih ediyorum sevmediklerime. Geleneksel değerleri içermeyen, onlara bağlı olmayan anlamında kullanıyorum "modern"i. Biliyorsun, redneck'ler dünyanın her yerinde var... *(gülüyor)* Modern country bir sektör artık. Nashville'de yapılan müziği düşün mesela...

Niçin son albümünüze "Low Estate" adını verdiniz?

Bu bir deyim. Her anlamda yoksul, hayatta hiçbir fırsat bulamamış insanlara "low estate" deniyor. Kendimizi onların yanında hissediyoruz.

Ben Harper gibi sizde de asırlık enstrümanlara dair bir takıntı var...

Eski enstrümanların çıkardıkları ses kuşkusuz daha iyi. Bir de işin duygusal yönü var: Bu enstrümanlar yaşıyorlar, başkaları tarafından çalınmışlar. Bir benzeri olmayan, bir dükkana girince aynısını bulamayacağınız şeyler...

Sen aslen Fransızsın. Niye orayı bırakıp Amerika'da yaşamayı seçtin?

Müziğimi daha rahat icra edebileceğim bir yerlere gitmeyi seçtim. Bu demek değil ki Fransa'yı sevmiyorum. Orası benim evim. Ama müzikal açıdan, Amerika'da daha mutluyum.

Fransız chanson'larıyla aran nasıl?

Hiç işim olmaz. Büyürken Amerikan güney müziğini dinledim hep.

Noir Désir'i de mi sevmiyorsun peki?

Onları seviyorum canım, o kadar da değil.

Avrupa ve Amerika'nın iki ayrı punk rock geleneği var. Amerika'nınkine daha yakınsınız...

Aslında değil. En azından benim için geçerli değil. Fransa'da uzun zaman bir hardcore/punk grubunda çaldım, 80'lerde. Bir süre Fransa'da bu müziğe takılmak iyiydi hoştu da, bıkkınlık verdi. Farklı bir şey yapmak istediğimde bastım, Amerika'ya gittim. "Far West" takıntısı gibi bir şeydi bu bende herhalde.

Grubun lideri olmayıp ikinci adam olarak gölgede kalmak nasıl bir duygu?

O çeşit komplekslerim yok. Müziğimi yaparım, evime giderim.

Bestelere katkın ne oranda?

Üç beş katkım var tabii. Son albümdeki bestelerin yarısı David'in, yarısını hep beraber yaptık.

Sözlerin tamamı David'e ait ama...

Öyle.

Sözlere baktığımızda iyiyle kötünün savaşı anlatılıyor hep. Kendinize bir misyon yüklediğinizi iddia edebilir miyiz?

David hepimizden daha çok inanıyor tanrıya. Ama en temel seviyede, bu inançları, bakış açısını ve amaçları hepimiz paylaşıyoruz onunla. Tanrının isteklerini gerçekleştirmek gibi bir misyonumuz var denebilir tabii, neden olmasın? David bence haklı, "İncil inananlar için değildir, insanların inanmasını sağlamak içindir" diyor... Ben herhangi bir mezhebe bağlı değilim. David de bağlı sayılmaz ama düzenli olarak kiliseye gider... Netice itibariyle, yapmak istediğimiz müziği yapıyoruz ve bunun da insanların tanrının söylediği şeyleri daha iyi anlamalarına yardımcı olduğuna inanıyoruz.

Son albümünüzde prodüktörünüz John Parish...

Parish'in son işlerini çok tuttuk, mesela PJ Harvey'le yaptığı albümü. Birlikte çalışmak istediğimiz birkaç insandan biriydi ve tam istediğimiz şeyi çok kısa sürede yüzünün akıyla yaptı. Ama bundan sonraki albümün prodüktörlüğünü bizzat kendimiz üstleneceğiz.

Vic Chesnutt, REM gibileriyle de aynı kaynaktan besleniyorsunuz sanki... Bir yerde okumuştuk, "REM'in ulaştığı yerin bir adım ilerisine gidiyor 16 Horsepower" diye bir yazı vardı...

Bu tamamen şahsi bir yorum. Sadece Amerika'da değil, dünyanın her yerinde birbirine benzer şeyler yapan, benzer şeylerden etkilenen müzisyenler var. Yine de birilerinin bizi Vic Chesnutt'la, REM'le ilişkili olarak aynı grupta gördüğünü duymak harika bir şey.

Söyleşi: **Melih Katıkol**

Dertli Divani

Urfa'nın tek Türkmen ve Bektaşi köyü Kısas. Bilindiği kadarıyla 1065 yılından beri var olan köyde bugüne kadar birçok âşık yetişmiş... Oradan derlenen semah ve deyişlere pek çok albümde rastlıyoruz... Kısas'ın şu andaki Bektaşi dedesi olan Veli Aykut, köyünden deyişler derlemenin yanında, Dertli Divani mahlasıyla türküler de yazıyor. Arif Sağ'dan Haluk Özkan'a kadar pek çok kişi izinli-izinsiz Divani'nin türkülerini yorumladı. Dertli Divani'yle Ankara'daki evinde görüştük...

Harran'da bir köy

Kısas folklorunu herkese duyuran kişi oldunuz. Kısas'ın geçmişini anlatır mısınız?

Kısas eskiden Kisos, daha sonra da Aksas olarak geçen, Urfa'ya 12 km. uzaklıkta bir köy. Yazılı kaynaklarda 1065 yılında Kısas'ın adı geçiyor. Hatta Kısas'tan bahseden ilk kaynak ünlü Ermeni tarihçi Urfalı Mateos'muş. O yıllarda Salar Horasan adında bir Türkmen kahramanı Horasan'dan Diyarbakır'a, oradan da Kısas'a geliyor. Orayı karargah ediniyor. Daha sonraki yıllarda Türkmen boylarından Harzemşah'ın oğlu Muhammed Şah –ki Kısas'tadır türbesi– ve kızkardeşi Fatma Bacı orada şehit düşüyorlar Ebu Müslim döneminde. Bizim atalarımız da yaklaşık 300 yıl önce Horasan'dan gelmişler. İlk yerleşen kişi de Seyit Ahmet adında biri. Seyit Ahmet'in Kısas'ta yerleşik hayata geçmesinden sonra çevredeki akranları da yanına geliyor. İşte bizler o insanların torunlarıyız.

Kısas'ın nasıl bir özelliği var ki insanlar oraya yerleşiyor?

Hiçbir özelliği yok. Ebu Müslim'in döneminde orası savaş alanıymış. Muhammet Şah'ın orada şehit düşmesi de önemli olabilir. Bu konuda net bir bilgimiz yok. Köken olarak Alevi gelenekten geldiğimiz ve yüzyıllardan beri Alevi toplumunun üzerine siyasi iktidarlar tarafından baskı uygulandığı için insanlar kuş uçmaz kervan geçmez yerlere yerleşmiş. Gerçi bizim köy çok da kuş uçmaz kervan geçmez bir yer sayılmayabilir. Harran'da bir köy.

Urfa'daki tek Alevi ve Bektaşi köy Kısas galiba...

Urfa'daki tek Türkmen ve Alevi-Bektaşi köyü Kısas. Bir de 48'li yıllarda Urfa'ya 28 km. uzaklıkta Akpınar diye bir köy kurulmuş. Toprak reformu yapıldığında bizim köyden topraksızlara oradan toprak verilmiş, onlar da oraya yerleşmiş.

Şimdi Kısas'ta kimler var?

Şu anda Urfa merkeze bağlı. Beldelik büyük bir köy. Yaklaşık nüfusu beş bin. Nüfusun üçte ikisi Alevi, gerisi Sünni'dir. Ama bugüne kadar Alevilerle Sünniler arasında en ufak bir sorun yaşanmamış bir köy. İki tane cemevi, iki tane de cami var. Zaten insanların dini, ırkı, mezhebi bizim inancımızda birdir. Sünniler köyde azınlıkta oldukları halde son derece rahatlar bizim içimizde.

Bugüne kadar pek çok türkü derlendi Kısas'tan. Urfa'da hoyrat ve Kerkük türküleri, Kısas'a çok yakın olan Colap'ta Türkmen türküleri, barak var. Bu müziklerin Kısas folkloruna herhangi bir etkisi var mı?

Tam tersine en ufak bir izi yok bu kültürlerin. Semahlarımız, deyişlerimiz çok farklıdır. Urfa'nın yerleşik halkından şivemiz dahi farklıdır. Çünkü yıllarca baskı altında yaşadığımız için dört duvar arasına kapatılmış bir insan gibiyiz. Bugünkü Kısas halkı yüzyıllardır süren kültürünü, dışa açık olamadığından korumuştur. Hatta Arif Sağ'ın bir sözü var bu konuda: "Harran'da dikenli tarlalarda bir tomurcuk gül var, o da Kısas".

Ne tür baskılar gördünüz?

Yurdun her köşesinde yaşayan Alevi toplumuna neler uygulanmışsa bize de onlar uygulanmıştır. Yakın bir tarihe kadar hiç kimse gerek işte, gerekse okulda Kısaslıyım, Aleviyim diyecek cesareti gösteremiyordu. Ama şimdi dışa açılmaya, başkalarıyla iletişime geçmeye başladığımızdan kimliğimizi açıkça ifade edebiliyoruz. Tek köy olduğumuzdan toplumun psikolojik baskısı da var.

Köyünüzün önemli bir özelliği Bektaşi dergahına bağlı olması...

Evet, bizler Hacı Bektaş dergahına bağlıyız. Baskıdan bahsetmişken yağmalar, talanlar olurmuş babalarımızın, dedelerimizin döneminde. Örneğin benim dedem Hacı Bektaş dergahına 17 günde yaya gidermiş. Gündüz kesinlikle gidemezlermiş. Gündüz dağlarda, mağaralarda gizlenir, geceleri yola çıkarlarmış. Hacı Bektaş dergahıyla ilişkilerimiz yüzyıllardır kopmadan devam etmektedir. Köyde dedelik yapıldığı için, dede yılda bir kez önce mürşidine görünür, icazetini alır, sonra talibine görünür. Adıyaman, Gölbaşı, Beşkoz tarafından Sarız, Kayseri üzerinden, kestirmeden Hacı Bektaş'a giderlermiş eskiler.

Babanız da dedelik yapmış, Aşık Büryani'ymiş...

Babam 1990 yılında vefat etti. Şiirlerinde kullandığı mahlasıyla Kemteri ve Büryani, asıl adıyla Hamdullah Aykut. Her albümümde bir türküsünü okudum babamın. Ayrıca Deste Günaydın, "Kelp ürür kervan yürür" türküsünü okudu. Birçok şiiri, özdeyişi var babamın. Her şeyi kağıda geçirmiş. Görgü cemlerini, cenaze ve nikah törenlerini filan da tamamen cep defterlerine yazmış. Daha sonra faydalanılsın diye düşünmüş. Onları ileride kitap haline getirmek istiyorum. Bizim yörede, bilge bir kişi olduğundan, babama büyük bir saygı vardır. Cura çalardı. Hem cem yürütür, hem de zakirliğini (cemin çalgıcılığını) yapardı.

Bütün Eserleri Divane Gönül (89) • Diktiğimiz Fidanlar (92) • Sazda, Sözde, Özde Alevilik (Toplama - 93) • Bir Deste Gül (Toplama - 93) • Duvaz-ı İmam (95) • Telden Dile 2 (Toplama - 96)

Bektaşi cemiyle Alevi ceminin bir farkı var mı?

Gerek ocaklara bağlı olan Alevilerin, gerekse Bektaşi tarikatı üzerine hizmetlerini yerine getirenlerin cemleri pek farklı değil. Sadece hizmetlerin işleyişinde çok küçük farklar vardır. O da yörelerin folklorik karakterinden kaynaklanan, çevre koşullarının da etkilediği ufak farklardır. Yoksa içerikler bile aynıdır. Ama hemen söyleyeyim, Bektaşilik Alevilik'ten daha kapsayıcı bir alana sahiptir. Bir Bektaşi Alevidir, ama her Alevi Bektaşi değildir. Bektaşilik, Hacı Bektaşı Veli'nin Anadolu'da, yıkılmış bir binayı onaran bir usta gibi onardığı bir binadır. Hacı Bektaş'sız, Pir Sultan Abdal'sız bir Alevilik de, Bektaşilik de düşünülemez.

Siz neler hatırlıyorsunuz çalmaya ve söylemeye başladığınız ilk yıllarla ilgili olarak?

Babamın curasını ilk elime aldığımda 12 yaşındaydım. Herhangi bir insandan ders görmedim. Yıl 1978'di sanırım, Bektaşi çelebilerinden Emrullah Efendi bizim köyü ziyarete gelmişti. Onun da bulunduğu bir cem töreninde bana da saz verdiler, ben de çaldım. O gün bana "dertli" mahlasını verdi Emrullah Efendi. Birkaç ay sonra bir başka çelebi Bektaş Efendi gelmişti. O da "Divani" mahlasını verdi. "Dertli Divani" oldu mahlasım.

Böyle mahlas almak bir gelenek midir?
Elbette, bu yüzyıllardır süren bir gelenektir. Mesela Yunus, Emre mahlasını Taptuk Emre'den almıştır. Pir Sultan Abdal'ın esas ismi Haydar'dır. Bu gelenek ve göreneği devam ettiren aşığın bir ustadan, bir mürşitten, bir yol göstericiden destur alması gerekir.

Siz de dedelik yapıyor musunuz?
Evet, yapıyorum. Bana dedelik babamdan kaldı. Biz sekiz kardeşiz, benden daha büyüklerim de var, ama ben dedelik yapıyorum. İşi uygun olan, bilgisi olan kişi önceliktedir. Halkın tercihine de bakılır. Bizler direkt olarak Hacı Bektaş postuna bağlı olduğumuzdan, benim de sorumlu olduğum köyler var. Maraş'ın Nurhak, Adıyaman'ın Gölbaşı ilçesine gidiyorum yılda bir kere, görgü cemi yaptırmak için. Daha önce Antep ve Urfa'yla da ben ilgileniyordum, ama işlerimin yoğunluğu dolayısıyla gidemiyorum.

Görgü cemi bir nevi halk mahkemesidir. Yılda bir kere, geceler uzun olduğundan genelde kış ayında yapılır. Cemden bir hafta önce herkes haberdar edilir. Kurbanlar kesilir, hazırlık yapılır. Küskün olanları barıştırır, büyük davaları çözeriz. Hiçbir şekilde mahkemeye yansıtılmaz böyle şeyler. Görgü cemi beklenir. Görgü ceminde insan öncelikle özünü dara çeker. Orada bütün canların birbirinden rızalığı alınır. Herkes birbiriyle kucaklaşır, niyazlaşır. Ondan sonra cem yürütülür. Kesilen kurbandan herkes lokmasını alır. Bunun adı aynı zamanda birlik cemidir. Ceme iştirak edenlerle pençe vururuz ve katılanlar gönül abdestini almış olur. Mürşit eliyle görülmüş olurlar yol sahibine. Zaten bizler de vekaleten gitmiş oluyoruz oraya. Eğer canı gönülden inanmış olarak diz çöküp geliyorsa bizim önümüze, biz kıl kuşaklıyız, kıl kuşaklının gördüğünü nur kuşaklı sormasa gerektir. Yani kişi özeleştirisini yapıp gelirse, bunu açıkça dile getirirse ve oradaki insanlar da onu bağışlarsa, ona sorgu sual olmasa gerektir. Pir Sultan demiyor mu: "Kişi ateşini bile götürür/ Cehennemde ateş olmaz nar olmaz".

Sizin gidemediğiniz yerlerde kimler ilgileniyor cemlerle?
Köylerde babalar vardır, onlar yaptırır cemi. Rehberlik yapıyorlar yani. Onlar yoksa zakirler, zakirler yoksa 12 hizmeti gerçekleştiren herhangi biri yapabilir dedelik görevini.

Kısas'ta bugüne kadar birçok âşık yaşamış, hâlâ da yaşayan onlarca âşık var...
Kısas'ın nüfusuna beş bin dedim ama Urfa şehir merkezinde, diğer şehirlerde, yurtdışında da yaşayan birçok insan var. Ozan olmanın en büyük etkeni etkileşimdir. Ayrıca her evde mutlaka saz vardır. Her yıl, 12 ay, 48 perşembe cem yapılır. Beş kişi de, olsa yüz kişi de olsa hiç aksatılmaz. Bu yüzden oraya gelen canlar, hem saz çalmalı, hem de deyiş bilmeli. Yani ortam da çok müsait.

Altım üstüm kaç kuruşluk
Efsaneyim efsaneyim
Âşık olmak dile kolay
Bahaneyim bahaneyim

Aşığın gönlü külhanda
Çok marifet vardır onda
İki kapılı bir handa
Mihmaneyim mihmaneyim

Durmaz eser aşkın yeli
Ona revan çemim seli
Ben bir günahkar kul Dertli
Divaneyim divaneyim

Bu âşıklardan Mehmet Özbek, Halil Atılgan gibi birçok kişi derlemeler yaptı, deyişleri, semahları notaya çekti...
Mehmet Özbek, Kısaslı Âşık Sefai ile ilişki kurmuştu. Ben albüm çalışmalarımdan sonra dışa açılmaya başladım. Bazı şeylere çok sıcak bakmıyordum. Yine sıcak bakmıyorum. Fakat konumum gereği herkesle yanyana geliyorum. Mehmet Özbek hiçbir zaman ceme gelmedi, ama cemlerde söylenen deyişleri, semahları derleyen kişi oldu. Sürekli temasta olduğu insanlar da ceme gelmiyordu. Mehmet Özbek o insanlardan derledi onları. Çoğu eksikti. Çalan arkadaşların çalabildiği o kadardı çünkü. Orjinalini ben kendi albümümde okudum.

Görgü cemi bir nevi halk mahkemesidir. Yılda bir kere, geceler uzun olduğundan genelde kış ayında yapılır. Cemden bir hafta önce herkes haberdar edilir. Kurbanlar kesilir, hazırlık yapılır. Küskün olanları barıştırır, büyük davaları çözeriz. Hiçbir şekilde mahkemeye yansıtılmaz böyle şeyler. Görgü cemi beklenir.

Arif Sağ da sizin okuduğunuz semahları okuyordu...
Arif Sağ'ın Kısas'a gelmesinden sonra keşfedildi asıl semahlar. "Altım üstüm kaç kuruşluk" türküsünün de bulunduğu ilk albümüm "Divane Gönül"ü o zaman, 1988'de kaydettik. 1989'da yayınlandı. O albüme bizim semahları da okudum. Hem de tamamını. Son albümüm "Duvaz-ı İmam"da da Miraçlama ile Tevhid Semahı'nı okudum. Hepsini bir albüme koymak mümkün olmadığı için ayrı ayrı söyledim, ama hiçbiri eksik değildi.

Halil Atılgan'ın "Kısaslı Âşıklar" kitabı o yıllarda mı hazırlandı?
Halil Atılgan, babamın vefatından sonra geldi. Onun aldığı semahlar orijinalleriydi. TRT repertuarına da girdi sanırım o semahlar. Ceme katıldı çünkü. Ama o da bizlerden bahsederken kendi dünya görüşündeymişiz gibi yazdı.

Murat Göğebakan ve Haluk Özkan bugünlerde yayınlanan albümlerinde sizin deyişlerinizi, semahlarınızı söylemişler...
Murat Göğebakan, Kısas semahı "Çağrışa Çağrışa"yı söylemiş. Ama altına anonim yazmış. Halbuki derleyen kişi benim. Haluk Özkan da bir semah söylemiş. O da altına "Derleyen: Haluk Özkan" yazmış. Haluk Özkan'ı aradık. "Sizin derlediğinizi bilmiyordum, ben de eski bir kitaptan aldım" diyor. Kitaptan aldıysan niye ben derledim diyorsun? Zülfü Livaneli, Arif Sağ aynı deyişi seslendirdi, Musa Eroğlu kendi hazırladığı semah albümünde bana okuttu, hepsinde de benim adım geçiyordu. Albümün ikinci baskısında değiştirecekler. Murat Göğebakan ise kabul etmiyor hatasını. Avukatıma onunla ilgili her türlü yetkiyi verdim.

Kısas'ın şimdiki hali nasıl?
Az önce de dediğim gibi, Kısas Harran'da bir bölge. Bu yıl sulu tarıma geçildi. Çok verimli topraklar var. Gelecekte daha da değerlenecekler. Halk da dışarıya iyice açıldı. Maddi durumları da iyi. Gençler kültürü yaşatma konusunda bilinçliler. Cemler, muhabbetler sürekli olduğundan gençler bu kültür içinde yoğruluyorlar. Urfa'da egemen olan Emevi kültürüne, yani kapkapalı kadınlı kültüre karşı bir direniş var ayrıca Kısas'ta. Bizler de elimizden gelen her şeyi yapıyoruz onun için.

Söyleşi: **Ulaş Özdemir**

Edip Akbayram Özüne, sözüne, müziğine hep sadakat göstermiş, daha ilk yıllarda girdiği yoldan milim sapmamış bir müzisyen Edip Akbayram. Yüzyılların geleneğini arkasında biliyor ve kuvvetli, yanık sesiyle türkülerden türkü beğeniyor. Onca elverişsiz koşula rağmen uzun yıllar boyu ayakta tutmayı başardığı Dostlar grubunun, Anadolu-rock denilen hadiseye katkısı çok büyük... "Yıllar" isimli albümünü yeni yayınlayan Edip Akbayram'la oturduk, 25 koca yılın çetelesini çıkarttık.

"Edip abi hep böyle kal" diyorlar

Edip Akbayram: 1949 yılında Gaziantep'te doğmuşum. Daha gözlerimi açtığım zaman büyük bir darbe yemişim. Yaşamın büyük bir tokadı, çocuk felci geçirmişim, sağ bacağımı kaybetmişim. O kadar ters bir giriş yapmışım ki, 1-0 mağlup olarak dünyaya gözlerini açmışım. Bilinçlenmediğin evrelerde bu sende çok büyük kompleksler yaratıyor. Özürlü bir insanın içinde bulunduğu ruhsal durumu düşünün. Ortaokul ve sonrasında ruhsal sorunlarımı devamlı başka arenalarda çözmeye çalıştım. Gaziantep'e tiyatrolar geliyor, takip ediyoruz. Haramiler geliyor, Erol Büyükburç'lar, Cem Karaca'lar... Konserlerin yakın takipçisiyim. Bu karamsarlığı sanata karşı ilgiyle aşmaya çalışıyorsun, böylece birazcık olsun ruhunu rahatlatıyorsun.

O yılların Antep'inden bahseder misiniz biraz?

Gaziantep'te Büyük Ses sineması vardı, bütün konserler burada olurdu. Harçlıklardan biriktirdiğimiz paralarla bir hafta önceden biletleri alır, gider en öne otururduk. Davulcu, keyboard'cu, gitarcı nasıl çalıyor, diye bakardık. Sonra liseye geçtik, bir grup kuralım dedik. Gaziantep gibi yerde saç uzatacaksın... İnsanlar bize yolda çok farklı bakmaya başladılar. O zamana kadar bir tek belediye bandosu var, yaş ortalaması 55-60; o adamlar ta nuh nebiden kalma bossa-nova'ları, çaça'ları filan çok yanlış bir biçimde çalıp söylerlerdi. Okulda trompetler vardı, onlardan bir tane aldık. Bir tamirciye gidip bateri yapmaya çalıştık, kaynaklar yaptık, pedalları koyduk. Afedersin, kıçı kırık akordeon, bir akustik gitar, bir davul, bir de bas gitar vardı. İlk defa okul gecesinde sahneye çıktık, hem davul çalıyordum, hem de solisttim.

Ne söylediniz o gecede?

Çok büyük bir "Samanyolu" fırtınası vardı, Berkant ortalığı silmiş götürmüştü. Hiç unutmuyorum, o gece bana yedi defa "Samanyolu"nu okuttular. O zaman Beatles'ların tek tip saç, tek tip elbiseleri bizi de etkilemişti. Harçlıklarımızdan biriktirdiğimiz paralarla mavi ceketler, siyah pantolonlar yaptırmıştık. Ondan sonra bizim kapımız çalınmaya başladı, "şurda etkinliğimiz var, burda düğünümüz var..."

Kimler vardı o grupta?

O zamanki lise arkadaşlarımız. Gitarda Fikret, akordeonda Zeki, basta Aziz, davulu önce ben çalıyordum, sonra bir davulcu bulununca ben sadece solistlik yapmaya başladım. Grubun adını Siyah Örümcekler koyduk.

Sizden başka müziğe devam eden oldu mu grupta?

Olmadı. Gaziantep'te kaldığın zaman okulu bitirince müzik yapacağın bir yer yok. Ya bir pavyona gireceksin, ya da bir düğün salonunda çalmaya devam edeceksin. Lise bitince düşündüm taşındım, orada kalırsam bu dairenin dışına çıkamam. Sınavlar için İstanbul'a geldim, sene 1970. İki sene sınavı kazanamadım. İş aradım, düğün salonlarına gittim, solistim, davul da çalarım dedim. Fakat tabii insanlar şekle bakıyor, sizin değerinizi ölçmüyorlar, sesinize bakmıyorlar. Ben gırtlağımla şarkı söylüyorum, ayağımla şarkı söylemiyorum ki, niye ayağıma bakıyorsun kardeşim? Sonra dişçilik fakültesini kazandım, akabinde Günaydın gazetesinin Altın Mikrofon yarışması gündeme geldi. Yarışma için o zamanlar bir şeyler karalıyordum. Aşık Veysel'den, Pir Sultan'dan bir takım şiirleri müziklemiştim. Veysel'in "Kükredi Çimenler" diye bir şiiri vardı, yaptım, gönderdim yarışmaya. Finale kaldım, 12 ilde halk jürisi önünde yarıştık.

O zamanlar tanıştığınız, görüştüğünüz müzisyenler var mıydı İstanbul'da?

Hiç kimseyi tanımıyordum, İstanbul'u tanımıyordum, arkamı hiç kimse sıvazlamadı. Tek başıma bir adamdım yani. Konuşmalarım tam Antepli gibiydi, "bu adam farklı bir lisan mı konuşuyor" diye garip garip bakıyorlardı. Kalem aldım, dilimde tuta tuta konuşmamı, diksiyonumu geliştirdim.

Altın Mikrofon yarışmasına katılırken hangi enstrümanla beste yaptınız?

Bağlamayla. Bağlama çalıyorum fakat o zamanlar nota bilmiyorum. Parçayı sazla teybe çaldım, okudum, fakat yarışmada piyano partisi istiyorlar. Orada Vasfi Uçaroğlu orkestrası var, onlar çalacaklar, karşınızda yirmi kişilik en iyi müzisyenlerin, yazarların olduğu jüri değerlendirecek. Gidiyorum düğün salonlarında çalışan müzisyenlere, şu parçanın notalarını yazar mısınız diye. O zamanın koşullarında babamın bana gönderdiği aylık harçlık kadar para istiyorlar. Ben o parayı verirsem bir ay aç kalırım. O arada Dilek diye sevdiğim bir arkadaşım vardı, Dilek'le oturup konuşuyoruz, "benim babam piyano hocası Rafet Yalvaz" dedi, İstanbul radyosunda piyano hocasıymış. Şişli'de evleri vardı, kalktık gittik. Teybi verdim, yarım saat sonra Rafet hoca bana piyano partisini verdi. Piyano partisini alınca nasıl koşuyorum jüriye, yetiştireyim diye. 212 yarışmacı içinde profesyonel olanlar da vardı. Salim Dündar, Ömer Aysan, İskender Doğan, Nur Yoldaş, Kartal Kaan gibileri... Benim dezavantajım Anadolu'dan gelmiş olmam. Ama o zaman sigara içmiyorum, alkol kullanmıyorum, yarışma için süt ve balla besleniyorum, tank gibiyim. Girdim elemelere, okudum, çıktım, kenarda bir köşede benden sonrakileri dinliyorum. Kendi kendime yorum yapıyorum, "bu çok iyiydi, bu benden iyiydi, bunu geç, kötü çaldı..." Bir adam geldi yanıma, "evladım, sen nerelisin" dedi, "Antepliyim efendim" dedim, "beni tanıdın mı" dedi... "Ben yeniyim, amatörüm, tanıyamadım efendim" dedim, "ben Cumhuriyet gazetesinden Selmi Andak" dedi, "Bak sana bir şey söyleyeyim mi, ben jürideydim, böyle farklı bir ses duymadım, sana yüz üzerinden yüz verdim, üzerine bir de yıldız koydum, bu yarışmanın birincisi sensin oğlum" de-

İş aradım, düğün salonlarına gittim, solistim, davul da çalarım dedim. Fakat tabii insanlar şekle bakıyor, sizin değerinizi ölçmüyorlar, sesinize bakmıyorlar. Ben gırtlağımla şarkı söylüyorum, ayağımla şarkı söylemiyorum ki, niye ayağıma bakıyorsun kardeşim?

di ve gitti. Ağzım açık kaldı, acayip bir sevinç...

Kesin kazandığınızı nasıl öğrendiniz?

Aksaray'da bir otelde kalıyorum. Otelde çay taşıyan bir çocuk vardı, "Edip abi, Edip abi" diye koşarak geldi, "gastede resmin var, gördün mü?" "Saçmalama oğlum, ne resmi" diye şaşırdım bir an, gazeteyi bir açtım, altta benim resmim. Altın Mikrofon yarışması sonuçları... Elemeye kalmışım. Ondan sonra yarışmada kaçıncı olmuşum hiç önemli değil. Gazetede resmim çıktı ya, gazeteyle gidip iş arayacağım. Yaş 23. Sonra yarışmaya girdik. Önce babam itiraz etmişti, "ben seni bu yaşa kadar okuttum, çalgıcı mı olacaksın, seni okutmuyorum, aylığını göndermiyorum" demişti. Diyaloğu kopardık. O arada gazetede resmim çıkınca babam beni aradı, "aslan oğlum, aferin" diye, "baba" dedim, "yarışmaya gideceğim, elbisem yok, para gönder"... "Tabii, canımı veririm oğlum" dedi, para gönderdi. Vakko'dan bir siyah takım elbise aldık ve yarışmaya katıldım.

Babanızın müzikle hiç ilgisi yok muydu?

Evde türkü dinlenirdi, o kadar. Babam oto boya ustasıydı. Sonraki yıllarda hatırlıyorum, birkaç Anadolu turnemiz olmuştu, Tanju Okan, Alpay ve ben. Bizim ev eski tip Antep evidir, damı vardır, damda yatarız. Bir gün rahmetli Tanju Okan'ı götürmüştüm, babam çok severdi onu, Tanju'yla damda yatmıştık birlikte.

Altın Mikrofon finallerine dönelim isterseniz...

12 vilayette biletlerle halk huzurunda yarışma yapıldı, torpil, amca, dayı, cici olayı yok. Giriyorsun, elinde biletin var, finalistleri dinliyorsun, kimi beğendiysen onu işaretliyorsun, çıkarken sandığa atıyorsun, o kadar adil bir yarışma. 12 yarışmacı arasında 3700 oy farkıyla birinci seçildim...

Sonra plaklar başladı galiba...

Altın Mikrofon yarışmasını düzenleyen gazete birinci, ikinci ve üçüncü olanları bir firmaya satıyor. İstanbul Plak, yarışmaya kazandığım parçanın arka yüzü için bir parça bulmamı istedi. Aşık Mahzuni Şerif'in "Boşu Boşuna" adlı parçasını buldum. Bu parçayı dinlerken, u-uf, beni aldı götürdü bir yerlere.

O zaman Aşık Mahzuni'yle tanıştınız mı?

Hayır, şirket onu buldu, telif hakkını verdi, ben de okudum. Tanışmamız çok sonra oldu.

Aşık Mahzuni rock'a çok elverişli bir ozan...

"Boşu Boşuna", "Kükredi Çimenler"den daha çok ilgi uyandırdı. Sonra şirketlerden teklifler gelmeye başladı, Sayan Plak'la sözleşme yaptık. Türkü arıyoruz. Mahzuni repertuarını incelemeye başladım, "bunlar benim için bir derya, bir hazine" dedim. Sayan Plak'ta Dönüşüm grubu vardı, "Kiziroğlu Mustafa Bey"i çalanlar... Sene 73, orada bir arkadaşımız vardı, basçı Vecdi Ören. Vecdi, "ya baba, sesin çok güzel, seninle bir grup kuralım" dedi. Ben biraz kendimi anlattım ona, değişik bir sound'umuz olmasını söyledim, "bir Aşık Mahzuni var, bana göre Türkiye'nin Bach'ı, Mozart'ı" dedim. O zamanlar hepimizin saçları uzun, hızlı, heyecanlı gençleriz hepimiz. Cudi Koyuncu diye bir arkadaşımız vardı, çift saplı bir alet yapmış, üstü bağlama, altı cura, güzel de iki manyetik koymuş, bangır bangır çalıyor. Cudi'yi bir gördüm, dedim "gel birader". Cudi şimdi Raks Müzik'te çalışıyor. Galip Kayıhan, gene Raks'ta. Bir de Perran Kutman'ın kocası Koral Sarıtaş, hepimiz bir araya geldik, girdik stüdyoya. Koral davul, Cudi bağlama ve cura, Vecdi bas, Galip gitar çalıyordu.

Sound sizden mi çıktı, Vecdi Ören'den mi?

Benden çıktı sound, zaten dört yıl sonra koptular gruptan. 80'e kadar müzik yaptık. Grupta elemanlar değişiyor, fakat grup müziği devam ediyordu. İkinci 45'liği de Vecdi'lerle yaptık, "Değmen Benim Gamlı Yaslı Gönlüme", bağlama motifleriyle, altta rock temalarıyla...

Orada meyi kim çalıyor?

Binali Selman. O zaman Türkiye'de dalında tekti, çok iyiydi. Zaten oğlu Deniz Selman çalıyor son iki albümümüzde, Binali Bey rahmetli oldu. 45'likler devam etti, derken Mahzuni'yle tanıştım. Beraber konserler vermeye başladık. Felsefesini irdeledim, parçalarını tek tek inceledim. "Kar Yağar"lar, "Garip"ler, "Mehmed Emmi"ler... O zaman müziği yakından takip ediyorduk. Mesela Galip, babası hakimdi, maddi durumu da iyiydi, atlar Hollanda'ya giderdi. Pedallar, efektler alırdı. Bunlarla altyapıda çok değişik temalar yakaladık... Biz bu ülkede yaşıyoruz, bu ülkenin sonsuz bir hazinesi var; geleneksel, otantik türküler, aşıklar, abdallar olduğunu ve bizim çizgimizin motorunun bunlar olacağını, geçici değil, vurucu bir müzik yapma yönünde bir ortak karar aldık. Sonra Vecdi ve Galip gitti, ama Dostlar bir okul olarak işlevini sürdürdü. Basçı gitti, basçı geldi, gitarcı gitti, gitarcı geldi, yine oturduk, provalar, repertuar çalışmaları, Dostlar böyle sürüp gitti.

Bir adam geldi yanıma, "evladım, sen nerelisin" dedi, "Antepliyim efendim" dedim, "beni tanıdın mı" dedi... "Ben yeniyim, amatörüm, tanıyamadım efendim" dedim, "ben Cumhuriyet gazetesinden Selmi Andak" dedi, "ben jürideydim, böyle farklı bir ses duymadım, sana yüz üzerinden yüz verdim, üzerine bir de yıldız koydum, bu yarışmanın birincisi sensin oğlum" dedi ve gitti. Ağzım açık kaldı, acayip bir sevinç...

Sizin Anadolu'daki ozanlara yönelmeniz, Fikret Kızılok'la aynı dönem miydi?

Hayır. Fikret benden önce Aşık Veysel'i çalıp söylüyordu, o keşfetmişti Anadolu'yu. Benim müziğimde Fikret'in çok büyük katkısı olmuştur. Fikret 45'likleriyle hep gündemdeydi... Bir de o zaman aranjman dediğimiz akım vardı Türkiye'de, Tom Jones fırtına gibi esiyor, onun parçalarını Sezen Cumhur'un sözleriyle Ertan Anapa okuyor. Türkiye'de de Ertan Anapa fırtına gibi esiyor. Avrupa'da Tom Jones bitiyor, Türkiye'de de Ertan Anapa bitiyor. Fikret Kızılok, Barış Manço hâlâ gidiyor. Dedik ki, biz yine işimizi doğru yapıyoruz, bu yolda devam edelim. Fikret, Cem, Ersen, hep beraberdik konserlerde. Bize tek katılmayan Barış Manço'ydu. Hey dergisi geleneksel konserleri, festivaller olurdu, hep beraber giderdik.

Erkin Koray'la bir ilişkiniz oldu mu?

Erkin abiyle müzikal olarak farklılıklar çiziyoruz, ama çok saygılı bir dostluğumuz var. Türkiye'de olmayan şeyleri yapmış bir insandır. Başka bir yerde olsa baş tacı olurdu. Türkiye'de ilk defa rock yapan bir adam. İzmir fuarında sahnede bir pantolon giyiyor, pantolonun bir paçası siyah, bir paçası beyaz, saçlar uzun. O zaman, afedersin, saç uzatınca "ibne misin nesin" derlerdi. O koşullarda Erkin Koray rock müziğini Türkiye'de giyimiyle, kuşamıyla, her şeyiyle oturtmuş bir insan.

80 öncesi özellikle İstanbul'da müzik yapanlar, hemen hemen aynı kültürün insanları. Siz Gaziantep'ten gelip müziğe başladınız, müzik çevreleriyle kolay uyum sağladınız mı?

Gaziantep'ten geldiğimde Nişantaşı'nda kalıyordum, dört öğrenci, bir ev tutmuştuk. O zamanlar Taksim'de Cafe Bulvar vardı. Sanatçıların, tiyatrocuların akşamları oturup sohbet ettikleri bir yerdi, biz de oraya takılırdık. Dervişan gelirdi, Cem, Arda Uskan, Cahit Berkay'lar gelirdi, oturup sohbet ederdik... Kalkar gider, Kristal'de hamburger yerdik. İki sene kaldım Nişantaşı'nda. Bir gün dediler ki, "hadi Moda'ya gezmeye gidelim". O zaman Moda aşkı başladı, Moda o zaman yemyeşil, binalar, apartmanlar yok. Ben burada kalıyorum dedim, 25 senedir de Moda'lıyım.

Geçim sorununuzu nasıl çözüyordunuz?

Plaktan da para kazanmadım ben. Ev kiramı vereceğim, kuru kuru bir Altın Mikrofon yarışmasında birincilik de bir işe yaramıyor. O zamanların en büyük organizatörü, Zeki Tükel'e gittim yarışmada birinci olunca. "İyi günler, ben Edip Akbayram, 1972 Altın Mikrofon birincisiyim, size adresimi vereyim, ekstra işler olursa bizi arar mısınız efendim" dedim. O zamanlar Ümit Tokcan, Ahmet Özhan, tam yakışıklı, 1.80 boyunda

→25

tipler, genç kızlar peşlerinden koşuyordu... Adam dedi ki, "ya Edip kardeş, tamam, yarışmada birinci olmuşsun ama..." Lafı öyle bir yere getirdi ki, bir eksikliğim var, o da fiziğim... "Bizden sana iş çıkmaz" dedi. Tabii bu benim sinirime dokundu. Ona dedim ki, "gün ola devran döne, siz bana iş getireceksiniz ve ben kabul etmeyeceğim." Aradan epey zaman geçti, bir gün telefon, sayın Zeki Tükel arıyor... "Benim adresim belli, Zeki Tükel gelsin görüşelim" dedim. Geldi. O kadar ihtiyacım olduğu bir dönemde öyle bir fiyat verdi ki, bütün dertlerime deva... Dedim "gücünüz yetmez, sizin işinize gelmeyeceğim, hatırlıyor musunuz, seneler önce yazıhanenize gelmiştim..." Bunu söylemek onurunu da yaşadım... Plaklarım çok sattı, hep altın plak aldım ama yaşam kavgası, ev kirası, orkestra derken, doğru dürüst para kazanamadım. 80'e kadar düşe kalka idare ettik boğaz tokluğuna, çünkü dinleyicimizi de zor durumda bırakıp pahalı konserler verecek halimiz yoktu. Bilet paralarına çok dikkat ediyorduk, ucuz olsun istiyorduk. On konser veriyorsak, beşi dayanışma konseriydi. Demokratik kitle örgütlerine gidiyorduk, işçilerle yürüyorduk. Nilüfer gibi, Nükhet Duru gibi Hilton otelinde bir baloya katılıp şarkı söyleyemezdim, bizim yerimiz Anadolu'ydu. Senede bir turne yapardık, bir de 45'lik, biterdi bizim işimiz. Diyelim 100 lira kazandık, 60 lirası grubundu, 40 lirası benim. Pink Floyd gibi, Beatles gibiydik. Edip Akbayram nasıl tanınıyorsa, Galip Kayıhan, Koral Sarıtaş, Cudi Koyuncu da öyleydi.

80'de bir tıkanma yaşamıştınız galiba...

Sene oldu 80. İzmir fuarına gittik. Programa başladık, ertesi gün 12 Eylül oldu. Hesabımızı kitabımızı yapmışız, o zaman fuar 30 gün, şu kadar para alacağız, dönünce şu borçları ödeyeceğiz, herkes ekonomik çizelgesini yapmış. 13 Eylül'de patron beni çağırdı. "Valla Edip" dedi, "biz seni çalıştırırsak dükkana kilidi vururlar, zaten bir sürü avans da dağıttık..." Kısacası maaşınıza zam, işinize son... İstanbul'a döndük, kaç sene çalışamadık, karımla yüzüklerimizi bile sattık. Oğlum Ozan'a süt alamadığımız günler oldu, ama hiçbir zaman boynumu eğmedim. Dört duvar arasında kuru ekmek yedim ama aç olduğumu hiçbir zaman topluma söylemedim. Her şeyin bir bedeli vardır, o bedeli onurla yaşadım. Plaklardan zaten kazanamıyordum. "Aldırma Gönül" 800 bin, "Eşkıya Dünyaya Hükümdar Olmaz" 700 bin satmıştı. "Garip" bir milyon satmıştı. Biz gittiğimiz zaman patron derdi ki, al şu 15 lirayı, yedi buçuk lirayı, idare et. 80'den sonra zaten komünist damgası vurdular, bu adam militandır, solcudur dediler. Gözaltına aldılar. Evlerimiz arandı, kitaplarımız yakıldı, Edip Akbayram yine aynı Edip Akbayram. Bırakıldık. Baktılar ki Edip Akbayram'ın hiçbir illegal çalışması yok, şarkılarını hep halkı için söylüyor... Duyuyordum, insanlar evlerinde benim plaklarımı yakıyorlardı, yakalanmasınlar diye...

80'den sonra zaten komünist damgası vurdular, bu adam militandır, solcudur dediler. Gözaltına aldılar. Evlerimiz arandı, kitaplarımız yakıldı, Edip Akbayram yine aynı Edip Akbayram. Bırakıldık. Baktılar ki Edip Akbayram'ın hiçbir illegal çalışması yok, şarkılarını hep halkı için söylüyor... Duyuyordum, insanlar evlerinde benim plaklarımı yakıyorlardı, yakalanmasınlar diye...

"Edip Akbayram yine aynı Edip Akbayram" dediniz, sahiden de hâlâ öyle...

27 senedir düşe kalka müziğin içinde varolmaya çalışan bir insanım. Tarzımdan, düşüncemden ödün vermeyi düşünmedim, düşünmüyorum da. Dünyada gelişen medyadan, promosyon akımlarından Türkiye de büyük ölçüde nasipleniyor. Kendime göre, inandığım değerlere göre bir kaset oluşturuyorum ve kamuoyuna sunuyorum. Fakat reklamını yapmazsan, ekranlara çıkmazsan, abartılı bir takım haberler vermezsen, bu senin nitelikli kasetin, kitabın, dergin, tiyatro eserin yitip gitmeye mahkum oluyor. Geçenlerde bir televizyon programına davet ettiler. İçeride sunucu kız diyor ki, "Ne konuşayım Edip Abi sizinle?" Kardeşim bana her konuda sor, politika sor, siyaset sor, müzik sor... Ama onun kabahati değil. Yapımcıda kabahat. Edip Akbayram'ı üç gün önceden programına davet ediyorsun, birkaç müzik dergisi oku, araştır, hazırlan... Bana ne soruyorsun "abi ne soralım" diye.

Siyasetin içinde oldunuz ama müziğinizde slogancı tavır yok... Herkesin rahat rahat mırıldanabileceği şarkılar söylüyorsunuz...

Sanatçının amacı zaten şirretlik veya sloganvari şeylerle şarkı söylemek olmamalı. Verdiği mesajlarla insanlara ulaşmak önemli. 1980 öncesi '68 kuşağı faaldi. Cem Karaca vardı, Timur Selçuk vardı...

Moğollar vardı...

Moğollar politik bir kimlik değildi. Kendi çizgilerindeydi onlar. Son beş senedir politik tavır almaya başladılar. Moğollar'ın '80 öncesinde kendilerine has Anadolu pop tarzında bir müzik anlayışları vardı. Kolej tavırlı diyebiliriz. Üç Hürel de öyle. Onların da politik bir misyonu olmamıştır. Alt yapısı mistik bir halde, kendilerine has bir müzik yapıyorlardı... 1970'ler Türkiye'de siyasetin en acımasız olduğu dönemdi. Çok büyük bir kaos yaşanıyordu. Konserlerde arabalarımız taşlanıyordu, otobüsümüzün arkasından silah atarlardı, hatta Ankara'da ayağımdan vurdular. Öğretim görevlileri katlediliyor, demokratik kitle örgütlerine saldırılıyordu. Tabii, demokrasi biraz da çok sesliydi. İşçiler grev yapabiliyordu. Her şeye rağmen özgürlüğün nefesini hissedebiliyorduk biz 80 öncesinde. Cem Karaca çıkardı meydanlara "1 Mayıs"ları okurçu, ben "Kıymayın Efendiler"i okurdum. Sanatçı toplumun umududur, yol göstericisidir, sevgisidir, direncidir... Şimdi ben sahneye çıkıp da "yıkın, parçalayın, öldürün" mü demeliyim? Yoksa "kıymayın, analara kıymayın, çoçuklara kıymayın, savaşlar dursun, barıştan yana olalım" mesajını mı vermem lazım? Bunun çok münazaralarını yaptık Cem'le biz o zamanlar. Ama ben bugün hâlâ "Kıymayın Efendiler"i, "Aldırma Gönül"ü okuyorum... 1970'lerde en üretken dönemimde besteler yapıyorum, gencim, her şeyi içimde hissediyorum falan, 11-12 sene TRT yasaklıyor beni.

Herkese vardı o yasak...

İlerici düşünen insanlara karşı bir yasaktı. Ama bugün TRT'ye gidiyorum, "Aldırma Gönül"ü okuyorum. Bu işi yapanlar politikayı kendi kafalarında yanlış yaptıklarını, yanlış düşündüklerini anladılar. "Aldırma Gönül" yedibaşlı ejderha değil ki yahu! İşte Ebru Gündeş hamile kıyafetlerle söylemiş, klipte Sabahattin Ali'nin şiiri ne hale gelmiş. Suç onu veren bestecide.

Sizin türkülerinizi sadece solcular dinlemiyor galiba.

Geçen yıl Ankara'da kasetlerimi imzalıyordum. Kuyruğun arasında bıyıkları aşağıya doğru inen tipler vardı. Çocuklar geldi, "abi ben ülkücüyüm ama seni çok seviyorum, kasetlerini alıyorum" dedi, imzaladım kasetlerini, gittiler. Ben belli bir misyona şarkı söylemiyorum. Beni devrimciler dinlesinler diye kaset çıkarmıyorum. Geniş bir mozaiğe, 65 milyona şarkı söylüyorum. Ama doğru şeyleri söylemeye çalışıyorum. Bu toplum içerisinde mesajı alan yüzde otuzdur, kırktır... İnsan beynine en çok etki eden iletişim yollarından biri müzik. Ağzımdan çıkan her cümle insanların beynine kazınır. 1975'ten 1997'ye kadar demokrat, yurtsever, ilerici topluluk sanatçılara o kadar bel bağladı ki, sanatçının peşinden o kadar umutla koştular ki... Bana konserlerde gençler, "Edip abi, n'olur hep böyle kal" diyorlar. Bu cümle çok önemli.

70'li yıllarda Dostlar: Vecdi Ören, Galip Kayıhan, Cudi Koyuncu, Koral Sarıtaş (saat istikametinde)

Çünkü peşinden koştuğu, onurlu, dürüst bildiği insanlar bu çarkın içinde farklı yerlere savrulmuş, kimisi müziği bırakmış... 80 öncesine baktığın zaman işçiler grev yapardı, önünde Timur Selçuk yürürdü, Cem Karaca yürürdü, Edip Akbayram yürürdü. Biz hep bir ağızdan *(mırıldanıyor)* "günlerin bugün getirdiği..." diye marşlar söylerdik. Bütün yükselen değerler, ayakları yere basan insanların hepsini maalesef izole etti. Nitelikli sanatın yavaş yavaş kaybolması, Türkiye'de 80 öncesinde atılan gerici tohumların yeşermesiyle memleketi bugünlere getirdi. Biz bunları seneler önce söylüyorduk. Laikliğe sahip çıkalım, cumhuriyete sahip çıkalım... Bugün böyle yürüyenler yarın meydanlarda yürüyecekler, İran olacak, Cezayir olacak... Eğer bu hükümet iki ay önce gelmeseydi, hepimizi böyle evden cımbızla toplar gibi götürürler, ne olacağımız da belli olmazdı.

Son iki albümünüzde Metin Özülkü besteleri de var, yıllar önce Dostlar elemanıydı, onunla nasıl tanıştınız?

80'lerin başında, Milliyet gazetesinin liselerarası yarışmasına hem jüri üyesi, hem de konuk sanatçı olarak katıldım. Baktım Fenerbahçe lisesi çok güzel müzik icra ediyor, gitarda pırıl pırıl, bıyığı daha terlememiş bir çocuk, basta kıvırcık saçlı bir çocuk... Biri Adnan Ergil, biri Metin Özülkü. Arkada Mehmet Oylumlu. "Çocuklar, Dostlar olur musunuz?" dedim. 91'e kadar o grupla geldik. Metin askere gitti, Adnan okulu bitirdi, mimar oldu, grup dağıldı. Tekrar grup kurmamız lazım, Ahmet Koç'la birlikte çalışmaya başladık, altı yıldır da birlikte çalışıyoruz.

Bir de Murat Kalaycıoğlu var...

Ozandır Murat, jeoloji mühendisidir. Benim sınıf arkadaşımdı Gaziantep'ten, kafa yapımız da birdir. O zamanlar iki parçası vardı, onları yaptık, "Darmadağın" ve "Kibar Gelin"... İki senedir zorluyorum onu, sonunda bu albüme dört şarkı yaptı.

Müzik hayatınız boyunca sizin besteleriniz çok az...

1972'de "Kükredi Çimenler"i, sonra "Gidenlerin Türküsü"nü, "Kıymayın Efendiler"i yaptım. Sonra bana besteler gelmeye başladı. Sıkışırsam, şimdiki yapılan besteleri de oturup tuvalette yaparım. Öyle acı, öyle kötü besteler yapılıyor ki Türkiye'de... Ben 73-74'den sonra kendi çizgimi çizdiğim için beste kaygım yok. İçerisinden Mahzuni mi seçersin, Neşet Ertaş mı, Metin Özülkü mü?

Başka kimler var etkilendiğiniz?

Her zaman Aşık Mahzuni, Pir Sultan, Veysel, Yunus... Son dönemlerde Mazlum Çimen'le çalışıyoruz, son dönemlerde bizim türümüze en yakın olan kişi. Babası halk ozanı Nesimi... Kul Hasan, Nesimi Çimen, bu ozanların arasında bulundum. Bir yandan rakılar içilir, bir yandan türküler söylenirdi...

Sizin vokalinizde Neşet Ertaş izleri, Orta Anadolu tarzı var, çıkmalarda, yüksek perdeden okumalarda...

Bir vurgu olarak veriyorum. İsim sayıyoruz ya, buna Neşet Ertaş da dahil. Yıllardır Neşet Ertaş'la türkü yapacaktım, en sevdiğim türküsü "Gönül Dağı"ydı. Bir tiyatroya gidersiniz, tiyatrodan çıktıktan sonra oyunun etkisinde kalıyorsanız, o oyun sizi sarmıştır. Mesela "Schindler'in Listesi"nde ağlayacak duruma geliyorsun. Çıkıyorsun, aradan bir ay geçiyor, o isyanı hissedebiliyorsun. Şimdi Neşet Ertaş dinliyorum, tüylerim diken diken oluyor. "Gönül Dağı"nı yıllar evvel Barış yapmıştı. Ama ben de yaptım, son albümüme koydum.

Ruhi Su ile bir ilişkiniz oldu mu?

Kafkas pasajı vardır Kadıköy'de, Moda sinemasının üstü. O zaman Kafkas pasajı ve sineması idi, bir de üstte Kafkas Kulüp vardı, benim altı parçalık repertuarım vardı, önce ben çıkardım sahneye, sonra Ruhi baba. Biz kenarda öyle pür dikkat onu dinlerdik. Aşağı yukarı 15 gün aynı sahneyi paylaştık. Dostlar korosu gibi çok büyük bir okul bırakıtı. Sonra o misyonu Rahmi Saltuk ve Sadık Gürbüz üstlendi ama ilerletemediler, biraz geride kaldılar.

Anadolu'yu dolaşmanızın yanısıra yabancı ülkelerde konserleriniz oluyor değil mi? Oralarda yalnız Türkler mi dinliyor sizi?

Oradaki Türklerin komşuları bizi dinliyor bazen, beğenenler konserlere de geliyor. 3000 kişi varsa, bunların 300-400'ü yabancı olabiliyor... Geçen sene Gülhane'de bir konserim vardı, 14 tane İranlı geldi. İran'dan Edip Akbayram'ı dinlemeye gelmişler. Konser bitti, "İran'dan 14 tane genç geldi, sizden imzalı resim istiyorlar" dediler. "Alın odaya" dedim. Bütün albümlerimi ele geçirmişler. İran'da müzik dinlemek yasak, kadınlarının külotlarında evlerine taşımışlar albümleri. Bütün kasetlerim mevcut ellerinde. Azeri İranlı bunlar... Gerilere gidelim, 1970'lerin başları. Cem Karaca dışarıdan Alex diye bir gitarcı getirdi. Alex burada bir sene çalıştı Cem'le ve bağlama öğrendi... İki sene önce ben Köln'e konsere gittim, caddede yürüyorum, "This is Alex, bağlama, konçerto..." diye bir yazı gördüm. Benim konserim bitti, "bunların konseri nerede, ne zaman" dedim, alıp götürdüler beni. Alex bir grup kurmuş, önde bağlama çalıyor, salon tıklım tıklım, arkada baslar, davullar gümbür gümbür. "Valla Alex" dedim, "helal olsun sana, bizden daha iyisini yapıyorsun"... Bir anım aklıma geldi şimdi: Avrupa turnesindeyiz, Fransa'da... Konser bitti, "beni şöyle güzel bir caz kulübüne götürün" dedim, "oturalım, şöyle güzel bir Fransız şarabı içelim, müzik dinleyelim". Hamam gibi bir yere gittik, ortada bir tane piyano vardı. Şarabı içiyorsun, o arada bir zenci kalkıyor, bakıyor piyano boş, oturup kendi ülkesinin müziğini çalıyor. O kalkıyor, Kübalı oturuyor. Benim yanımda da tiyatrocu Zafer Diper var, Fransızcası çok iyi, biraz da piyanosu var. İki şişe şarap içmişiz, kafalar hafif iyi, saat gece 2.30 gibi bir kadın çıktı. "Aaaaıııı" diye arya okuyor, be kardeşim, bu saatte çekilir misin ya? Zafer döndü, "ya baba, n'olur şurda bir tane oku" dedi. "Oğlum deli misin, burada kim dinler beni?" Derken bizi bir dolduruşa getirdi Zafer, çıktım... Zafer oturdu piyanoya, benden önceki kadın arya okudu ya, benim sesim de tenor, ben de Pavarotti gibi "Fikrimden geceler yatabilmirem..."i okudum. Bitirdik parçayı, yerimize geçiyoruz, iki zenci yanaştı yanımıza, "please, please" dediler, 45 dakika bırakmadılar bizi.

Neleri okudunuz?

"Aldırma Gönül", "Hasretinle Yandı Gönlüm", "Eşkıya Dünyaya Hükümdar Olmaz"... İndik aşağıya, fraklı bir adam geldi yanımıza, Fransızca bildiği için Zafer'le konuşuyorlar. Oranın sahibiymiş, "ben beyefendiye açık çek veriyorum, kaç ay, kaç yıl isterse burada çalışsın..." Bizim ertesi gün Berlin'de konserimiz var, hesap istedik, adam "ne hesabı" dedi, "bize böyle güzel bir 45 dakika yaşattığınız için bizim size bir şeyler vermemiz lazım."

Son yıllarda bağlama furyası başladı. Bağlamayı eline alan bir Alevi deyişi okudu. Sizin son albümünüzde ise bağlamadan çok gitar hakim, sert rock temaları var.

80'lerde Şivan Perwer'in kasetleri yasakken, Kürtçe kasetler daha yeni yeni piyasaya çıkarken, bana 750 milyon lira para teklif ettiler, "sayın Akbayram, Kürtçe kaset doldurur musunuz" diye. Dedim ki, "bunu ne siz söylemiş olun, ne de ben duymuş olayım"... Ben nasıl Kürtçe şarkı söyleyip de ticaret yapabilirim, bu kadar yanlış bir şey olabilir mi? Ayıptır bunlar ya! Bir insan anasından Kürt doğmuştur, Kürtçe okur, Şivan okur, ama ben neden okuyayım? 1.5 milyon insan Tarkan kasedi satıyor. Ya bu ülkede iki milyon demokrat, ilerici, düzgün düşünen insan yok mu? Vardır değil mi? Alın yahu! Hadi Edip Akbayram'ı almayın, başka birinin kasetini alın, Tarkan'ın rekorunu egale edin. Alın Cemali'yi, çocuklar "Yuh Yuh"u okuyorlar. İki milyon satsın, Tarkan'ı geride bıraksın. Adam oturuyor, demokrasiden, sosyalizmden, dağların doruklarına çıkmaktan bahsediyor, adamın arabasındaki teypte alakasız bir şey çalıyor... Ben okuduğum kitabın yazarını bilirim, gittiğim filmin konusunu, yönetmenini bilirim, dinlediğim müziğin ne anlattığını bilirim. Öyle bir de frapan solcu kesim var ki, ağzıyla yüreği çok farklı insanlar. Popülizm her yere işliyor.

Sizin müziğinizde albümler kadar konserler de önemli... Ama pek sık konser vermiyorsunuz, hiçbir yerde program da yapmıyorsunuz...

Müzik yaşantımın hiçbir döneminde içki içilen mekanlarda şarkı söylemedim. Hisar konserlerine geçen sene girdim, bu sene girmedim. Benim dinleyicime ağır geliyor orası. Benim dinleyicimin ekonomik durumu bellidir. Kayahan'ı dinleyenle Edip Akbayram'ı dinleyen bir olmaz diye düşünüyorum. Yüzde 80'in arabası yoktur. Gene de gelecek biliyorum ama, ona ayrı bir külfet olacak. Sonra geri dönmesi var, otobüs parası, dolmuş parası... Bir kambur da biz vurmayalım vatandaşa. Yaparım Açıkhava'da, Gülhane'de konserlerimi, kimse sıkıntı çekmeden gelir, seyreder...

Benim dinleyicime ağır geliyor Rumeli Hisarı. Ekonomik durumları belli. Kayahan'ı dinleyenle Edip Akbayram'ı dinleyen bir olmaz diye düşünüyorum. Yüzde 80'in arabası yoktur. Gene gelecek biliyorum ama, ona ayrı bir külfet olacak. Geri dönmesi var, otobüs parası, dolmuş parası... Bir kambur da biz vurmayalım vatandaşa. Yaparım Açıkhava'da, Gülhane'de konserlerimi, kimse sıkıntı çekmeden gelir, seyreder...

Söyleşi: **Salih Nazım Peker Ensar Altun**

Pub'lara dönmek istiyorum

Paul Weller Buster Keaton sinemanın, William S. Burroughs edebiyatın, Paul Weller da rock'un "taş surat"ı. Onca istasyona uğradıktan sonra, bugün 60'lara yakın bir sound'la taş gibi müzik yapan Weller'la son albümü "Heavy Soul" üzerine Q ve NME söyleşmiş. Bize de iktibas etmek düşer.

Hayatında ciddi bir değişiklik var, değil mi? İçki meselesi...
Paul Weller: Evet. Her şey bir gece uyanıp da kendimi bir hendekte bulduğumda başladı. Oraya nasıl ve niçin geldiğimi bile hatırlamıyordum. Dedim ki, "bu saçmalık için artık fazla yaşlısın". 21 yaşındaysan böyle bir hayatı kaldırabilirsin ama, 40'ına merdiven dayadığında pek neşeli bir hikaye değil.

"Heavy Soul" albümünün aynı adı taşıyan şarkısında "Düşünce ile taçlandım/Yenilmem ve satın alınmam artık" diyorsun. Biraz fazla böbürlenme gibi değil mi bu sözler?
Şarkıda sadece Ağır bir Ruha sahip olmanın neşesinden bahsediyorum. Bu bir külfet değil, bir tür kader. Belki de kimi zaman hayatımı fazla ciddiye alıyorum, her şeyde bir derinlik görüyorum. İşte bu yüzden ağır bir ruhum olduğunu düşünüyorum.

40 yaşından sonra bir şarkı yazarı ne yapar, ne yapmak ister?
Bir süredir Muhammed Ali'nin hayatını okuyorum. O son döğüşü yapmaya ihtiyacı yoktu, çünkü o zaten şampiyondu ve sonsuza kadar da halkın şampiyonu olarak kalacak. Bazen her şeyi doruk noktasındayken bırakmak en iyisidir. Noktayı ne zaman koyacağını bilmelisin.

Peki bundan sonrası için amacın ne?
Nihai amacım, Surrey çevresindeki pub'larda çalmaya başlamak. Ben müziğe buradaki pub'larda başlamıştım. Şimdi yine oralara dönmek istiyorum. Çember tamamlansın artık. Bu konuda çok ciddiyim. 50 yaşında sahnede sağa sola koşuşturup bir numaralı star gibi davranamam. Tıpkı gençliğimdeki gibi bir pub grubunda, r&b cover'ları yapmak daha onurlu ve eğlenceli. Ülkeyi baştanbaşa dolanarak gezgin müzisyenlik yapmaktan da bahsetmiyorum. Her haftasonu sarhoşlara müzik çalmayı kastediyorum.

Bu biraz gerçekdışı bir iddia değil mi? O küçük pub'ların önünde uzayıp giden kuyruklar oluşmayacak mı sanki?
On yıl sonra kuyruk falan olmaz ortada. O zamana kadar çoktan unutulmuş olurum. Bu gelecek haftanın planı değil elbette ama, vaktinin geleceğini de biliyorum. Önümüzdeki sene 40 yaşına basacağım ve bu konuları düşünmek zorundayım. Tepedeyken bırakmak istiyorum her şeyi.

Senin plak şirketleriyle olan ilişkin de bir hayli gergin. Her albümün için ayrı bir anlaşma yapıyorsun ve plak şirketi, senin albümlerini dağıtmak ve satmak dışında hiçbir şeye karışamıyor. Bu tavır da ileriye dönük planlarının bir parçası mı?
Posta siparişi yoluyla yürüyen bir plak şirketi hayalim var. Kendi plaklarımı üreteceğim ve bunları sadece posta yoluyla edinebileceksiniz. Böylece albümlerim listelere de girmeyecek. Kimseyle yarışmak zorunda kalmayacağım artık.
Örnek alabileceğim insanlar aramıyorum, sadece belli bir yaşı geçip de hâlâ ayakta kalabilen ve bir şeyler ifade eden insanlara bakıyorum. Dinleyicilerin uyukladığı birçok orta yaş konserine gittim ve onlar gibi olmak istemediğimden gayet eminim.

Bir tür onur savaşı mı bu?
Evet. David Bowie 50 yaşına geldi ve hâlâ Top Of The Pops programına çıkıyor. Bence tam bir saçmalık ve ben de bu saçmalığa bir alternatif arıyorum. Şu anda yaptığım işten memnun olmadığım anlamına gelmiyor bu. Bugünkü müziğime asılıyorum ama gelecekle ilgili düşünüyorum. Ben The Jam'i terkettiğimde de insanlar benim hakkımda atıp tutmuşlardı. Ne yapmamı istiyorlardı yani, 39 yaşında hâlâ bir The Jam üyesi olarak siyah-beyaz takım elbiselerle zıplayıp duracak mıydım?

Kendi plaklarımı üreteceğim ve bunları sadece posta yoluyla edinebileceksiniz. Böylece albümlerim listelere de girmeyecek. Kimseyle yarışmak zorunda kalmayacağım artık.

The Jam'in piyasaya çıkan box set'i büyük bir başarı kazandı ama... Acaba The Jam hikayesinde tamamlanmamış bir şeyler mi kaldı?
Yoksa yeniden toplanmaktan mı bahsediyorsun? Manyak mısın sen? Para saplantısı olan sizsiniz aslında. İnsanların para için bir araya gelmesi gerektiğini düşünen sizsiniz. Paradan önemli şeyler vardır dostum.

Eleştirmenlerle de aran pek iyi sayılmaz...
Yeterince kötü eleştiri aldım. Sürekli aynı şey tekrarlanıp duruyor. Onlar beni yerden yere vuruyorlar, ama albümlerim satmaya ve beğenilmeye devam ediyor. Tabii kötü eleştirilere aldırmıyorum da diyemem. İşin boktan tarafı, albüm eleştirilerinin çoğu, müziğimden çok kıyafetlerimden ve saç kesimimden bahsediyor. Müzikal düzeyde küfür etseler anlarım. Ama bu boktan herifler büyük ihtimalle albümü bile dinlemiyorlar.

"Heavy Soul"un kapağında eleştirmenlere yönelik küfür dolu bir yazı var. Buna niye gerek duydun?
Son dört yılı bir yana bıraksan bile, yirmi yıl içinde her tür lafı yemiş bir adamım ben. Bundan sonra da işlerin düzeleceği yok. O yazıyı bu yüzden yazdım. Öncelikle kendim için ve ayrıca müziğimle uyum içindeki insanlar, dinleyicilerim için yazdım. İnsanlar albümleri, eleştirileri okudukları için dinlemez. O müzikle uyum içinde oldukları için dinlerler. Müziğin kendisi onlara bir şeyler ifade eder. Ben de zaten bu insanlar için müzik yapıyo-

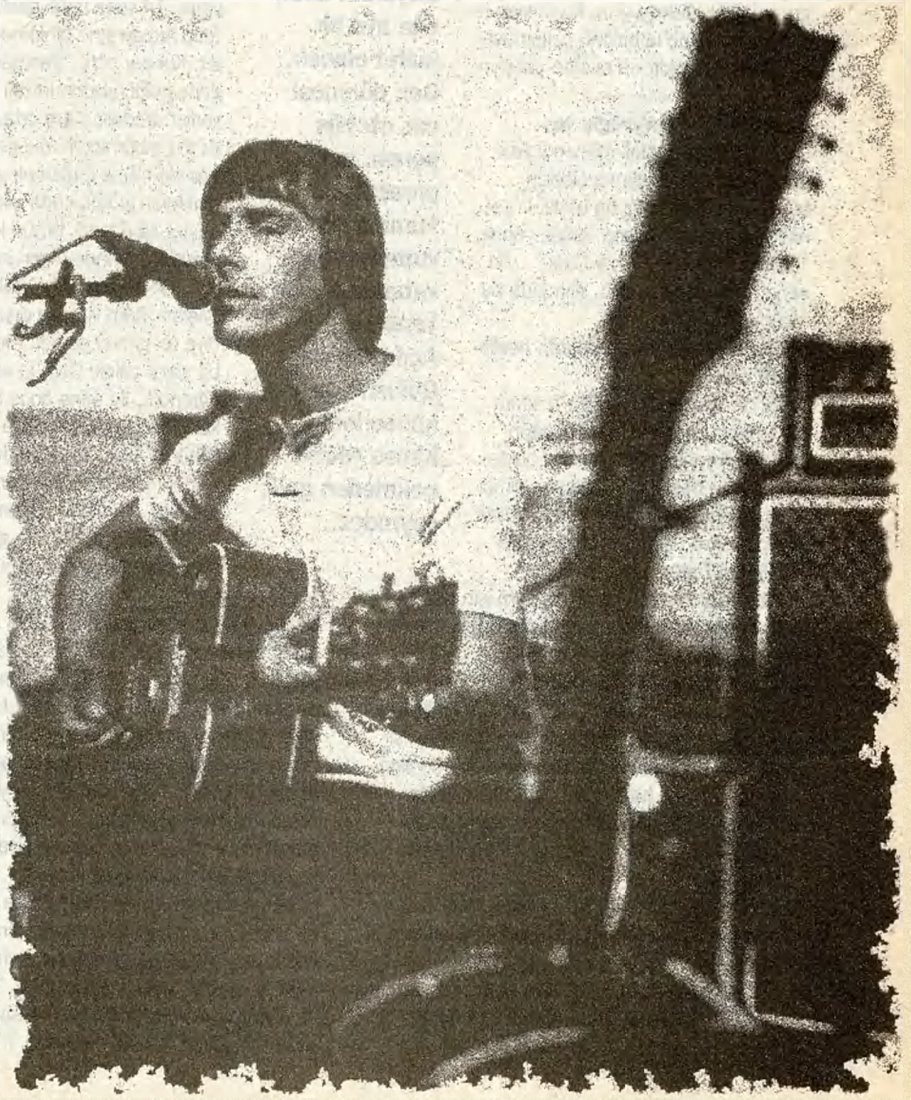

28→

rum, eleştirmenler için değil.

Seni sürekli The Jam dönemindeki halinle karşılaştırmalarına ne demeli?

Bak bunlara hiç aldırmıyorum işte! Diyorlar ki, "1977'deki gibi şarkı yazmıyor". Tabii ki yazmıyorum, geri zekalı! Ama bu o dönemdeki şarkılarımı reddettiğim anlamına gelmez. O zamanlar genç gibi görünmeye çabalamıyordum, çünkü gençtim. Şimdi tutup aynı tarzda şarkılar yapmaya devam etsem, genç gibi görünmeye çalışıyor olacağım. Artık 40 yaşındayım ve 40 yaşındaki bir herif gibi şarkılar yazıyorum.

"Heavy Soul", bir üçlemenin son ayağı. Bundan sonra ne gelecek, farklı bir yola mı gireceksin?

Müzikal olarak sürekli kendimi geliştirmeye çalışıyorum. Ama hayal dünyasında da yaşamıyorum. Şimdikinden tamamen farklı bir şeyler yapmayacağım. Son dört yıldır yapmakta olduğum müzik beni yeterince tatmin ediyor. Bu müzikten sapmak isteyip istemediğimi bilmiyorum, ya da böyle bir sapma için yeterli yeteneğim olup olmadığını bilmiyorum. Birden ortaya çıkıp bir drum'n'bass albümü yapmayacağımı biliyorum. Ben kendi takımımla iş görüyorum. Tricky ve benzeri tayfaya saygım var ama, ben geçmişte, Style Council ile birlikte farklı şeyler yapmayı denemiştim. Bazı şeyler işledi, bazıları ise çuvalladı.

Peki, son yıllarda albüm yapmak senin için bir eğlence mi yoksa bir mücadele mi?

Her ikisi de. Sının bir kere aştın mı işlerin yolunda gittiğini hissedersin ve o zaman omuzundaki yük hafiflemeye başlar. Ama kimi zaman da kafayı yediğini düşünürsün. Böyle zamanlarda sakinleşip kendime gelmem vakit alır. Ürünün mümkün olduğunca gerçek olmasını isterim ve bu da saplantılı bir şekilde beni çılgınlığa sürükler.

Bir yandan da genç gruplara abilik yapıyorsun... Onlarla beraber konserler veriyorsun ve onlara sahneye çıkma şansı yaratıyorsun. Charlatans, Primal Scream, Ocean Colour Scene gibi gruplarla sıkı bir dayanışma içindesin...

Bunu son modayı takip eder gibi görünmek için yapmıyorum. Onlar da benim gibi müziğin içindeler. Birbirimizin yaptıklarını takdir ediyoruz. Elbette her yaptığım şarkıda kendilerinden geçmiyorlar. Ben de onların her şarkısına tapınmıyorum...

Bu gruplar içinde senin zamanındaki gruplar gibi enerji yüklü ve azimli olanlar hangileri?

Müzikal olarak karşılaştırma yapmak istemem ama, The Charlatans'da bu pırıltı var. Reef'de de... Oasis ilk ortaya çıktığında aynı hissiyatı onlarda da görmüştüm. Ocean Colour Scene'de de...

Diyorlar ki, "1977'deki gibi şarkı yazmıyor". Tabii ki yazmıyorum, geri zekalı! Ama bu o dönemdeki şarkılarımı reddettiğim anlamına gelmez. O zamanlar genç gibi görünmeye çabalamıyordum, çünkü gençtim. Şimdi tutup aynı tarzda şarkılar yapmaya devam etsem, genç gibi görünmeye çalışıyor olacağım. Artık 40 yaşındayım ve 40 yaşındaki bir herif gibi şarkılar yazıyorum.

Sence 90'ların sonunda yapılmakta olan müzik neye benziyor?

60'ların sonunu andırıyor. Müziğin alt-gruplara ayrılıp kategorize olmadan önceki atmosfer hakim ortalığa... İngiltere hep böyle olmuştur. Tamamen karışık, tamamen entegre bir müzik. Bir yandan tekno çılgınlığı sürüp gidiyor. Gitar pop kendine bir kulvar açmış ilerliyor. Yapılan işleri beğenip beğenmemem önemli değil. Aslolan bugünkü müzik ortamının, beni ve yaşıtlarımı tekrar motive etmiş olması. Sanırım bunun kökenleri acid müziğe uzanıyor, ama olup biten bundan daha büyük bir şey. Bu titreşim hepimizi harekete geçirdi. Dad-rock dedikleri de bu olsa gerek: Yaşlılar da bu müziğe ayak uydurabiliyor!

Ocean Colour Scene orta sınıf gruplarına karşı çok kuşkucu. Sen de bu kuşkuyu paylaşıyor musun?

Mick Jagger orta sınıftı ve doğru işler yaptı. Syd Barrett da orta sınıftı. Çok iyi albümler yaptı. Anti-orta sınıf konusu beni pek bağlamıyor, çünkü ben işçi sınıfındanım. Ancak işçi sınıfı içinde de, her şeyi dişinle tırnağınla çalışarak elde etmen gerektiğinin öğretildiği son kuşağız sanırım.

Paul Weller'ın umutsuzluğa kapıldığı olmaz mı hiç?

Birkaç ayda ya da senede bir, kendime olan güvenimi düzenli bir şekilde kaybederim. Geçenlerde biri bana kendimi tekinsiz bir ortamda hissedip hissetmediğimi sordu. "Evet, hissediyorum" diye yanıtladığımda da çok şaşırdı. Ne bekliyordu ki? Her insan aynı evrelerden geçer. Ama eskiden "aman tanrım, kurudum, bittim. Tüm yeteneğim uçup gitti" hislerine kapılırdım. Artık öyle bir şey hissetmiyorum. Oturup beklersem ilhamımın geri geleceğini biliyorum. Yeteneğimi benden başka kimse geri alamaz benden.

Çeviren: ***Ogan Güner***

Primal Scream "Bobby Gillespie, benden çok Rod Stewart'ı andırıyor. Ama, grupta Stones havası var, doğru. Primal Scream'i seyretmek 1972'nin Stones'unu, ama önde Rod Stewart'ın olduğu bir Stones'u seyretmek gibi oluyor. İyi çocuklar, ama yine de bu durum biraz tuhaf... İnsanlar fikirleri tükenince bir an için geçmişe dönerler. Bundan şikayetçi değilim, çünkü biz de böyle yaptık. 'The Spider And Fly' özgün bir parçaydı ama Jimmy Reed tarzındaydı. Primal Scream'in de Rolling Stones tarzında şarkı yapmaları böyle bir şey..." İki yıl önce son derece "Stones'cu" bir albüm yapan Primal Scream hakkında bunları söylüyordu Mick Jagger. Ama artık Stones gibi bir Primal Scream değil, Primal Scream gibi bir Primal Scream var. Bobbie Gillespie yeni albüm "Vanishing Point"i ve öncesini anlatıyor...

Uzaklara gitmiştik, şimdi dönüyoruz

Son albümden bu yana neler yaptın?

Bobby Gillespie: Son üç sene içinde müzik endüstrisinin dışında durmayı ve çenemi tutmayı öğrendim. Primal Scream'in akıbetini hiç kafama takmadan bol bol müzik dinledim, tonlarca kitap okudum, kilometrelerce film seyrettim. Kimliğimize ve potansiyelimize inancım her zaman tam oldu, işlerin er ya da geç rayına oturacağını biliyordum. "Give Out But Don't Give Up" albümünün gürültü patırtısından sonra grubun bir iyileşme dönemine ihtiyacı vardı. O dönemde kimse bize anlayış göstermedi: Birkaç sene evvel bizi omuzlarda taşıyanlar şimdi aşağılık heriflermişiz gibi davranıyorlardı, bizim yerimizde başka grup olsa bütün bunları kaldıramazdı. Ama aramızdaki gerginliklere rağmen, sağlığımıza kavuştuk ve yeni albümü yaptık. Yeniden yola çıkmaya hazır olduğumuzu hissediyoruz, üstelik bu sefer çok daha dingin bir ortamda.

Geriye dönüp baktığında "Give Out But Don't Give Up" bir tür "kaza" mıydı?

Bir sürü yanlış anlaşma var bu albümle ilgili. Birincisi, şu sözümona ticari başarısızlık hikayesi. Eleştiriler yerin dibine batırsa da, basının bizim başyapıtımız olarak göstermeye devam ettiği "Screamadelica"dan daha iyi sattı albüm. Bu albümün bütün hatalarını üstleniyorum ama değerini yerli yerine koymak da lazım. Şarkıların yarısından fazlası o dönemki ruh halimizin iyi bir resmini çekmişti, epey karanlık ve gergin... Ben yazdığım sırada o şarkılar, üçüncü Velvet albümü ya da Neil Young'ın "Tonight's The Night"ı tarzında akustik baladlardı. Beşimiz birden geniş bir daireye kapanıp bu şarkıları kelimenin tam manasıyla "ele geçirmek" durumunda olmalıydık galiba. Yola çıkış fikri böyleydi ama, grup böylesi sade yöntemlerle hareket edecek olgunluğa erişmemişti. Ne yaptık? Tuttuk, korolar, bakır nefesliler ve şarkıların doğal yapısını bozan, parazit yapan sürüyle şey ilave ettik... Bence her yeni albüm, bir öncekinin hatalarını düzeltme yöntemidir. Eminim ki "Vanishing Point" iyi karşılanacak, insanlar bizim yeniden yaratıcı, uyarıcı ve ihtiraslı olduğumuzu görecekler. Uzaklara gitmiştik, şimdi dönüyoruz.

Bu albümde çalışma yöntemlerinizde bir değişiklik oldu mu?

Evet, tamamen. Bizim için devrim gibi bir şey. Evvelki albümlerde harekete geçmemiz çok zaman alırdı, her şeyi gereğinden fazla analiz ederdik, hazırlık faslıyla vakit kaybederdik. Bu sefer tam tersi oldu. Stüdyoya girdiğimizde ne yapacağımıza dair yalnızca belli belirsiz birkaç fikir vardı kafamızda. Kayıtlara koyulmadan önce, yazılmış ve üstünde çalışılmış hiçbir şey yoktu. Yine de üç ay içinde yazdık, kaydettik ve miksleri tamamladık. Evvelden sadece provalarda bu kadar zaman harcardık. Bir tür garaj stüdyosunda yaptık her şeyi, son derece "lo-fi" bir mekandı, her gün orda buluşup gece boyunca aklımıza üşüşen fikirleri uyguluyorduk. Her şey böylece olup bitti, sanki içgüdüsel bir biçimde, ağrısız-acısız ve benzersiz bir enerjiyle...

"Screamadelica"nın ruhuna geri döndüğünüzü düşünüyor musun?

"Screamadelica"nın üzerinden altı yıl geçti ve o arada her şey tamamen değişti. Ama "Vanishing Point", sanki değişti zannettiğimiz şeyleri o eski bırakıldıkları yerde buldu yeniden. "Screamadelica"ya enstrümantal bir parça koymakta epey tereddüt etmiştim. O dönemde bol bol film müzikleri dinliyordum, özellikle de "Inner Flight"ta, Curtis Mayfield'ın "Superfly"ından doğrudan ilham almıştım... Bu albüm içinse aynı yönde daha da ileriye gitmek istiyordum ve sonuçta üç enstrümantal parçayla başbaşa kaldık. Stüdyonun şartları da müsaade ettiği için seslerde, şarkı metinlerinde ve şarkıların atmosfe-

Bütün Eserleri Sonic Flower Groove (87) • Primal Scream (89) • Screamadelica (91) • Give Out But Don't Give Up (94) • Vanishing Point (97)

rinde önemli deneylere giriştik. Öyle bir noktaya gelmek istiyorduk ki, hem soyut, hem heyecanlı, hem deneysel, hem de psychedelic olsun... Neredeyse etkilendiğimiz bütün müziklerin toplamı kadar... Herkesin içine sinen bir albüm yapmak zaman istiyor, Beatles'ın, Stones'un kendilerine has bir damgaya ulaşmak için geçirdikleri zamana bakmak yeterli. Biz de en iyiyi bulmak için on kere istikamet değiştirdik, sonunda da başardık. "Screamadelica" tesadüfi bir başarıydı, çünkü insanlar aynı anda aynı hissiyatı paylaşıyorlardı. Aynı deneyimleri yaşıyorlar, aynı müzikleri keşfediyorlardı. Gruplarla hayran kitleleri arasında ve rock ile dance arasında sınırlar kalmamıştı artık. İnsanı arkadan itekleyen son derece yaratıcı, son derece hayat dolu bir zaman diliminin başlarıydı. Takdir edersiniz ki, böyle dönemler nadiren yaşanıyor.

Senin kişisel hayatın o dönemden bu döneme çok değişti mi?

Parlak şeyler galiba beni pek cezbetmiyor, star olmak için arzu duymuyorum. Beni enterese eden tek şey iyi albümler yapmak. Starlara hayran kalıyorum ama bütün bu dalgaları ciddiye almıyorum. Liam Gallagher bir star, bir tür kahraman ama zaten bu onun tabiatında var, kendimi bunun için zorlamak aklımdan bile geçmez, çekingen, içe dönük biriyim ben. 90'ların başında haftalarca uyumadan yaşıyordum. Her gece kendimi dışarı atardım, alemlere dalardım, soluklanmaya fırsat bulamazdım. Ama asla bir alkolik olmadım, sanırım ağır uyuşturucular da bana o kadar fena davranmadı. Mütemadiyen hap yutardım, bugünse her şey sakin seyrediyor. Artık "adam" olmak için kendimi hırpalama ihtiyacı duymuyorum. Eskisine oranla kendime ve Primal Scream'e daha çok güveniyorum. O zamanlar uyuşturucular ve kibir bizi harekete geçiren yakıt gibiydi, ama, hani nasıl derler, dün dündür bugün bugün... *(gülüyor)*

O günlerde yapılmış bir söyleşide, tam "Higher Than The Sun" single'ının çıktığı günlerde kendinden çok emin konuşuyordun...

(Kabahat işlemiş bir çocuk tavrı takınıyor) "Higher Than The Sun"ın o güne kadar asla yazılmamış mükemmel bir şarkı olduğunu, bizim dünyanın en iyi grubu olduğumuzu söylediğimde korkarım ki samimiydim. Gerçekten inanılmaz bir single'dı, bugün hâlâ onunla gurur duyuyorum. Ve bunu o günlerde –bazen alaycı bir tonda da olsa– cümle aleme haykırmak istiyordum. İşin içinde biraz caka satmak vardı tabii, ama bu da oyunun bir parçasıydı, İngiliz medyası bizi bu türlü davranmaya yöneltiyordu. Her şeyi kendi bağlamına oturtmak lazım: Bizim kuşağımızın insanları hiç geri adım atmadan bir sürü şey denedi. Uyuşturucular, zaferler, baskılar, keşifler vardı; eskiden davula iki kere vurdun mu, bir bas, bir de gitar solo duydun mu "işte rock" diye algılanıyordu. Böyle bağnazca şemalar etrafında büyüyen bizim gibi tiplere çekilmez gözüküyordu artık bu. Bazen bir sihirdir işliyor ve herkes kendini dünyanın efendisi zannedebiliyor. Bir başka sefer ise, açıkçası "yemedi" ve kendimizi kepaze hissettik, kısacası bir hiçtik. Yani ikisinin ortası yoktu. Daha da kötüsü bu sefer doğruydu, sahiden de berbattık. Hiç hesapsızca böyle duygular yaşıyorduk işte...

Senin çok araştırmacı bir yanın olduğu söyleniyor. Bütün rock tarihine hakimsin ve albümlerin bir sürü referansla dolu.

Saçma! Müzik benim için asla bir takıntı haline gelmedi. Yeniyetmeliğimde futbol benim için rock'tan çok daha mühimdi. Evet, müzik dinlerken çok eklektik beğenilerim oldu ama mesela hiç de fazla sayıda plak almazdım. Ne bileyim ben, mesela öyle Noel Gallagher gibi gerçek bir fanatik olmadım. Dönüp dönüp aynı albümü üç hafta boyunca dinlerim. Çünkü ağır kanlı bir insanım, bir şeyin içime işlemesini beklerim. "Vanishing Point"in kayıtları esnasında bol bol Neu, Cluster, Can gibi Alman deneysel gruplarını dinledim; ayrıca 13th Floor Elevators'ın "Easter Everywhere"i ve Tricky'nin son albümü de yanımdaydı. Albümlerimizin her birinde dinlediğimiz şeylerin yansıması vardır ama zaten her albüm için bu böyledir. Cast gibi, şu dad-rock diye tabir edilen, rock'u

"Screamadelica" tesadüfi bir başarıydı, çünkü insanlar aynı anda aynı hissiyatı paylaşıyorlardı. Aynı deneyimleri yaşıyorlar, aynı müzikleri keşfediyorlardı. Gruplarla hayran kitleleri arasında ve rock ile dance arasında sınırlar kalmamıştı artık. İnsanı arkadan itekleyen son derece yaratıcı bir zaman diliminin başlarıydı. Takdir edersiniz ki, böyle dönemler nadiren yaşanıyor.

son derece retro bir anlayışla yorumlayan gruplardaki hırsa bizde rastlayamazsın. Rock her halükarda retro bir müzik. "Sonic Flower Groove" döneminde biz de aynen bir retro grup muamelesi gördük, birkaç sene sonra, "Screamadelica"yla birlikte aniden devrimci oluverdik. İkisi de aynı gruptu oysa: Olgunlaşmak, kimliğini bulmak için zamana ihtiyacı olan Primal Scream. Ben hem yazılmış bitmiş "tam" şarkılardan, hem de soyut, tuhaf müziklerden hoşlanıyorum. Primal Scream'in müziği bu ikisi arasındaki sınırda duruyor.

Son albümünüzde prodüktör Brendan Lynch'in katkısı önemli miydi?

Sanatsal ve insani bakımdan Brendan'la aramızda ortak noktalar var. İşçi sınıfının değerlerini paylaşıyoruz, punk, reggae ve mod müziklerinden hoşlanıyoruz. Bir prodüktörle her şeyden önce genel bir bakışı, ortak arzuları paylaşırsın. Geriye kalansa işin teknik kısmıdır. Plak şirketi Creation'la ilişkilerimiz için de aynı şeyler söylenebilir. Oasis'in başarısı özellikle finansal açıdan, bize de bazı şeylere kolayca ulaşmak için çok yardımcı oluyor. Bunu yadsımak riyakarlık olur. Ama zaten bizim plaklarımız pek pahalıya malolmuyor, Creation'ın sahibi Alan McGee'yle sağlam ve derin bir arkadaşlığımız var. Herkes tarafından yerin dibine batırıldığımız zamanlarda bile bize karşı bir yanlışı olmadı.

Kendinden kuşkuya düşüp tıkanma yaşadığın dönemler oldu mu hiç?

"Yaratıcının ızdırabı" türünden zırvalara inanmıyorum ben. Sadece bir şeyleri dışarı çıkarmayı başaramadığını hissettiğinde acı çekersin, kendi iç müziğini işitemediğinde yoksunluk duygusu yaşarsın. Bence müziğin "arındırıcı" bir işlevi var: Şeyler doğal bir biçimde gelir, iyidir ya da kötüdürler, bütün hikaye onları tasnif edip seçmekte. Eski plaklarını dinleyip sıkıntılara gark olan tiplerden değilim. Kaydedildiklerinden sonra bir kere bile dinlemem plaklarımı; o sıralar çoktan başka bir yerdeyimdir, yeni şeyler bestelemek üzereyimdir, sürekli bir şeyler deniyorumdur ya da sınırlarıma doğru beni itekleyen yeni insanlara rastlamışımdır... Biz gerçek, oturmuş, tam bir grubuz ama dışımızdaki insanları da bünyemize dahil edebiliriz. Can'in davulcusu Jaki Liebezeit gibi, My Bloody Valentine'dan Kevin Shields gibi ya da Augusto Pablo gibi... "Vanishing Point"te çok boyutlu bir bakış açımız vardı ve bu hepimiz için son derece tatmin edici oldu. Püristlerden hoşlanmıyoruz. Bir reggae basını rock beat'lerin üstüne yerleştirebiliriz, çünkü bu karışım bizim ruhumuza işlemiş. Bir evvelki albümde belki de başka bir şeyi ispat etmek istedik, bir deney uğruna yabancı bir deriye büründük. Ama şimdi dümene biz hükmediyoruz. Bir enstrümanın tek bir kişiye ait olduğu grupları sevmiyorum. Bir liderin ve uygulayıcıların var olduğu hiyerarşik gruplar sonuçta tembelliğe mahkum oluyor...

Jesus & Mary Chain'i terkettiğinde niyetlerinden biri de bir grup oluşturup lider olmak değil miydi yani?

Kendime ait bir şeyler yapmak istiyordum ama asla bir klanın şefi olarak değil. Jesus & Mary Chain, kendimi yakın hissettiğim üç kişiyle beraber olup biraz eğlenme fırsatıydı benim için. O dönemde hiçbir tutkum yoktu. Hayatımda ilk defa ailemin evindekinden farklı bir odam, bir yuvam olsun istiyordum. Akranım diğer çocuklar gibi çete ortamını tanımamıştım. Gerçek yeniyetmeliğimi ilk grubumun içinde yaşadım. Aynı şeyleri düşünüyorduk, aynı hayat tecrübelerine sahiptik ve her şey bize inanılmaz derecede vahşi gibi geliyordu. Aile kozasının içinden çıkıp ilk defa budalalıklar yapıyor, yasakları deliyorduk. Gerçi ailemiz bize hiçbir şeyi yasaklamamıştı ya!.. Beni sürekli müzik yapmak için cesaretlendiren bir ailemin olması büyük şanstı. Babam İskoç bir işçi... Sosyalisttir, sendikal olarak faaldir, solun solundadır. Hayata karşı son derece hümanist bir bakış açısı vardı, bizim kişisel gelişimimiz öncelikli şeylerden biriydi aile içinde. Rock yapmak asla aileme başkaldırmanın bir yolu filan olmadı benim için. Zaten bir devrimcinin karşısında neye başkaldıracaksın ki?

Çeviren: **Derya Bengi**

Denize döktüğümüz şarkılar

"30 Ağustos zafer bayramı", "9 Eylül, İzmir'in düşman işgalinden kurtuluşu" derken bizim aklımız bir kez daha şarkılara gitti. Denize döktüğümüz şarkılara... Rembetiko'ya...

Mustafa Kemal Paşa'nın Kurtuluş Savaşı'nı şu veciz komutla noktaladığı rivayet edilir: "Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz'dir ileri!.." Harekatın amacı Yunan işgalindeki İzmir'i geri almaktı. Kuvvacılar, Afyon'dan itibaren önüne kattıkları Yunan askerini yalın ayak başı kabak İzmir'e kadar kovaladılar, 9 Eylül'de Kordonboyu'nda kıstırıp asker-sivil, yaşlı-çocuk demeden denize döktüler. İki mazlum halkın vuruşması bitmiş, artık Anadolu "kurtarılmıştı". Bu başarının ardından, İtilaf kuvvetleri de kibar bir protokolle İstanbul'u terketti.

Allahtan ordumuz çok güçsüzdü. Aksi halde çok daha fazla kan akacaktı. İzmir'de kıstırılan Yunan askerleri ve Ege Rumları yarı yarıya "telef" olurken, İzmir'in dışında iki büyük "tahliye" merkezi olan Ayvalık ve Bandırma'dan Rumlar, elini kolunu sallaya sallaya fakat hıçkırıklar içinde gittiler. Çünkü Kurtuluş Savaşçıları buralara yetişecek kadar hızlı değildi.

İzmir'den, Afyon'dan, Aydın'dan, Ödemiş'ten, Bergama'dan, Ayvalık'tan, Bandırma'dan, Söke'den, Milas'tan ocağında yemeğini, bahçesinde çamaşırını bırakıp da Pire'de yığılan Anadolu Rumları yıllarca işsiz, aşsız, çadır kentlerde kaldılar. Küçük Asya'da "Rum tohumu" diye hor görülenler, şimdi orada "Türk tohumu" diye aşağılanıyordu. Yunanistan'ın nüfusu birkaç gün içinde dörtte bir oranında artmıştı. Zaten yoksul olan memleket, bir milyon göçmenle daha da yoksullaştı.

Yurtsuz, işsiz ve savaş yaralısı insan selini Yunanistan'ın sindirmesi hiç de kolay olmadı. Sığınmacıları kırsal bölgede yerleştirme yolları denendiyse de bunların büyük çoğunluğu kentlerde kümelendi, özellikle, diğer Avrupa ülkelerine göre sanayii epey geri olan, ama yine de sınırlı çalışma olanaklarının bulunduğu Atina ve Pire'de.

Umutsuzluktan, hepsinden çok da gurbet acısından, vatan özleminden "bizimkiler" kendilerini iyice rakıya verdiler, esrar, eroin de cabası. Anadolu'da kendilerinin efendisiyken, Atina'da fabrikalarda iş bulabilenler şanslı sayılıyordu. Devlet otoritesinin henüz sallantıda olduğu bu dönemde, Pire kabadayılarıyla İzmir bıçkınları "manga"lar halinde "tekke"lerde teşkilatlanıverdiler. Bu "iyilik" dayanışması kendini şarkılarda ifade etmeye başladı;

"Vre Yannis, ne güzel buluşmak senle/Getirdin otu bize işte/Bilir misin, beceremedim ben bir türlü/Dumanlanacak bir şey bulmasını/Al şu parayı, ara bişeyler bize/Tam hakkını ve getir malı bize/Bildik yerlerde/Yok bir dirhem bile/Yannis, al, getir otu/Kurtaran ruhumuzu".

İzmir'den getirdikleri şarkılar Pire ekolüyle çabucak kaynaşmıştı. Buziki ile baglama kolkolaydı, Kafe Amane'lerde artık Zeybek Havası, Çiftetelli, Kasap Havası çalıyordu. Suyun bu yakasında ise, İstanbul dışında tek Rum kalmamıştı. "İç düşmanlar"dan Ermeniler'in defteri çoktan dürülmüş, koca Anadolu nihayet Rumlar'dan da "temizlenmişti". Artık, Kürtleri ve kıstırılmış Musevileri saymazsak, biz bize kalmıştık. Gidenlerin malı mülkü haramiler arasında çarçabuk ülesilmiş ama buna karşılık hayat yavanlaşmıştı. Çünkü kovduklarımız giderken yanlarında kültürlerini de götürmüşlerdi. İzmir'de "denize döktüğümüz" sadece insanlar değildi, onlarla birlikte şarkılarını da denize dökmüştük. Artık Anadolu baştan aşağı ulusaldı ama, bizim bu ulusallık içinde acaip canımız sıkılıyordu.

Bu sıkıntı, Cumhuriyet'in 10. yıldönümüne kadar pek farkedilmedi. Türkiye'den Yunanistan'a göçtürülenler, "fahri" ülkelerinin yaşamını hem ekonomik hem kültürel mânâda allak bullak ederken, "kovduklarımıza karşılık kovulan" Yunanistan müslümanları ikame edildikleri "kırsalda" kaybolarak, Türkiye'nin çehresinde ciddi bir değişiklik meydana getiremediler. Devlet, bu yıllarda hakikaten "yoktan bir millet yaratma" histerisine kaptırmıştı kendini. "Açık alınla" ortaya çıkan tablonun "mucize" olduğunda herkes hemfikirdi. Ama sıra bunu kutlamaya geldiğinde, bir türlü gönlümüzce eğlenemiyorduk. Milletçe ağzımızın tadı kaçmıştı. Kovduklarımızın arkalarında bıraktığı büyük boşluğu kuşatmış ama fethedememiştik. Sesimiz bu boşlukta mânâsız yankılar yapıp duruyordu. Dayanılacak şey değildi bu kimliksizlik. Ne kitlesel terapiler, ne ham ütopyalar acımızı kesmeye yetmedi. Köylüler köylerinden, kentliler evlerinden hemen hemen hiç çıkmıyorlardı.

Akşamlar erkenden iniveriyordu, havada kömür kokusu, mutfakta fokurdayan hep aynı yemek, radyodan hep aynı "ajans" ve fakir rakı sofraları. Böyle kıvrana kıvrana zamana teslim olundu, yani unutmaya. Unutmak şifa gibi geldi millete. Oh, rahatlamıştık. "Arsı-ulusalda" iyi-kötü bir yerimiz de vardı artık.

Gel zaman git zaman, yaşananlar "İnkılâp Tarihi" oldu, yeni kuşaklar, denize döktüğümüz şarkılardan ilk kez Costas Ferris'in 1983'te çektiği, 1984 Berlin Festivali'nde en iyi ikinci film seçilen ve ülkemizde Onat Kutlar'ın girişimiyle 1987'de gösterilen "Rembetiko" sayesinde haberdar oldular. İzmir doğumlu şarkıcı Marika Ninou'nun acıklı aşklarını ve fonda Yunanistan'ın 1920'den 1950'ye kadar atlattığı badireleri anlatan bu film, Yunanistan'da ve Türkiye'de resmen tokat etkisi yarattı. Müzik direktörlüğünü Ksarhakos'un yaptığı Rembetiko, iki milleti bam telinden yakalamış, doyura doyura hüzünlendirmişti. Bu film sayesinde "binbir çeşit pişmanlıklar tarihi", barlarda ve sokaklarda yeniden okunmaya başlandı. Atina'da ve İstanbul'da Rembetiko müziği tekrar keşfedildi. 80'lik, 90'lık "rebetler"in eline elektro-buzukiler tutuşturuldu. Sosyetik barlar hoşluktan repertuarlarına Rembetikolar eklediler. Hatta tabloyu tamamlamak için kılavuzlar bile sunuldu:

"Önce Costas Ferris'in 'Rembetiko' filmini seyredin, sonra Pan Yayıncılık'tan çıkan Gail Holst'un 'Rembetika' kitabını okuyun. Daha sonra erişebiliyorsanız, Elias Petropulos'un 'Rebeteloji' adlı kitabını da okuyun. Ardından filmi tüm bu bilgiler ışığında bir daha izleyin. Ve tabii bu arada sık sık Rembetiko dinleyin. Şu üçlü bileşen önemlidir: Rembetiko filmi-Rembetikocuların yaşam hikayesi/tarihi çerçeve-Rembetiko müziği..."

Bu, belki bir öğretmen edasıyla verilmiş fakat doğru bir kılavuz. En azından 1940'lara kadar bizden, yoğun olarak Ege'den etkiler taşıyan, paylaştığımız belli bir tarihsel ortamda ortaya çıkmış bu özgün müzikten Türkiye "tesadüfen", malûm film sayesinde haberdar olabildi. Eğer Costas bu filmi çekmemiş olsaydı veya film herhangi bir nedenle Türkiye'ye gelmemiş olsaydı, biz, memleketi yeni baştan kurarken, "Ordular ilk hedefiniz..." komutuyla birlikte denize insanlarla birlikte şarkılar da döktüğümüzü hâlâ bilmiyor olacaktık.

Ümit Bayazoğlu

Nehrin ters yönüne doğru yüzen bir somon balığı gibi

Vassiliki Papageorgiou, Bosphorus grubunun şarkıcısı. Ailesi, mübadelede Yunanistan'a göçenlerden. Anlattıkları, ikinci elden olsa da, yaşanmış tanıklıklar: Rembetiko'nun müzikal yapısından muhacirlerin yaşam kavgalarına, siyasi konjonktüre kadar bir devrin tarihi...

Rembetiko'nun İzmir ekolünde kadın şarkıcılar önemliyken, Pire'de erkek şarkıcılar tercih ediliyordu. Bu nedenle Pire, sığınmacı kadın şarkıcılar için saltanatlarının bittiği yer oldu.

Yunanistan'da Anadolulu bir Rum olmak, başlı başına ayrı bir dünyayı çağrıştıran Ege'nin karşı kıyısında terkettiğimiz köylerin, kasabaların, semtlerin, hisarların, çarşıların Rumca adlarını tekrarlamaktır. Bu, Küçük Asya'dan gelenlerin beraberlerinde getirdikleri ikonaları özenle içine yerleştirdikleri kiliselerin etrafında bir zincirin halkaları gibi kurdukları semtlerde her an hissedilir. Bu semtler, aynı zamanda modern, Batılı, gelişen Yunanistan ile antik ve hatta tarih öncesi çağlardan beri sürüp gelen Anadolu Rumluğunun oluşturduğu Yunanlı kimliğini birbirine bağlar. Ben 1922'de Küçük Asya'dan gelen muhacirlerin üçüncü kuşağındanım. Görece daha barışçıl bir ortamın güvenliğinde büyükbabamın anlattığı yakılan köyler, korkudan ve ihraç edilme kargaşasından kaybolan insanlar, ailenin en değerli, en kutsal eşyalarını kadınların giysilerinin içine sakladığı günler, tüm göçmenleri alamayacak denli dolu vapurlara dair hikayelerle büyüdüm. Dedemin babası Mihalis Vaiyou, Krantoglou lakabıyla tanınırmış. Bornova'da inşaatlarda çalışan bir kalfaymış. Arada sırada bağlara ve şarap işine de gidiyormuş. Oğullarını, şimdi de içinde birçok Türkçe sözcük barındıran bir Yunan şivesinin konuşulduğu Mytilini'ye (Midilli) gönderebilmiş. Ninem Vasilia, Kordelio'dan (Karşıyaka) vapura binmek için İzmir iskelesine gitmiş, Singer marka dikiş makinasını da alarak. Fakat yer olmadığı için makine Selanik'e giden gemiye alınamamış. Singer daha sonra mucizevi bir şekilde Selanik'e varmış, ailenin zor ve parasız günlerinde ayakta kalabilmesine yardımcı olmuş. "Aşk yaraları elbet bir gün sarılır / Fakat muhacirliğin acısı mezara kadar seninle gelir" diyor bir rembetiko şarkısı...

1922'de Anadolu'dan gelenler tüm Yunanistan'ı doldurdular. I. Dünya Savaşı nedeniyle çocuklarını doyuramayan, Amerika'ya göç vermiş yoksul bir ülkenin gelişen yeni deniz ticaret filosuna, tarlalarına ve fabrikalarına ucuz işçi olarak girdiler. Başlangıçta hangarlara, okullara, kiliselere, tiyatrolara yerleştirildiler. Yıllar geçtikçe, Anadolulu Rumlar, yeni ülkelerine kök salmaya başladılar. Atina'nın etrafında Anadolu'daki mahallelerini anımsatan semtler kurdular: Kokinia, Keseronia, Nea Smyrni, Nea Philedelphia, Nea Ionia... Bu semtlerde tam bir mahalle-sülale kültürü yaşanıyordu, komşuluk ilişkileri çok güçlüydü. Akşamüstleri, çoluk-çocuk tüm semt ahalisi piyasaya çıkıyordu. Bu kültür, hâlâ o semtlerde yaşıyor. Batı tarzı shopping center'lar, düzenli yollar, parklar bile, bugün bu kötü talihli göçmenlerin çocuklarına o destansı "kaybedilmiş ülke"yi, masallardaki cenneti unutturamıyor. Kaldı ki, bu çocuklar, Atina'nın en renkli, en şenlikli arka mahallelerini kuranlardı. Batılı yaşam tarzıyla büyüyen bu çocuklar, hâlâ radyodan bir Smyrneica dinlediklerinde, İzmir'in, Ayvalık'ın, Efes'in meyva bahçelerinin kokularını duyuyorlar.

"Tourkospori" (Türk tohumu) diye hakaret edilen bu insanlar, anavatanın sakinleri tarafından pek de sevgiyle karşılanmadılar. Yarı Türk oldukları düşünülüyordu. Gerçekten bazıları, bir kelime bile Rumca bilmeyen Anadolulu, yoksul, Ortodoks hıristiyanlardı. Kültürel açıdan sınırlı bir görünümü olan Yunan devlet sistemine başarıyla adapte oldular. Anadolu'dan getirdikleri gelenekleriyle, büyük Bizans mirasıyla, çokkültürlü bir toplum olan Osmanlı İmparatorluğu'ndan edindikleri tecrübelerle Yunanistan'ın kültürel çehresini değiştirdiler. İçli şarkıları ve güzel Rumcalarıyla Yunan kültürünü zenginleştirdiler. Yunanistan'a yaptıkları en büyük katkı, Bizans-Rum geleneğinin manastır ve Hesikia'cılığın, Bizans kilise müziğinin, Bizans mimarisinin ve Yunan halk müziğinin canlanmasında oldu. İzmirli Rum göçmenler, müzikleri, Amane kahveleri (Café Aman), tiyatroları ve şairleriyle meşhurdu. Yaratıcı ve yaşam sevgisiyle dolu insanlardı. Bizans modlarını, Doğu'nun ma-

Sotiria Bellu öldü

(doğ. 29 Ağustos 1921) Rembetiko'nun en iyi kadın şarkıcılarından Sotiria Bellu artık yok. Ağustos'un son günü, Prenses Di ile aynı tarihte yaşama veda etti. Erkek gibi kalın ama Billie Holiday kadar hüzünlü bir sese sahipti. 1940'lardan itibaren taşplaklar doldurdu. 70'lerden itibaren hem daha önce okuduklarını yeniden kaydetti, hem de Dimos Mitchis, Steleo Vamvakaris gibi çağdaş bestecilerin eserlerini seslendirdi. En çok Tsitsanis, Papaiannu eserlerini okudu. En meşhur iki parçası, "San Pethano Sto Karavi" (Gemide Ölürsem Eğer) ve "Enas Alitis Pethone" (Plajda bir serseri öldü). Hayatı boyunca komünist kaldı, solcu dernek ve sendikaların gecelerinde söyledi. Uzun süre hapis yattı. Çok para kazandı, hepsini ihtiyacı olan müzisyen arkadaşlarına dağıttı. Yaşlanıp rembetiko'yu bırakınca çiçekçilik yapmak istiyordu, hiçbir zaman yapamadı. Onun yorumuyla çok sevilen "Gemide Ölürsem Eğer" ismindeki anonim şarkının sözleri şöyle: Ah, ölürsem eğer ne derler ki? / Genç bir çocuk öldü / Yaşam dolu bir levent Aman! Aman! / Ah, gemide ölürsem eğer / Denize atın beni / Kara balıklar, tuzlu sular yutsun / Aman! Aman!

kam sistemini, Anadolu'daki müzik geleneğini Yunanistan'a taşıdılar. "Kumpanya" adını verdikleri rembetiko gruplarıyla İzmir tavırlı şarkılarını ("Smyrneiaca") Atina'dan New York'a söylediler. Bu müzikte İzmir'de söylenen halk şarkılarının, Osmanlı şehir müziğinin, ilmî musikinin ve köylerde "panagiria" (panayır) adıyla düzenlenen açıkhava şenliklerinde Bizans kilise cantor'larının söylediği şarkıların etkisi vardı. Köklerinden koparılmanın, kovulmanın henüz kapanmayan yaraları, Atina ve Pire'nin gecekondularında sefil ve adaletsiz bir yaşam süren muhacirlerin emekçi acılarıyla birleşti bu şarkılarda. Bu insanlar, sınıf ayrımına ve Yunanistan'ın hızla gelişmesi için kollanan müteşebbis ailelere karşı içlerinde büyük bir isyanı barındırıyorlardı. 1930'lara kadar milliyetçi eğilimlere de büyük tepki gösterdiler. Bu direnme, yeni bir müziğe ve muhalif bir kültüre yataklık etti: Rembetiko (ya da rembetika). Şarkıların anlattıkları, Afrika muhaciri, karaderili Yeni Dünyalıların blues'larındaki gibiydi: Köklerinden koparılma, hor görülme, verem, mahpusluk, adaletsizlik, kıskançlık, nefret, aşk, paylaşılamayan kadınlar, tütün, ot, şarap ve özellikle herkesin sevgilisi tsahpines'lerin yakıcı ve sadakatsiz aşkları... Kullanılan makamlar, Türkçedeki adlarıyla anılıyordu: Uşşak, rast, neva, hüzzam, hicaz... Şarkılar, Yunan halk müziği formlarındaydı. Uzun "taximia"lar (taksim) geçiliyordu parça aralarında. 9/8'lik ve 9/4'lük zeybek ve sirtolarda Ege adalarının etkisi vardı. Sirtonun ritmi, balıkçı kayıklarının Arşipel'in dalgalarıyla boğuşmasını hatırlatıyordu. Hassapiko'lar (kasap havası), Sırp etkili serviko'lar, Türk-Bektaşi etkili karşılama ve aptaliko'lar Bizans İstanbul'unda çok popülerdi. Bunların içinde az da olsa 7/8'lik ve 5/8'lik danslar da vardı. Blues'daki gibi zor günler, ölüm, acı ve adaletsizlik cesaretle karşılanıyordu. Kadercilik çok nadir görülen bir şeydi rembetiko şarkılarında.

Rebetler, genelde kabile mantalitesine ve burjuva olmayan bir ahlaka sahiptirler. Mülkiyet, otorite, devlet, ulus kavramları onlara pek bir şey ifade etmez. Vergi vermezler. Evlenmezler, çok özgür bir cinsel hayatları vardır. Bu, onlar için entellektüel bir dışavurum değildir, tamamen gerçek hayatlarıdır. Biraz Türklerin İslâm öncesi göçebe-şaman Orta Asya inançlarına benziyor. Rebetler de Hıristiyanlık öncesi panteist ve pagan Anadolu inançlarının etkisindedirler. Belki de Hoca Ahmet Yesevi'nin Hacı Bektaş-ı Veli'ye "Rum diyarına yürü" diye emretmesinde bir keramet vardır.

Anadolu Türk köylülüğü, özellikle Alevilik ile Anadolu Rumluğu arasında çok güçlü bir etkileşimin olmasının yanısıra, çok da derin bir ayrım vardır: Kara kültürü/deniz kültürü. Türkler için ovalar ve dağlar, Rumlar için adalar ve denizler önemlidir. Ama her iki kültür de anaerkil geçmişinin etkin izlerini taşır. "Gelin", Anadolu'da bir kurumdur. Girdiği ailenin yaşam tarzını, kültürünü değiştirir. "Gelin alınır, gelin gibi olunur."

Belirtmekte yarar var: Bütün Anadolu Rumları, muhalif rembetiko kimliği içerisinde değillerdi. Ticaret ve tarım burjuvazisi, Fenerli Osmanlı Rum aristokrasisi ve ruhban sınıf, her zaman rembetiko kültürünü ve müziğini hor görmüşlerdi. Bunlar, mübadele zamanında Paris'e ve New York'a kaçtılar.

1930'larda diktatör Metaksas rembetiko'yu yasakladı ve böylece rembetiko yeraltına indi. Metaksas ve kraliyet ailesi, özellikle Kraliçe Frederica Naziler tarafından yönlendiriliyorlardı. Irk temeline dayalı, Batılı ve pozitivist bir devlet kurmak isteyen kraliyet ailesi, rembetiko'yu Türk, Doğulu ve kaderci olmakla suçladı, fakat bu doğru değildi. Belki Türk etkisi vardı ama, rembetiko kesinlikle hiçbir milliyetçiliğe yakın durmadı. Daha çok kabile hayatını seviyordu, aykırı bir göçer gibi. Aynı dönemde Yunanistan'daki Arnavutları ve diğer azınlıkları Helenleştirerek Alman tipi ırkçı bir devlet kurmaya çalışan Metaksas'ın içini bulandırıyordu bu "Anadolu yabanları". Atina, her zaman Batı'dan gelen kültür saldırılarına açık oldu. Oysa Yunanlıların Doğulu özkimlikleri Anadolu'da saklıydı. İçsavaşta Batıcı, kralcı, modernist, ırkçı Yunanlılar ile Doğulu, Ortodoks, cumhuriyetçi Yunanlılar çarpıştı. Saray ve polis karakolları dışında hemen herkes cumhuriyetçi ya da komünistti. Muhacirlerin semtlerinde hep komünistler kazanıyordu, fakat bu Küçük Asyalılar için komünizm ve sınıf bilinci çok anlamsızdı. KKE (Yunanistan Komünist Partisi) kurmayları, seçmenlerinin bu kayıtsızlığına fena halde bozuluyorlardı. Yalta Konferansı'yla Stalin, genç Yunanistan'ı Churchill'in İngiltere'sine teslim etti.

Rebetler, genelde kabile mantalitesine ve burjuva olmayan bir ahlaka sahiptirler. Mülkiyet, otorite, devlet, ulus kavramları onlara pek bir şey ifade etmez. Vergi vermezler. Evlenmezler, çok özgür bir cinsel hayatları vardır. Bu, onlar için entellektüel bir dışavurum değildir, tamamen gerçek hayatlarıdır.

Cunta, saçma bir müziğin ortaya çıkmasını sağladı: Ucuz sözler, gürültülü buzukiler, patlayan balonlar ve kırılan tabaklar... Bu müzik, rembetiko gibi derin değildi. Bir nevi, ucuz piyasa arabeskiydi. Yeni züppeler, bu müziğin çalındığı büyük gazinolarda görgüsüzce para harcıyorlardı. Cuntanın gidişinden sonra, yavaş yavaş ortaya çıkan kültürel ve müzikal devrimde, Anadolu Rumluğunun Yunanistan Rumluğundan daha güçlü kökenleri olduğu düşüncesi yatıyordu. İçsavaşta bölünen ve cuntanın üzerinden geçtiği Yunan ulusunu tek bir çatı altında toplayarak iktidara gelen PASOK (Panhelenik Sosyalist Parti), bir ulusal kimlik olarak gördüğü rembetiko'yu destekledi. Burada Helen kimliğini oluşturan üç öğe vardı: Anadoluluk, Bizanslılık ve Egelilik. Bunun yanısıra, çokuluslu plak şirketleri RCA, Polygram, Columbia, EMI, Michael Jackson tipi rock'n'roll müziğini pazarlamaya çalışıyorlardı. Yunan müziğinin gelişmesine yardımcı olmadılar, fakat bu alanı da kontrol etmek istiyorlardı. Bu şirketlerin Yunanlı müdürleri, patronlarını kandırdılar ve Yunan müziğini desteklediler.

Müzikal anlatımlara olan duyarlılığım ve bunlar içinde unutulmuş leziz tatlar bulmam, beni içten gelen bir aşkla Küçük Asyaya bağladı. Siren kayalıklarındaki deniz kızlarına kanmıştım. Gittiğim destansı liman ise, atalarımın kaybedilmiş yurduydu. Böylece, kendimi İstanbul'da rembetiko söylerken buldum. Nehrin ters yönüne doğru yüzen bir somon balığı gibi, yapraktan köke inen su gibiydim. Anadolulu kökenim, Yunan ulus-devletinin dar sınırlarını aşmamı sağladı. Gerçek kimliğimi keşfetmiştim: Anadolulu, Ortodoks bir Rum kadınıydım. Halki'de (Heybeliada) yaşarken Türkçe konuşuyorum. Türk müzisyen arkadaşlarımla abi-kardeş gibi çalışıyoruz. Türk hocalarıma büyük saygım var. Ancak, yüreğimdeki yitik cennet, İzmir'i bir gün görmek fikri, beni huzursuz ediyor. Hayatın gerçekliği ve çirkinliğiyle yüzleşmekten korkuyorum.

Vassiliki Papageorgiou

1922, İzmir Rumları'nın tahliyesi...

Kaybedenler Kulübü

14 Eylül

KENT FM 101.1

PAZAR/SALI/PERŞEMBE 23:00

www.kentfm.com.tr Tel: (0 212) 249 50 76

Kendine has başkaldırı

Balkan müzikleri araştırmacısı, akordeonist Muammer Ketencoğlu, Türkiye'de rembetiko'ya bakıştaki yanlışlıkları anlatıyor...

Küçük Asyalı sığınmacılar, Yunanistan'da vatan hasretlerini içki ve müzikle teselli ettiler. Yoksulluk, işsizlik ve verem en çok onların yakasına yapıştı.

1. Bizde Rembetiko'nun imajı hakkında bazı yanılsamalar var. *Bir defa rembetiko kent müziği; kırsal alanla, Ege dışında, hiçbir alakası yok, gerek konu açısından, gerekse çalış tavrı açısından.* Mesela rembetiko'da İzmir zeybekleri bile çoğunlukla Klasik "Türk" Müziği tavrıyla çalınır. Kaynaklardan önemli bir cephe Ege olduğuna göre, o zamana kadar, yani 1900'lere kadar Aydın'da, Çeşme'de, Dikili'de, Ayvalık'ta yaşayan bir köy popülasyonu söz konusuydu, bunların da halk türküleri vardı. Bunların tasnifleri, Yunanistan'da ayrı bir cephede, Küçük Asya Halk Müziği kategorisi adı altında yapılmış, kayıtları rembetiko'dan ayrı tutulmuştur. Bu kayıtlar, bu türküler rembetiko'nun oluşumunda önemli etkilerde bulunmuş. Aynı zamanda başka bir etki de, tabii, Ege'de yaşayan Türk nüfusun halk türküleri, zeybekler... Pire'de ise, kent müziği oluşunun temeli, daha farklı ve daha oturmuş bir temel. Pire'deki tamamen sanayiye endeksli bir müzik. Bir hatırlatma yapmak gerekirse, rembetiko'da başlangıçta iki ekol vardı: İzmir ve Pire ekolü. Pire ekolünde temel belirleyici unsur, sanayinin 1850'den sonra gelişmesiyle, o sektörde ağır şartlarda çalışan işçilerin hayat tarzlarını yansıtan parçalardı. Bu kesim içinde özellikle yaygınlaşan esrar, aralarındaki belalı ilişkiler ağı, kabadayılık kültürünün gelişmesi, bir anlamda kentlerde yaşayan bir altkültür ortaya çıkarıyordu. O itibarla, Pire ekolünde ritmler ve melodilerin ana özü dışında hiçbir köy tavrı sezilmez.

2. *Rembetiko müziği temel olarak politik bir müzik değildir.* Rembetiko'nun politikliği, kendi içinde, nev-i şahsına münhasır başkaldırı özelliklerinden gelir. Rebetler, klasik anlamda devrimci değildir. Rembetiko müziği solcuların müziği veya Yunanistan'da da çoğunlukla solcuların dinlediği bir müzik değildir. 1936'da ve Albaylar Cuntası sırasında 1967'de rembetiko'ya yasak konmuş. Yasaklanan şarkılar, zannedilmesin ki sol propagandası yapan şarkılardı. Bunların çoğu esrardan, eroinden, ağıza alınmayacak laflardan bahsettiği için yasaklandı. Tabii, siyasi olanlar da var. Özellikle Tsitsanis'in pek çok şarkısı sözlerindeki siyasal içerikten ötürü yasaklandı. O da, bunun üzerine, muhalefetini daha soyut sözlerle sürdürmek mecburiyetinde kaldı.

İki ünlü rembetiko şarkıcısı: Rita Abacı (üstte) ve Roza Eskenazi

3. *Türkiye'de yapılan başka bir hata da rembetiko müziğini arabeskle karşılaştırmak.* İlk bakışta doğru gibi gözüküyor, fakat, özellikle 1950'lere kadar, rembetiko tamamen kendi doğal şartlarında yapılmış ve gelişmiş bir müzik. Rembetiko şarkılarında, arabeskte olduğu gibi salt acı ve yazgıcılık değil, çoşku, ironi ve daha birçok tema bulunuyor.

Rembetiko belli bir tarihsel dönemde ortaya çıkmış, bir alt-kültür yaşam tarzının ticarete bulaşmamış, doğal ve kendiliğinden fışkıran şarkılardan oluşur. (Tabii 1950'lere kadar, bundan sonra turistikleşmiştir.) Oysa arabesk sözlere ve melodik yapıya baktığımızda, para kaygısına ve tekrara dayalı olduğunu, bir yaşam tarzını anlatma değil, kasıtlı olarak bu şarkıları tüketen bir kültür yaratma amacı taşıdığını görüyoruz.

4. *Rembetiko müziğini kendi tekil özelliğiyle bir türlü kavramak istemiyor bizim aydınımız.* Anadolu'dan gitmiş bir müzik olabilir, fakat Anadoluluğu sürmekle birlikte, kendi özgün yerini kısa zamanda bulmuş bir müzik rembetiko. Bizde olguları ve kategorileri hep benzetme veya tamamen ayırma eğilimi var, kendi şartları içinde değerlendirme eğilimi pek yok. Türkiye'nin Yunanistan'la ilişkileri konuşulduğunda, ille benzerlikler öne çıkarılır. Yeryüzünde üretilen müzik herkesin. Bu coğrafyanın müziği, bu coğrafyanın kokusunun açıkça bulaştığı bir müzik...

Şimdi benzerliklere bakalım. Özellikle İzmir ekolünde çok benzerlik var. Enstrümanların çalınması, gırtlak nağmeleri, Türkiye'den gitme amaneler, gazeller... İzmir tarzı rembetiko'da buzuki yok. Kanun, kemençe, keman, ud kullanıyorlar. Şimdi bu özelliklerine bakarsak, tabii ki büyük ölçüde Anadolulu bir müzik, ama icra tarzları yine de kendilerine özgü. Osmanlı sarayında yetişmiş, Rum olduğu halde Türk Müziği bestelemiş pek çok besteci var. Yine aynı şekilde taşrada yetişmiş böyle insanlar var. Oysa rebetler, Klasik Türk Müziği'ni sahiplenmekle beraber, kendilerine göre bir teknik geliştirmişler. Yani onu çalanın Türk olmadığını, Türk Müziği üslûbuyla çalmadığını biraz dikkatli dinlediğiniz zaman anlarsınız. Klasik Türk Müziği'nde santur var, santur rembetikoya da girmiş. Ama santurun Klasik Türk Müziği tarzında icrası pek yok. Ege adalarındaki santur icrasına daha yakın bir icra var. Ayrıca rebetlerin makam bilgisi daha kabadır. Türk Müziği makamlarını kendilerine göre yorumlayıp değiştirirler. Türk Müziği'nde pek görülmeyen bileşik makamlar kullanabilirler.

> Rembetiko'nun politikliği, kendi içinde, nev-i şahsına münhasır başkaldırı özelliklerinden gelir. Rebetler, klasik anlamda devrimci değildir.

Göçten sonra İzmir ekolü, Pire ekolü ile kaynaştı, giderek Anadolu etkileri azaldı. Ortak bir rembetiko kültürü kendini göstermeye başladı. Bu müzik, İzmir ekolü, büyük ölçüde Anadolulu bir müziktir ama Anadolu-Rum müziğinin, İzmir tarzı rembetiko müziğinin Klasik Türk Müziği'nden ayırt edilecek ciddi farkları da vardır. Özellikle daha başlangıç döneminden itibaren, gitarın bu müziğin (İzmir tarzı) içine girişi belki de en önemli farktır. O yüzden rembetiko'ya özgün müzik olarak bakmak lazım. Benzerliklere vurgu koymak biraz kolaycılık oluyor.

Pire tarzına baktığımız zaman, benzerlikler, ritmler dışında, hemen hemen yok gibi bir şey. Özellikle İzmir ekolüyle tanışıncaya kadar. Buzukinin temelinin sazdan, "bozuk" sözcüğünden geldiği düşünülürse de, çalış tarzlarına baktığımız zaman Türkiye'dekiyle çok da alakası olmayan, kendine özgü bir tavır söz konusu buzukide. Bizde bağlama çalarken süsleme unsuru çok yoğundur. Fakat sıradan rembetiko müzisyeninde süsleme unsuru yok denecek kadar azdır, çok yalın, çok doğal çalarlar. Şarkı söyleme tekniği baştan aşağıya farklıdır. İzmir ekolünde kadın şarkıcılar, Pire ekolünde erkek şarkıcılar makbuldür. Pire tarzında gırtlak nağmesi yoktur.

1930'lara geldiğimiz zaman bu iki tarzın melezi ortaya çıkıyor. Alaturka çalgıların arasına buzuki giriyor, zamanla klasik sazlar unutuluyor, daha az kullanılıyor. Yerine gitar, buzuki, akordeon, bağlama da armoni ve ritm eşliğinde kullanılıyor. Buzukide süsleme faktörü öne çıkmaya başlıyor, bu da İzmir'den gelme bir etki. Söyleyişte ise Pire ekolü öne çıkıyor, gırtlak nağmeleri giderek azalıyor. İzmir ekolünde iki sesli söyleme geleneği pek yok, solo var. Pire ekolünde ise iki sesli söyleme geleneği zamanla ortaya çıkmış ve hakim olmuş. Yalnız bu açılardan bakıldığı zaman, Türkiye'de Pire ekolünün daha az tanınmasından ötürü belki, İzmir ekolünün rembetiko'nun kendisi olduğu düşünüldü. Artık böyle olmadığının bilinmesi lazım. 1930'lardan sonra iki taraftan da unsurlar taşıyan nev-i şahsına münhasır bir müzik ortaya çıkıyor.

Muammer Ketencoğlu

Fedon Bundan birkaç sene evvel, yer gök "Aşığınım" diye inlerdi. Türkiye'de kalan az sayıda Rumdan biri olan Fedon Kalyoncu, tek şarkıyla milleti gönlünden vurmuştu. Ama, "Aşığınım"ın "Senin İçin" gibi öncesi de vardı, geçenlerde çıkan yeni albümü "Bir Kadın Var" gibi sonrası da var. Kaç senedir tavernasını tıklım tıklım dolduran, bugüne kadar sayısız tabak kıran, kırdıran Fedon'la biraz rembetiko, daha çok da "Türkiye'de Rum olmak" üzerine konuştuk, kısa bir tarih gezintisi yaptık...

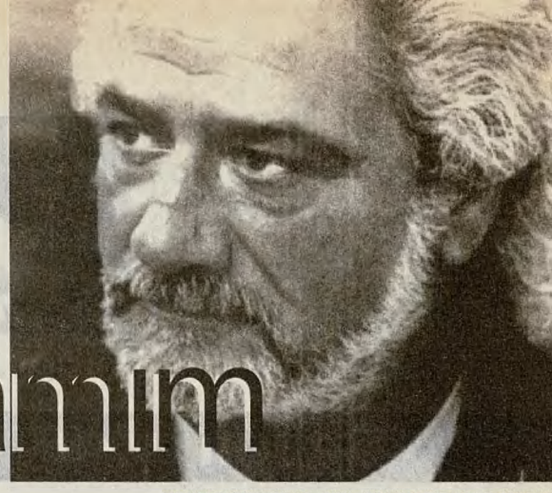

Bir kokteyl adamım

Tekstilciydiniz, müziğe nasıl başladınız?
Sadece iyi bir dinleyiciydim eskiden. Beyoğlu'nda, Balık Pazarı'nda büyüdüm, 50'lerde de Rum müziği bayağı revaçtaydı. Yıllar geçti, bir eksiklik hissettim. Rum meyhanelerinin özelliği de yok olmaya başladı. Bir yerin işletmeciliğini üstleneyim istedim. Yunanistan'dan program getirmeyi düşündük, çok pahalıya mal olacaktı, bir arkadaşım "abi sen okursun" dedi, "okurum-okuyamam" derken, kendimi sahnede buldum.

Pahalı tavernalardan çıkıp halk konserleri de verdiniz, kasetleriniz de bir hayli iyi sattı...
Gülhane konserleri bir yana, Türkiye'de gitmediğim yer kalmadı. Bunun için de ne ismimi, ne dinimi değiştirdim. Anlaşılmayan bir lisan için de gerçekten iyi sattı kasetlerim.

Babanız Rum, anneniz Ermeni...
Evet, annem Erzincanlı, babam Yanyalı, Makedon. İki kültürün içinden yetişen bir kokteyl adamım.

Çocukluğunuz nerede geçti?
Üsküdar'da, Yenimahalle'de doğdum, bir yaşından itibaren sayfiye niyetine Büyükada'ya geliriz, beş yaşında da İstanbul tarafına, Beyoğlu'na geçtik.

46 doğumlusunuz, tam Varlık Vergisi zamanı...
Türkiye'nin bence iki yüz karası var, biri Varlık Vergisi, biri 6-7 Eylül. Acılı günlerdi, ama bir çapulcu kitlesinin yaptığını Türk milletine mal etmedim. Varlık Vergisi tartışılır. Olabilir, oldu, şimdi onun hesabını kime soracağız? Çok şeyler götürdü Türkiye'den, bir barbar imajı getirdi... Bir yandan da, hâlâ Fedon olarak boynumla haçımla yaşıyorum burada. Tekstille uğraşırken yanımda 200 kişi çalışıyordu, hepsi müslüman çocuklarıydı. TRT'de Rumca fon müziği çalmazken, ben Rumca şarkı okudum. Gidin Yunanistan'a, devlet televizyonuna Ahmet-Mehmet çıkabiliyor mu?.. Hatalar çok. Rumca okunabiliyor da televizyonda, Ermenice okunamıyor. Bugün belediye başkanı olabilirim, milletvekili olabilirim, çöpçü olamam, deniz subayı olamam.

Yüzbinlerce Rumun gitmesine mal oldu bazı şeyler de ama...
Şimdi kaç kişi kaldı burada, biliyor musunuz? Sadece dört-beş bin...

Sizin aileniz, akrabalarınız göçlerden etkilendi mi?
Buralıyız biz, Bizans'tan kalanlarız, Yunanistan'la ilgimiz yok. Babam "ben gitmeyeceğim" dedi, malımız mülkümüz var da onları bırakıp gitmek istemediğimizden değil, biz burada doğduk, burada büyüdük... Araştırdıkça, sonu iyi olmuyor. Ana tarafından bir türlü, baba tarafından bir türlü... "Niye kestiler Ermenileri anne" diyorsun, araştırdığın zaman, adam Fransızlarla bir olmuş, memleketi satmış. Şimdi iyi mi, kötü mü?

6-7 Eylül'ü de bizzat yaşadınız...
Kiliseler yakıldı, papazların başına gelmedik kalmadı, genç kızlar iğfal edildi... Şu dört adadan bir tek ada zarar almadan kurtuldu, o da Burgaz. Bir başkomiser çıktı, adım atanı vururum dedi. Adalı bir şey yapmıyordu ki hiç, kardeş gibi yaşıyorduk burada. Karşılardan, şuradan buradan mavnalarla yanaşıyorlardı, kırıp döküp parçalıyorlardı. Selanik'te, Atatürk'ün evine bomba koyulduysa, buradaki Rumun kabahati ne?

Sonradan Demokrat Parti'nin tezgahı olduğu anlaşıldı olayların, Atatürk'ün evine bomba atanlardan biri de vali oldu...
Rahmetli Menderes'in ufak bir öksürüğüydü o. Hem ona bakarsanız, Menderes'i astılar, şimdi anıt mezar yaptılar adama. Birkaç yıl sonra, asılan masum gençlerin de anıt mezarı yapılacaktır inşallah. Hatalar ülkesi olduğunu biliyorum buranın, fevri kararlar kötü şeylere mal oluyor. Bunların bedelini de ödüyor Türkiye. Bana dokunmayan yılan bin yaşasın demiyorum, ama eskiye bakıp da o kini, intikam hissini devam ettirmek de istemiyorum. Livaneli'yle Theodorakis'in kurduğu köprüye bir çivi çakmak istiyorum, ancak gücüm buna yeter, bir köprü daha kuramam. Bir misyon üstlendim, inanın para için yapmıyorum bu işi. Kıbrıs'a gittim, beni barış elçisi seçtiler, bunlar çok güzel şeyler.

Hatalar ülkesi olduğunu biliyorum buranın. Fevri kararların bedelini de ödüyor Türkiye. Bana dokunmayan yılan bin yaşasın demiyorum, ama eskiye bakıp da o kini, intikam hissini devam ettirmek de istemiyorum.

6-7 Eylül'den sonra nasıl geçti günleriniz?
Beyoğlu'nda babamın atölyesi vardı, camları kırılmayan tek mağazaydı. Bütün işçiler kapının önünde toplanıp "buraya dokunmayın" diye bağırmışlar. Neden? Bilmiyorum.

Her milli maçtan sonra taş atılan Zoğrafyan Lisesi'nde okudunuz...
Atan kim? Okuluna taş atılıyor, Varlık Vergisi konuyor, 6-7 Eylül oluyor, ne işin var kardeşim burada, bu kadar gamsız bir adam mısın? Değilim. Bunu yapan kim? Bütün milletimi, bütün devleti suçlayamam. Onore eden şeyler de var, cumhurbaşkanının karşısında şarkı söyledim, Taksim meydanında Rumca şarkı söyledim... Delinin biri çıktı, Yunan otobüsünü yaktı, Yunan basını bangır bangır "Türkiye'de Yunanlıları yaktılar" dedi, buna ne diyelim, Türkiye mi yaktı? Trakya'da Türkler eziliyor diye bangır bangır bağırıyorlar, gittim, orayı da gördüm. Eziliyorlarsa, benim burada ezildiğim kadar eziliyorlar.

Kıbrıs'ta Türk tarafında konser vermiştiniz, değil mi?
Ara bölgede de verdim. Koço'yla Ali'yi aynı masaya oturtup rakı içirdim. Türk-Yunan bayrakları yan yanaydı. Ama bir taraftan fanatikler de var. O zamanın başbakanı, Derviş Eroğlu, Fedon'un konserine giden işten çıkarılacak dedi, resmi dairelere el ilanı dağıtarak. "Çözüm ne" dedim ona, "çözüm, çözümsüzlüktür" dedi, "senin gibi bir insandan da bu beklenir zaten" dedim yüzüne. Meral Akşener'e "hodri meydan" dedim, gelsin konuşsun benimle, sen "Apo dölü" diyemezsin buradaki Ermenilere...

1964'de İnönü hükümeti Kıbrıs olaylarına karşı bir misilleme yaparak Yunan pasaportlu Rumları sınırdışı etti. Sizin çevrenizden giden oldu mu?
Çok. Ada boşaldı. Çok dramatik olaylar oldu. Ada talan edildi, evlere el konuldu.

Giden arkadaşlarınızla tekrar görüştünüz mü?
Tabii, iki ay önce buraya geldiler hatta. O hallerini görmenizi isterdim. İstanbul'dan göçen arkadaşlarımız, Atina'da bir İstanbul kurdular, Yeşilköy'üyle, Beyoğlu'suyla, Kumkapı'sıyla... Yolda Türkçe konuşmalar... Buradan gidenler Yunanlılara çok şey öğretti, garsonluk, mezeler Rumların işidir mesela, tüm kültürü taşıdılar. Ağlayarak yolcu edildiler ve yolcu edenler de Ahmetler, Mehmetlerdi.

Yunanlılar onları nasıl karşıladı?
"Beleşçiler" diyorlar, "Türk tohumu" diyorlar. Burada da "gavur" diyorlar. Rembetiko mesela... İzmir'den göçenler orada ikinci sınıf vatandaş olarak itildiler, rembetiko isyan müziğidir. Şarkıların dörtte üçü Türkçe kelimedir. Buzuki zaten Ege'nin bu yakasının sazı, "bozuk saz"...

Bugün Yunanistan'da rembetiko dinleniyor mu?
Eski müziklerine sahip çıkmıyorlar, popa, elektroniğe döndü olay. Ben onlardan daha çok rebet müziği yapıyorum. Yunanistan'da batakhanelerde bu müziği yapan üç beş kişi belki var.

Kendi müziğinizle rembetiko arasında bağlantı kuruyor musunuz?
Sahnede Türkçe söylediğim zaman tenkid de alıyorum, "biz buraya Rumca dinlemeye geldik" diye, ama devamlı rebet müziği dinlenmez, boğar adamı. Kasetlerde de öyle, bir tane koyduk, yenice bir şey, "modern rebet" diyelim, ama bu kaset İstanbul'da da satacak, Kars'ta da... Son kasetimde şu anda Yunanistan'da bir numara olan şarkı da var, rahmetli babamın çok sevdiği bir şarkı da...

Dinleyicilerinizi nasıl tanımlıyorsunuz?
İki nesil var bence. Eski Beyoğlu kültürünü bilen 50-60 yaş nesli, bir de Grek müziğini benden duyan gençler. Pek fazla Rum müşterim yok.

Önemli bir isim var ailenizde, Nubar Terziyan...
O benim dayım. İsmini değiştirmeden bu adamı 65 milyon bağrına bastı. Bir cenaze kalktı ki... Kişiliğini tanırsan, kendini bilirsen, ismin Nubar olsun, Fedon olsun hiç farketmez, insanlar seni bağrına basıyor. İsmini değiştirip Ali, Kemal diyen arkadaşlarım var. Kenan Pars! Hayır, Kirkor Cezveciyan! Korkudan mı ismini değiştirdin, kim değiştir dedi sana? Bunlara gerek yok. İşte Fedon'um kardeşim, haçım boynumda!

Söyleşi: **Merve Erol**

Ry Cooder

Ry Cooder, gözlerini ve tüm benliğini Küba'ya çevirdi, gitti, ihtiyar müzisyenlerle harika kayıtlar yaptı. Albümün adı: "Buena Vista Social Club". Ana ekip beş kişiden oluşuyor: Ry Cooder, İbrahim Ferrer, Rubén González, Eliades Ochoa, Compay Segundo. Detayları Cooder anlatıyor...

Gitarın ufku

HaVana mon amouR

Ry Cooder, yıllarca blues, rock ve etnik müzik kanallarında slide gitarıyla kısa süreli ve ülkesiz seyahatlere çıktı. 1965 yılında, "blues'u Byrds veya Beatles gibi çalma" niyetiyle Taj Mahal ile beraber kurduğu Rising Sons grubunun akabinde takıldığı güvenilir insan-ressam Captain Beefheart'ın ilaçlı blues'lu ilk albümünde parıldadı Cooder. Rising Sons'da Taj ile bir daha yakalanamayacak bir kimya oluşturup dünyanın en serin folk blues albümünü kaydettiler. Sonra, baktık ki Rolling Stones'un morfinli, kanlı parçalarına mandolini ve slide gitarıyla lezzet vermiş. Hatta Brian Jones'un kilimine çökecek diye söylentiler çıkmıştı ki, Keef onu çok halîm bulduğunu belirterek söylentilere son verdi. "Let It Bleed"in kayıtları sırasında çekilmiş fotoğraflarda sabah güneşi Ry'ın üzerine doğmuş... Derken üstad bir ivmelendi; solo albümler, film müzikleri derken, telli aletlerde suyun başındaki birkaç adamdan biri oldu. Bulduğu farklı akord sistemleri ile gitarın ufkunu açtı. Ne müzik çalarsa çalsın, onun içerisine hep biraz blues karıştırdı. Bu noktada, dünyanın her nehrinde biraz da Ry Cooder'ın kumu var. Cooder'ı diğerlerinden farklı kılan, kulaç attığı her deryadan bir de madalya ile çıkması oldu. Kendisi bu durumu "bir gönül adamlığı" olarak izah ediyor: "Şaşırdığınızı biliyorum ama müzik yapmak için teknikten çok kalbe, ruha, sevgiye ve meraka ihtiyaç vardır. İnsanlar beni ve yaptıklarımı bu yüzden çok seviyor." Beraber çaldığı herkes, öncelikle onunla çok rahat ettiğini belirtiyor. Ayrıca Ry, etnik müzik aleminde olayları yüzeyden götüren adamlar ekürisinde yer almıyor. Barış Manço misali yaptığı devr-i alemde, Okinawa'lı folk punk'çı Shokichi Kina'dan Tex Mex'çilere, Ali Farka Touré'den bluegrass tayfasına herkesle takıldı. Bu arada Zeynel Abidin Cümbüş'e de sınırsız faydaları dokundu: Cümbüş denen aleti Batı alemi onunla tanıdı, bu tanışıklık Abidin'in dükkanına artan siparişler olarak geri döndü. Artık biraz da Anadolu ile ilgilenir derken bu sefer de Kübalı emektarlarla takılmış Ry. Hatırlatırız: Kendisi bir "güvenilir insan"dır, yüzünüzü kara çıkartmaz.

Sarp Keskiner

Adamımız Compay Segundo ve bir diğer adamımız Ry Cooder

"Buena Vista Social Club"ın kayıtları nasıl geçti?

Ry Cooder: Daha önce Chieftains'le orada kayıt yaptığımız için Egrem stüdyosunu tanıyordum. Çalışmak için önümüzde öyle beş-altı ay yoktu, sadece üç haftamız vardı. Çağrılan müzisyenler birbirlerini tanıyorlardı, ama gıyaben, birbirlerinin ününü duymuşlardı. Rubén González yirmi yıldır profesyonel olarak çalmamıştı. Küba müziğinin en büyük piyanistlerindendir o. İlk iki gün boyunca pek bir ilerleme kaydedemedik. Compay Segundo ortaya çıkana kadar... Projeyi rayına oturtacak kişinin bu adam olduğunu hemen anladım. En yaşlımız o ve ustalara özgü titreşime sahip. Kübalı müzisyenler ailesinde hiçbiri diğerine göre daha önemli değildir, ama bir lidere, harekete geçirecek bir kuvvete ihtiyaç var. Ertesi gün İbrahim Ferrer ortaya çıktı. Daha önce onun hiç adını sanını duymamıştım, ama bu adamın özel birisi olduğunu anlamam fazla uzun sürmedi. Olağanüstü bir ses. Ayrıca, Compay'la düet yapması için şarkıcı Omara Portuonda'yu da çağırdım. Yerin altındaki küçük bir stüdyoda kayıt yapıyordu ve bütün gün çalışmanın ardından çok yorgun görünüyordu. Ertesi gün Venezuela'da turneye çıkacaktı. Ana stüdyoya girip de Compay'ı görünce, "Ahı gitmiş vahı kalmış bu herifle düet yapmam" dedi. Compay de işitmişti. Hemen kemerini çözdü ve pantolonunu indirecekmiş gibi yaptı. Compay'den her şey beklenir. Daha sonra otuz yıl kadar önce sevgili olduklarını öğrendim. Compay karizmatik bir karakterdir; insan onu seyretmekten zevk alır, eğlenceli ve hınzır bir herifitir. Onun kadar mutlu, sevinçli birisine daha rastlamadım bugüne kadar. Hiçbir derdi yoktur. İnsan, halinden bu kadar hoşnut bir adamı nasıl kıskanmaz? Bu adamın herhangi bir yere girmesi bile bir olaydır. Gülümseyişi içinizi aydınlatır. Bugüne kadar rastladığım en mükemmel varlıktır o. 89 yaşında ama her şeyi yerli yerindedir. Sırrını sorduğunuzda, "müzik yapıyorum, dansediyorum ve sevişiyorum" diye karşılık verir. Ve ekler: "Bana bu soruyu sorduğun için senin adına üzülüyorum." Kübalıların inanılmaz bir mizah duyguları var ve hınzırlık yapmaktan da kendilerini alamazlar. Çok kelime oyunu yaparlar. İspanyolcaları işlevsel olmaktan çok uzaktır. Çok fazla benzetme kullanırlar, en basit, en sıradan şeyleri bile sürekli şiirsel bir dil-

le ifade ederler. Bunu şarkılarda olduğu gibi gündelik dilde de hissedersiniz. Sanayileşme öncesi bir dünyanın sonuçlarını her yerde görürsünüz. Küba'da sınai faaliyeti andıran tek şey şeker kamışı yetiştiriciliği ve rom ve puro –puro hâlâ elde sarılıyor– üretimidir. Hepsi de zevke dayalı sektörler... Toplum hakikaten hiç askerileşmemiş ve "korporatize" değil. Gittiğim öteki yerlerle burası arasındaki en büyük fark bu. İnsanların kendi kendilerine düşünmelerini engelleyen, nereye bakmalarına karar verilmişse onları oraya bakmaya zorlayan, görünmeyen ama her yeri istila eden kör şemsiyelerinin varlığını burada hissetmezsiniz. Sosyalist bir toplum burası ve sosyalizmle eşleştiriliyor. Ama bu sosyalizmin gevşek bir yanı da var. Gündelik hayat zor, çetin. Beslenmek bir dert, benzin bulmak bir dert. Ama insani ilişkilerde kendi kendini oluşturmana imkan veren daha fazla alan var. Müzikte de kendini hissettiren, zaman zaman biraz çılgınca bir niteliğe bürünen bir özgürlük var insanlararası alışverişte.

"Buena Vista Social Club"ı dinlerken sizin müdahalelerinizin çok belli belirsiz olduğunu farkediyor insan. Sanki bu çalışmaya sanat yönetmeni olarak değil de, ayrıcalıklı bir tanık olarak katılmışsınız gibi... Oysa, örneğin Malili Ali Farka Touré ile yaptığınız "Talking Timbuktu" albümünde gitarınız daha fazla duyuluyordu.

Çünkü o bir düoydu. Buradaysa hiçbir eksiği olmayan bir müzik ortamında buluverdim kendimi, bana hakikaten ihtiyaçları yoktu. Ufak tefek eklemeler yaptım. Şarkının yapısını bozmadan, katkıda bulunabilecek bazı fikirler denedim. Parçaların seçiminde Compay belirleyici oldu. Onun repertuar bilgisi herkesten kat be kat fazla. Onunla tanıştıktan sonra geçirdiğimiz sürede, benim ne beklediğimi, hangi şarkılarla ilgilendiğimi anlamıştı. Onun yaşında bir adam için hafızası çok etkileyiciydi. Sadece şarkıların sözlerini hatırlamakla kalmıyor, hangi ortamlarda, hangi şartlarda bestelendiklerini, hikayelerini de hatırlıyor. Size kesin tarih veriyor, odada bulunanları sayıyor, herhangi bir bölümdeki klarinetle ilgili düşüncelerini mesela anlatıyor, ve bütün bunlar 1932'de oluyor. Bu adam yıldız olarak doğmuş, insan varlığını hep hissediyor. Evinde bir aile fotoğrafı var, etrafında kızlı erkekli yedi kardeşi, annesi ve babası. Fotoğraf 1908'de çekilmiş. Ve daha bir ya da iki yaşındayken, bugünkü o "ben buradayım!" diyen bakışlarını size dikiyor.

Bu projeyi gerçekleştirirken üstesinden gelmek zorunda kaldığınız güçlükler neler oldu?

Söz konusu olan ne olursa olsun, işe girişmeden önce Kübalıların kafasına yatması gerekir. Bu anlamda son derece demokratlar, ama bazen işin boyutları değişiyor... Stüdyoda bitmek tükenmek bilmez tartışmalar oluyordu. Bütün bu atışmaların tek amacı, herkesi aynı ses dalgası üzerinde kaydetmekti. Bazen sanki bir çizgifilmin içine düşmüşüm hissine kapılıyordum. Kübalı müzisyenler kişilikleri hakkında çok hassastırlar, zaman zaman meziyetlerini anlatırlar... Hayatı bir tiyatro sahnesi gibi görmekten ve yaşamaktan kendilerini alamazlar. Sıkı çalışıyorduk, doğru dürüst ara vermeden günde 12 saat... Bazen öğlen yemek yeme imkanı olmuyordu, çünkü yiyecek bir şey yoktu. Bir gün bir tavuk ısmarladık, ama bir türlü gelmedi, yolda çalmışlar. Ama bütün bunlar bu çalışmayı benzersiz kılıyor ve albüme de fazladan bir özellik katıyor. Çoğu zaman benzer koşullarda bir albüm kaydettikten sonra, Los Angeles'a, evime döndüğümde, yeniden dinlerken o atmosferi bulamam. Kuşların sesini, çiçeklerin kokusunu beyhude ararım. Bu sefer de bu boyutun bantlardan uçup gitmesinden korkmuştum. Ama her şey yerinde duruyor. Dinlerken, hakiki, canlı duygusunu veriyor. Geçmişte donup kalmış, eski havaları mekanik bir şekilde çalan bir yaşlılar topluluğu gibi değil. Her şarkı kendi yolunu izliyor.

Sıkı çalışıyorduk, ara vermeden günde 12 saat... Bazen öğlen yemek yeme imkanı olmuyordu, çünkü yiyecek bir şey yoktu. Bir gün bir tavuk ısmarladık, ama bir türlü gelmedi, yolda çalmışlar. Ama bütün bunlar çalışmayı benzersiz kılıyor ve albüme de fazladan bir özellik katıyor. Çoğu zaman benzer koşullarda bir albüm kaydettikten sonra, Los Angeles'a evime döndüğümde, yeniden dinlerken o atmosferi bulamam.

Kayıt sırasında şartların son derece hassas olduğunun bilincinde miydiniz? Bütün müzisyenler çok yaşlı, ülkenin ekonomik ve siyasi durumu öyle ki, her an her şey olabilir...

İşte ben de bu nedenle süreci hızlandırmak istiyordum. Herhangi bir olayın, albümün gerçekleştirilmesini engellemesinden korkuyordum. Zaten, sürekli elektrik kesintisi altında besteler üzerine çalışmak gerekiyordu. Kayıt aletleri günde en az bir kere arızalanıyordu. Mikrofonların yarısı çalışmıyordu ve tamir de edilemez durumdaydılar. Her sabah, mühendisin kayıt masasının bozulduğu haberini vereceği korkusuyla geliyordum. Ve bu da başımıza geldi maalesef. Değiştirilmesi gereken parçaları alması için birisini Mexico'ya gönderdik. Kayıt odası olağanüstü iyiydi ama aletler dökülüyordu. Sabahları geldiğimde, hep konsolun altına yatmış, tırnak törpüsüyle bir devreyi tamir eden bir adam oluyordu. Havana'nın kendisinde de zaten her an yıkılacakmış gibi bir hal var. Şehir çok güzel ama üstünden bir gel-git geçmiş hissi uyandırıyor. Bazı binaların cepheleri yok olup gitmiş, dairelerin içi görünüyor, insanlar tahta parçaları ya da kartonlarla buraları örtmeye çalışıyor... Sağlık bir sorun. Çok iyi hekimleri var ama, yeteri kadar ilaçları yok. Rubén Gonzélez ve Compay çok yaşlı. Eğer hastalanırlarsa, başlarına her şey gelebilir diye düşünüyordum. Müzik hayatımda müzisyenlerin ölümü yüzünden tamamlayamadığım projeler çok olmuştu. Bu korku içimi kemiriyordu.

Castro'dan sonra Küba nasıl olur diye hiç kendi kendinize sorduğunuz oldu mu?

Tabii ki. Castro çok uzun bir süre çok iyi idare etti. Küba'nın tarihini okursanız, bütün sömürü, istismar biçimlerine rastlarsınız: İspanyollar tarafından sömürgeleştirilme, diktatörlükler, müdahalecilik, soygunlar, Amerikan sömürüsü ve şimdi de ambargo. Bütün bunlar beraberinde açlığı, insan haklarına saygı tartışmasını getirdi. Castro en azından öyle bir şey yaptı ki, bunun meşruluğu bence inkar edilemez: Küba Kübalılarındır. Okuma yazma seferberliğiyle işe başladı, altyapı meselelerinin üzerine gitti. Çok şeyle eleştirilebilir ama, Kübalıların United Fruit Company'ye ya da World Bank of Shit'e ait olmayan bir ülkeleri var. Kendi isteğiyle ya da zorla yerinden götürülürse, arkasından ne olacağını kim bilebilir? Miami'de Domuzlar Körfezi'nin heveslileri akbaba gibi kurbanlarını gözlüyorlar. Kilometrelerce el değmemiş, yapılaşmaya açılmamış plaj var. Her şey mümkün. Disney Havana'ya konabilir, yeniden boyayıp bir eğlence parkı yapabilir burayı.

Kültürel bir felakete doğru gidildiğini mi düşünüyorsunuz?

Castro, halkını eğitmeyi bildi. Burada cahil köylülerle değil, ambargonun getirdiği kısıntılardan usanmış, olayların düzelmesini arzu eden, politik açıdan bilinçli insanlarla karşı karşıyasınız. Öte yandan, ekonomik açılmanın ne gibi potansiyel riskler taşıdığını biliyorlar. Şu ana kadar korunan durum böyle kalamaz. Müzik açısından, artık bir daha hiç eskisi gibi olamaz, genç müzisyenler eski biçimlere ilgi duymuyorlar, ve onları aynı duyarlılıkla yorumlayamıyorlar. Elli yaşın altında bir müzisyenden aynı ifade inceliğini bularak bu müziği yapmalarını beklemek imkansızdır. Genç müzisyenler hız ve enerjiye meraklılar, kulaklarını Miami'den gelen sese vermişler, geçmişe sırtlarını çevirmişler. Bu da doğal. Ama Compay Segundo yok olduğunda, onun repertuarını kim yaşatacak? Gaby Pahinu öldüğünde Hawai müziği de yok oldu. "Aloha" duygusu onunla birlikte mezara gömüldü. Ben bütün bunları gördüm. Ve bir daha hiçbiri geri gelmedi. Ibrahîm Ferrer şarkı söylediğinde, bir başka dünyaya ait duygu zenginliğini ifade ediyor, Kübalı bir Nat King Cole oluyor.

Bu Küba tecrübenizin müzik kariyerinizin zirvesi olduğunu söylemiştiniz...

Orada yaşayıp gördüklerim bir kutsanma gibi geldi. Daha önce bütün yaptıklarımın, geçtiğim, gittiğim yerlerin hedefi bunu yaşatmaktı. Yıllar süren çalışmaların ödülü gibi geldi. Hawaili müzisyenlerle de buna benzer bir şey yaşamıştım, ama o zaman bunun ne kadar kıymetli olduğunu anlamak için fazla gençtim.

Kariyerinizi soylu bir gezginci tüccar gibi sürdürdünüz, hiçbir yerde kalıcı olarak yerleşmeyi kabul etmediniz. Küba'da gerçek sanatsal ortamınızı bulduğunuzu söyleyebilir miyiz?

Sanılanın aksine, hep bir topluluğa, bir yere ait olmak istedim, Los Angeles gibi bir "gayrıyer"den geldiğinizde, demir atacak bir liman arıyorsunuz. Küba'da çevre, insanlar, müzik hemen beni içine aldı. Bugüne kadar hep, içinde bulunduğum en sıcak ortamlarda bile kendimi yabancı hissettim, her an elimde valizim, gitmeye hazır olmak beni hüzünlendiriyordu. Bu sefer çok farklı oldu. Havaalanına iner inmez, sadece otoyolların, benzin istasyonlarının, "shopping mall"ların olduğu "no-man's land"i terkettiğimi, bir yerde olduğumu farkettim. Ufak çocukken, bir adada, palmiye ağaçlarının dibinde, insanların içkilerini içtiği, hiçbir yeri çok ciddiye almadığı bir otelde müzik yapmayı hayal ederdim. İçinde yaşadığımız hiperorganize dünyayla bir alakası olmayan, basit, sade bir şey... Bu unutulmuş müzisyenlerle beraber çalmak, çocukluk hayalime en çok yaklaşan şey oldu hiç kuşkusuz.

Çeviren: **S.İ.**

Ali Farka Touré

Malili Ali Farka Touré, 1994'de İstanbul'a gelmiş, bir konser vermişti. Kendisiyle o gün yaptığımız söyleşiyi "layığını bulsun" diyerekten bugüne kadar sakladık. O yıllarda henüz Roll yoktu. Artık var... Blues'un köklerine doğru uzun bir seyahat...

Afrikalı için müzik hayatın yarısıdır

Nijer nehrinde blues

Blues'un menşeinin Afrika olduğu söylenir hep. Bu düşüncenin kendisine dayanak bulduğu en önemli isimlerden biri de, Ortabatı Afrika'nın yükselen sesi Ali Farka Touré. Yüzyıllardır olduğu yerde durmasına rağmen "world music" denen şeyin ışığıyla Batı'ya sesini duyuran Afrika müziği, blues'un köklerine olan merakı tam anlamıyla gideriyor.

Ali Farka Touré, Mali'nin kuzeyinde yer alan, ülkenin ikinci büyük şehri Timbuktu'da doğmuş. Şehir, geçmişte Sahra kervanlarının uğrak yeri ve bir İslam kültürü merkezi olmasıyla ünlü. Kuzeydeki Arap dünyası ile güneydeki siyah Afrika ülkeleri arasında yer alan Mali, Batı Afrika'nın en geniş topraklarıyla bir kültür kavşağı her zaman... Okyanusun serin-sıcak ilişkisi, Sahra Çölü'nün kuru ve tozlu rüzgarları ve Afrika'nın tılsımlı ritüelleri, gizemli aura'sı buram buram yayılmakta Touré'nin müziğinden. Aslında Mali müziği pek de yabancı değil kulaklarımıza. Ülkenin müzik kültürünü dünyaya ilk duyuran ve sonraki yıllarda birçok ünlü müzisyenle de çalışmalar yapan Salif Keita olmuştu. Ancak Keita'ya kıyasla, Ali Farka'nın daha spiritüel ve geleneklere bağlı bir müzik yaptığını söylemek mümkün.

Ali Farka, köklerinin, 16. yüzyılda İspanya sömürgesindeki Armas adı verilen Fas ordusu tarafından Sahra Çölü'nün güneyine sürülmüş ve buradaki altın ve tuz ticaretini ele geçirmiş soylu bir aileye dayandığını söylüyor. Büyükbabası ise bir büyücü ve yılan avcısıymış. Ancak atalarının sahip olduğu zenginlikler geride kalmış. Touré, şu anda birkaç bin kişilik nüfusa sahip, Nijer nehri kıyısında Niafounké adında bir köyde yaşıyor. Hem de elli kişiyi aşan ailesiyle birlikte. Tabii ki, ailenin tek geçim kaynağı da Ali Farka'nın müziği. Bugüne değin yarım düzinenin üzerinde albüme imzasını attı Ali Farka. Ancak asıl ismini duyurduğu albümü, 1992'de Taj Mahal'le birlikte gerçekleştirdiği "The Source". Bu albümün ardından BBC'nin ilgisini çekti ve üç radyo programı kaydı gerçekleştirdi.

Ritmik şelpe tekniği ve genzinden çıkardığı yanık sesi, Ali Farka'nın ilk anda delta blues'un usta isimleri Sam Lightnin' Hopkins, John Lee Hooker ve Muddy Waters'ın Batı Afrika versiyonu olduğunu akla getiriyor. Aslında Nijer nehrinden esinlenen Mali müziğinin delta blues'la çakışan birçok yönü var. Kalabaş denen tahta gövdeye geçirilmiş derinin üzerinde yer alan tek telden oluşan ndjarka adını verdiği sazından çıkan kesik, iç cızlatan tınılar ve Touré'nin durgun, bilgiç sesi 1930'ların hüzünlü delta blues'uyla birebir örtüşüyor. Bunun, öykünmeden başka, Mississippi ve Nijer nehirlerinin coğrafi konumlarının doğurduğu sosyal ve kültürel yaşamın yansımalarından kaynaklandığını söylemek işten bile değil. Nitekim Nijer, Mali'nin ekonomik ve kültürel yaşamında önemli yer tutan bir nehir. Mısır'da Nil, Mezopotamya'da Fırat-Dicle neyse, Mali'de de Nijer o. İşte bu yüzden, nehrin getirdiği tüm kültür Ali Farka'nın müziğine yansımış: Hüzün, coşku, zenginlik, sınır tanımazlık... İki albümünün ismini "The River" ve "The Source" koyması boşuna değil.

Kerem Demir

Blues, Afrika ile bağlarını kopartalı çok oluyor. Biçimsel açıdan aradaki son köprüler olarak nitelendirilebilecek gospel ve spiritüeller de kiliselere hapsolalıberi, Afro-Amerikan müzik geleneğinin vatanı Afrika, epeydir blues'a uzak duruyor.

Üç yıl evvel, 2. Yapı Kredi Gençlik Festivali sayesinde izleme fırsatını yakaladığımız Malili blues sanatçısı Ali Farka Touré ile konser sonrası söyleşmiştik. Touré, şaşırtıcı bir çekincesizlikle blues'u Batı Afrika ile barıştırma çabası içindeydi. Fakat durduğu noktada kendini bir blues gitaristi olarak tanımlamak yerine Mali'nin halk müzik sanatçısı olarak nitelendirilmeyi tercih ediyordu. Touré'ye göre, ısrarla blues gitaristi ve şarkıcısı olarak konumlandırılması çok anlamsız. Bize blues'un zaten Batı Afrika çıkışlı olduğunu vurguluyor.

Blues, yaşamın ta kendisidir, doğadır, günün hikayesidir. Gökyüzündeki mavi, nehirdeki mavi, çiçekteki mavi, hepsi blues'un hikayesindedir. İşte bu yüzden blues, milliyetler ve ırklar üzeridir.

Blues, çok uzun zamandan beri Afrika'yı unutmuş görünüyor...

Ali Farka Touré: Evet. Bunun çok basit sebepleri var aslında. 1910'larla beraber İsevileşen ve bir nevi kültür asimilasyonu ile Amerikanlaştıran Afrikalılar, kuşaklar ilerledikçe köklerini, gelenek ve göreneklerini, daha da önemlisi inançlarını unuttular. Bu değişimler, tabii ki müziğe de yansıdı. Bir Afrikalı için müzik, yaşamın yarısıdır. Müzikle tanrısına yakarır, eğlenir, meydan okur, iletişir.

Peki şu anda Afrika, dünya ile iletişiminde müziği yeterince etkili kulanabiliyor mu?

Pek sayılmaz. Mali, Nijerya, Gana, Kenya ve Senegal en tanınan ülkeler. Kuzey Afrikalı grupların değişik formlarda ürettikleri, Avrupa'da çok tutuluyor. Avrupa'da Afrika müziğiyle en ilgili ülke Fransa.

Konserde enteresan bir vurmalı vardı, kocaman bir karpuz gibi sanki...

Biz ona "ghazu" deriz. Gerçekten de karpuza benzer bir meyvedir. İçini yeriz, kabuğunu uzun süre güneşte bekletir, kuruturuz. Saydam ve kehribar rengindedir, çok serttir, taş gibi, düşün. Bu kabuktan yaylı ya da vurmalı aletler yaparız. *(Yaylı aletlere "njarka" veya "monochord", vurmalılara da "calabash" diyorlar.)*

Çalgıcının üzerine bağdaş kurup oturduğu platformun altı boş. Bunun akustik açısından bir özelliği var mı?

Hayır, hayır. Alpha Ousmane Sankare, yumruğu ile bas sesleri, ufak bambu çubuklar yardımı ile de tiz sesleri veriyor *(çalarken ele gelmesi için bu çubuklara birkaç kez plastik bant dolamış)*. Kardeşim Oumar Hamadoum Touré, conga ile onu tamamlıyor.

Ali Farka Touré'nin çok enteresan bir gitarı var. Kasasını Mali'de bir dostuna yaptırmış. İçi boş olmasına rağmen iki adet single coil pick-up yardımı ile yarı akustik bir ton yakalamış. Gitarın tonu, açık akord sistemi sayesinde 12 telliye yakınlaşmış. Fingerpicking tekniğini (penasız, parmakla çekerek çalma) tercih ediyor, hiç pena kullanmamış. Baş parmağı ile üst üç telden bas tonları alırken, diğer üç parmağı ile melodiyi üzerine örüyor. Bu çalım, bize Mississippi John Hurt'ün kusursuz tekniğini anımsatıyor. Hurt, Ali Farka'nın blues ile bağlantılarını işaret eden önemli bir referans. Uzun yıllar köyü dışına çıkmadan yaşamış bu muhteşem gitarist, sanki country çalan bir Ali Farka Touré. Touré'nin tek tel tekniği, bu tekniği kendine lakap edinmiş diğer bir blues devi ile çok benzeşiyor: Sam "Lightnin" Hopkins. Hopkins'in "New Automobile", "My Breakfast" veya "I'm Gonna Build Me A Heaven"daki gitarcılığı, özellikle sololar itibariyle Touré'nin Afro-Amerikan müzik gelenekleri ile bağlantılarına ışık tutuyor. Bütün bunların dışında, blues'un Batı Afrika geleneksel formlarıyla en kesin bağ-

40→

lantılarını, önemli bir delta blues sanatçısı olarak bilinen Skip James, kullandığı akor yapıları ve ara cümleleriyle işaret ediyor. James repertuarının klasikleri "I'm So Glad" ve "Special Rider" bu teşhise örnek olarak verilebilir. Son kuşak delta blues'culardan Chepas - Wiggins ikilisi, bir albümlerinde "Special Rider"ı Senegalli bir kora sanatçısı ile kaydetmişler. Touré'nin sound'unu anımsatan 12 telli gitar ile armonika ve kora, olağanüstü bir uyum yaratmış.
Touré, Ry Cooder'la 93'de yaptığı "Talking Timbuktu" öncesi delta blues'un tartışmasız yaşayan en büyük ismi John Lee Hooker ile beraber bir albüm kaydetmişti.

John Lee Hooker ile teknikleriniz çok büyük benzerlikler taşıyor.
Lee Hooker, Afrikan köklerine çok saygılı bir insan. Hatta belki de II. Dünya Savaşı sonrası blues kuşağından geriye kalmışların Afrika'ya en duyarlısı. Tabii ki bu duyarlılık bir müzikal bilinç. Politik veya sosyal bir yaklaşım değil.

Gerçekten de, dikkatle incelendiğinde, özellikle Touré'nin benimsediği tarz ile Hooker arasında epey bağlantı var: Erişebilme kolaylığı sebebiyle Hooker'ın Türkiye'de yayınlanan üç albümünden bazı örnekler verelim: 1992 tarihli "Healer" albümünden "Baby Lee", Son House–Charlie Patton–Robert Johnson kuşağına ait klasik bir "Mississippi Style" ile "Rockinchair" ve "No Substitute" sıralanabilir.
1993 tarihli "Mr. Lucky"nin son parçası "Father Was A Jockey", John Hammond'ın hafif cilalı eşliği sayılmazsa iyice bir örnek. "Rockin' Chair"de rastlanan "gitarı çekiçlemek" yaklaşımının Afrikan bir ilkelliğe dayandığı yadsınamaz. Aynı teknik özellikler, 5. Efes Pilsen Blues Festivali kapsamında Türkiye'ye gelen son delta sanatçılarından Honey Boy Edwards'ın performanslarında da belirginleşmişti. Gene aynı albümde yer alan eski bir Hooker klasiği, "I Cover The Waterfront" diğer bir örnek. Erişebilirseniz, ilk versiyonunu dinleyin. Zira gitarı sanki Ali Farka çalıyor.
Fakat asıl önemli albüm, 1993 derlemesi "Boom Boom". Son derece ticari bir derleme olmasına rağmen, şaşırtıcı bir biçimde genellikle tape recorder'la kaydedilmiş, steril stüdyo ortamından uzak bazı kayıtları içeren bu albümde yer alan "Good Rockin' Mama", "Dusty Road", "Little Wheel", "Tupelo" ve ölümsüz "Boogie Chillum" - "Hobo Blues" ikilisi, John Lee'nin sadece Mississippi'ye sığdırılan müzikal kimliğinin Batı Afrika bağlantılarını çok iyi işaretliyor.

Nasıl biri Hooker? İyi vakit geçirdiniz mi birlikte?
Ah, işte orada dur! Yetmiş küsur yaşında bir adam, hâlâ şarap, bira içiyor. Çok ayıp! Onu orada geç! Bira kötü değil mi? Çok günah! *(Touré, çoğu Malili gibi dinine çok bağlı bir müslüman.)*
Son albümünüz "Talking Timbuktu"yu Ry Cooder ile beraber kaydettiniz. Stilleriniz çok farklı olmasına rağmen, iyi bir uyum yakalamışsınız.
Cooder, çok önemli bir müzik adamı. Müziği içinde hissediyor ve hissettiğini kolaylıkla gitarına aktarabiliyor. Biraz çok bira içiyor ama olsun! Hiç prova yapmadık. Albümü neredeyse tamamen canlı kaydettik. Sadece birkaç kayıt sonradan eklendi. Ufak bir "khazu" ile keman gibi şeyler yaptık, Ousmane ile Oumar vurmalıları çaldı. Güzel bir albüm oldu galiba.

Ali Farka'nın popüleritesi Ry Cooder sayesinde bu albüm sonrası doruğa çıktı. Cooder, albümde sanki yıllardır Touré ile çalıyormuşçasına rahat bir performans sergiliyor. Bu rahatlıktan da öte Cooder, Touré'nin stiline kendininkini ezdirmemiş. Ry, cümbüş, mandolin ve elektrikli gitarı ile Touré'ye yoldaşlık ederken, Texas blues'un Louisiana doğumlu devi Clarence "Gatemouth" Brown ve kararında davulcu Jim Keltner da konuk olarak albüme katkıda bulunuyorlar.

Taj Mahal ile bazı kayıtlar yaptınız. Taj Mahal'in çalışmalarına nasıl bakıyorsunuz?
Taj iyi niyetliydi ama olayı anlamadı. Zaten anlayamaz da, çünkü ait olduğunu zannettiği şeye çok uzakta. O bir Amerikalı ve her ne kadar Afrikan köklerine merak duysa da, hem müzik hem de kültür olarak benden çok farklı.
Peki Mr. Touré, nedir blues?
Blues, yaşamın ta kendisidir, doğadır, günün hikayesidir. Gökyüzündeki mavi, nehirdeki mavi, çiçekteki mavi, hepsi blues'un hikayesindedir. İşte bu yüzden blues, milliyetler ve ırklar üzeridir.

Yazı ve söyleşi: **Sarp Kaskiner**

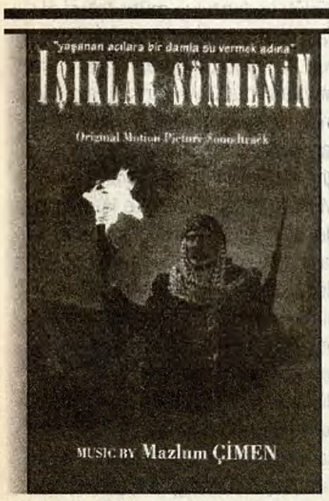

• IŞIKLAR SÖNMESİN •
Mazlum Çimen

• KISS •
Marilyn Monroe

• COMPOSITIONS & SONGS •
Charlie Chaplin

• YOL •
Zülfü Livaneli

trikont

TRİKONT LTD. • İ.M.Ç. 6. BLOK NO: 6511 UNKAPANI / İSTANBUL • **TELEFON:** 0212 528 50 10 - 11 • **FAX:** 0212 512 35 45

Ali boma ye!

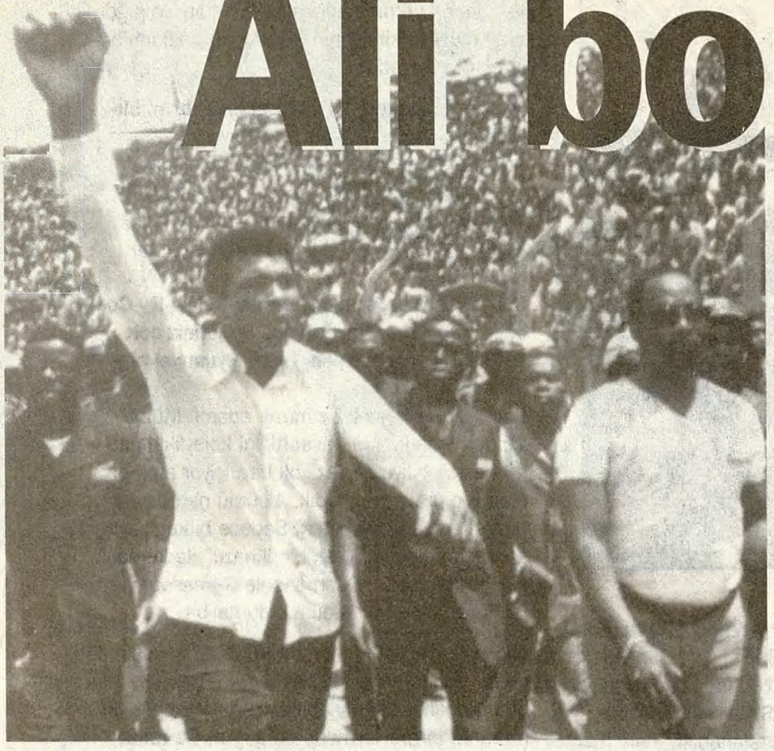

Geçenlerde yine Almanya damgalı bir mektup aldık. Almanya "sinemacımız", bu sefer, soundtrack'i gelip aslı ortalarda görünmeyen bir sürü film gibi, Türkiye'de sittin sene gösterilmeyecek bir Muhammed Ali belgeseli üzerine yazmış. 28. sayfadaki söyleşisinde Paul Weller, "şu 40 yaşında ne yapıyorsun" yollu bir soruyu, mealen, "Muhammed Ali'nin hayatını okuyorum" diye cevaplıyor, biz de belgesel yazısını okuyalım, feyz alalım...

Rahmetli dedemin maçtan günler önce nasıl heyecanlanmaya başladığını hâlâ anımsıyorum. Yıl 1974, televizyonlar mahalleye yeni yeni girmeye başlamış. Yazın yapılan Dünya Futbol Şampiyonası finalinde Almanya'nın Hollanda'yı 2-1 yendiği maçı mahallenin çocukları topluca komşumuzun televizyonundan izlemişiz kapılarının önüne yığınak yaparak. Okuma-yazmayı yeni söktüğüm o yıllarda dedeme gazetelerde pehlivan tefrikalarını okurdum. 30 Ekim 1974, sabahın körü. Dedem artık bizde de olan Nordmende televizyonun başına geçmiş. Daha TRT'nin test resmi ekrandan kaybolmamış ama, o bir çocuğun heyecanıyla bekliyor. Ne futbol ne güreş, maç boks maçı abiler: Muhammed Ali, Georg Foreman'a karşı!

Leon Gast'ın "When We Were Kings" adlı belgeseli Muhammed Ali'yi anlatıyor, ama sadece onu değil. Yönetmene kalsa belgesel, 23 yıl önce tamamlanmış olacaktı. Sayısız film şirketi arasında bir "odise" yaşayan film, tekellerin duvarlarını aşamaz. Kimse New York'lu yönetmenin topladığı film materyaline para yatırmak istemez. İçeriği muhtemelen 70'li yıllarda "rahatsız edici", sonrasında ise "ilginç değil"dir. Filmini tamamlamak Leon Gast'a 1995'te nasip olur. Hem geç olmuştur hem de güç. Emeğinin tazminatını 1997 Belgesel Film oscar'ıyla alır.

"When We Were Kings", aslında siyah kıtanın göbeğinde yapılan "Black Woodstock"u anlatmak için çekilmiş. Şeytana külahını ters giydirecek cinsten bir boks menaceri olan Don King, bir gün zamanın dünya şampiyonu George Foreman'a gidip bir kağıt imzalatır: "Muhammed Ali'yle bir maç yapmaya hazır olduğumu taahhüt ederim. Karşılığında beş milyon dolar alacağım." King aynı kağıdı Muhammed Ali'ye de imzalatır. Yıldızlar kafalanmıştır. Gerekli olan on milyon doları sonunda Mobutu Sese Soko Kuku Ngbendu Wa Za Banga'dan (Türkçesiyle "yiğit aslan: hiçbir tavuğu rahat bırakmayan horoz"dan) bulur. Ali ve Foreman paralarını alacaktır; Mobutu on yıllık diktatörlüğüne paha biçilmez bir yaldız çektirecektir. Muhammed Ali şöyle der: "Başkaları ülkelerinin ismi haritaya geçsin diye savaş çıkarıyor, on milyon dolar çok daha ucuz." Peki ya Don King? O da kazanacaktır. Yüzyılın dev maçına çeşni olsun diye sanat devleri taşınır Kinşasa'ya: James Brown, B.B. King, Miriam Makeba, Hugh Masakela ve başkaları. Leon Gast üç gün sürecek bu konseri belgelemek üzere ekibiyle Zaire'ye uçar. Konserle birlikte Afrika müziğinin kökleri ve kenarından köşesinden maç da anlatılacaktır.

Fakat evdeki hesap çarşıya uymaz! Film paralel bir montajla başlıyor. 1960'lı yılların siyah-beyaz belgesel görüntüleri Belçika-Kongo'sundaki ayaklanmayı gösteriyor. Diğer yanda Cassius Clay efsanesi yine siyah beyaz görüntülerle aktarılıyor. 1960'lı yılların başından itibaren boks devlerini bir bir ringe seren bıyığı yeni terlemiş bir genç, ele avuca sığmayan, her düşündüğünü açıkça söyleyen, toplumsallığı olan sıradışı bir yıldız. Köle ismini değiştirmiştir, Nation Of Islam üyesi olmuştur. Vietnam savaşına gönderilmek üzere celp kağıdı gelince gitmez. "Neden Vietnam'da savaşayım ki? Ne yaptılar bana? Bugüne kadar hiçbir Vietkong bana 'nigger' demedi." 1969 yılında dünya şampiyonluğu ünvanı geri alınır.

Ali artık Martin Luther King'in, Malcolm X'in, Kara Panterler'in, siyah sivil hareketin açtığı yoldan yürümektedir. En azından böyle görünmektedir. Her maç öncesinde olduğu gibi Zaire karşılaşmasının senaryosunu da bizzat kendisi yazar. Daha ABD'deyken yollar belirlenmiştir: Ali, köklerine dönen, başkaldıran siyahların temsilcisidir. Diğer yanda ise aslında şekilsiz olan düşmana bir vücut kazandırılır: George Foreman'dır bu. "When We Were Kings" birçok tanığı konuşturuyor. Bunların içinde Spike Lee, Norman Mailer gibi ünlüler de var. Ama Foreman yok. Foreman, sadece düzenlenen gösterinin bir nesnesi olarak sunuluyor. Beyazların kıçına girmeye hazır olan bir siyah! 1972 olimpiyatlarında Kara Panterler'in işaretini yapmak yerine ABD bayrağını sallayan "beyaz" beyinli! George Foreman bir bakıma, izleyiciyi yoğun bir duygusallığın içine çekip, hızlı görüntüleriyle düşünmeye bile fırsat bırakmadan yoğuran filmin kurbanı oluyor. Kinşasa'ya geldiğinde yanında Alman kurt köpeğini de getirir. Daha uçaktan indiği o an Zairelilerin gözünde bitmiştir artık. Belçikalı sömürgecilerin de aynı köpekleri üzerlerine saldıklarını bilmeyen bir densiz! Maçın yapıldığı stadyumda bulunan yüz bin insan boşuna "Ali boma ye!" (Ali öldür onu!) diye haykırmaz. Ali'nin Foreman'a olan kini her maç öncesi korkunç bir disiplin ve hakiki bir samimiyetle hazırladığı senaryonun bir parçasıdır gerçi ama, film kimi çelişkileri yakalayamaz. Foreman iki yıl sonra (kameranın karşısındaki tanıklar bu iki yılı depresyonlar içinde geçirdiğini anlatırlar) yiğidin hakkını teslim edecek bir onurla konuşur: "Beni deviren yumruğu anımsıyorum. Peşinden koşup duruyordum ama yorulmuştum; yine de beni devirecek gücü olduğuna inanmıyordum. O yüzden kollarım aşağıdaydı. Muhammed iplerin yakınındaydı. Sağ yumruğumla ıskaladım ve döndüm, yediği onca yumruktan sonra bu kadar hızlı olmaması gerekiyordu." Ali'nin kendisine göre çok kurnaz olduğunu söyler Foreman: "Siz beyaz gazetecilerin bir şeyi öğrenmesi gerekiyor. Siyahlar siyahlardan, beyazların siyahlardan korktuğu kadar korkmaz."

Leon Gast'ın aslında belgelemek istediği konserse, filmin arasına serpiştirilen görüntülerden ibaret kalmıştır artık. Merkeze siyahların özgürlük mücadelesi oturmuştur. Ve bu özgürlük mücadelesi on yıldır halkına kan kusturan Mobutu'nun ülkesinde sembolik bir maçla verilmektedir. "When We Were Kings", işte bu noktada bas bas bağıran çelişkiye dokunmuyor. Ali'nin kişiliğinde sembolleşen özgürlük ve kurtuluş mücadelesi piyasanın oyun kurallarıyla pazarlanıyor. Sırf ABD'de de en iyi yayın saati olan 22.00'ye denk gelsin diye, maç Kinşasa'da sabah dörtte başlar. Yüzbinlerce Zaireli, tıpkı dedem gibi sabahın köründe ayaktadır. Mobutu, maçı, suikaste kurban gideceğim diye ödü koptuğundan sarayındaki televizyondan izler. Zaire diktatörlüğü siyahların özgürlük simgesi haline gelmiştir. Maçtan önceki günlerde aşırı derecede artan suç oranı (beyazlar soyulur, öldürülür) Mobutu'yu düşündürmektedir. Bir operasyonla binlerce insanı toplatır. Bundan sonrası efsane: Maçın yapıldığı stadyumun altında aynı anda iki bin kişiyi kapsayacak dev bir hücre sisteminin olduğu söylenir; Mobutu iki bin kişinin içinden rastgele yüz kişiyi seçtirip öldürtür; maç başlamadan stadyumun zemini kanlardan temizlenmiştir bile. Gerçekten bu,

büyücülerin ve cadıların ülkesinde yaşayan insanların uydurduğu bir efsane mi? Kimse kesin öyledir diyemiyor.

Kesin olan şey, George Foreman'ın Kinşasa'da antreman sırasında patlayan kaşı maçın haftalarca ertelenmesine neden olunca, Muhammed Ali'nin kameralara beklemek istemediğini bağırmasıdır. Amerika'ya dönmek istemektedir ya da karşısına başka birisini getirmelidirler, hatta yeni rakibine beş milyonun birini vermeye bile hazırdır. Film Mobutu'nun burada devreye girdiğini sadece ima ediyor. Herkese uygun bir dille "otur oturduğun yerde" der. Leopar şapkası taşıyan "Tavukları rahat bırakmayan horoz" ne zaman isterse, maç o zaman olacaktır. Öyle de olur.

"When We Were Kings", Muhammed Ali efsanesini 1974'te kapatıyor. Sonrası? Sonrası malum; ABD başkanı Gerald Ford, "ırk ayrımı7nın, Vietnam'ın ve Watergate'in yaralarını iyileştirmek için" Zaire dönüşü Ali'yi Beyaz Saray'da kabul eder; Muhammed Ali kelebek gibi uçup arı gibi sokmayı sürdürür; ırkçı Güney Amerika'nın 1976 Montreal olimpiyatlarına katılmasını boykot eden 29 Afrika ülkesine destek vermeyen ABD'nin resmi temsilcisi olarak Afrika'ya gidip 1980 Moskova olimpiyatlarını boykot kulisi yapar; sonra boksu bırakır. Muhammed Ali efsanesinin halesinde sıkışıp kalan bir dev olarak 1996 Atlanta olimpiyatlarının ateşini yakar.

Filmi DAS adlı bir şirket finanse etti. Sahibi David Sonenberg, kendisi aynı zamanda The Fugees'in menejeri. DAS-Films geçenlerde kendine bağlı ilk plak şirketini kurdu. Bu label'ın piyasaya çıkardığı ilk albüm "When We Were Kings"in soundtrack'i. Filmin kapanış jeneriğinde The Fugees'den bir parça var. Geçen şubat ayında New York'ta filmin galasından önce yapılan basın toplantısında The Fugees'ler hazır bulundu. Parkinson hastalığının pençesinde olan Muhammed Ali'nin efsanesi 23 yıl sonra dünya sinemalarına geliyor, bu iyi, ancak buna olanak sağlayan maddi güç efsaneyi acımasızca plak satışları için istismar ediyor, hatta strateji bunun üzerine kurulmuş. Ben de on mark bayılıp filmi seyrederek DAS-Films'in parasına para kattım; yetmedi gidip CD'yi de alacağım; neresinden bakarsan otuz mark. Ama The Fugees'ler için değil. Bu zamanda düzen dışı kalmak çok zor...

Tunçay Kulaoğlu

[Çizgi-roman] erkeklerim

Ergenlik çağındaki bir erkek çocuk için Playboy ne demekse, benim için de çizgi roman (neredeyse) o demekti. Çünkü, yedi-sekiz yaşlarında, seks konusunda hayallerini genişletecek malzemeye şiddetle ihtiyaç duyan bir kız çocuğu için hayat, 16 yaşında sivilceli bir oğlan çocuğunki kadar zordur. Cinsellikle ilgili bilgilerim, yetişkinler arasında yaygın olduğu ve arkadaşlarım olan sıska bacaklı oğlanlarla veya benimle "yapılamayacağı"yla sınırlıydı. Tabii ki bu oğlancıklar, sadece benimle ya da küçük kız çocuklarıyla yapılamayacağını düşünüyorlardı. Kendileriyle ilgili hiçbir sorunları yoktu. Onların hayallerini komşu teyzeler ve okuldaki ablalar süslüyordu. Sorarım size çocukluk arkadaşlarım, 12 katınız iriliğindeki komşu teyzeleri hayal ederken, o ufak şeylerinize mi güveniyordunuz? Nereden mi biliyorum, oğlanların fazla üstelemeye gerek kalmaksızın çıkarıverdikleri "ufak şeyleri" dışında oyuncakları olmazdı pek. Bendeyse onların okumak için yanıp tutuştukları orijinal Örümcek Adam'lar ve Hulk'lar vardı... Fena anlaşma değil. Çizgi romanların çeşitli yararlarını böylece keşfettim. Ama, ortada Örümcek Adam'ların yırtılıp pırtılmasına değecek bir durum olmadığını da çabucak farkettim.

Zagor Tenay ilk erkeklerimden biriydi, "Ahyaaak" diye bağırarak oradan oraya atlamasını ve baltasını birazcık uygunsuz bulsam da, püsküllü deri yeleğini ve kollarının seksiliğini yadsımayacak kadar zevk sahibiymişim. Ne kadar yakışıklı olurlarsa olsunlar, çok hareketli erkeklere çok fazla tahammül edemem. Zamanla maceraları da hafifçe baymıştır ama olsun, ilk aşkım sayılır. Onu Kızılmaske için terkettim. Kızılmaske'yle aynı anda, mahallemizde benden iki yaş büyük Berkant'a aşık oldum. Berkant, eski sevgilim Zagor'a ya da kendisiyle rekabet etmekte olan Kızılmaske'ye hiç benzemiyordu haliyle, ama yine de Berkant'ı Kızılmaske'nin –o zamanlar kızıl zannetttiğim ama mor ve üstüne üstlük şal desenli olduğunu bu kış seyrettiğim "Phantom" filminden öğrendiğim– giysisiyle beni kaplanlardan kurtarırken az hayal etmedim. Düşünmeye çalışınca, hâlâ gözümün önüne taytla gelir.

O arada Alaska girdi devreye. Gerçek bir anti-hero. Korkardı, üşürdü, sakalları uzardı, dayak yerdi. "Tuvalete de gidiyordur bu..." hissi verirdi. Buna rağmen, "evlenelim, iki çocuğumuz, bir de köpeğimiz olsun, zeytinyağı reklamlarındaki Beyaz Türkler gibi olalım..." denemeyecek bir adam olduğunu taa başından anlamıştım. Bu kesinlikle umutsuz bir aşktı. Alaska bütün bunlar için fazla derindi ve o zamanlar anti-hero'lar fazla revaçta değildi. Eğer ergenliğimden şu yaşıma kadar Alaska'nın bir türü sayılabilecek, kendimden en az onar yaş büyük duyarlı hırtlarla uğraşacağımı önceden bilseydim, Alaska'dan daha sıkı bir his/duyarlılık, hatta komando eğitimi alırdım.

Alaska da beni hayal kırıklıkları ve gelecek kaygıları içinde bırakıp gittiğinde, teselliyi Mandrake'de buldum. Majisyen, kibar, üstelik daima smokinli, pelerinli ve en önemlisi limuzinli. "Ay Mandrake'ciğim, Donna Karan'dan bir elbise beğendim, aklın durur..." Tezgahtarlar hipnotize edilir, elbiseye konulur.

Aşk başka şeymiş, arabayla evden alınıp eve bırakılmak başka. Conan'ı görünce anladım. "Bütün bu rahat huzur, her meyhanede üç karı götüren, şarap ve para düşkünü bir adam için bırakılır mı?" diye düşünenler çıkabilir. Evet efendim, bal gibi bırakılır. İnsanlık/kadınlık tarihinde yapılagelmiş olan budur, içgüdülerimi inkar mı edeyim? Ahh, Barbar Conan! O akademik çizimli kaslar, omuzlara dökülen o simsiyah saçlar, o bronz –siyah beyaz'dan anlaşılamayacağı için her macerada bir yabancıya telaffuz ettirilen ve bu sayede okuyucuya unutturulmayan– ten... Peki Barbar Conan çirkin-erkek-güzeli olarak çizilir de, kadınlar geri kalır mı? Öyle kadın varsa, beri gelsin. "Yok abi, artık bu kadarıyla da aşık atılmaz..." diye kaç kez bu kadınlar yüzünden bırakmaya kalktım onu, ama nafile. Conan'ı hangi kadın bırakabilmiş? Herkes Red Sonja mı?

Ben böyle ilk kıskançlıklarımı yaşayıp dururken, Conan da kendi kuyusunu kendi kazdı. Bir büyücü kadının "Conannnnn! Senın birrr günnn kralll olacaksınnnn..." kehaneti gerçekleşti ve Conan kral oldu. O ahlaksız, düşman ülkenin kralı daha çok altın vaad etti diye savaşın ortasında saf değiştiren, şarapçı ve seksi Conan... Evlendi, iki de çocuk yaptı. Biraz daha beklesem, bir şarap göbeği bile çizeceklerdi herhalde adama. En kötüsü de, gezginlik işi bitti, durmuş oturmuş aile babası ve kral olan Conan'ın bütün maceraları, bolluk ve refah içerisinde adil bir şekilde idare edilmekte olan kendi ülkesinde geçmeye başladı. Nasıl sıkıcı, nasıl iç bayıltıcı ve nasıl da saçma mistik... Bu arada büyüyüp 16 yaşına gelen prens Conn da, babasını bile geride bırakacak bir şapşal olduğunu ispatladı ve son ümit kırıntılarımı da yok etti. Mitra adına Conan, sana yıllarımı verdim... Karşılığı bu mu olacaktı?

Tommiks'e hayatımda yan gözle bile bakmadım –gerekli bütün niteliklere sahip olmasına rağmen, onun kavram kardeşi Teksas'dan da Tommiks yüzünden uzak durmuş olmalıyım. Genç erkeklerden hiç hoşlanmadığım daha o zamandan belliymiş. Tommiks'in maceralarını da delicesine sıkıcı bulurdum. İlla Tommiks gibi birine aşık olacaksam, Pal Sokağı Çocukları'nın Boka'sını tercih ederim. Gerçi Feri Ats daha iyidir ve Kırmızı Gömlek olayı bence daha seksidir ama, çocuk edebiyatına hiç girmesem daha iyi olur. Tommiks'e Suzi ile mutlu bir evlilik de dileyebilirdim tabii ama, Suzi'nin o elmalı turtalarından o kadar nefret ederim ki, hepsini yiyip şişmanlamasını ve evde kalmasını dilemek acaba çok mu kötücüllük olur diye de düşünmeden edemiyorum. Ya da mesela Tommiks emekli olsun, beraberce Kulver Kalesi Patisserie'yi açıp işletsinler. Ne bileyim işte, artık ilgilenmiyorum. Çünkü, "o" oğlan çocuklarının da aynı maceraları okuyarak büyüdüğünü keşfedeli epey oluyor...

Bilge Barhana

→43

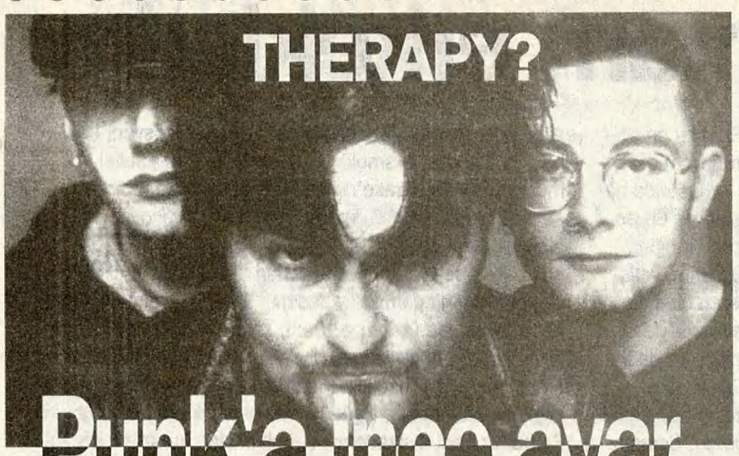

Punk'a ince ayar

Bir-iki sene evvel gelselerdi, nerede çalarlarsa çalsınlar, orayı tıka basa doldurabilirlerdi. '95 albümleri "Infernal Love"ın hatırı, Türkiye rock'çularının alayını üç kişilik Therapy? bandosunun konser platformunun önüne dizmeye muktedirdi. O albümleri unutuldu mu, hâlâ aynı terapi etkisini gösteriyor mu bilemeyiz ama, duyduk ki yeni albümlerinin eli kulağındaymış. Zaten Türkiye de yeni albümlerinin tanıtım turnesi kapsamında, o yüzden İstanbul ve Ankara havasını soluyacaklar. Yani konser için hallice bir "gündem" mevcut. Büyük ihtimal, çalacakları yerleri yine ağzına kadar dolduracaklar.

Therapy? Kuzey İrlanda'nın Belfast şehrinden çıkma bir grup. Van Morrison'la Sinead O'Connor bir yana, grup bahsinde, U2'dan sonra isimleri en çok geçenler onlar. "İrlanda'nın milli gururu" filan değiller elbette.

Üç punk tozu yutmuş arkadaş bunlar: vokal ve gitarda Andrew James Cairns, bas gitarda Michael McKeegan, davul ve geri vokalde Fyfe Ewing. Doğumları 1965-71 arasında değişiyor, genç insanlar. Therapy? Therapy? olmazdan evvel, Andrew bir lastik fabrikasında kalite kontrolcülük yaparmış, Michael öğrenciymiş, Fyfe'sa kanalizasyon memuruymuş. Ayrı gruplarda çalarken tanışmışlar, Therapy?'yi kurmuşlar, Therapy? bütün vakitlerini alınca da doğrudan ona kanalize olmuşlar. Bu bilgiler eski albümleri için geçerli ama. Zira Fyfe Ewing biletini kesmiş, ayrılmış, yerine Graham Hopkins gelmiş. Martin McGarrick'le bir de çellocu takviyesi yapmışlar.

Müzikleri punk kıvamında bir rock olarak nitelendi zamanında. Tuttular, Nirvana'yla karşılaştırdılar, arkadaşlar bundan hiç hazzetmediler. Nirvana'yı sevmemelerinden değil, bir kategoriye dahil olmak istememelerinden. Yine de müziklerine punk-rock deyip geçmek çok mümkün. Sertliği yıkıcı gitarları, onları metal kulvarına da sokabilir pekala. En azından, tavır tam metal tavrı değil. Metale bulaşmışlıkları var, mesela Michael McKeegan bir death metal grubunda çalmış hayli zaman. Ezcümle, metal'e de, punk'a da ince çekiyorlar.

McKeegan death metal çalıyor çalmasına ama, yuvarlak gözlükleri, sakalsız yüzüyle bir death metal'ciden ziyade, stajyer bir bilgisayar mühendisine benziyor. Diğerleri de farklı sayılmazlar, alelade adamlar, yolda görseniz "bu müziği bunlar mı yapıyor" dersiniz. Kategorileri sevmiyorlar ya, "şekil"lerle de araları iyi değil. Önyargılı olmamakta, her "imaj"a kapılmamakta fayda var tabii.

1991'de "Baby Teeth", 1992'de "Pleasure Death" adlı iki mini albüm yayınlamışlar, ikisini ABD baskısı için toplayıp "Caucasion Psychosis"i çıkarmışlar, bizim memlekette ilk duyulmaları da o albümle. Yine 92'de çıkan "Nurse" Türkiye'de yayınlanan ilk albümleri, 95 yılında da "Infernal Love" arz-ı endam etti. Müzikleri birçok insana iyi geldi, terapi etkisi yarattı gerçekten de. Yürek hoplatan bir bas, insanı darmadağın eden gitar, arka plandan fırlayıp "esas adam"ı oynayan davul... Bu sabit trio'yla yapabilecekleri her şeyi denediler. Yetmedi, tekno davula, sample'lara, çelloya da el attılar, ama müziklerinin rengini asla bozmadılar, muhtemelen, yeni albümlerinde de bozmayacaklar. Aynı Therapy? de olmayacaklar tabii, zira "zorunlu ikamet"i pek sevmiyorlar, müzik arenasının çeşitli cenahlarında dolaşıyorlar, ama punk'ı elden bırakmıyorlar.

Bir "ilerleme zihniyeti" içinde oldukları için punk'ın nihilizm zamanlarını da bugünlerine yedirmek istemiyorlar, daha "pozitif" bakıyorlar dünyaya. Bu pozitif bakış, optimist bir bakış değil ama. Neticede, bir refleks gibi nihilizmleri. Belirgin halleri: Dertleri var, mütevekkil değiller, örgüt, dayanışma gibi şeylerle işleri yok, öfkelerini kusuyorlar. Bir bakıma, insanlarla aynı "öfke"yi paylaşıyorlar.

Slogancı sayılabilirler, provokatif düzeyde. Tişörtleri en çok satan rock grubu olmaları boşuna değil. Bir sürü çeşitleri var: "Fuck Woodstock", "Biz öncü değiliz", "James Joyce kızkardeşimi sikiyor", "Ana babanıza iyi davranın", "Uyanın: Ölmek zamanı"... **M.E.**

3 Ekim Saklıkent Ankara
4 Ekim Bostancı Gösteri Merkezi

44→

YAPI KREDİ SANAT FESTİVALİ '97

Yapı Kredi Festivali geldi çattı. Kötü haberi almışsınızdır. Blues Traveller gelemiyor. Onun yerine Al Di Meola konseri ayarlandı. Kış erken bastırmazsa, Açıkhava tiyatrosunda nabız yükseltici konserler var. Programa bir daha bir göz atıp gişelere doğru yola koyulmakta yarar var...

KEB' MO'
Mississippi çamurunda

90'larla birlikte blues, yeni bir hareketlenme yaşıyor. Bu son canlanma ile Albert King, Albert Collins, Robert Lockwood Jr., Hubert Sumlin gibi isimler tekrar ortaya çıktılar. Herkes onları unutmuştu, albüm konuklukları ve konserlerle "biz hâlâ buradayız" dediler. Bu canlanmanın en heyecan verici yanı da, özellikle delta blues'a odaklanmış genç müzisyenlerin ortaya çıkması oldu. Alvin Youngblood Heart, Corey Harris ve Keb' Mo', geleneksel blues'u 2000'lere taşıyacak isimler. Geçen yıllarda Ben Harper, John Hammond gibi aynı geleneğin sahipçilerini bizlerle buluşturup çok hayırlı işler başarmış olan Yapı Kredi, bu sene "sanat festivali" kapsamında Keb' Mo' ile bizleri buluşturuyor.

Keb' Mo', diğer iki isimden farklı olarak, modern blues formlarına biraz daha yakın duruyor. Fakat bir yandan da bu duruşunda sırtını modern formlara çevirip yüzünü nehre çevirdiğini söylemeliyiz. Mississippi'nin çamuruna sinmiş her nota, her riff, her ses onun gitarına dolmuş; insanlara bu sesleri çağıl çağıl akıtıyor. Keb' Mo', bize onyılların seslerini demetlemiş, kulağımıza bırakıyor. Leadbelly, Brojnie McGhee, Son House, Skip James, Robert Johnson onun sesinde hayat buluyor. "Just Like You" ile "en iyi çağdaş blues albümü" dalında Grammy alan Mo', ilk albümünden bu yana Chicago blues festivali, Montreaux caz festivali ve North Sea caz festivali gibi önemli festivallerde çalmış. Bir de üç yıla sıkıştırdığı 250 konser var. Onun için "en duygusal müziğe ve en parlak tekniğe sahip sanatçı" diyorlar.

Blues, kimseye muhtaç olmadan yaşamını sürdüren yaşlıca bir adam misali, keyfi yerinde ve kalender hayatına devam ediyor. Keb' Mo' ve yoldaşları sayesinde blues, tüm renkleri ile varoluyor dünyanın sesinde. **S.K.**

17 Eylül, 21.00, Harbiye Açıkhava

...ve diğerleri

Chaka Khan: Festivalin açılış konseri. Amerikan soul, r&b, pop, funk harmanının en eski kraliçelerinden biri Chaka Khan. Grammy'nin adeta müdavimi. Yaşlandı demeyin, onun sesi yaşlanmaz. *9 Eylül, 21.00, Açıkhava.*

Ottmar Liebert & Luna Negra XL: Liebert ve grubu, teoride flamenkocu, pratikte new age'ci. 1991 yılı albümleri "Borrasca"yla Grammy kazanmışlıkları var. *10 Eylül, 21.00, Açıkhava.*

Joffrey Bale: Joffrey Bale, klasik bir bale topluluğu değil. "Modern bale" denilebilir belki yaptıklarına. İşlerinde iyiler, adları "Amerikan klasiği"ne çıkmış durumda. Festivalde enteresan bir gösteri sunacaklar: bir rock bale. Adı "Billboards" ve Prince'in müziği temel alınmış. *12-13-14 Eylül, 21.00, Açıkhava. 17 Eylül, 21.00, Efes Antik Tiyatro.*

Secret Garden / Livin' Joy: Secret Garden'ı İstiklal Caddesi'nde zaman zaman tur-

TERRORVISION

Son sürat rock

Bir kısım Roll'cu üşenmiyor, gün sayıyor, her perşembe akşamı televizyonun karşısına geçiyor, bayıla bayıla atv'de seri halinde yayınlanan Sean Connery'li, Roger Moore'lu eski püskü James Bond'ları izliyor. O "trash" havasının Bond'un bakışlarından, repliklerinden filmin afişlerine kadar sinip bu soğuk savaş seriyalini kültleştirdiği aşikar. Buna kapılanlar sadece o "bir kısım Roll'cu" değil ama. Terrorvision da aynı hissiyatı paylaşıyor onlarla. Son albümleri "Regular Urban Survivors" bunun delili. Terrorvision'ın başrollerinde kendilerinin oynadığı (oynadıklarını varsaydıkları), aslında hiç çekilmemiş, belki de hiç çekilmeyecek filmin soundtrack'i gibi bir şeydi o plak. Film de arabaların, deniz motorlarının son sürat "kovalamaç" oynadığı, helikopterlerin havada feci şekilde infilak ettiği, namlusu havaya doğrulmuş bir silahı sıkı sıkıya tutan burnu büyük, şık ve cool yakışıklıların bacaklarına sarılmış bikinili sarışınlarla pozlar verdikleri aksiyonu bol "bir nevi Bond filmi".

Terrorvision, İngiltere'nin Texas'ı denilen Yorkshire kentinden çıkma bir grup. Dört kişiler: vokalde Tony Wright, davulda Shutty, basta Leigh Marklew, gitarda Mark Yates. İlk isimleri The Spoilt Bratz. EMI'yla anlaşma imzalayınca isimlerini değiştirmeleri gerekmiş, Terrorvision isminde mutabakata varmışlar. Birkaç demo üzerinde uğraşmışlar, 1992 şubatında kendilerini cümle aleme "Thrive" EP'siyle tanıtmışlar. Aynı yılın aralığında da uzunçalarları "Formaldehyde" gelmiş. "American TV" ve "My House" gibi single'larıyla listelerde iyi kötü tırmanmaya başlamışlar.

Ama asıl şöhretleri, 1994 nisanında geldi, "How To Make Friends and Influence People" isimli ikinci uzunçalarları onlara bir fan topluluğu kazandırdı. Oynak, fıkır fıkır pop dalgalarıyla harmanladıkları sert, bıçkın hard rock örgüsü, onlara "modern rock grubu" payesi kazandırdı. Albümden beş single çıkardılar, aynı sene Castle Donningtons's Monsters of Rock festivaline katıldılar, Kerrang tarafından "en iyi yeni grup" seçildiler. 1995 konserlerle, yeni albüm için çalışmalarla geçti. Bir yandan Bon Jovi, Van Halen, REM'le stad konserleri verdiler. Üçüncü albümleri "Regular Urban Survivors" 1996 martında çıkageldi.

Terrorvision, "popüler" rock gruplarından biri. Popülerden kastımız, rock'dan ziyade pop'a yakın durmaları, müzikleriyle değilse de, halleri, tavırlarıyla. Yaptıkları müzik eğlenceli sayılabilir, ama yumuşak değiller, gitara, davula, basa sertçe vurmayı iyi biliyorlar. Sakin bir pop balada başlarmış gibi yapıp gitara birden abanmaları bunu kanıtlar gibi. Çıktıklarında eskilerin Slade'iyle karşılaştırılmışlardı, yerinde bir saptama.

Yorkshire'ın bıçkınları, kafalarına göre katılıyorlar aslında, çalıyorlar, eğleniyorlar, eğlendiriyorlar. Leigh Marlew diyor ki "starlık" hususunda: "Bir takım insanlar elektrikçi gibi görünüyorlar, biz onlardan değiliz. Pop yıldızı olmak, hep giymek istediğiniz ama giyebileceğinizi dahi düşünmediğiniz gülünç kıyafetleri giymek için başlı başına bir mazeret. Kendimize bakıp 'üzerimizde neler var böyle' diye düşündüğümüz zamanlar oldu, ama yapabiliyorsan, yapman gerekir bu işi. Üstelik, para bile veriyorlar bunun için."

Gençliğin ilahı, rock kanallarında bir öncü, zihin açıcı filan sayılamayabilirler ama, çalgılarını kavradıklarında iyi bir müzik çıkarıyorlar ortaya. Uzak diyarlardan gelen bu ehvenin üstü grubu seyretmek lazım, hazır buralara gelmişken. Güzel geçebilecek bir gecenin tek sakıncası, Terrorvision'dan sonra John Scofield Quintet'in sahne alması. John Scofield çok iyidir gerçi ama, Terrorvision'dan on dakika sonra da aynı sahnede onu dinlemek, –hem onun açısından, hem bizim açımızdan, hem sadece Scofield'ı izlemek isteyip de erken gelenler açısından, hem sırf Terrorvision'a gelip de Scofield'a da kalanlar açısından– o kadar sağlıklı olmasa gerek. ***M.E.***

26 Eylül, 21.00, Harbiye Açıkhava

layanlara anlatmaya gerek yok. Her ülkede olduğu gibi, Türkiye'de de gayet iyi sattılar, hayran kitlesi edindiler. Onlardan sonra sahne alacak olan Livin' Joy ise, Secret Garden'ın dingin müziğinin aksine, son derece dinamik sosyete kulübü müzikleri yapan bir ekip. "Don't Stop Movin' " şarkılarını belki hatırlarsınız. *15 Eylül, 21.00, Açıkhava. 16 Eylül, 21.00, Bursa Kültürpark Açıkhava.*

Süleyman Ergüner Topluluğu & Kyrlakos Kalaycidis Ensemble: Süleyman Erguner, Erguner ailesinin istidatlı insanlarından. Kyriakos Kalaycidis ise Bizans kilise müziğinin ustalarından. Gecenin ilk bölümünde rebetiko, ikinci bölümünde nefes örnekleri, sema ve semah gösterisi var. *16 Eylül, 21.00, Açıkhava.*

Nigel Kennedy: En popüler, en çok satan kemancılardan, İngiltere'nin en büyük keman virtüözü derler. Kimileri onu "elit müziğimizi poplaştırıyor" diye suçluyor, o tınmıyor, çaldıkça çalıyor, sattıkça satıyor. Şu an en çok tercih edilen "Dört Mevsim" kaydı onunki galiba. Festivalde programında Bartok, Bach ve –dikkat– Jimi Hendrix'i yorumlayacak. *18 Eylül, 21.00, Açıkhava.*

Coryell / Catherine / Serranito Gitar Üçlüsü: Enteresan üçlü. Caz-rock'un öncülerinden Larry Coryell, flamenkonun büyük üstadlarından Victor Monge Serranito, mühim caz gitaristi Philip Catherine... Kalıbımızı basarız, şahane çalacaklar. *19 Eylül, 21.00, Açıkhava.*

Cristina Hoyos Flamenko Dans Topluluğu: Flamenkonun kuşkusuz en iyilerinden. Bir eylül akşamı Açıkhava'da "zil, şal ve gül" iyi bir seyir olacak. *21-22 Eylül, 21.00, Açıkhava. 24 Eylül, 21.00, Adana Açıkhava.*

Tango Pasion / Sexteto Mayor Orkestrası: Otuz kişilik dansçı, şarkıcı ve müzisyen kadrosu var Tango Pasion'un. Sexteto Mayor da dünyanın en iyi tango orkestrası diye anılıyor. Evvelden de gelmişler, seyreden herkesi memnun bırakmışlardı. *23-24-25 Eylül, 21.00, Açıkhava. 27 Eylül, 21.00, Efes Antik Tiyatro.*

John Scofield Quintet: Terrorvision'dan sonra sahne almaları, inşallah performanslarını ve izleyicilerini etkilemez. John Scofield, Miles Davis'le yaptığı işlerle tanınıyor, 1985'den sonra kendi grubunu kurdu, mutemet insandır, iyi gitaristtir. *26 Eylül, 21.00, Açıkhava.*

→45

Ekim'de şenlik

İstanbul Müzik Şenliği'nin birincisi, **25-26 Ekim** tarihleri arasında **Harbiye Askeri Müze Kültür Sitesi**'nde... Pozitif ve Açık Radyo'nun organize ettiği şenliğe 15 bin kişinin iştirak etmesini bekliyor düzenleyicileri. Müzisyenler, plak şirketleri, dernekler, enstrüman yapımcıları, DJ'ler... Müzikle alakalı kim varsa şenliğe katılacak. İki gün boyunca bir sürü konser, panel, söyleşi, imza seansı, basın toplantısı vs. düzenlenecek. Açılış konseri, Lawrence "Butch" Morris'in yönetimindeki yirmi Berlinli müzisyenle Süleyman Erguner'in liderliğindeki on Türk müzisyeninin ortaklaşa akustik doğaçlaması. Bazı konserler, gece çöktüğünde Eski Yeşil'e sarkabilecek. Beher konserin süresi 45 dakika olarak düşünülmüş. Her şey ücretsiz. Müzikle tıka basa doymak için güzel bir fırsat gibi görünüyor, hazırlanmaya başlayın. Gerçi şenliğin düzenleneceği yer insanı korkutuyor, notaların "özgürce" uçuşacağı "militarist bina" güzellikleri örtecek kuşkusu bırakıyor ama olsun, Pozitif'le Açık Radyo'ya itimadımız tam...

[bar]

U:Ucuz P:Pahalı O:Orta

Guitar Cafe Bar
İstiklal Cad., Ayhan Işık Sok., no:21 Tel: 251 98 32. Açılış 14.:00, kapanış 2:00. (O)

Kaktüs
İmam Adnan Sok., no:4. Tel: 249 59 79. Açılış 9:00, kapanış 2:00. (O)

Naturel Sam
Serasker Cad. Pavlonya Sok. No: 40 Kadıköy Tel: 414 77 66-414 78 34. (O)

Gramofon
Tünel Meydanı, no:3. Tel: 293 07 86 Açılış 8:30, kapanış 02:00 (P)

Madrid
İstiklal Cad., İpek Sok. No:16 Açılış 14:00, kapanış 02:00 (U)

Gitanes
İstiklal Cad., Sadri Alışık Sok. no:20 Açılış 13:00, kapanış 02:00. (U)

Club So (Ankara)
Turan Güneş Bulvarı, 274, Oran Yolu. Tel: 491 12 50. Açılış 19:00, kapanış 02:00. (P)

Manhattan
Çevre Sok. no: 7 Çankaya/Ankara Tel: 427 62 63 Açılış 21.00, kapanış 04.00 (P) Pazartesi **Déjà Voodoo**, salı **DNA**, çarşamba **Fire Birds**, perşembe **Fender Blenders**, cumartesi **Mustafa Hadi Dedi**.

Gölge
SSK İşhanı, Çarşı katı Kızılay/Ankara Tel: 434 09 78 (U) Açılış 12.00, kapanış 02.00. Pazartesi-salı-çarşamba **Pilli Bebek**, pazar-perşembe **Pimple**, cuma-cumartesi **Hayır**.

Kemancı
Sıraselviler Cad. no:69. Açılış 11:00, kapanış 4:00. (O)

Pandora
Gözcü Sok., no: 3 Anadolu Medeniyetleri Yanı Kale – Ankara. Tel: 309 32 80 Açılış 20.30, kapanış 03.00. (O)

Meis 1
İstiklal Cad., Büyükparmakkapı Sok., no: 7/2 Tel: 293 99 73 Açılış 13.00, kapanış 4.00 (O)

Meis 2
Mis sok. No 20 Tel 293 05 98 (P)

Andon
Sıraselviler Cad., no:89, Tel: 251 02 22 - 244 40 90. Açılış 19:00, kapanış 04:00, cuma-cumartesi 06:00 (O)

Caravan Rock Bar
İstiklal Cad., Balık Pazarı, Sahne Sok., no: 19. Tel: 243 42 47. Açılış 13:30, hafta içi kapanış 22:00, cuma-c.tesi 4:00. (O)

Bilsak
Sıraselviler Cad. Soğancı Sok. No. 7 Kat. 5 Cihangir (P) Tel: 293 37 74

Saklıkent
Akay Cad. no. 25/A Küçükesat/Ankara Tel: 419 52 52 (P)

Mavi (İzmir)
Cumhuriyet Bulvarı No: 206 Tel: 463 01 94 Alsancak Açılış 22:00, kapanış 01:00. (O)

Hayal Kahvesi
İstiklal Cad. Büyükparmakkapı sok. No:19 Tel: 244 25 58 Açılış 11:00, kapanış 02:00 (P)

Mojo
İstiklal Cad. Büyükparmakkapı Sok. No:26 Tel: 243 29 27 (P)

Vivache
İstiklal Cad. Meşelik Sok. No:26 Tel: 293 04 15 Açılış 10:00, kapanış 02:00 (O)

The James Joyce
Tarlabaşı'ndan aşağı inerken sağda, İstanbul Sanat Merkezi'nin ikinci katı. Tel: 244 20 13 - 234 18 92 (O)

Eylül
1. Cadde No: 23 Arnavutköy/İstanbul Tel: 257 11 09 – 257 06 99 (P)

Cinema Cafe Bar
İstiklal Cad., no: 19 / A Beyoğlu. Tel: 252 95 10. Açılış 10.00, kapanış 04.00. (O)

North Shield
Güvenlik Cad., no: 11 Aşağı Ayrancı – Ankara. Tel: 466 12 66. Açılış 12.00, kapanış 01.00. (P)

Dulcinea Café
İstiklal Cad. Meşelik Sok. no. 20 Taksim. tel: 245 10 71 (O)

Roadhouse
Tunus Cad., 45/1 Ankara Tel: 418 29 58 (U) Açılış 15.00, kapanış 02.00.

[etkinlik]

Berlin geceleri bir başka oluyor

Talep var, arz yok demeyin, ekim ayı başında şehr-i Stanbul yeni bir kulübe sahip oluyor. İsmi, Magma Kulüp. Kulübün müzikaletesine dair bir teminat vermekle yetinelim şimdilik: Ortaklarından biri, dünyayı daraltmayı, yani "şimdi biz o plakları nereden bulalım" diyenlerin yüzünü güldürmeyi iş edinmiş, bir çekim alanı haline gelip "merkezileşmiş" Kod Müzik. Magma Kulüp, açılışını 18-19-20 Eylül günleri düzenlenecek "bir dizi etkinlik"le yapacak. Üç gün sürecek "Müzikli Berlin Geceleri"ne ev sahibi olacak. Berlin Geceleri, İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı, Berlin Senatosu gibi kurumlarca desteklenen Sınırsız: İstanbul-Berlin Kültür Buluşmaları projesi kapsamında düzenleniyor. Berlin, hem oralara çokça işi düşen, hayatını orada sürdüren, zamanında gidip de dönmüş eşimiz dostumuz sayesinde bizi ilgilendiren, hem de sınırlarında gelişen müzikal oluşumlarla önem kazanan, alakamıza mazhar olan bir şehir. Yani İstanbul'da bir Berlin gecesi, bu şehirlerarası ahbaplıkla, Berlin'deymiş gibi şenlikli geçebilir. Geceye katılacak isimler şunlar: Bir zamanın İngiliz grubu The Dostoyevskys'in Berlin'e yerleşmiş ardılı The Superstore, Berlinli Van Der Meer, ki ambience'a bulaşıyor, aslen drum'n'bass'la, hatta punk'la arası iyi (çok fotojenik kız), hip-hop kumpanyası Reality Brothers, medar-ı iftiharımız Erci-E... Son gün, Alman drum&bass DJ'lerinin maharetli ellerine teslim edilecek bir parti var. Ömrünüzün geri kalan safhasında Magma'ya gider misiniz bilemeyiz ama, Berlin gecelerine takılın, hem güzel bir Berlin gecesi yaşamış olun İstanbul'da, hem ölçüt olsun, Magma'yı tanıyın.

[radyo] ↓

Açık Radyo 94.9

Pazartesi
Rock'n'roll Kalıcıdır
Ömer Madra
"Oldies", klasik rock, r&b
11:00 - 12:00
Arzın Merkezine Seyahat
Gökhan Akçura
Rock, blues
20:00 - 21:00
Erkekler ve Kadınlar ve R&R
İştar Gözaydın-Cem Sorguç-Cüneyt Cebenoyan
Rock'ta cinsellik
21:00 - 22:00
Aksi Nota
Kod Müzik
22:00 - 23:00
Modern Müzik
Pazartesi 23.00 - 24.00
Nedim Tanyolaç
Caz rock
%100 GL
Lambda-İstanbul
00:00 - 01:00

Salı
Gitaresk
Jak Kohen
Gitar ve gitar ustaları
21:00 - 22:00
Sandıktaki Sesler
Airana Ferentinou
Anadolu'da Rum Müziği
22:00 - 23:00

Çarşamba
Latin Mahallesi
Lizet Frayman
Latin-caz, samba
20:00 - 21:00
Voodoo Zone
Cem Yegül
Post-bop
23:00 - 01:00
Yerçekimi Sıfır
Murat Şeker
Uyuyamamak Üzerine
01:00 - 03:00

Perşembe
Yaşayan Blues
Eyüp İblağ
20:00 - 21:00
Fotosentez
Roll
21:00 - 22:00
Elektirik
Murat Ertel
22:00 - 23:00
Insomnia
Leyla Üstel
Uyuyamayanların müziği
01:00 - 03:00

"Açık Radyo."

Gilles Peterson Worldwide Haftanın en çok beklenilen saatleri, hususiyetle hafta içi bol mesai yapanlar için, cumartesi 22.00-24.00 arası (ve devamı). O iki saatte Açık Radyo'da hayli enteresan ve mühim bir program var. Gilles Peterson'ın programı bu. Acid-caz diye son yıllarda çok adı geçen bir "kavram" var ya, işte onun öncüsü diye en çok adı geçen kişi Peterson. Aslî merakı caz, ama 90'larla birlikte gelişen ritm hazinesine de kayıtsız kalmamış, bir harmana girişmiş. Görülen o ki, başarılı olmuş. Bu "worldwide" program, gerçekten de "küresel" bir program. Dünyanın bir sürü radyosunda aynı esnada yayınlanıyor. Bir sürü talibi var ama, Peterson yayınını hazmedecek frekansları bizzat kendisi belirliyor. Açık Radyo buna hak kazananlardan birisi. Peterson, bu acid-caz'ın ne olduğunu açıklamalı örneklerle pek güzel belletiyor programında, daldan dala, türden türe atlıyor, hepsini ustaca kaynaştırıyor, acid-cazın kanun-u esasi'ni yazıyor. Üstelik, "cumartesi gecesi ateşi"ne rağmen evde oturmanıza değecek bir malzeme ve eğlence sunuyor cümlemize. Enternasyonalizm böyle bir şey olabilir. Onu dinlemek bir şans, kaçırmamak, hatta belge niyetine bir kenarda, bir şekilde saklamak lazım.

Cuma
Öbür Dünya
Ahmet Uluğ
Reggae, hip-hop, dub, rai, afro-pop...
22:00 - 24:00
Hayalet Gemi
Murat Gülsoy - Ergun Kocabıyık - Nazlı Ökten
00:00 - 01:00

Cumartesi
Tuna'nın Beri Yanı
Muammer Ketencoğlu
17:00 - 18:00
Gilles Peterson "Worldwide"
Gilles Peterson
22:00 - 23:00

Pazar
Dünya Müziği Coğrafyası
Feza Tansuğ
17:00 - 18:00
Murat Belge'nin Gizli Müzikli Tarihi
Murat Belge
Müzikotobiyografi
19:00 - 20:00

Kent FM 101.1

1. **Howard** New Battlefield
2. **Idha** Going Down South
3. **Meredith Brooks** Bitch
4. **Paul McCartney** The World Tonight
5. **The Levellers** What A Beautiful Day
6. **Morrissey** Alma Matters
7. **The Verve** Bitter Sweet Symphony
8. **Hanson** Where's The Love
9. **The Seahorses** Blinded By The Sun
10. **Sherly Crow** Change Would Do You Good

[sanat] ↓

Assos festivali

Assos'un en güzel ayı eylüldür derler. "Geç tatilciler"in kafa dinleyecekleri Assos, aynı zamanda dünyanın her yerinden sanatseverlerin de buluşma mekanı, üstelik eylül ayında. Dünyanın her yerinden tiyatro, performans, dans vs. gibi görsel sanatların üreticileri birkaç senedir burada toplanıyorlar, Assos'un yerlilerinin de kimi zaman bizzat katılımıyla, gösterilerini sunuyorlar. Sanatın kapılarını zorluyorlar, "iletişim çağı"nda pek bilinmedik mecraları dolaşıyorlar, "algı genişletiyorlar". Gösteriler ücretsiz, Assos'un kapısı herkese açık. Bu sene Avustralya, Avusturya, İngiltere, Hollanda gibi ülkelerin sanatçıları üç günün her saatini dolduracaklar. Türkiye'den de YaDa Tiyatro, Çağla Ormanlar, Selçuk Gürışık, Arhan Kayar, Hüseyin Alptekin gibi isimler var. Ayrıca iki Fransız çocuğun katılımıyla Behramkale köyünün çocuklarının ortak bir gösterisi olacak, Behramkale'den seçilecek iki çocuk, sonra Fransa'da bir gösteriye katılacaklar. **26-27-28 Eylül** boyunca üç gün sürecek festivalde üç günün nasıl bir muhabbetle geçeceği malum. İsterseniz çantanızı sırtlayın, gününüzü gün edin, isterseniz festivalin özel otobüs ve yarım pansiyon konaklama içeren iki veya üç gecelik turuna katılabilirsiniz. Tur için **0-212-248 42 59** no'lu telefon emrinize amade. Assos, hele hele o üç gün, kurtarılmış bölgedir, tadını çıkarın. Roll tavsiyesidir.

2. Performans Günleri

Performans sanatı için, postmodern zamanların sanatı denebilir belki. İnsanın kendini tanımlamasının, ifade etmesinin, sorgulamasının "aracı"sı olan her türlü "dil"in, her nevi ifade aracının ve biçiminin sınırlarını genişleten, onları başka bir biçime dönüştüren ya da bir üst mertebede yeniden algılayan, deşifre eden bir "deneyim"... Aynı esnada "göçebe", zira bilinegelen sanat kalıplarını kullanmıyor, "disiplinlerarası yolculuk" prensibiyle işe yarar ne varsa "proje"ye yediriyor. Kodlanmış her şeyi, coğrafi sınırlardan düşüncedeki açmazlara kadar, delen, yeniden üreten, harekete geçiren, can veren bir üretim. Performans sanatının bugünlerde en yoğun izlenebileceği yer **Sultanahmet/Darphane** olacak. **11-14 Eylül** günleri arasında Disiplinlerarası Genç Sanatçılar Derneği, 2. Performans Günleri'ni düzenliyor. Dört günlük "serüven"e plastik sanatlar, tiyatro, modern dans, grafik, fotoğraf, müzik, edebiyat ve sinema gibi sanat dallarından yaklaşık otuz sanatçı ve grubu katılacak. Darphane içindeki mekanlarda sanatçılar projelerini uygulayacaklar, izleyenlere "iş"lerini yaşatacaklar. Ayrıca, "Sanatta Disiplinlerarasılık" ve "Performans Sanatı" adlı iki de panel düzenlenecek. Performans sanatı, bir yolculuk, macera... Daha evvel kuvvetli bir "proje"nin tanığı olduysanız, tadına varmışsınızdır. Olmadıysanız, bu dört gün şahane fırsat olacak.

Yaz Şenliği 2

5-11-16 Eylül **Arizona Rüyası** • 6-10-17 Eylül **Şarküteri** • 7-18 Eylül **Dalgaları Aşmak** • 8 Eylül **Otomatik Portakal** • 9 Eylül **Postacı** • 12 Eylül **Underground** • 13 Eylül **Köprüüstü Aşıkları** • 14 Eylül **Baraka** • 15 Eylül **Rezervuar Köpekleri**

3 Ekim, Turnalar gidiyor

Yılanın kuyruğu enseden başlar.

Acele satılık 0 km. Hermes **alto saksofon**. $1450 Tel: 345 36 56

"Sevildiğini bil Türkiyem!" Radyo Mega'dan bir hanım sunucu, sevgi konusunu işlediği bir programında kendini tutamayıp böyle haykırdı.

Sınıfı süpüren öğrenci / sırayla seçiliyordu / ve yalnız kalıyordu / tebeşir tozu içinde / gecenin soğuttuğu / bir dünya haritasının dibinde / duruyordu ara sıra, oturuyordu / dayayıp kertikli masaya dirseğini / evrensel düzendeki yerinde. **JEAN FOLLAIN**

Evergreen
ECHO & THE BUNNYMEN
(PolyGram / Raks)

Ballyhoo - The Best Of
ECHO & THE BUNNYMEN
(WEA / Balet)

Bir rivayete göre, Bono'nun bir zamanlar hayattaki yegane gayesi, Echo & The Bunnymen'in solisti Ian McCulloch gibi olmakmış... Bir başka rivayet ise, Ian McCulloch'un bir zamanlar hayattaki yegane gayesi Jim Morrison gibi olmaktı diyor... Rock tarihinin bir cilvesi, yıllar sonra yayınlanan ilk Echo & The Bunnymen albümü "Evergreen"de, Ian McCulloch bütün şarkıları Bono gibi söylüyor... Şimdi nerden nereye?.. Rock'ta devirlerarası ya da devirleriçi geçişler, paslaşmalar, etkileşimler, hayranlıklar, tırnak içinde kıskançlıklar işi buralara kadar vardırdı. Hiç ziyanı yok, tersine, zenginleştirici bir durum söz konusu... Ama bir yere kadar! Ian McCulloch, geçen ay Roll'da yayınladığımız söyleşisinde 80'lere demediğini bırakmıyor, yerden yere vuruyordu. Ayıp denen bir şey var. Bir gün mutlaka biri çıkıp 80'lerin manifestosunu yazar, Bauhaus'un, The Cure'un, Joy Division'ın yanında Echo & The Bunnymen'in de bugün asla taklit edilemeyen müziğinden bahseder... Rock'un "altın çağı" denilen 60'ların, 70'lerin sound'u, bugün girin doğru düzgün bir stüdyoya, çocuk oyuncağı. (Lezzet ve hazım sorunları ayrı bir tartışma konusu.) Punk için, zaten yapısal olarak aynı şey geçerli... Ama 80'ler başka türlüydü, son noktayı Stone Roses koydu, artık açılmamak üzere defter kapandı, o ecza bir daha bir araya getirilemedi... Thatcher'ların, Reagan'ların, Evren'lerin, Özal'ların, yuppie'lerin at koşturduğu o jogging ve aerobik yıllarında rock grupları, kısıldıkları kapanda egzistansiyalist çığlıklar kopardılar. 80'ler –sosyal şartlar gereği– sound itibariyle rock'un "bakır çağı"ydı, "Doğu bloku"ydu, "sanayileşmekte olan ülkesi"ydi. Böylesi iyiydi. Sonra bir devir kapandı, bir karanlıktan başka bir karanlığa "çıkıldı", ama koordinatları iyi saptayalım, mesela Nirvana, Echo & The Bunnymen'den daha aydınlık bir orkestraydı... Peki, –üzülerek itiraf ediyoruz– "Brit-pop çizgisindeki" yeni Echo & The Bunnymen albümü "Evergreen" ne manaya geliyor şimdi bizim için? Çirkin değil, güzel, hem de çok güzel şarkılar var içinde. Ian McCulloch'un Lou Reed, Jacques Brel, Leonard Cohen'lerle dolu plak koleksiyonuna, şarkıyazarlığı kabiliyetine saygımız sonsuz. (Üstelik Cohen'in "Hey, That's No Way To Say Goodbye"ını "I'm Your Fan" albümünde ne güzel yorumlamıştı.) Ama "Evergreen" bir kez daha ispat ediyor ki, Echo & The Bunnymen demek, gitarist Will Sergeant demek. Biz onun içinde Ümmü Gülsüm hayranı bir Steve Hillage, Ravi Shankar hayranı bir George Harrison saklandığına inanıyoruz. Tip itibariyle, Çelik Blek'e bazı maceralarda uzak kentlerden mühim haberler ulaştıran vatanseverlere benzeyen bu araştırmacı-gitarist, Echo & The Bunnymen'in 80'lerin en psychedelic grubu olmasında büyük pay sahibi. Grup sound'una o dönemlerde mistik Doğu yaylılarını, tablayı, sitarı katan bizzat kendisi. Enteresanlık olsun diye yapmıyor, eli gidiyor. Son albümde özellikle "Just A Touch Away", "Evergreen", "Empire State Halo" şarkılarında gitarını Erkin gibi "tek tek basaraktan" çalıyor. Ama Ian McCulloch Supergrass'la aşık atmak isteyince, şarkılar bakırdan teflona dönüşmüş ister istemez. Güzelcene cilalanmış, kir, toz barındırmıyor. Bizde az iz bırakan iki şarkının, "Nothing Lasts Forever" ve "I Want To Be There"in single tayin edilmiş olmasına da bu anlamda pek şaşırmadık. Neticede, albümde burun kıvırdığımız bazı noktalar olsa da, aksak giden bir şey yok. Basların iyice geri plana çekilmesinin verdiği rahatsızlığı, adamımız Sergeant'ın azmi unutturuyor. Ölen davulcularının yerine geçen Page & Plant'in "No Quarter"daki eşlikçisi Michael Lee yer yer gayet iyi... "Evergreen"i bir Echo & The Bunnymen albümü olarak değil de herhangi başka bir grubun albümü gibi dinlersek, işler yoluna girer... Ama eğer canınız bir Echo & The Bunnymen albümü çekiyorsa, yine yeni yayınlanan "Ballyhoo" toplaması emre amade. Arabesk "The Cutter"dan muhteşem epik şiir "Killing Moon"a, makinalı tüfek "All That Jazz"den Ray Manzarek'in de katıldığı Doors cover'ı "People Are Strange"e kadar hepsi orda... Şimdi düşünüyoruz da, "Evergreen"in en büyük faydası, bize eski Echo & The Bunnymen'leri hatırlatması oldu galiba. ***D.B.***

Year Of The Horse
NEIL YOUNG & CRAZY HORSE
(WEA / Balet)

Neil Young'a, 'grunge'ın dedesi' denmesi boşuna değil. Grunge'cıların 'dede' dedikleri pek çok eski tüfek var ve yeri geldikçe saygılarını sunmakta da kusur etmiyorlar, ancak Neil Young'ın yine de istisnai bir mevkii var. Grunge'la birlikte, bir daha hiç çıkmamacasına mezara girdiği sanılan 'grup ruhu', 'grup müziği' kavramları dirildiğinde, gördük ki, Neil Young, o uzun, çok uzun kariyeri boyunca bu iki hissiyatı asla sırt çantasından eksik etmemişti. İşte o yüzden grunge'cıların dedeleri arasında en grunge olan oydu.

Crosby, Stills, Nash & Young dönemi haricinde Neil Young, her zaman tek tabanca ve kendi ismiyle takıldı. Ancak kendi ismi kadar efsane bir başka isim daha sürekli onunla yürüdü: Crazy Horse. Crazy Horse, basit bir eşlikçi grup değil, Neil Young müziğini hayata geçirmek için zaruriyet. Elimizdeki "Year Of The Horse" albümü de, uzun bir turneden seçilme konser kayıtlarını içeriyor. Dolayısıyla Neil Young & Crazy Horse adını çevreleyen hissiyata şahit olabilmek için bulunmaz bir fırsat. Jim Jarmusch tarafından belgesel haline de getirilen bu turne (ayrıntı istiyorsanız 9. sayıya göz atabilirsiniz), Neil Young ve Crazy Horse'un 'son halini' anlatıyor. Genelde konser albümlerinin hazırlanmasında gözetilen 'bir tür canlı Best Of...' mantığını bu albümde aramayın. "Year Of The Horse", Neil Young'ın parlak kariyerinin canlı bir resmi geçidi değil. Orta yaş krizini az hasarla atlatmış, değişen müziğe rağmen ayakta kalmış, tamamen kendi alamet-i farikasını taşıyan bir müzik yaparak yoluna devam eden, eski malzemelerini tekrar tekrar ısıtmaktansa yeni şarkılar üretmeyi seçen bir adamın ve sırtını yasladığı grubunun, canlı ve ter içinde performansları... "Year Of The Horse"a damgasını vuran belli şarkılar yok. Ama daha iyisi var... Albümün bütününe nüfuz eden ve tüm atmosferi belirleyen Neil Young'ın o kekremsi, uğultulu gitarı... (Objektif olmak gerekirse, Neil Young gitarı her kulağın ve her ruhun şerbeti değil. 'Ben Neil Young gitarına katlanamam' diyeniniz varsa, boşuna "Year Of The Horse"u edinmesin.) Bu gitar sayesinde, "Year Of The Horse" yekvücut bir müzik gibi dinlenebiliyor. Hatta bir konser albümünden çok bir "trip albümü" de denebilir. Kaseti koyarsınız ve sonuna kadar takılırsınız. Şarkılar değişse de müzik asla değişmiyor!

Vakti zamanında Neil Young'ın "MTV Unplugged" albümü, birçok müzik dergisi tarafından, o seri içindeki en iyi albüm seçilmişti. "Year Of The Horse" da son yılların en iyi konser albümlerinden biri bence (Nirvana ile kolkola...). Neil Young müziği "Unplugged"daki pırıltısını elektrikli performansta da rahatlıkla tekrarlıyor. Başka ne denebilir ki: Albümü dinleyin, adamların terlediklerini hissedeceksiniz! Müzikten başka ne beklenir ki? ***O.G.***

24 Şubat 1972, Ankara radyosu, 14:35
Plaklar Arasında, Hazırlayan: **İzzet Öz**
Moğol Halayı **(Moğollar)**, Bugün Ayın Üçüdür **(Bülent-Korhan İkilisi)**, Gün Ola Devran Döne **(Fikret Kızılok)**, Dertli Kaval **(Ersen)**, Güzelleme **(Yonca Folk Üçlüsü)**, Leylim Leylim **(Fikret Kızılok)**, Beni Hor Görme Kardeşim **(Ersen)**, Ilgaz **(Moğollar)**

Uzmanların söylediğine göre, bizi mutsuz eden şeylerin başında gerçek kimliğimizi anlayamamak gelir. İnsanın değerini bilmesi mutlu olmanın ilk şartıdır.

5 Ekim, Koç katımı fırtınası

İngilizce bilen **zurna hocası** aranıyor. Jay Dobis. Tel: 243 23 00

Ayağındaki mesler / Yere vurmadan sesler / Koynundaki memeler / İkimizi de besler. / Jandarmalar geliyor / Tutacak kaçakları / Kalıba mı döktürdün / Fadimem bacakları.

Be Here Now
OASIS
(Sony Türkiye)

Gallagher kardeşler, yola çıktıklarında tahmin bile edemeyecekleri bir noktadalar artık. Rock'n'roll'un eğlenceli dünyasının dişlileri arasında yerlerini aldılar. Kendileriyle ilgilenen herkese pislik muamelesi yapma ayrıcalığına bir süredir onlar da sahip. Onlara ilişkin iyi bir şey söyleseniz de küçümsüyorlar, kötüleseniz de... Tabii, bu daha çok İngiliz basınının sorunu. Bizler "hariçten gazel okuyanlar" sınıfındanız... Oasis, İngiltere'den yola çıkıp Amerika dolaylarına sıçramaya çalışan her grup gibi kimlik bunalımı içinde bir süredir. Sahip oldukları değerleri (eğer varsa tabii) bırakıp yenilerini edinme sürecindeler. Öncelikle, takdir edersiniz ki, artık "sihirli mantarlar"ı değil, daha kaliteli uyuşturucuları kullanıyorlar. Sonra, zamanında Beatles'ın bizzat kendisinde olduğu gibi, onlarda da Beatles'tan uzaklaşma sendromu başgöstermiş durumda. Ancak Gallagher'lar, ezeli düşmanları Damon Albarn'ın yaptığı radikal tercihi de yapmamış. Damon, son Blur albümünde birden Beatles'vari sound'dan vazgeçip Pavement sapağına yönelmişti. Oysa Gallagher Bros., otuz yıllık bir kutuplaşmanın bu sefer diğer bir köşesini tercih etmiş. "Be Here Now"da Beatles yorganını üzerlerinden itmiş görünseler de, yorgan yatağın ucunda yedekte duruyor. Bu kez daha sıkı sarıldıkları pike, otuz yıllık "ikiliğin" diğer kutbu: Rolling Stones... Açıkçası iyi de etmişler. Çünkü ilk iki albüm boyunca sürüp giden o sıkıcı Beatles armonileriyle bezeli "şey"ler, yerlerini daha dinlenebilir bestelere bırakmış. Ama öyle ahım şahım bir "şey" de beklemiyor sizi. Gerçi albüm "D'You Know What I Mean?" ile güzel güzel başlıyor. Eğer önceki iki Oasis albümünü dinlemişseniz, biraz şaşırıyorsunuz da... Ne de olsa "Supersonic" dışında elle tutulur başka bir Oasis parçası hatırlamıyorsunuzdur. İkinci parça "My Big Mouth", size "vaha"da karşılaştığınızın bir serap olduğu gerçeğini gecikmeden hatırlatıyor. "Magic Pie" ise bir Oasis parçası için fazla yavaş sayılır. Vokal ve gitar, ahenkle dansedip duruyor. Bu parçanın Oasis'ten her zamanki "şey"leri bekleyenlerce sevilmeyeceği de muhakkak. Parçanın özürü ise uzunluk. Zaten bu albümde parçalar biraz fazla uzun. Çoğu gereksiz yere çekiştirilmiş izlenimi yaratıyor. Dördüncü parça "Stand By Me" ve A yüzünün son parçası "The Girl In The Dirty Shirt", Beatles'ı üzerlerine çektikleri iki parça. B yüzünün ilk parçası "Fade In-Out"da slide gitarı aktör Johnny Depp çalmış. Müzikal bir kariyere de sahip olan Depp'in gitarı, parçayı Bon Jovi havalarına kaydırmış. Albümün iyilerinden sayılabilecek bu parçadan sonra, gene iyilerden "Don't Go Away" ve "Be Here Now" geliyor. Ama sonrası tam bir ıstırap. B4 parçası "All Around The World"e armonikasıyla konuk olan Mark Feltham'ı Talk Talk ve Catherine Wheel'la yaptığı çalışmalardan tanıyanlar hiç umutlanmasın, albümün en sıkıcı ve bitmek bilmeyen şarkılarından biri bu. Üstelik bir de albüm sonunda "reprise" ediliyor. Aradaki "It's Gettin' Better (Man!)" de iyi başlayıp kötü biten bir Beatles teranesi. Albüm bittiğinde ise kendinizi gene aynı çıkmazda hissediyorsunuz. Neden?.. Orta karar bir İngiliz topluluğunun nasıl olup da bir fenomene dönüştüğü hâlâ anlaşılmış değil. Şıklardan en belirgini İngilizlerin "ille de yeni bir Beatles" tutkusu ise de, bu tek başına açıklık getirmiyor olaya. Gallagher biraderlerin tam bir puşt oluşları, ağızlarını her açışta bir küfrün ortaya saçılması, neredeyse Her Ünlü İngiliz Erkek Müzisyenin evlenmek zorunda kaldığı Patsy Kensit'in Liam'la birlikteliği, İngiliz müzik ve magazin basınının esen yeli kasırgaya dönüştürme sevdası diğer etkenler olarak görülebilir. Yaptıkları müziğin duruma katkısı ise, hiç kuşkusuz en zayıf seçenek. Evet, Oasis, önceki albümüyle ya da bu albümüyle memleketinde "en çok satan Beatles albümü"nü yakında sollayacak belki. Ama bu alandaki rakipleri, artık özendikleri "fabfour" değil, beş parçadan oluşan bir baharat takım... ***A.A.***

Flaming Pie
PAUL McCARTNEY
(EMI / Kent)

Aradan bunca yıl geçtikten sonra, kimin aklına gelirdi Paul McCartney'in iyi bir albüm yapacağı? Oasis-Blur hesaplaşmaları esnasında, sadece Anthology serisini toparlamakla –ve Lennon'ın beğenmeyip yarıda bıraktığı, ama çöpe atmaya üşendiği dandik parçaların izini sürmekle– meşgul olduğunu zannettiğimiz en uslu Beatle, meğer mesai bitirip eve döndüğünde gizli gizli rock besteleri yapıyormuş. Ta 1992'den beri epey şarkı kaydetmiş, bir köşede biriktirmiş ve dinledikçe sıkmak şöyle dursun, "beğenimizi kazanan" "Flaming Pie"ı ortaya çıkarmış. Albüme tabii ki birçok eski dostunu buyur etmiş McCartney. Artık kabak tadı veren zevksiz aranjmanlarıyla ELO eskisi Jeff Lynne yine başrollerden birinde. Ama albümde öyle güzel besteler var ki, oturup dinlemeden edemiyorsunuz. Diğer eski dostlar, Steve Miller, emekli olduğunu zannettiğimiz George Martin ve Ringo Starr... Ringo'nun, bestesine bulaştığı ve davul çaldığı "Really Love You", albümün en basit ama en iyi şarkılarından biri. Başlarda yer alan "The Song We Were Singing", "The World Tonight" ve "Somedays" gibi birinci sınıf şarkıları duyunca, insan cidden şaşırıyor ve seviniyor. Albüm hep böyle devam edecek derken, ara sıra vasat şarkılara da tosluyorsunuz. Beş yıl evvel bir gün içinde kaydedilen "Calico Skies" ve "Great Days" isimlerindeki "Blackbird" ayarında iki şarkı, albümü ortalamanın üstüne çekiyor. Beatles dinlemeye Oasis'le başlayanlar için pek uygun değil, hatta eski Beatles'çılar için bile şart değil. Ama şu hayatta birkaç iyi şarkı daha dinlemek istiyorum diyorsanız, "Flaming Pie"a da bir göz atın... ***D.B.***

→49

9 Ekim, Yaprak dökümü fırtınası

Yeşil sandala benzer / Şişmanoğlu mezarı

Dikkat Dikkat! Perfect Day grubu, 252 99 24 numaralı telefonla bağlantıya geçsin lütfen. Sarp Keskiner

Bruce Springsteen'in müziğini severim ama politik anlamda ilgilenmiyorum. U2'yu dinlerdim ama CD'lerinin içine Türkiye'deki insan hakları ihlalleriyle ilgili not düştüklerinde onları dinlemeyi bıraktım. Çünkü Avrupa Parlamentosu'nda insan haklarını savunan biri, sonra Avustralya'da bilmem kaç kilo eroinle yakalanabiliyor. Kendisi insan olmayan hiç kimse bana insanlık öğretemez. **ÇELİK**

Welenga
WES
(Sony Türkiye)

80'lerde bir zaman, Mory Kante derler bir Afrikalı, televizyonları simsiyah yüzüyle doldurup fena halde enerjik bir dance nağmesi tutturmuştu. Caddelerde hız yapan, makasa giren her genç insanın arabasında, muhakkak, o kimselerin lisanından bir kelime dahi anlamadığı şarkı çalardı. Fransa çıkışlı Mory Kante gibi daha bir sürü Afrikalı Fransa'da şansını denedi, deneysel işler çıkardı, oraların plakçılar çarşısını kendi plaklarıyla doldurdu. Afrika içlerine düzenlenen romantik Fransız lejyonu seferleri, demek ki onları Fransızlaştırmakta yeteri kadar kuvvetli olamamıştı ki, şimdi onlar, bir zamanlar kendi ülkelerine silahıyla, papazıyla, valiziyle gelenlerin topraklarına eski zaman şarkılarıyla, türküleriyle akın ediyorlardı. Fransa'da, büyük şehirlerin kıyılarında oluşan gettolardan öyle müzikler çıktı ki, Fransa dünya müziğinin merkezi oldu neredeyse. Fransa'dan son gelenlerden biri Wes. Kamerun'un Bantou kabilesinden. Kamerun civarlarında "griot" diye bir kast var, oraların büyücüsü, şamanı gibi bir şey. Wes'in büyükbabası bir 'griot'ymuş, o da uğraşmış, didinmiş, genç yaşında 'griot' payesini edinmiş. Bu makama erişince adının ardına Madika'yı eklemiş, yani, "ataların toprağındaki kök"... İlk albümünü Amerika'da çıkarmış, geleneksel müziğini birebir banda döktüğü bir albüm olmuş bu. –Deep Forest'tan hatırlanabilecek– Fransız Michel Sanchez'le ortaklaşa çıkardıkları "Welenga" albümüyse daha Mory Kante usûlü. Şarkıları bizzat kendisi yazıyor Wes, lisanını anlamak mümkün değil, kabilesine has Bafoun dilinde tutturuyor türkülerini. Sesi, Kante gibi, üst perdelerde keskin, yanık, bazen aceleci, bazen acılı. Afrika'nın transa ve terapiye endeksli müziğinin tüm ruhu ve büyücülüğünün olanca deneyimi albüme eksiksiz sinmiş. Döşemeler, Michel Sanchez imzalı, modern dans ritmleri tam-tamlara karışıyor, kalbe vuran bas, arada ince ince sızlayan gitarlar... Merak etmeyin, Afrika havası yerli yerinde duruyor. Ama oradan çıkıyor, Avrupa'nın gece kulüplerine yolunu düşürüyor. "Alane" diye bir şarkısı var, duyduk ki bütün Avrupa şu sıralar onunla dansediyormuş. ***M.E.***

The Carnival
WYCLEF JEAN
(Sony Türkiye)

Malcolm X, Haitililere "siyah yahudiler" dermiş. 20. yüzyıl tarihinin her sayfasında Haiti'den ABD'ye doğru göç var. Harita üzerinde her zaman bir Haiti ülkesi hazır bulunsa da, fakirlik yüzünden, iç savaşlar yüzünden, kanlı diktatörler yüzünden "geriye dönüşsüz" bir göç bu. Bir bakıma baş düşmanının ülkesine doğru bir göç üstelik: Her zaman örtük ya da açık bir Amerikan işgali var Haiti'de... Bundan iki sene önce ikinci albümleriyle patlayan, sağa sola küfür yağdırmadan, eline silah almadan, üstelik politik olmaktan da geri durmadan hip-hop yapılabileceğini ispat eden New York'lu Fugees grubu da Haiti kökenli iki kuzenden ve vitrindeki kız üye Lauryn Hill'den oluşuyordu. Şarkılarını öncelikle Haitililer, ama aynı zamanda bütün dünyadaki mülteciler için söylediler. İçinde bulundukları durum bir ucundan Cartel'e benziyordu. Fugees (Türkçesi, Mülteciler) şarkılarını söylemeye başladıktan sonradır ki, ABD'de yaşayan Haitililer göğüslerini gere gere "Ben Haitiliyim" diyebildiler... Şimdi Fugees'in esas adamı, beyni Wyclef Jean ilk solo albümünü yayınladı. Albümün tam adı "Wyclef Jean presents The Carnival featuring Refugee Allstars". Vakit geçirmeden söyleyelim, mükemmel bir albüm. Wyclef Jean, benliğindeki bütün karışımları müziğine püskürtmüş. Büyükbabası voodoo, babası protestan... Beş yaşında profesyonel olmuş, kalipso gruplarında çocuk star olarak gitar çalmış... Hip-hop'çu, ama tek bir DJ'in hakimiyetindeki rap'lerden hazzetmiyor, Fugees'de de, solo albümünde de canlı çalıyor, hip-hop'unu akustik seslerin yakınına çekiyor. "The Carnival"da Karaib kökenli, yerel tonlar taşıyan ve Fransızcanın kreol lehçesiyle söylenen şarkılar, aranağmelerle herkesin tanıdığı bildiği "Guantanamera"lara, "Concerto Pour Une Voix"lara bağlanıyor. Daha önce "Killing Me Softly" gibi pop-soul, "No Woman No Cry" gibi mücadele şarkılarını elden geçiren Wyclef Jean, bu albümde, siyah kökenli beyaz disco şarkısı "Stayin' Alive"ı Gibb biraderlerden geri alarak komik biçimde suratlarına çarpıyor. Özellikle albümün sonuna dizilen "Jaspora", "Yelé" ve "Carnival", hip-hop'tan uzak duran, etnik nüfus cüzdanlı şarkılar... Wyclef Jean, geçtiğimiz aylarda Haiti'ye bir konser için gittiğinde havaalanında 80 bin kişi tarafından karşılanmasına rağmen, bir ulusal kahraman gibi değil, bir müzisyen olarak anılmayı tercih ediyor... "The Carnival", doğru adamdan, doğru zamanda, doğru yerde, doğru müzik. ***D.B.***

In Wonderland
NIGHT ARK
(PolyGram / Raks)

Night Ark'ın kadrosu, Ara Dinkçiyan, Armen Domelian, Marc Johnson ve Arto Tunçboyacıyan'dan oluşuyor. Albümde, piyanonun keskin akord geçişleri çok belirgin bir şekilde hissediliyor. Bu denli Batı armonisine dayalı bir müziğin içersinde udun haysiyetli sesini koruması takdire şayan. Ara Dinkçiyan tamamıyla Türk tavrıyla ud çalıyor. Ne de olsa, "hoca" diye belleği iki üstad, Yorgo Bacanos ve Üstad Hrant da buralı. Sadece "Is That How Loving You Goes?" şarkısı tamamen yuppie'lerin kulağına göre olmuş, cümbüş cümbüşlükten çıkmış. Cümbüş yerine John Mc Laughlin gitar çalsa daha münasip olurdu. "Going With Abandon" favori parçamız. Arto Tunçboyacıyan'ın düğün davulu, Ara Dinkçiyan'ın udu ve ve cümbüşü, ama özellikle taverna efektli synthesizer'ı bizim mahalledeki çocuklara da uyar. (Sezen Aksu da bu parçayi kapar normal olarak abi!) "Lullaby For The Sun"daki bebek oyuncaklarının kullanımı harika bir fikir. Albümde midi-ud adıyla yeni bir saz temaşa olmuş. Daha yüksek tonlar için kullanılıyor herhalde. Türkçe'de bu saza cura-ud, kız udu ya da ince ud adı verilebilir. Farklı tonlardan çalmak için dahiyane bir buluş. "Keesher Bar" tam bir ud klasiği, Urfa/Elazığ türkülerini hatırlatan bir taksim. "Heru Mertar" ise tipik bir hüseyni Yorum ya da Kızılırmak türküsü. Ara Dinkçiyan tar sesine benzer bir tını elde etmek için cümbüş-saz kullanmış ve saz-büş adını vermiş. Ancak pek tar gibi çalınmamış, çok da iyi olmuş. Arto Tunçboyacıyan'ın bu parçadaki iddiasız ve duru mey (duduk) riff'leri her Anadoluluyu bir yerinden yakalar. Zaten bu yüreğe hitap etme ve kulağı yakalama hadisesinde muazzam bir müzisyendir. Marc Johnson ile yaptıkları albümdeki harika cura prelüdlerini unutmuş değiliz. Sevgili Arto, yine anlamsız hecelerden oluşan vokallerine devam ediyor. Bunun yanına Ermeniceyi de eklemiş galiba. Arto'ya vokalist demeyeceğiz ama, başarılı bir ses yığıcısı kendisi. Seçtiği uyduruk hecelerin bütünü çok hoş bir akustik yaratıyor. Armen Domelian'ın piyanosu ve Marc Johnson'ın kontrbası için çok şey söyleyemeyeceğim. Night Ark'ın müziğine yeni bir şeyler getirmiyorlar, sadece temiz ve hatasız çalıyorlar. Sonuçta, "In Wonderland"de klasik Night Ark sound'u korunuyor, udun da daha yetkin çalındığı söylenebilir. Bu albüm Türk dinleyicisine çok yakın ezgiler barındırıyor içinde. Ancak çok da kafa patlatılacak bir çalışma değil. ***S.N.P.***

SAPINA KADAR BLACK METAL!

BLUE JEAN **ZİHNİ MÜZİK MERKEZİ** **DNA**

"A DEAD POEM" AVRUPA TURNESİ DAHİLİNDE

ROTTING CHRIST

KONUK GRUP: **WITCHTRAP**
(SADECE ANKARA KONSERİNDE)

11 EKİM 1997 CUMARTESİ *DNA - TAKSİM / İSTANBUL*

18 EKİM 1997 CUMARTESİ *SAKLIKENT - ANKARA*

[BİLETLER 1 EKİM 1997 TARİHİNDE PİYASAYA SUNULACAKTIR]

AYRINTILI BİLGİ İÇİN; *GÜZİN BİLGİ*
TEL: 0216 418 11 46
FAX: 0216 349 22 68

*** GRUBUN 1997 ALBÜMÜ "A DEAD POEM", CD VE KASET FORMATINDA PİYASAYA SÜRÜLMÜŞTÜR.**

Şimdi bir Hafız Burhan ünlemek geldi ki içimizden...

Gündüzleyin o kızı hiç görmedim. Karanlık basmadan ordan ayrılacak gibi görünüyorduk. Günden geriye kalan her şey, içtiğim bir paket sigara gibi yok oldu gitti.
ROBERT MITCHUM, "Out Of The Past"dan

"Şi Bap" ne güzel şarkıymış! Hey gidi Sindi hey!

Müzikalite Mevsimlik müzik-haber dergisi Müzikalite'nin 3. sayısı çıktı. İçinde Ekrem Çelebi, Ahmet Kanneci, Otokar Trhlık, Bilal Ercan, Bekir Küçükay, Bengi Bağlama Grubu, İsmet Doğan'la yapılmış söyleşiler ve The Who, Narciso Yepes, Prag Baharı Müzik Festivali üzerine kaleme alınmış yazılar var. Tel: 0312 356 53 23

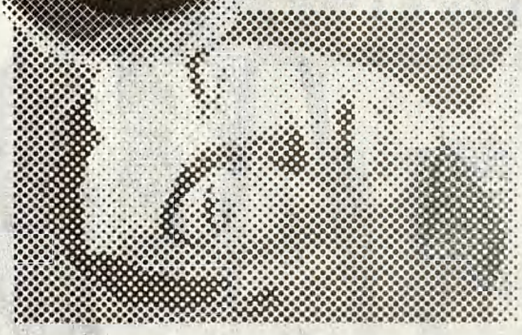

Feelings
DAVID BYRNE
(WEA / Balet)

David Byrne'ü bilirsiniz, değerli bir şahsiyettir. Müzik yapar, fotoğraf çeker. Arada İstanbul'a gelir. Geçmişinde, çoğu kişinin başyapıt saydığı "Fear of Music" ve "Remain In Light" gibi albümler yer alır. Bir ara Brezilya'ya da ilgi duymuş, bu nedenle "Rei Momo" adında bir albüm bile yapmıştı. Birazcık adaşı ve çağdaşı David Bowie'ye benzer. Rüzgarın estiği yönü doğru tahmin eder. Bu albümde prodüksiyon aşamasında yardımını aldıkları arasında, son dönem İngiliz müziğinin parlayan gruplarından Morcheeba var. Albüme gelince:

A) Türün meraklılarına önerilir mi? Biliyorsunuz, eleştirmenlerimize göre bir türün meraklısı o türde çıkan her yapıtı merak eder. Ancak yukarıdaki bilgiler albümün türü hakkında sizi aydınlatmayacağı için, eğer müziği bu yaklaşımla takip ediyorsanız, size yardımcı olamıyoruz.

B) Sanatçıyı sevenler kaçırmasın mı? Bir sanatçıyı sevmek her yapıtını sevmeyi gerektirmez, ancak gene de insan en azından bir kere dinlemek isteyebilir. Bu şekilde düşünüyorsanız, eleştirmenin iyi ya da kötü yargılarına ihtiyaç duymuyorsunuzdur.

C) Merak edenler kulak kabartsın mı? David Byrne'ü merak eden varsa, öncelikle eski grubu Talking Heads'in yukarıda ismi geçen albümlerini, Brian Eno'yla ortaklaşa yaptığı albümleri, daha sonra da solo albümlerinden "Uh-Oh"u ve iki yıl önce kendi ismini verdiği albümü dinlesin, daha isabetli bir seçim yapmış olur.

D) Yani? Diyeceğimiz David Byrne, aynı David Byrne. Bu iyi mi, kötü mü derseniz, baktığınız yöne bağlı. Albümün iyilerinden "A Soft Seduction" tarzı parçaların çok daha iyileri önceki solo albümlerinde mevcuttu. "Daddy Go Down" ise Talking Heads döneminin temize çekilmiş hali sayılabilir. Albümü dinlerken Byrne'ün yayarak yaptığı vokallere artık tahammül edemediğimi dehşetle farkettim. Keşke David Byrne hayatının müzik sayfasına "Cool Water" (Talking Heads'in son albümü "Naked"in kapanış parçası) ile son verseydi de, biz onu hep öyle hatırlasaydık. Nasıl olsa fotoğraf da çekebiliyor. Kendini öyle ifade edebilir.

E) Eeee? Şimdi "True Stories" Talking Heads albümleri içinde neyse, "Feelings" de David Byrne solo albümleri içinde o desem, kalkıp bütün Talking Heads albümlerini dinlemeniz gerekecek; bu da zamansız ve gereksiz bir çaba sayılır. En iyisi siz gidin, eğer ruhu henüz iyileşmemiş bir sanatçı bulursanız onu dinleyin. ***A.A.***

Junction Seven
STEVE WINWOOD
(EMI / Kent)

Steve Winwood ismini ve müziğini geçen zaman içinde bırakmış olabilirsiniz, Winwood'un kendisinin bunda payı olduğunu da düşünebilirsiniz. Ama Winwood'un, ilk akla gelen örnek olarak Kula Shaker, Paul Weller gibi müzisyenleri etkilediğini ve halen etkilemekte olduğunu es geçemezsiniz... Steve Winwood, müziğe, 1962'de, erkek kardeşi Mervyn Winwood'un Muff Woody Jazz Band adlı grubunda piyano çalarak başladı. Arkasından sırayla Spencer Davis Group, Traffic ve Blind Faith deneyimleri geldi. Beyaz-soul müziğin önemli vokal şahsiyetlerinden Winwood, asıl patlamasını prograsif, eklektik folk, blues, r&b, caz temelli müzik yapan ve "efsane gruplar" içinde yerini alan Traffic ile yaptı. 70'lerin ortasında başladığı solo kariyerini takiben, Japon kompozitörler, multi-enstrümantalistler ve New York'lu salsa gruplarıyla da çalıştı, kıtalararası hit parçası "Higher Love"da Chaka Khan ile düet yaptı. Hatta Traffic olarak, tekrar bir araya gelme çabası göstererek Woodstock '94'e katıldılar. Steve Winwood'un "Junction Seven" albümü r&b, soul, rock ve latin seslerin bir arada eridiği bir pota görünümünde ve arkasında küçümsenmeyecek bir müzikal dayanak var. Winwood ile prodüksiyonu paylaşan Amerikan kayıt endüstrisinin gurusu Narada Michael Walden, caz-füzyon davulcusu (John McLaughlin ve grubu Mahavishnu Orchestra başta olmak üzere, Jeff Beck,Weather Report, Jaco Pastorius, Santana, Chick Corea ile çalıştı) ve siyah müziğin önemli yapımcılarından biri. Walden, ayrıca albüme davul, davul program, org vb. ile katılmış. Steve Winwood'un karısı Eugenia, albümdeki 11 parçanın dördünün yazılma sürecine katılmış, ayrıca albümün proje menejerliğini yapmış. Traffic üyesi Jim Capaldi her dem Steve Winwood'la takılıyor zaten. "Plenty Lovin"de yeni soul seslerden Des'ree ve Winwood düeti var. "Let Your Love Come Down"a Lenny Kravitz gitarıyla katılıyor. "Family Affair"de ise, Chic'in Nile Rogers'ı zuhur ediyor. Afro-Cuban izler taşıyan, Latin tarzı bir Winwood aşkı "Gotta Get Back To My Baby", canlı bir dans parçası (hangisi değil ki gerçi) "Just Wanna Have Some Fun"... Traffic izinde, Narada'nın caz altyapısının parçaya yansıdığı rafine multi-enstrümantalist bir soul-rock, "Lord Of The Street"... Funky ritmler, Latin kurgular, aniden çıkan rock motifleriyle sizi yerinizden edebilecek, Traffic hatırlı, yabana atılmaz bir pop-soul albüm. Sonbahar melankolinizi dağıtır, tatil sonrası rehaveti geçirir, yan etkisi yoktur. ***C.S.***

Guns In Ghetto
UB40
(Virgin / Kent)

UB 40 deyince aklınıza ne gelir? Anket yapsak, Erol Evgin'in bir zamanlar televizyonda sunduğu yarışma programı 'Süper Aile'nin jargonuyla söylersek, "Yüz kişiye sorduk, UB 40'nin bir şarkısının adını söyleyin dedik" desek, büyük ihtimal 99 kişinin "Red Red Wine", bir kişinin de "herkes o şarkıyı söylemiştir, ben farklı olayım" diyerek "I Got You Babe" dediğini görürüz. Nedir UB 40? 80'li yıllarda Campbell kardeşlerin başını çektiği, mütemadiyen reggae çalan bir İngiliz grup. UB 40'nin kelime manasına gelince, rivayete göre, Campbell kardeşlerin iş bulma kurumuna kayıt yaptırdıklarında aldıkları sicil numarası. 80'li yıllarda bir ara zikrettiğimiz "Red Red Wine" ile, Türkiye dahil tüm Avrupa ve Amerika listelerinde tabir-i amiyane ile fırtına gibi esen grup, aynı başarıyı bir de Pretenders'ın solisti Christine Hynde ile "coverladıkları" Sonny and Cher şarkısı "I Got You Babe" ile yakalamışlar, bir daha da müzik dünyasında hadise yaratamamışlardı. Hâlâ hafızalarımızdadır; o yıllarda Hey Dergisi, Ali Campbell'ın annesinin Kıbrıslıtürk olmasından dolayı adının Ali olduğunu yazar durur ve bu durumdan aziz milletimize paylar çıkarırdı. UB 40, inanmazsınız, halen müzik yapıyor ve halen reggae çalıyor. Son albümleri "Guns In Ghetto"da yine aynı semalarda dolaşıyorlar. Eski hamam, eski tas! On yıl önce ne çalıyorlarsa, bugün de aynısını çalıyorlar. Müzikal alandaki bu 'tutarlılıkları', zihniyet dünyalarında da hiç değişmiyor. Albümün adından da anlaşılacağı gibi, on yıl önce olduğu gibi bugün de hâlâ solcular. Tony Blair hakkında ne düşünürler bilmiyoruz ama, yıllardır İşçi Partisi ve işçi sendikalarının yanındalar. Grubun tüm albümlerini alan dinleyiciler bizim memlekette mevcut mudur bilemiyoruz. Bize kalırsa bir UB 40 albümüne sahip olmakla on UB 40 albümüne sahip olmak arasında pek bir fark yok. Dolayısıyla yeni albüm, grubun sevenleri için ne bir sürpriz ne de bir hayal kırıklığı içeriyor. Q dergisinin deyimiyle, "reggae'nin Status Quo'su" artık onlar. ***S.S.***

THERAPY?

3 Ekim 1997
Cuma
ANKARA

Saklıkent

Akay Cad. No: 25/A Küçükesat ANKARA Tel: (312) 419 52 52/53
e-mail:sakent@ibm.net

1 Eylül'den itibaren bilet satış yerleri:

Dost (312) 425 24 64 - Kelepir Kitabevi (312) 417 18 18
Shades (312) 426 59 00 - Audio Video/Karum (312) 427 65 65
Top Avenue/B.Evler (312) 212 70 08
Top Avenue/Atakule (312) 440 82 23

4 Ekim 1997
Cumartesi
İSTANBUL

BOSTANCI GÖSTERİ MERKEZİ

Mehmet Şevki Paşa Cad. Bostancı İSTANBUL
Tel: (216) 362 21 13 - 362 11 61

15 Ağustos'tan itibaren bilet satış yerleri:

Bostancı Gösteri Merkezi (216) 362 21 13
Vakkorama Taksim (212) 251 15 71
Zihni Akmar Pasajı (216) 349 22 68
Taksim Megavizyon Müzik Center (212) 296 80 90

ORGANİZASYON MAJOR MÜZİK ORGANİZASYON **İrtibat tel: (212) 236 75 60**

Çekil aradan, ururum Allah esirgesin.

Türk-Yunan ilişkileri neden bu kadar kötü? *(Reha Muhtar yıllarca "Atina'dan bildirdiği" için...)*

"Bende jiletçi olmaz. Kendini yakan oldu ama." **Hakkı Bulut**

Genç TV'de Emin derler bir zat-ı muhterem var ki, hem Che'yi andırır devrimci imajı, hem sonsuz entellektüel birikimi, hem kusursuz belagatiyle bizi "hımm" şeklinde ünlemlerle ifade edilen derin ve ulvi düşüncelere garkediyor. Dikkat edin, kendisi daima belgelerle konuşuyor, atıp tutmuyor. Hayranlarına "tarihte ilk sigarayı hangi kadın içti" gibi hayranlık uyandırıcı genel kültür sınamaları çekiyor.

drag
k.d.lang
(WEA / Balet)

k.d. lang hakkında, bu albümü dinlemeden önceki bilgilerimizi sıralayalım: *1.* ismini oluşturan bütün harfler küçük yazılıyor. *2.* "ingénue" albümünden beri (bonnie raitt kadar olmasa da) sık sık grammy'e aday gösteriliyor. *3.* ne tür müzik yaptığı konusunda kimse kesin konuşamıyor. *4.* hemcinslerini daha çok seviyor.

k.d.lang hakkındaki bu albümü dinledikten sonraki görüşlerimizi sıralayalım: *1.* "drag" başta olmak üzere "bağımlılıklar" üzerine yapılmış parçaların tekrar yorumlarından oluşuyor. *2.* şahsen, söylemek gerekirse steve miller'in "the joker"ı dışında hiçbirinin orjinalini dinlememiştim. bu yüzden bu yorumlar iyi mi olmuş hiçbir fikrim yok, ancak hepsinin aynı sound'a oturtulmuş olduğu (ne demekse) olumlu bir not olarak düşülebiliyor. *3.* k.d.lang'in bağımlılık üzerine bir takıntısı mevcut, ki bu takıntısı albüm boyunca hissediliyor. *4.* "the joker"ın yalnızca steve miller bestesi olmadığı, co-writer'lardan birinin de ahmet ertegün olduğu bu albümün kartonetinden öğreniliyor. göğsümüz kabarıyor. *5.* bu albümü dinlerken müzikle "ilgilenen" birisi "k.d. lang mi? soft caz yapar" diyerek birinci bölüm üçüncü şıktaki sorunun önemini vurgulayıcı bir çıkış yapıyor. *6.* albümü dinlemenin en ideal ortamı; karanlıkta, yalnız ve bağımlılığınızdan yoksun bir haldeyken oluşuyor, eğer bağımlılığınız (insanlar da dahil bu bağımlılıklara) yanınızdaysa daha eğlenceli şeyler olduğu muhakkkak oluyor. *7.* sanırım hemcinsleri de onu benden daha çok seviyor. ***A.A.***

The Colour And The Shape
FOO FIGHTERS
(EMI / Kent)

Müzikal dünyamızın rock mefhumunu merkeze yakın bir yerlerden yarıp geçen Nirvana'nın hayatta olan 3/2 bölümü, başka katarlara lokomotif oldular. Krist Novoselic Sweet 75 adlı grubu ile yürürken, Nirvana'ya 1991 yılında ("Nevermind"dan hemen önce) Chad Channing yerine punk/hard-core grubu Scream'den geçiş yapan Dave Grohl ise Foo Fighters ile yollara düştü. Nirvana'da, zaman zaman Cobain'in arkasında ikinci bir vokal olarak duyduğumuz Dave Grohl, "genç Nirvana" olarak hep dikkatimizi çekmişti. Grohl'un grubu, yaklaşık iki yıl aradan sonra gelen ikinci albümleri "The Colour And The Shape" ile oturduğu yeri ısıtmaya devam ediyor. Grunge fırtınası dinmiş olsa da, punk'ın ve heavy-rock'ın Nirvana'da vücut bulan nev-i şahsına münhasır durumu –zaman zaman pop sularında gezinse de–, halen gerek trio bazında, gerekse daha geniş gruplarda kendini hissettiriyor. Dave Grohl, Nirvana giysisini tam anlamıyla üzerinden çıkarmıyor ama, grubu Foo Fighters ile çakışan bir benzerlik de göstermiyor. 1995 yılında kendi adlarını taşıyan ilk albümleriyle dünyamıza Foo Fighters olarak zuhur eden grubun –Grohl'un çapına göre– daha sığ sularda gezindiği söylenebilir. Grup, vokal ve gitarda Dave Grohl dışında, Pat Smear (gitar), Nate Mendel (bas), William Goldsmith'den (davul) oluşuyor. Liriklerin ve müziğin oluşumunda "esas oğlan"ı oynayan Grohl, birkaç istinaî parça dışında Foo'da davul çalmayı askıya almış durumda. İkinci albüm "The Colour And The Shape", daha az punk, volüme dayalı bir müzikal dinamizm, çarpık akorlar içeriyor. Albüm, Grohl'un soluğu ve yalvaran vokali ile başlayan, gitar tellerinde gezinen akustik bir Nirvana izi taşıyan "Doll" ile açılıyor. Albümün ilk single'ı "Monkey Wrench", hatırda kalan melodik bir parça (bu yüzden ilk single). Klasik bir rock açılışı, dalgın mısralar ve alçak-yüksek gerilim içerisindeki anti-fonal vokal paslaşma ile sıkı bir parça, "Hey, Johnny Park!". "Up In Arms", melankolik bir mırıldanma ve derinden bir ıslıkla çehresi değişen bir punk-pop. Israrlı riff'ler, melodik bir vokal ile "My Hero"... Rock'n'roll'un basit davul vuruşu ve gevrek akustik tınlamalar ile karşılıksız aşkın şarkısı, "See You"... Nirvana'nın en fazla hissedildiği, Cobain'in çığlıklarını andıran Grohl vokali ile yoğrulmuş düz ve temel bir punk parçası "Enough Space"... Albümde öne çıktığı kabul edilebilecek, çok yönlü uyumlu vokalleri, hafif psikedelik izleri ile güçlü ve kırılgan bir parça "February Stars"... Grubun şu sıralar listelerde de gezinen –dördüncü sıraya kadar yükseldi– ortalama bir rock düzenlemesi "Everlong"... "Walking After You", geleneksel bir rock baladı, gösterişsiz, belirsiz vokallerle bezeli bir aşk şarkısı... Fısıltılar, mırıldanmalar ve ardısıra patlayan enstrümanlarla ivmeli bir albüm "The Colour And The Shape". Albümün yapımcısıysa Pixies'den aşina olduğumuz Gil Norton... Paul Schrader'ın "Touch" adlı filmi ve "The X-Files" isimli dizi film (şu FBI, mistik öyküler falan) için de parça veren Dave Grohl ve Foo Fighters, beklentilerinizin nerede gezindiğine bağlı olarak, sizde ufak bir hayal kırıklığı yaratabilir. Albümün verebileceği haz da tıpkı kendisi gibi 'ivme'ye sahip: Minimal düzeyde seyrederken bir anda duvara çarpmış gibi olabiliyorsunuz. Bütüne kulağınız alışsa da, ortasından itibaren takıldığınız bir parça olabiliyor. Kısaca, –mesela Nirvana'dan– daha sığ sularda gezinen, punk'ı az, pop'u çok bir albüm. Görece yeni grup Foo Fighters için temel teşkil etmeyecek albümlerden biri "The Colour And The Shape". Dipnot: Prodigy'nin Liam'ı için Foo Fighters vazgeçilmez gruplardan biriymiş ve birlikte çalışmak istermiş. ***C.S.***

Townes Van Zandt dünyanın en iyi şarkı yazarıdır. Dylan'ın salonundaki masaya kovboy çizmelerimle fırlayıp bunu onun suratına karşı söylemeye hazırım.
STEVE EARLE

Marsilya'da düzenlenen "world music" fuarı ve festivali **WOMAX**'a bu sene **Kalan Müzik** de katılıyor. 23-26 Ekim arası

Geçen ay yaptığımız dünya kadar hata arasında hiç kuşkusuz Prodigy'nin albümünün adını **The Fat Of Your Land** şeklinde yazmamız ilk sırada yer alıyor. İkinci sırada ise **Sinead O C'onnor** şeklinde tezahür eden hata var. Bin özür...

Zemberek. Az sayıda basılıyor. İlki tükendi. İyi fanzin.

Her kim Hükûmet aleyhine halkı silah veya uyuşturucu yahut boğucu veya yakıcı gazlar veya patlayıcı maddeler kullanmak suretiyle isyana veya Türkiye ahalisini birbiri aleyhine silahlandırarak mukateleye teşvik eylerse yirmi seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezasiyle cezalandırılır.

Fever Pitch
SOUNDTRACK
(WEA / Balet)

"Fever Pitch", 90'lı yılların genç ve yetkin İngiliz yazarlarından Nick Hornby'nin aynı adı taşıyan ilk kitabından sinemaya uyarlanmış bir film. Nick Hornby, özellikle ikinci kitabı "High Fidelity" ile tanıdığımız bir yazar. Bu kitabındaki "tüm zamanların en..." diye başlayan beyanları, en iyi beş "karışık kaset" açılış şarkısı ya da ilk müzik devriminde ortadan kaldırılacak Top-5 grup gibi yargıları, onun müzik derinliği hakkında bir fikir veriyordu. Bize hayli tanıdık gelen bu müzik snobluğu ve listeleme düşkünlüğü, NH'ye ilişkin merakımızı daha da artırdı. Hem iyi ilişkiler yaşamayı, hem de geniş bir plak koleksiyonuna sahip olmayı aynı anda başarmaya çalışan kahramanı –ki onun yazarla özdeş olduğunu biliyoruz– NH ile paylaşacak çok şey olduğunu gösteriyordu. Derken karşımıza "Fever Pitch" filminin soundtrack albümü çıktı. Yazarın bu ilk kitabını aynı isimle sinemaya uyarladığını ve David Evans tarafından filminin çekildiiini öğrendik. Büyük bir ilgiyle karşılanan ve hem edebi yönü, hem de satışı açısından hayli başarılı olmuş bu kitabın pek alışık olmadığımız bir konusu var. İngiltere'de kendisi ve taraftarları büyük bir kitle tarafından "özellikle" sevilmeyen takım Arsenal'a tutkuyla bağlı bir öğretmenin futbolla içiçe yaşamı. Aslında bu genç –yine– yazarla özdeş. Çünkü NH de gençlik yaşamı Arsenal lig fitstürüne endekslenmiş eski bir öğretmen. Kitabı zenginleştiren diğer unsur ise –filmin geçtiği– 80'li yılların sonlarına denk düşen müzikli anılar. Şimdi 30'lu yaşlarına gelmiş, gençliğinde futbolla içiçe yaşayıp ardından müziğin derinliklerini keşfeden ve sonunda çok rafine bir dinleyici haline gelen NH, filmin müziklerini de kendisi oluşturmuş.

Albüme gelince, NH, senaryodan önce bir soundtrack teybinin olduğunu söylüyor. Bir yüzü 68/72, diğeri 88/89'a ait şarkılar. Albümün altyapısını oluşturan bu kayıtlar, sunuş yazısından anladığımız üzere, yazarın öznel seçimleri. Ancak albümün beklentilerimizin biraz gerisinde kaldığını belirtmek gerek. Çok sevdiği ve film için tam bir açılış bestesi olabileceğini söylediği "There She Goes"u (The La's), 70'lerin en kayda değer The Who şarkılarından "Baba O'Riley"i ve Tim Hardin'in "How can We Hang On To A Dream"ini bir arada dinlemek keyifli olmasına keyifli ama, albümün bütününü dinleyince, bunu tekrarlamak pek içimizden gelmiyor. Belirgin kötü bir şarkının albüme alındığını söyleyemesek de, tekrar karşımıza çıktığında "ne iyi oldu" deyip de dinleyeceklerimiz fazla değil. Sonuçta tüm şarkıların yazarın yaşamında bir karşılığı olduğunu biliyoruz. Şimdilik bu bütünlüğe pek vakıf olamadığımızdan, iki kitabından hiç olmazsa biri çevrildiğinde ya da filmi izlediğimizde, özetle Nick Hornby'i daha iyi tanıdığımızda, tüm bunlar biraz daha yerine oturacak gibi görünüyor. ***G.P.***

"Spawn"
THE ALBUM
(Sony Türkiye)

On yıl öncesinin kutuplaşmalarını hatırlıyor musunuz? Rock ve metal dinleyenler için rap, "ciks" müziğiydi. Dans ritmleri yamyamlara özgü sayılırdı. Rapçiler ise gitarın görüntüsüne bile tahammül edemezlerdi. Gerçi bir takım şebekler için değişen pek bir şey yok ama, allahtan müzisyenlerin anavatanı gene müzik de, bu kalıpları artık kimse takmıyor. Rock'un teknolojiyle tanışması sonucu ortaya çıkan endüstriyel müzik, dört-beş yıl önce Ministry ve Nine Inch Nails ile doruk noktasını yakalamıştı. Rap'in rock'la tanışmasını da Beastie Boys ve Ice-T gibi öncüler 80'lerin ikinci yarısında gerçekleştirdi. Lafı böyle dönüp dolaştırmamız sebebi, "Spawn" adındaki film için yapılan albüm. Albüm bir soundtrack değil, filmin etkisinde hazırlanmış ortak çalışmalardan oluşuyor. Tıpkı birkaç yıl önceki "Judgement Night" filmi için hazırlanan albüm gibi... O albümde Faith No More & Boo-Ya Tribe, Sonic Youth & Cypress Hill gibi rock & rap ortaklıkları söz konusuydu. Ortaya çıkan sentez de gerçekten heyecan vericiydi. Bu albümdeki birliktelikler ise rock, metal ve endüstriyel topluluklar ile elektro dance'i uç noktalara taşıyan isimlerden oluşuyor. Örneğin; Marilyn Manson gibi son dönemin aykırı bir ismiyle İngilizlerin yeni trip-hop'çularından Sneaker Pimps, yıllardır bize getirilemeyen Butthole Surfers ile elektronik müziğin deneycilerinden Moby, bu yılın gözdesi Prodigy ile Rage Against the Machine'in Tom Morello'su yan yana yer alıyor. Metallica'nın "Ride The Lightning" albümünden "For Whom The Bell Tolls" da DJ Spooky'nin ellerinde yeniden hayat bulmuş. Bunca ismi bir araya getiren ise ,albümün müzikal yönetmeni, Cypress Hill ve Korn gruplarının menejerliğini de yapan Happy Walters... Albümün kötüsü, eğrisi yok. Kapağının karanlığına karşın bütünüyle ferahlatıcı bir etkiye sahip. Bu albümü dinledikten sonra insanın müziğe güvenesi geliyor. Fikir güzel, uygulama güzel, ama galiba en güzeli de şu: Bunca değişik tarzda çalışmalar yapan bunca insan ayrı ayrı yerlerde, ayrı ayrı zamanlarda bir araya geliyor, birlikte yeni bir şeyler yaratıyorlar ve sonuçta aynı 'ses'e sahip parçalardan oluşan bir 'bütün' çıkıyor. Nedense onlar her zevke hitap etmeyi pek düşünmüyorlar. ***A.A.***

İtiraz

Geçen ay yayınladığımız Ciwan Haco söyleşisinde, Haco'nun bazı ifadelerine itiraz yükseldi. Üstelik olayın doğrudan tarafı olan Zana Farkînî'den geldi itiraz. Farkînî'nin Roll'a gönderdiği açıklamayı aynen yayınlıyoruz...

Derginizin onuncu sayısında yer alan "Gül ve reyhan kokusu" başlıklı söyleşide, Ciwan Haco, adımı anarak bana ait olmayan sözler sarfetmiştir.

Ben bugüne değin yalnızca bir sefer Ciwan Haco'nun çalışmalarını değerlendirdim, o da, haftalık Kürtçe Welat gazetesinin 23-29 Mayıs 1993 tarihli 66. sayısında, "Sî û sê gule û nûjentî" adıyla.

Bu değerlendirmemde, her ulusun, her halkın kendine özgü bazı müzik ölçütlerinin bulunduğunu, bunların da başta gelenlerinin ölçü, form, armoni, melodi, ses (komal sesler gibi)... olduğunu vurgulamıştım.

Ardından da, Ciwan Haco'nun çalışmalarının çağdaş Kürt müziği olarak değerlendirilemeyeceğini, çünkü onun rock, caz, blues gibi müzik türlerini benimsediğini, fakat bunlara Kürt müziğinin bazı özelliklerini de katarak bir senteze vardığını söylemiştim.

Adını andığımız çalışmada, sıradan bir müzik dinleyicisi dahi şu gerçeği farkeder: Müzik aletlerinin çalış tarzı, kullanılan ritmler, melodiler, müzik formları Kürt müziğine ait değil. Ciwan Haco da onları yaratmamıştır.

Gerçekten de Haco'nun Roll'daki söyleşisinde belirttiği gibi, kalıplara bağlı kalarak müzik yapma diye bir sorunu yoktur. Zaten son çalışmasını "etno-caz" olarak adlandırmıştır.

Ben o değerlendirmemde, genel olarak, Haco'nun yaptığı müziğin adlandırılması konusuna eğilmiştim. Haco, Welat gazetesinin 68. sayısında yayınlanan söyleşisinde, kendi yaptığı müziği, "çağdaş Kürt müziği" olarak adlandırmıştı.

Albümde bulunan parçaların içeriği hakkında da birkaç söz söylemiştim. Parçaların döneme cevap verdiğini, içerik olarak da güzel ve doyurucu olduğunu belirtmiştim.

Hiçbir müzik türüne karşı değilim. Sadece sazla, zurnayla müzik yapılabileceğini savunmuyorum. Ama (müzikte) çağdaşlık adına da özgünlüğün ortadan kaldırılmasından yana da değilim. Kısacası, gitarla halay çekemem, zurnayla da vals yapamam.

Welat'ta yayınlamış olduğum değerlendirmemin son paragrafını Kürtçeden çevirerek buraya alıyorum: "Her şeye rağmen, böylesi cesur çalışmalar önemlidir. Hiçbir şey yerinde saymaz, değişir. Etrafımızı çitlerle örmemeliyiz ve kendimizi de daraltmamalıyız. Fakat, her çalışma da bilinçli olarak yapılmalı." Bu konu Azadıya Welat'in 83. sayısında Kürtçe olarak daha detaylı işlenmiştir. **Zana Farqînî**

NETCOPY CENTER

NET COPY CENTER:
Yoğurtçu Faik Sokak No: 5
Taksim İSTANBUL
Tel: (0212) 235 77 74 - 255 34 64
Fax: (0212) 255 34 64

NET KIRTASİYE:
Taksim Caddesi No:36
Taksim İSTANBUL
Tel: (0212) 235 77 74 - 255 34 64
Fax: (0212) 255 34 64

birikiüçdörtbeşaltıyedisekizdokuzon 1234567890

İNGİLTERE ALBÜMLER

1. **Prodigy** The Fat Of The Land
2. **Texas** White On Blonde
3. **Radiohead** O.K. Computer
4. **Spice Girls** Spice
5. **Sherly Crow** Sherly Crow
6. **The Seahorses** Do It Yourself
7. **Billy Ocean** Love Is Forever
8. **Puff Daddy & The Family** No Way Out
9. **David Gates & Bread** Essentials
10. **Michael Jackson & Jackson Five** The Best Of...

İNGİLTERE INDIE ALBÜMLER

1. **Billy Ocean** Love Is Forever
2. **Teenage Fanclub** Songs From Northern Britania
3. **Primal Scream** Vanishing Point
4. **Oasis** (What's The Story) Morning Glory?
5. **Skunk Anansie** Stoosh
6. **The Charlatans** Tellin' Stories
7. **Oasis** Definfitely Maybe
8. **Joe** All That I Am
9. **Spiritualized** Ladies & Gentlemen We Are Floating In...
10. **Sneaker Pimps** Becoming X

AMERİKA ALBÜMLER

1. **Puff Daddy & The Family** No Way Out
2. **Men In Black** "Soundtrack"
3. **Spice Girls** Spice
4. **Hanson** Middle of Nowhere
5. **Sarah Maclachlan** Surfacing
6. **Prodigy** The Fat Of The Land
7. **Missy "Misdemeanor" Elliott** Supa Dupa Fly
8. **Jewel** Pieces Of You
9. **Matchbox 20** Yourself Or Someone Like You
10. **God's Property** God's Property

Ginsberg, Burroughs, Orlovsky

EN ÇOK SATANLAR

YABANCI

1. **Prodigy** The Fat Of The Land (Topkapı)
2. **What's Up 4** (PolyGram/Raks)
3. **Ricky Martin** A Medio Vivir (Sony Türkiye)
4. **Gipsy Kings** Compas (Sony Türkiye)
5. **John Bon Jovi** Destination Anywhere (PolyGram/Raks)
6. **Gina G** Fresh (WEA/Balet)
7. **Spice Girls** Spice (EMI/Kent)
8. **The Saint** "Soundtrack" (EMI/Kent)
9. **The One And Only Rock Album** (PolyGram/Raks)
10. **Fleetwod Mac** The Dance (WEA/Balet)
11. **Michael Jackson** Blood On The Dance Floor (Sony Türkiye)
12. **Julio Iglesias** Tango (Sony Türkiye)
13. **Batman & Robin** "Soundtrack" (WEA/Balet)
14. **Loreena McKennitt** The Visit (WEA/Balet)
15. **Primal Scream** Vanishing Point (Sony Türkiye)
16. **Power Hits Vol.2** (BMG Türkiye)
17. **Era** Era (PolyGram / Raks)
18. **Daft Punk** Homework (EMI/Kent)
19. **UB40** Guns In Ghetto (EMI/Kent)
20. **Radiohead** O.K. Computer (EMI/Kent)

YERLİ

1. **Tarkan** Ölürüm Sana (İstanbul)
2. **Rafet El Roman** En Güzel Günler Senin Olsun (Marş)
3. **Doğuş** Doğuş (Ulus)
4. **Sibel Can** Bu Devirde (Marş/Raks)
5. **İzel** Emanet (Plaza/Raks)
6. **Nilüfer** Nilüfer'le (Foneks)
7. **Sertab Erener** Sertab Gibi (Raks)
8. **Aşkın Nur Yengi** Haberci (Emre)
9. **Ege** Sevildiğini Bil (S/Raks)
10. **Levent Yüksel** Bi Daha (Karma/Raks)

Megavizyon, Raksotek ve Mephisto'dan derlenmiştir

ROLL DİSKO

Adnan Varveren Ablan Sandım Baldız Seni (45'lik)
Ben Harper The Will To Live
Bosphorus Balkan Dreams
The Cure Boy's Don't Cry
David Byrne Feelings
Dertli Divanî Duvaz-ı İmam
Echo & The Bunnymen Ballyhoo
Edip Akbayram Yıllar
Frank Sinatra My Way
Hakan Kurşun Kaos
Kazancı Bedih Urfa'dan Canlı Tarih
Lodos Lodos
Muammer Ketencoğlu Sevdalı Kıyılar
New Model Army Vengeance
Nusret Fateh Ali Khan Mustt Mustt
Paul Weller Heavy Soul
Ry Cooder Buena Vista Social Club
Sotiria Bellu San Pethano Sto Karavi
Stone Roses The Complete Stone Roses
Walkabouts Nighttown

KOD MÜZİK / ATLAS

1. **Radiohead** O.K. Computer
2. **Tindersticks** Curtains
3. **Morrissey** Maladjusted
4. **Autechre** Incunabula
5. **Melt Banana** Scratch or stitch

ZİHNİ / AKMAR

1. **Mono** Trade Marks
2. **United Future Organization** Tired Perspective
3. **DJ Cam** Substence
4. **Rockers Hi-Fi & DJ Kicks** The Black Album
5. **Earthrise** Shadow 3

ELA EDO / AZNAVUR

1. **My Life Story** The Golden Mile
2. **Spawn** The Album
3. **Haward Stern** Private Parts
4. **Duran Duran** Out Of My Mind
5. **Radiohead** Karma Police

PROSOUND / RUMELİ

1. **Ultra Nate** Free (Mood 2 Swing Mix)
2. **Rosie Gaines** Closer Than Close (Radio Edit)
3. **Jimmy Sommerville** Safe (Todd Terry Mix)
4. **Anti-Funky** All So Nice (Born 2 B Live Mix)
5. **Jaydee** You Got It (Club Version)

William S. Burroughs (1914-1997)

William Burroughs 83 yaşında, tüm beklentilerin aksine sıradan bir kalp krizi sonucu, hastanede 24 saat mücadele ettikten sonra öldü. Bize, onun hayatını bir "film şeridi" gibi gözlerinizin önünden geçirmek kalıyor. 1928 yılında, başarılı bir işadamının oğlu olarak dünyaya geldi. Babasının kurduğu şirket, ileride bilgisayar dünyasının dev firmalarından biri olacak Burroughs'du (şimdiki adıyla Unisys). Harvard'ı bitirdi (çoğu Beatnik bitirememiştir). Ancak belli bir eğilimi ve herhangi bir 'şey' olmaya dair isteği yoktu. Ailesinin kendisine bağladığı harçlıkla Avrupa'ya gitti. Avusturya'da bir süre tıp okudu. Baktı ki Naziler almış başını yürüyor, önce Paris'e gitti, ardından Amerika'ya döndü. Avrupa'da bir Alman-Yahudisiyle evlenerek onun ABD'ye göç etmesini sağladı. Beatnik'lerin organik bir üyesi olmasına rağmen, sanki her zaman olup bitenlerin biraz dışında, kendi başına takılırmış gibi bir hali vardı. O diğer Beat'lerin abisi statüsündeydi. New York'ta eroine başladı. 15 yıl boyunca bir canki olarak yaşadı. Teksas, New Orleans, Mexico City, Güney Amerika, Kuzey Afrika, Paris ve Londra'da yaşadı.

İkinci karısı Joan'ın trajik ölümünden sonra ciddi biçimde yazmaya başladı. Kendi deyimiyle bundan sonra hiçbir kadınla ciddi bir ilişkisi olmadı, eşcinsel olarak yaşadı. "Canki" ve "Queer" (İbne) romanlarının ardından "Naked Lunch", "The Soft Machine", "The Ticket That Exploded", "Nova Express" yayınlandı. 1970'lerin başında Londra'da gözden ırak yaşıyordu ama ünü gitgide büyüyordu. 1974'te Allen Ginsberg'in ısrarlarıyla New York'a döndü. '70'lerin sonunda Burroughs yeniden uyuşturuculara takılmaya başladı. 1981 yılında Kansas'ta bir çiftliğe taşındı. Bu tarihten sonra Burroughs daha geleneksel denebilecek düzyazılar üretmeye başladı. Diğer yandan da, ressamlık, senaryo yazarlığı, konuk oyunculuk ("Drugstore Cowboy" ve "Twister") ve hatta bir Nike reklamında oyunculuk yaptı. Hayatının geri kalanında zamanını New York ve Kansas arasında bölerek yaşadı.

William Burroughs'un adı 'taş suratlı dede'ye çıkmıştı. Bu unvanı sadece suratı yüzünden değil, hayata karşı soğuk tavrı yüzünden de hak etmişti. Şimdi tutup ölümünün ardından onunla ilgili bir sürü sıfat sıralamaya kalkmayalım, onun delici bakışlarına maruz kalmayalım... Yalnızca fotoğraflar, ağzından çıkanlar ve hakkında konuşulanlar...

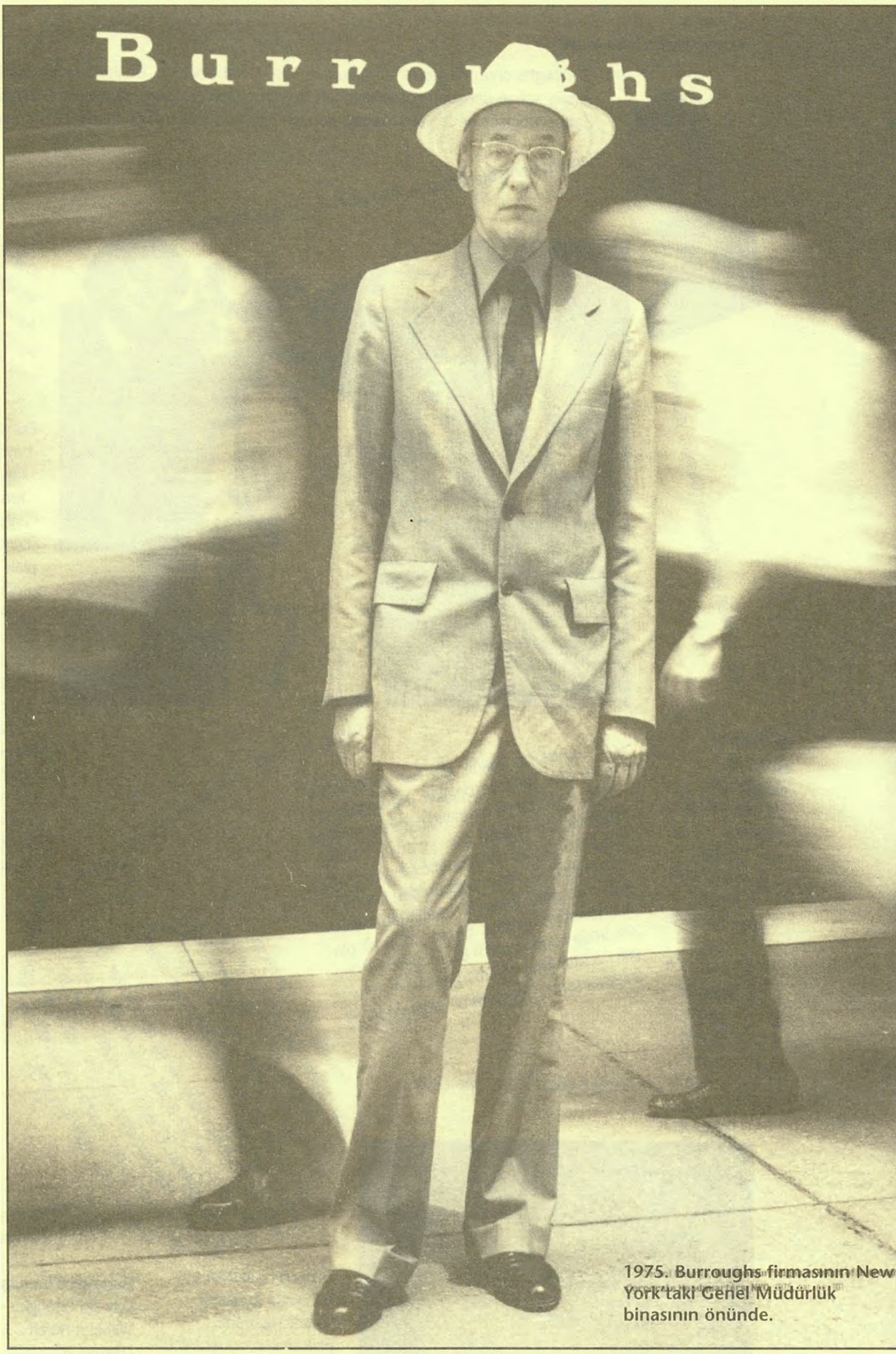

1975. Burroughs firmasının New York'taki Genel Müdürlük binasının önünde.

Ben tek başına yürüyen bir kediyim.

– Uzaya Gitmek İster misin?

Burroughs onuruna yapılan törenlerden ikisi dikkat çekiciydi. Bunlardan biri, Aralık 1978'de New York'da düzenlendi. Akademik panellerle sahne sanatları gösterilerinden oluşan "şölen"e katılan sanatçılar arasında Laurie Anderson, John Cage, Patti Smith ve Frank Zappa gibi isimler de vardı. Yaptığı konuşmada Burroughs şöyle demişti: "Bu uzay çağı ve biz gidiciyiz..."

"Harvard bana bulaşmazsa, ben de Harvard'a bulaşmam."

1946. Beatler bir arada. Hal Chase, Jack Kerouac, Allen Ginsberg ve William Burroughs.

Tek mümkün etik, insanın dilediğini yapması...

Canki'de, günlerce oturup ayağına baktığını yazıyordun. Ayakkabın ayağında mıydı?
Ayağımdaydı. Çıplak ayağıma bakmayı tercih etmem.

Burroughs'un genç kuşak hayranları arasında onun kitaplarını okuyan pek yoktu. Yeni kuşak, Burroughs'u daha çok "Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band"in plak kapağındaki fotoğrafından tanıyordu. Ancak, müzisyenler Burroughs'un kitaplarından yararlanıyorlardı. Örneğin "heavy metal", "Naked Lunch"da geçen bir deyişti: "Heavy metal thunder..." Steely Dan'e de "Naked Lunch"daki bir "dildo"nun adı verilmişti. David Bowie, "Diamond Dogs"un sözlerinde Burroughs'un cut-up tekniğini kullanmıştı.

William Burroughs ve Brion Gysin'ın deneyleriyle Keith Haring vasıtasıyla ilgilenmeye başladım. Keith, benim için Burroughs ve Gysin'ın ortak kopuş metinlerinden oluşan "Üçüncü Zihin'in fotokopisini çekmişti. Keith'i ölmeden önce son görüşüm oldu bu. "Üçüncü zihin"de kutlanan işbirliği ruhu, her zaman kendi çalışmalarımın merkezinde oldu. Albümüm "Clear", kısmen işbirliği ve deneyime yapılmış bir övgüdür. Bir "Çıplak Şölen" esinli rap olan "Bug Powder Dust"da Justin Warfield'la işbirliği yapmıştık. *(Bomb The Bass'dan Tim Simenon)*

"Canki"yi yazdığım sıralarda, "Queer" tarafından yazılmakta olduğumu hissetmiştim.

Hastanede sizin kim olduğunuzu biliyorlar mıydı?
"Elbette. Doktor, ayakucumdaki rapora koca harflerle "Bay Burroughs'a istediği kadar morfin verin" diye not düşmüştü."

Cut-up da her teknik gibi bazı yerlerde yararlı, bazı yerlerde değildir. Ne yaptığınıza bağlı. Eğer kentli bir bilincin karmaşıklığını vermek istiyorsanız çok yararlıdır. Çünkü hayat bir Cut-up'tır. Caddede her yürüdüğünüzde ya da kafanızı pencereden her çıkardığınızda anlık faktörler tarafından bilinicirak takip eden anlatım biçimi gerçeklikten çok uzaktır. Ama eğer bir gemi yolculuğunu anlatıyorsanız, Cut-up iyi bir seçim değildir.

Tevazu beat'liktir; kimsenin mecbur kalmadıkça sergilemediği zorunlu bir erdem.

Müptela olmak için yaklaşık bir yıl ve birkaç yüz şırınga yapmak gerektiğini söylemek mübalağa olmaz sanırım.

Benim yazdıklarım psişiktir.

Amerika'nın herhangi bir anlamı olduğuna inanmıyorum. Neyimiz var ki? Bir yanda kalın enseliler, bir yanda gettoda yaşayanlar. Bunlar aggözlü hayvanlar. Tamamen sosyolojik bir saçmalık. Her tür rehabilitasyonu aşmış durumdalar. Ortak neyimiz var ki? Bana tipik Amerikan olan bir şey gösterin. Elbette Los Angeles var. Tamamen Amerikan olan tek şey Los Angeles. Amerika'nın dışına çıktığınızda Amerikalı olan hiçbir şey yoktur.

Benim yazdığım kitaplar sadece bir Amerikalı tarafından yazılabilirdi. Jean Genet'nin eserleri sadece bir Fransız tarafından yazılabilirdi. Düzyazısı klasik Fransız üslubundadır, ama eninde sonunda Fransızdır. Bence Beckett dibine kadar İrlandalıdır. Bu kitaplar da ancak bir İrlandalı tarafından yazılabilirdi. O İrlanda'yı terketmiş olabilir ama İrlanda onu terketmedi. Joyce da İrlandalıdır, hem de nasıl. Sorun bir insanın kendini bir ülkeyle özdeşleştirmesi ya da orada yaşamak istemesi değildir. Büyüdüğü yerdir aslolan. Bu yer onu damgalar.

Uyuşturucularla deneyimlerimden hiçbir zaman pişman olmadım. Büyüme bitince ölüm başlar. Bir müptelânın büyümesi hiç bitmez.

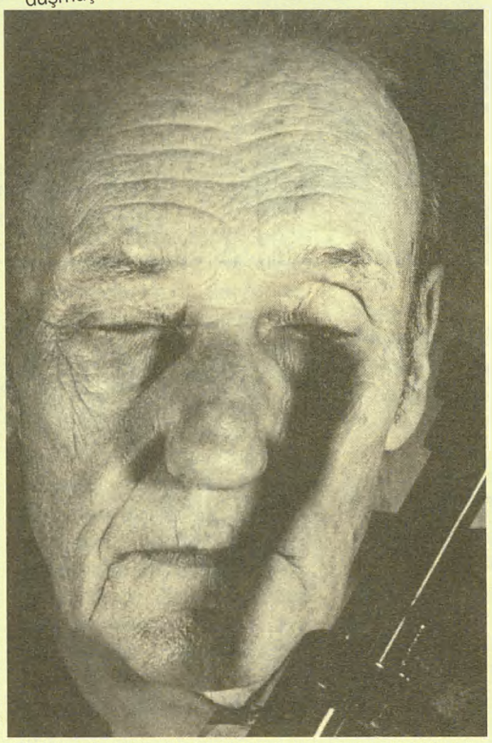

Başarılı bir banka soyguncusu, gangster, yönetici-işadamı, psikanalist, uyuşturucu kaçakçısı, seyyah, matador olabilirdim. Fakat koşulların konjonktürü hasıl olmadı.

Burroughs'un başucu kitaplığı
Oswald Spengler - *"Batı Uygarlığının Çöküşü"*
Wilhelm Reich
Dashiel Hammett
Thomas De Quincey - *"Bir İngiliz Afyonkeşinin İtirafları"*
Jean Genet
Louis-Ferdinand Céline
Joseph Conrad *(özellikle "Lord Jim")*
Robert M. Lindner - *"Davası Olmayan Asi" (Rebel Without A Cause)*

ABD'de insan ya "sapar", ya da sıkıntıdan patlar.

Sadece American Rifleman (silah dergisi) dergisine aboneyim. Diğerlerini istediğim zaman satın alıyorum.

İstanbul'a
gitme!
Daha önce oraya
gidenlerden de duymuştum bunu:
Hiçülke...
Pahalı, aşırı bir polis gözetimi
–yabancılardan hoşlanmıyorlar,
her şey için
bir iznin olması gerekiyor.
Hiç kış yok,
erkek ya da dişi. Tesadüfen
şehirdeki tek kerhanede de
çalışmalar vardı, kompresörler
ortalığı titretiyor,
buldozerler her şeyin altını üstüne
getiriyor, enkaz sağda solda yıkılıp
kalmış junkie'lerin üstünü
kaplıyordu. Ne diyorum sana, bir
kabustu! İnan, tüm Avrupa'da
bohem ziyaretçilerin bu kadar kötü
karşılandığı bir başka yer yoktur.
Seni uyarıyorum.
(Allen Ginsberg'e mektup.
20 Ağustos 1957, Kopenhag)

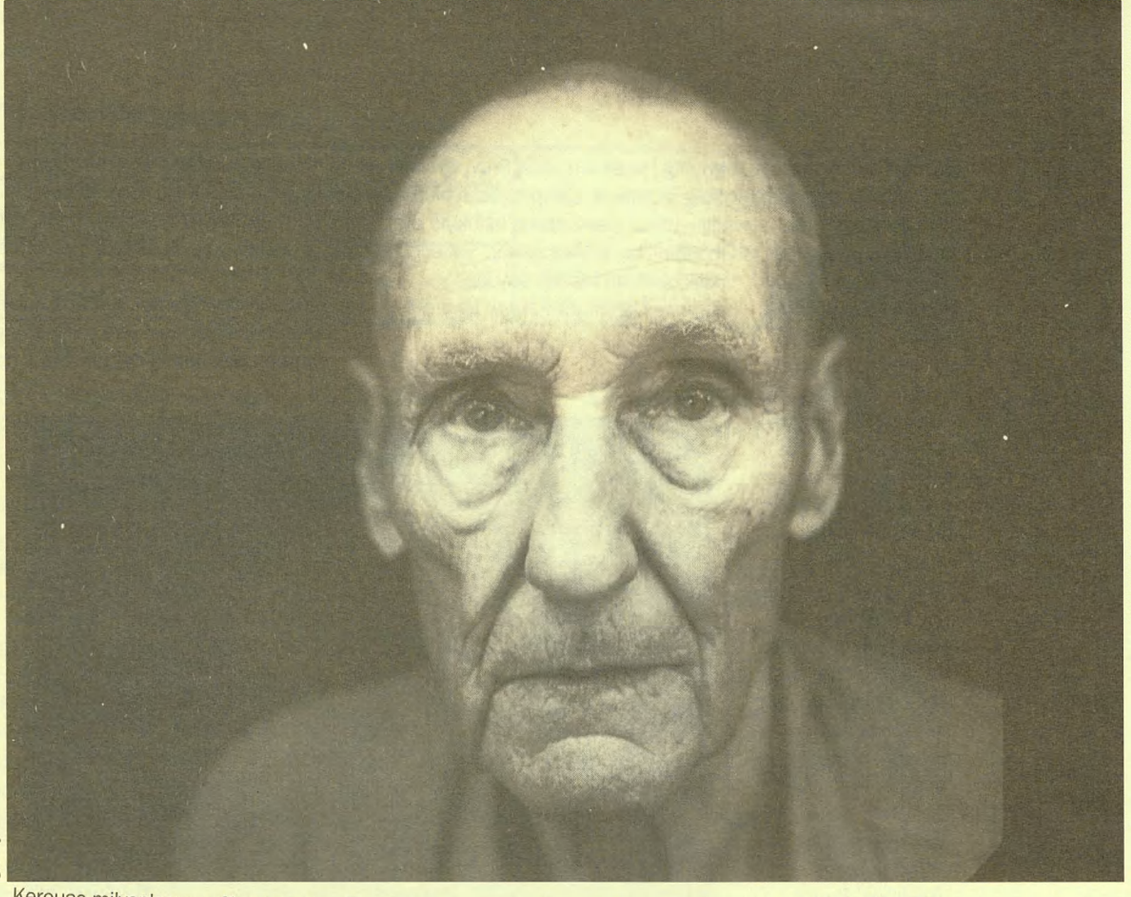

Cinayet, Meksika'nın milli nevrozu.

Kerouac milyonlarca café açtı ve her iki cinse milyonlarca blucin sattı.

Bana göre değişimin gerçek mimarı
politikacılar değil, sanatçılardır.
Politikacılar değişimi onaylarlar
sadece.

Bu şiir, hiç şüphesiz, yazdığın en iyi şey. Aynı zamanda, bir gelişme çizgisinin son durağı gibi geliyor bana. *(Allen Ginsberg'e, "Howl"a dair)*

En güvenli güvenlik, koşulsuz destek veren dostlardır. Bu, satın alınamayacak bir şeydir. *(Allen Ginsberg'e)*

Bütün yazarlar bir okuyucu topluluğu için yazar, "kendin için yazmak" diye bir şey yoktur. Ancak hiçbir zaman o okuyucuların kim olduklarını bilmezler. Onların kim olduğunu öğrendiklerinde ise yazmayı bırakırlar.

Niye Yazıyor?
Çünkü bu benim işim.
Benim hayatım.
Nasıl yapılacağını
biliyorum.
Bir avukata,
doktora ya da polise
de sorarsanız
aynı yanıtı alırsınız.

Naropa Enstitüsü'nde yaratıcı okuma üzerine dersler vermiştim. İnsanlara yazmanın öğretilemeyeceğine, olsa olsa okumanın öğretilebileceğine karar vermiştim. İnsanları okumaya çekmek istiyordum.

Kalkarım. Genelde sabah on ile akşam altı arasında yazarım. Öğle yemeği yemem. Günde altı saat çalışırım. Sonra yürüyüşe çıkarım. Arada sırada bir şiir yazarım. Bir düzyazı sayfası alır, satırları değiştirir ve buna şiir derim. Şiirle düzyazı arasında bir fark yoktur. Sadece metodlar farklıdır.

Rüyadan daha güçlü bir şey yoktur, çünkü rüyalar YASA'nın formlarıdır.

Saint Augustine günümüzde yazacak olsaydı, herhalde "Naked Lunch" gibi bir şey yazardı.
(Norman Holland)

Tanca'da iki yıl boyunca Bill'i (Burroughs) düzenli olarak gördüm. Yalnız kif, macun ve alkol kullanıyordu. Ama üçünden de çok fazla miktarlarda. Masasının üstünde ve altında, yerlerdeki kağıt yığınları kaotik bir manzara sunuyordu, tüm bu kağıtlar, o sıralar sürekli olarak çalıştığı "Çıplak Şölen"in sayfalarıydı.
(Paul Bowles)

1959. Beat Hotel'in 5. katındaki 15 numaralı odasında. Duvardaki raflarda elyazmaları duruyor. Muhtemelen "Naked Lunch" ya da "Soft Machine".

Tek değil, birçok tanrı olduğuna inanıyorum ve sürekli olarak çekişiyorlar. Eğer burada olup bitenleri yaratan ve kontrol eden tanrılar varsa, olup bitenlere bakarak onlarla ilgili yorum yapabilirsiniz. Sanırım onlar sömürgeci.

1980. Bu özelliksiz fotoğrafın tek bir özelliği var: Fotoğrafçısı: Andy Warhol

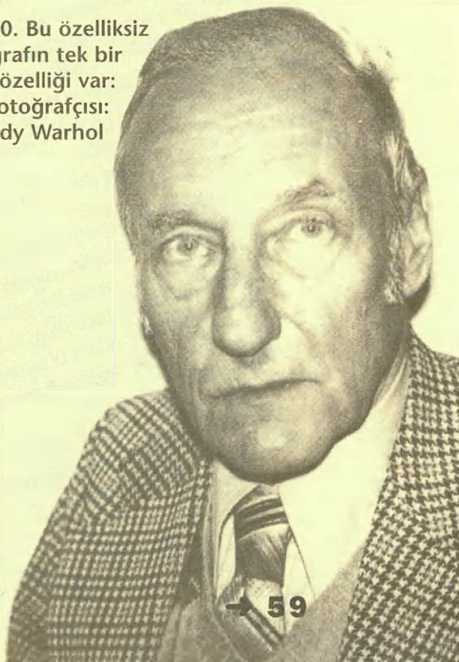

Ben sikilmiş bir azizim, Kutsal Ruh tarafından sikilmiş bir aziz...

Burroughs beni derinden etkiledi. Amerikan bilim kurgu dünyası için aynı şeyi söyleyemeyeceğim, çünkü ya Burroughs'un kim olduğunu bilmezler ya da hemen düşmanca bir tavır takınırlar... O 50'lerin bilim kurgusunun kurucusudur ve onu toplumsal konserveyi açmak için paslı bir açacak olarak kullanmıştır. Bilim kurgucular onu hiç anlamadı. "Çıplak Şölen"i okuduğumda 15'imdeydim ve bu okuma kafamı duvarlara çarptı. Indiana'da herhangi bir oğlanın megalomanyak fantezisine sahiptim, "Çıplak Şölen"i elime aldım ve BUM! Öylesine etkiliydi üzerimde. Burroughs'vari bazı malzemeyi bir ayrıkotu gibi içimden söküp atmak zorunda kaldım. Londra'da bir söyleşide, ender zihin açıklıklarımdan birinde, adama, Burroughs'un yaptığıyla benim yaptığım arasındaki farkı şöyle açıklamıştım: Burroughs malzemeyi kağıdın üzerine yapıştırıveriyor, bense malzemeyi her şeyin üzerine airbrush ile püskürtüyorum.
(William Gibson)

Notting Hill'de biri bana Brion Gysin'ın cut-up'larıyla zamanından ilerde olduğunu, çünkü şimdi dans müziğinde kullanılan sampling'lerin bir tür cut-up olduğunu söylemişti. Ona katılıyorum. Sampling'leri mümkün kılan dijital işlem, cut-up'larınkiyle aynı işlem. Burroughs/Gysin ses cut-up'ları, analog bir çağda güzel bir mono olarak ortaya çıkıyor. Şeylerin rastlantısal doğası, yüksek sanattan yansıyor. Cut-up'ların kökleri, gündelik olayların taşıdığı büyüde.
(Islamic Diggers'dan Frank Rynne)

Kendi kendime yetemiyorum. Seyirciye ihtiyacım var. Budha'nın bir faydası olmuyor. Yalnızım ve canım sıkılıyor.

Arabaları sevmiyorum. Araba kullanmayı sevmiyorum. Ve şu uzun mesafeler! Her yere yürüyerek gidebileceğin yerleri seviyorum. Manhattan öyledir. Tanca da...

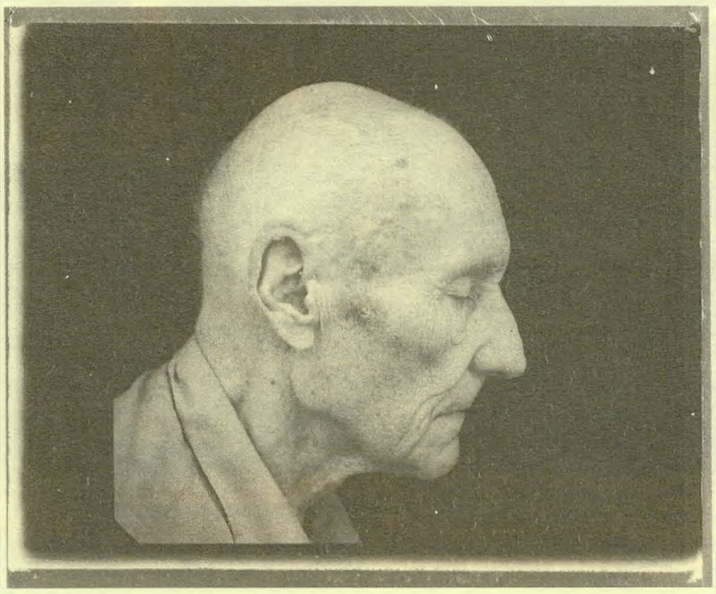

Cennete inanır mısın?
Elbette. Cennet, cehennemin yokluğudur. Tıpkı zevkin, acının yokluğu olması gibi.

"Sanat" diye adlandırdığımız şey –resim, heykel, yazı, dans, müzik–, kökeninde büyüyle ilgilidir. Yani, kökensel olarak son derece belirli etkiler elde etmek için törensel amaçlarla kullanılırdı. Büyü dünyasında hiçbir şey, biri onun olmasını istemeden, bunun için *iradesini* kullanmadan olmaz ve bu iradeyi yönlendirmek için bazı büyülü formüller vardır. Sanatçı da izleyicinin ya da okuyucunun zihninde bir şeylerin olmasını sağlamaya çalışmaktadır.

İtibar kazanmak için çayımı bir kurukafadan içmem gerekiyor. Bana bırakılan tek günah bu.

1991'de eleştirmen David Topp, Public Enemy ve Ice Cube gibi grupları, Burroughs'un "sokak seslerini, konuşmalarını geri getiren ve sokaklarınıza bütün bir dil ırmağıyla ses dalgaları, girdapları, hortumları göndermek için bu sesleri kayıt aletlerinde yeniden düzenleyen" Subliminal Kid'ine benzetir.
(Robert A. Sobieszek)

Düşünceler için kelimelerin olması gerekmez, ama kitaplar için kelimelerin olması gerekir. Hayvanların da düşünceleri, kavramları ve rüyaları var ama kelimeleri yok. Onlar da konuşuyorlar ama yazmıyorlar. Sembolleştirme kavramları yok. Dilin özü, insanı şempanzeden ayırt eder. Bir hayvan harita okuyamaz. Şempanzelerin belli ölçülerde sembol kavramları vardır ama kelimeleri üretebilecek mekanizmaları yoktur.

Yazarlar kelimelere, ressamların renklere sahip oldukları kadar sahiptir ancak.

Bana başarısız bir psikanaliz yaptı. Yanlış bir psikanalizdi ama, ilginç bir deneydi. *(Allen Ginsberg, Burroughs'a dair)*

Müzikal olarak punk'ı izlemiyorum. Ama bana neden punk'ın dedesi dendiğini anlayabiliyorum. Punk'ın herhangi bir programı yok ve akım olarak herhangi bir yere doğru gitmiyor. Müreffeh bir toplumda ortaya çıkabilecek tipik bir akım punk da... İspanya ya da Fas gibi fakir ülkelerde insanların gelecek anlayışı o günün sonundan ibarettir. Bu yüzden geleceğin olmadığı fikri kabul edilmiş bir gerçektir. Oysa siz çıkıp "gelecek yok" diyorsanız, bir refah toplumunda yaşıyorsunuz demektir. Bu hareketlerin hepsi ancak refah toplumlarında ortaya çıkabilecek hareketler.

10-15 yıl kadar önce, 1980'de, Burroughs Mick Jagger'a dil virüsünün bir şarkı söyleme hastalığı olarak ortaya çıktığını hatırlatıyordu. Bu hastalıktan hayatta kalan maymunlar insan konuşmasına geçmişler ve "bir milyon yıllık konuşma maratonu"na başlamışlardı. "Bütün bu pop gruplarının yaptığı nedir" diye sorarak şu sonuca varıyordu Burroughs: "insan konuşmasının köklerini yeniden yaratmak".
(Bockris'in "With William Burroughs kitabından)

Reagan ve Papa'ya yapılan suikastlar hakkında ne düşünüyorsun?
Başkan, Papa ya da Başbakan olmak gitgide tehlikeli bir hale geliyor. Yakında bu işleri yaptıracak adam bulamayabilirler.
İyi de pek ciddi değillerdi sanki. Bir .22'lik taşıyordu...
O bir aptaldı ama diğeri değildi... Bir .45'lik kullanıyordu. Terörist gerçekten hedefini vurmaya çalışıyordu orada.

Bir canki, hayatının yarısını bekleyerek geçirir.

Geniş koleksiyonu arasından Colt tabancasını denemekte.

Yıllar boyunca, "Canki" de dahil olmak üzere Burroughs'un kitaplarını filmleştirmek için projeler üretildi. "Naked Lunch"la ilgili daha önceki projelerde, başrol için adı geçenler arasında kimler yoktu ki: Mick Jagger, Dennis Hopper (aynı zamanda filmi yönetmek de istemişti), Jack Nicholson, David Bowie...

Yine 1959. Yine Beat Hotel. Burroughs resmi yakından takip ediyor.

Bir kadınla yatmak, ya da bin kadınla, sadece şu gerçeği vurguluyor: Benim istediğim kadın değil. Yine de hiç yoktan iyidir. Tıpkı Tıpkı tortilla yemenin aç kalmaktan daha iyi olduğu gibi. Ama kaç tortilla yersem yiyeyim, canım biftek çeker.

Cézanne resimlerini ilk defa insanlara sergilediğinde ne oldu? Kenvasları parçalamaya kalktılar. Bunların farklı bir açıdan ya da farklı bir ışıktan bakarak çizilmiş olan insanlar ve balıklar olduğunu göremediler. Bugünse her çocuk Cézanne'a bakıyor ve orada ne olduğunu görüyor. O zaman bunu göremediler, çünkü bakmaya alışık oldukları resimlerden (çayırda otlayan inekler falan) farklıydı. Bugünse herkes görüyor.

Eroin ve esrar bulundurmaktan hakkında dava açılan Burroughs 1951 yılında karısı Joan ve oğlu Billy Jr. ile Mexico City'de yaşamaya başlar. Bir eylül günü, Burroughs ve karısı dostlarını görmeye giderler. Yenilir ve bol bol içilir. Burroghs'un cebinde otomatik bir Star .380. Muhabbetin iyice kızıştığı bir anda Burroughs, Joan'a dönüp "William Tell gösterimizin zamanı geldi" der. Oysa daha önce hiç William Tell gösterisi gerçekleştirmemişlerdir. O sıralarda sıkı bir şekilde alkol ve amfetamin tüketen Joan hiç duraksamadan başına bir cam bardak yerleştirir. Burroughs tetiği çeker ve kurşun Joan'ın alnına saplanır. Meksikalı yargıç olayın bir kaza olduğuna karar verir. Şahitlerin de tanıklığı bu yoldadır zaten. Bir avukata 2,000 dolar ödeyen ve toplam 13 gün hapiste yatan Burroughs 2,312 dolarlık bir ödeme yaparak hapisten çıkar. "Sonuçta karar verdim ki, Joan'ın ölümü olmasaydı asla bir yazar olmazdım. Bu olay, yazımı motive ve formüle etti. Sürekli olarak ecinnilerin tehdidiyle yaşıyorum ve sürekli olarak ecinnilerden, Kontrol'den kaçma ihtiyacı içindeyim. Joan'ın ölümü beni Çirkin Ruhla yüz yüze getirdi ve tüm hayatım boyunca ondan sıyrılabilmek için mücadele etmem gerekti. Yazmaktan başka çıkış yolum yoktu.

"Bana sürekli zengin bir ailenin çocuğu olduğum için saldırırlardı. Oysa ben hayatım boyunca ailemin nimetlerinden faydalanmadım. Aylık 200 dolar bir harçlık biçmişlerdi bana. Yıllarca bu harçlık dışında ailemden en ufak bir yardım görmedim."

Çok ileri gidiyorum, günün birinde geri dönemeyeceğim.

By-pass ameliyatım sırasında boynuma yakın bir yerden morfin şırınga ettiler. Hemşire, "Bu morfin" dedi. Ben de "Güzeel. Çok güzel" dedim.

Bir müptela imajına aldırmaz.

Nereye gidiyoruz?
Şu anda geriye doğru gitmekteyiz.

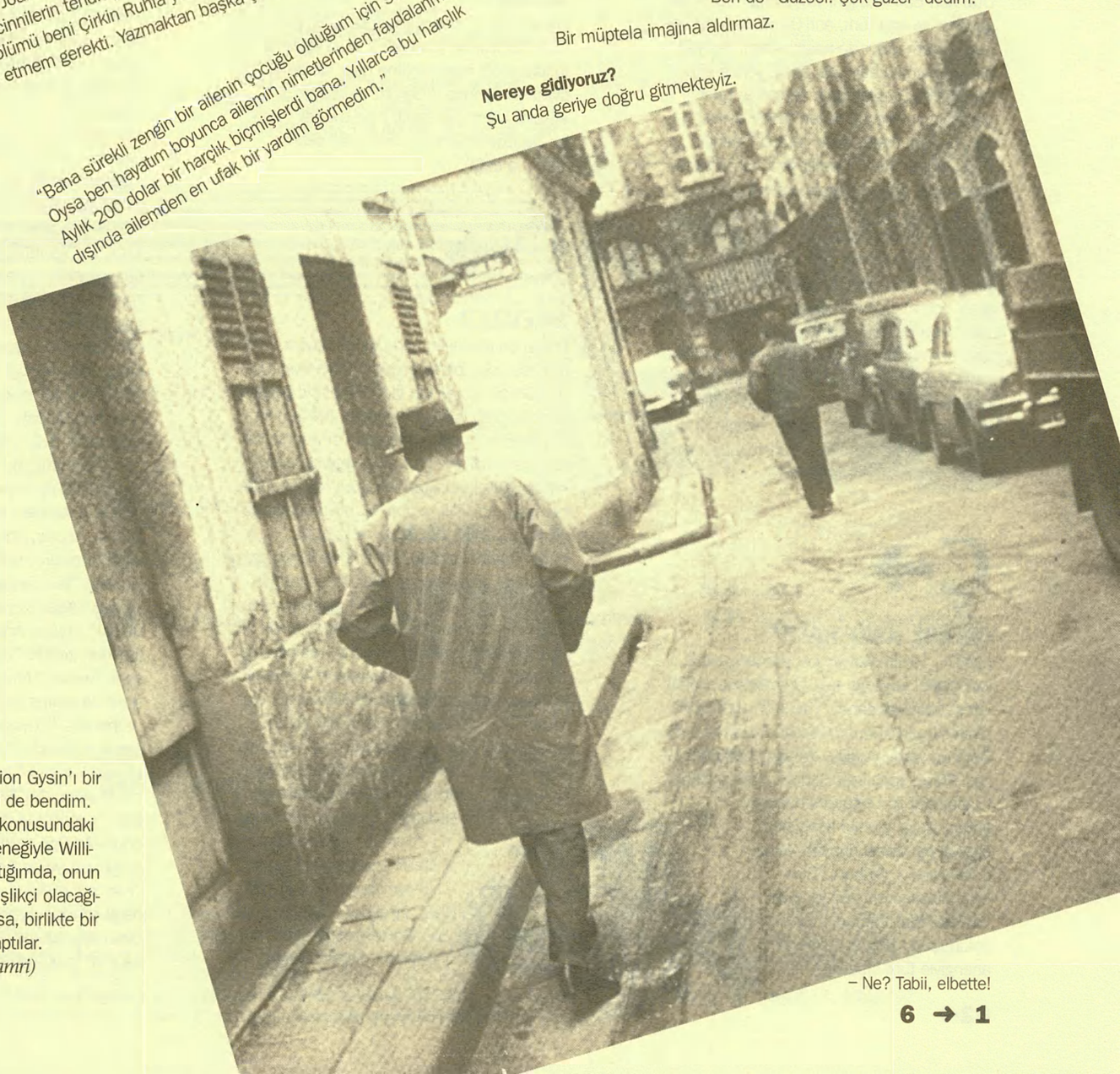

Bu egzersiz, temel olarak karşılaştığın algıların sürekliliğini izleyen bir yürüyüşe çıkmaktan ibarettir. Bu egzersizin orijinal versiyonunu bana Ohio, Colombus'da yaşlı bir mafya babası öğretmişti: Onlar seni görmeden önce, sokaktaki herkesi görmek. Eğer onlar seni görmeden önce sen diğer insanları görürsen, onlar seni *görmeyeceklerdir*. Geçmişte, Tanca'da bu yöntemle bütün bir rehber ordusunu ve ayakkabı boyacısı çocukları az atlatmadım, bana bu yüzden "El Hombre Invisible" (Görünmez Adam) adını takmışlardı.

William Burroughs ve Brion Gysin'ı bir araya getirenlerden biri de bendim. Çünkü görünmez olma konusundaki bütün o büyüsü ve yeteneğiyle William'la Tanca'da karşılaştığımda, onun Brion için kusursuz bir eşlikçi olacağını anlamıştım. Ne de olsa, birlikte bir Düş Makinası yaptılar.
(Fas ressamı Hamri)

– Ne? Tabii, elbette!

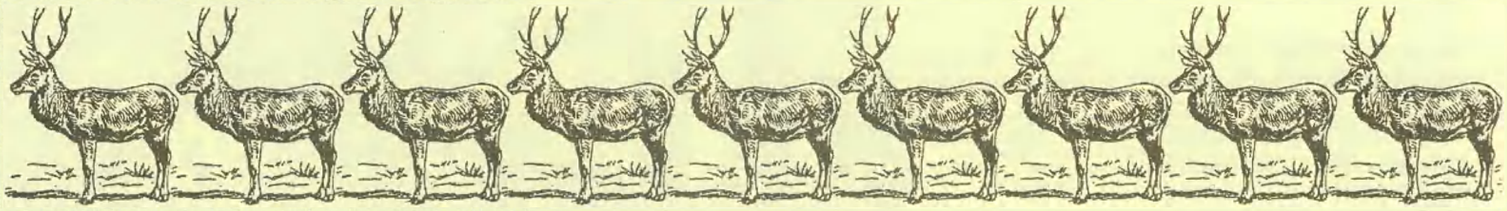

a→

AT

Atım araptır benim / Haydi yüküm şaraptır / Bu yıl böyle giderse / Haydi halim haraptır / Atım kara ben kara / Aman biz gidelim ılgara / Eğer gönlün var ise / Haydi kalk gidelim kızlara
(Anonim. Yöre: Ankara)

b→

BUZUKİ

Rebetlerin Anadolu'dan getirdikleri bağlamalarını düşünerek yaptıkları bir telli saz. Başlangıçta bağlamaya çok benziyordu. Sonraları, Yunanistan'ın Alman asıllı faşist kralı Otto'nun Batı müziğini yaygınlaştırma propagandası ve anti-Türk, anti-Ortodoks kültür siyasetinden sazlar da nasibini aldı. Bin yıllık bağlamanın komalı sapı atıldı, yerine gitar sapı takıldı. Bağlamanın zeybekler tarafından çalınan "bozuk düzen"inden esinlenerek, bu yeni melez saza "buzuki" dendi. Bağlamadan farklı olarak, yeni perde sistemiyle artık tüm makamlar çalınamıyordu. Ayrıca, santurun gergin ve keskin sesini arayan adalı kulağı, bağlamaya çok yabancı olan bir tel gerginliği ve yüksekliği getirdi bu yeni saza. Bu sazın bir oktav tizine "tsouras" (cura), iki oktav tizine "baglama" deniyor. 1963'den sonra rembetiko müziğinin taverna müziği şeklinde yozlaşması sonucu, geleneksel üç telli enstrümana dördüncü tel eklendi. Ancak rembetiko püristleri hâlâ üç telli buzukiyi tercih ediyor. En meşhur buzukiciler arasında Tsitsanis, Vamvakaris, Athanasiu, Papaiannu sayılabilir.

ç→

ÇELEBİ, ASAF HALET

(1907 - 1958) Mevlâna soyundan geldiği için Çelebi soyadını aldı. Cumhuriyet şiirinin letrist öncülerindendir. Herkesin yüzünü Batı'nın şiir akımlarına döndüğü 1930-40'larda Doğu'ya vardı, yenilikçi bir şiir yaratmaya çalıştı, Divan edebiyatı, Budizm, Fars edebiyatı, tasavvuf ve Doğu-Batı edebiyatından aldığı ilhamla kendisine egzotik bir masal dünyası yarattı. Nirvana'yı, Sidharta Budha'yı hippilerden otuz yıl evvel keşfetti. Kimi zaman, şiirin anlamından ziyade, harflerin ahengiyle tüm insanlığa hitap eden "içi musiki dolu" şiirler yazmak istedi. I. ve II. Yeni'nin etkilendiği başlıca şairlerden biri olmasına rağmen, "kadri bilinmemiş şairler kervanı"ndandır. Reşad Ekrem Koçu'ya göre: "Ana diline tasarrufu sağlam, tarih kültürü pekala, ayrıca zarif, necib, nazik, edepli, terbiyeli, geniş tesamuha sahip, soyadının lugat manalarıyla asil bir zat idi." 1946'dan ölümüne kadar tüm seçimlerde İstanbul'dan bağımsız milletvekili olmak için adaylığını koydu. Çok şıktı, çevresindeki insanlarca yadırganacak zevklere sahip biriydi, Haldun Taner'in cümleleriyle söylersek, "Geleceğe dönük, yaşama değil de ölüm içindeki ebedi varoluşa yönelik bakış açısı, şiirlerine müslüman toplumun da hiç aykırı bulamayacağı akraba bir mistisizm getiriyor, ama onun bu mistik yanı, bazı düzeyde eleştiricilerce sırf bir orijinalite trüğü olarak değerlendiriliyordu. Mendil cebinde taşıdığı bir su şişesi içinde çiçekle dolaşması, yakasında daima kocaman bir gülle poz kesen Oscar Wilde'ın dandy'liğini anımsatıyordu." Son olarak meşhur "Sidharta" şiirini aktaralım:
niyagrodha / koskocaman bir ağaç görüyorum / ufacık bir tohumda / o ne ağaç ne tohum / om mani padme hum (üç defa) / sidharta buddha / ben bir meyvayım / ağacım alem / ne ağaç / ne meyva / ben bir denizde eriyorum / om mani padme hum (üç defa)

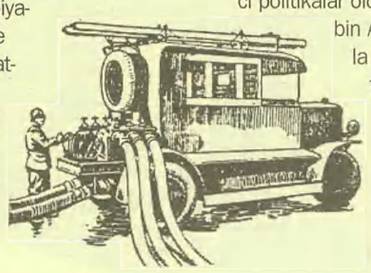

e→

EMEVİLER

Emevi hanedanının kurucusu Muaviye, 658'de askerleri tarafından halife ilan edildi. 661'de Hz. Ali'nin öldürülmesiyle zaferini kesinleştirdi. İslâm dünyasının ağırlık noktasını Şam'a, Yunan kültürünün etkilerinin hâlâ silinmediği, eski Akdeniz uygarlıklarının doğup geliştiği bölgelere taşıdı. Muaviye döneminde halifelik mutlak bir hükümdarın gücüyle donatıldı. Merkezde ve taşrada bir yönetim örgütü kuruldu, Yunanlı ve İranlı yerel memurlar görevlerinde kaldı, zaten bunlar da zamanla Araplaşıp İslâm'a geçtiler. Halifeliğin ikinci kurucusu sayılan Abdülmelik, iç ayaklanmaları bastırıp koyu bir Araplaştırma siyaseti izledi. I. Velid döneminde Araplar ilk kez İspanya'ya girdi. Sind ve Maveraünnehir fethedildi. Hanedanlığın en büyük sorunu, İslâm'ı sonradan benimseyen ve Arap olmayan "Mevali" topluluklarına uygulanan ayrımcı politikalar oldu. Dindarlığıyla ünlü Ömer bin Abdülaziz, bir takım reformlarla bu ayrımları kaldırmaya çalıştı. Halife Hişam döneminde İspanya'da ilerlemeye çalışan Emeviler, 732'de Charles Martel'in ordusuna yenildikleri Poitiers'e kadar ilerlediler. Bu olayı izleyen kargaşa ortamı ve Abbasi ayaklanması sonunda, 750 yılı Emevilerin sonu oldu. Kuzey Afrika'dan Orta Asya'nın içlerine uzanan Emevi devleti, İslâm dünyasını o güne kadarki en geniş sınırına ulaştırdı. Bunun en önemli nedeni, fethettikleri yerleri hızla Araplaştırma ve İslâmlaştırma politikası oldu.

h→

HUXLEY, ALDOUS

Darwin'in "Engels'i" sayılan ünlü evrimci biyolog Thomas Henry Huxley'nin torunu, bir başka ünlü biyolog Sir Julian Huxley'nin biraderi, İngiliz edebiyatının mümtaz simalarından şair ve eleştirmen Matthaus Arnold'un yeğeni, Cornhill adlı saygın derginin sahibi ve yöneticisi Leonard Huxley'nin oğlu. 1894 doğumlu. 1921'de, henüz 27 yaşındayken yayınladığı "Krom Sarısı" adlı romanıyla adını duyurdu, "fütürist" yergi romanı, "kült" kitap "Yeni Dünya" ile ölümsüzlüğe kavuştu. 1919'da Belçikalı Maria Nys'le evlendi. 40'lı yıllardan itibaren "gizemli" uyarıcılara ve Doğu felsefelerine sardırdı, "Algının Kapıları" adıyla kaleme aldığı meskalin deneyimi büyük ilgi (ve tepki) uyandırdı; "çiçek çocukları"nın başucu kitabı oldu. 1932'de yayınlanan "Yeni Dünya"da, dünyaya bilimin egemen olmasıyla insanlığın mutlululuğunun sağlanabileceği varsayımından yola çıkar, bilimin doğum öncesinden başlayarak adım adım oluşturduğu, düzenlediği "mutlu toplum"u "bilimcilik" üzerine kurulan bir dünya devletini anlatır. Ancak, "ütopya romanı"nın öncüsü olan H.G. Wells gibi, bilimin her derde deva olduğunu düşünmez, "kuşkucu" bir bakışla yaklaşır. Nitekim, "bilimci" anlayışla yukarıdan aşağı inşa edilen "Yeni Dünya" toplumundaki "toplumsal mutluluk", bireylere mutluluk getirmez.
Huxley, "Yeni Dünya"dan otuz yıl sonra yazdığı "Ada"da yine bir ütopya, bir "düş ülkesi" anlatır. Ama bu kez, "pozitif bilim"den ziyade "ruhsal deneyim"e ağırlık verir. Ancak, "Ada"nın esin kaynağı Budizm olmasına rağmen, Huxley'in "sosyal mühendis"liği yoğun olarak hissedilir bu son romanında. "Ada" da, Huxley'in önceki yapıtları gibi "didaktik" olmakla eleştirilmiştir. Yine de, Akşit Göktürk'ün belirttiği gibi, "çağımızda pek az ütopya yazarı onun 'Ada'da sergilediği coşkuya, aydınlanmaya, etkiye erişebilmiştir..."
"Ada"nın etkisinin en taze ve en somut örneği, elinizdeki sayımızın Fotosentez'i. Uzun lafın kısası, ardında derin izler bırakan bir "düşünce romancısı"dır Huxley.

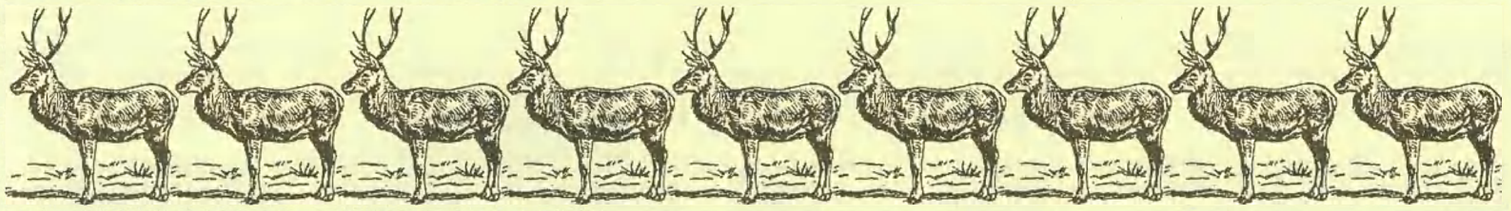

k→

KÖÇEKÇE

Köçek veya köçek takımının raksına eşlik eden kıvrak musiki parçası. "Köçek", kadın kılığına girerek çengi gibi oynayan erkeklere denir. "Köçekçe takımı", aynı makamdan birkaç köçekçenin art arda okunmasıyla meydana gelen köçekçeler dizisidir. Köçekçelerin çoğu kıvrak nağmeli Anadolu ya da Rumeli türküsüdür. Klasik Türk bestecileri de bu formda besteler yapmıştır. İsmail Dede Efendi, en çok köçekçe besteleyenlerden biridir. Padişah saraylarında köçek takımları olduğu gibi, davetle ve ücret karşılığı diğer saraylara, konaklara, eğlence yerlerine giden profesyonel köçek takımları da vardı. Sakızlı Rum ve çingene asıllı köçekler ünlüydü. Köçekçe oynayan köçekler kız gibi giyinirler, saçlarını uzun bırakırlardı. Etek yerine şalvar giyenlere "tavşan" denilirdi. Kadınlara köçek değil, "çengi" ya da "rakkase" denirdi. Çoğunluğu eşcinsel olan köçekler uğruna bütün varlığını ortaya koyan zenginler vardı. Yeniçeriler arasında bu yüzden sık sık kanlı bıçaklı kavgalar çıkardı. Ahlak kurallarına uymadıkları için, 1856 tarihli bir kanunla köçeklerin çalışmaları yasak edildi. İçlerinden birçoğu Mısır'a, Mehmet Ali Paşa'nın yanına kaçtı. Köçeklerin Büyük Afet, Altıntop, Tazefidan, Yenidünya, Kıvırcık, Tilki gibi takma adları vardı. Tanınmış köçekçe oyunları arasında kaytan, tura ve fes oyunu vardır. Bugün Anadolu'da bazı köylerde, düğünlerde, şenliklerde böyle para karşılığında çalışan etekli köçeklere rastlanır. TRT repertuarından bestecileri bilinmeyen bazı meşhur köçekçeler: Türkmen kızı çıkıvermiş oyuna, Acem kızı çıkıvermiş oyuna, Gel derim gelmez yanıma, Bülbül olsam kona(da)bilsem dallare, Ararım eşim ararım, Ey gonca-i nevres-nihâl, Benim sevdiceğim bahçenin gülü, Şûh-i sitemkâr söyletme beni, Gönüller kapıcı hercâî zâlim, Selanik kahpe Selanik... Ve diğerleri:
Baharın zamanı geldi a canım, Güzel gel aklımı aldın, Bir sevda geldi başıma *(Dede Efendi),* Gözde yaş kalmadı *(Rif'at Bey),* Ay mı doğmuş gün mü doğmuş âlem rûşen, Yabandan geldim yabandan, Dağ başında tüter duman, Bekliyorum salınarak çık raksa heman, Gece gündüz hep hayalin gözlerim, Şafak söksün güneş doğsun görelim *(Muallim İsmail Hakkı Bey)* , Salınıp seyran yerine çıkan dilber kiminsin sen *(Kasım İnaltekin),* Yar bağında gönül çeken bülbülün *(Ali Rıza Şengel),* Bir yüzü meh eyledi bak şem'ine pervâne beni *(Bekir Sıtkı Sezgin),* Bir nazenin bana gel gel eyledi *(Bâki Çallıoğlu)*

l→

LODOS

Güney yönünden esen rüzgar. Yunanca "notos" sözcüğünden geliyor. Gezici siklonların ülkemize daha çok sokulduğu kış mevsiminde daha sık eser. Bu siklonların sıcak cephesinin geçişini izler, genellikle sıcaklığın yükselmesine ve yağışa yol açar. Reşat Nuri, bir eserinde "Orası daha güzel, hem kışın lodosa karşıdır, üşümezsin" diye yazmıştır. Türkçede lodosla ilgili kimi deyimlerr de vardır. "Lodos balığı gibi" deyimi, gönülsüzce, ağır ağır davranan kimseler için; "Lodos, poyraz" deyimi, olur olmaz isteklere kapılan, kaprisli, kararsız kimseler için kullanılır. Lodos rüzgarı genellikle yağmur getirdiği için "Lodosun gözü yaşlıdır" derler. Son noktayı Orhan Veli koysun: "Dinmiş lodosların uğultusu içinde / İstanbul'u dinliyorum gözlerim kapalı."

m→

McGEE, ALAN

1960 doğumlu bir İskoç vatandaş. Oasis'in kaşifi ve indie plak şirketlerinin babası olarak kabul ediliyor. Alan McGee, özellikle mod müziklerini ve 60'ların psychedelic gruplarını dinleyerek ilkgençliğini tüketti. Çeşitli fanzinler çıkardı. Londra'ya 1982 yılında geldi. 60'ların mod gruplarından Creation'a hayranlığı nedeniyle aynı isimde bir plak şirketi kurdu. Jesus & Mary Chain ilk sözleşme imzaladığı gruplardan biri oldu. Primal Scream, My Bloody Valentine, Ride, Boo Radleys, Teenage Fanclub gibi gruplar hep Creation tezgahından geçtiler, birçoğu hâlâ aynı şirketin "portföy"ünde yer alıyor. Oasis'den akan paralarla iyice rahata ermiş vaziyetteler. Oasis'in keşfi ise 1993 mayısında oldu. Alan McGee onları geceleyin Glascow'da küçük bir kulüpte teşhis etti ve notunu verdi: "Rock'n'roll'un geleceği." Ardından bir sürü yeniyetme grup McGee'nin kapısını aşındırmaya başladı. McGee, son seçimler döneminde İşçi Partisi'nin İskoçya'daki seçim çalışmaları için 12 milyar TL. değerinde bir çek takdim etti. Para işe yaradı ki, Muhafazakarlar hiç milletvekilliği kazanamadı İskoçya'da. Sıkı bir Oasis fan'i olduğu bilinen Tony Blair sonunda başbakan olunca, kokainmanlığı herkesçe bilinen Alan McGee'yi kültür bakanlığına bağlı bir komisyona bir numaralı üye seçti.

MOBUTU

Zaire devlet başkanlığı yapan ve Afrika kıtasının iktidarda en uzun süre kalan liderlerinden birisi. Doğduğunda verilen adla Joseph-Desire Mobutu ya da sonradan aldığı adla Mobutu Sese Seko Kuku Ngbendu wa za Banga, 14 Ekim 1930'da aşçı bir babayla otel temizlikçisi bir annenin oğlu olarak Ekvator bölgesinde doğdu. Sekiz yaşında babası öldüğünde yollandığı Katolik misyonundan, 19 yaşında kovularak ayrıldı. Bir süre gazeteciliği denedi, ama mücevher çalarken yakalanınca asker olarak Ulusal Kongo Hareketi'ne katıldı. 1960'da Belçika sömürgeliğinden çıkarak bağımsızlığını kazanan Zaire, büyük bir ekonomik ve siyasi karışıklık içindeydi. Mobutu, Zaire'nin 1960'da yeni devlet başkanı olan Patrice Lumumba'nın yanında 'yardımcı' olarak çalışmaya başladı. Bu yıllarda Zaire'nin büyük zenginliklerini Sovyetler'e kaptırmak istemeyen ABD, Sovyetler'in açıkça tuttuğu Lumumba'nın devrilmesine karar verince, bu görev ordunun başında bulunan Mobutu'ya düştü. 1965 yılında, ABD'nin de yardımıyla, Mobutu iktidar koltuğuna oturdu. Bu tarihten sonra Mobutu'nun servetine servet kattığı günler başladı. İktidar felsefesini, bir mitingde söylediği şu sözlerle özetledi: "Gidin ve bulduğunuzu çalın, ama çok çalmayın ki yakalanmayasınız." İktidarı boyunca yolsuzluk, akraba kayırma ve kötü yönetim devam etti. Ülke bütçesinin yüzde 17'sine denk gelen maaşının çoğunu Dünya Bankası'nın Zaire'ye açtığı kredilerden sağladı. 90'ların başında askerlerinin yaptığı baskınla onlarca Belçikalı öğrenciyi öldürmesinden sonra Batı'yla arasını açıldı. 1994'te ise, Tutsilerin intikamından korkarak Zaire'ye sığınan Ruandalı Hutulara kapısını açmasıyla, tekrar Batı'nın gözüne girdi. Ama "hırsız diktatör"ün saltanatı 32 yıl sürdü. Bu yılın mayıs ayında devrildi, ülkeyi terketmek zorunda kaldı.

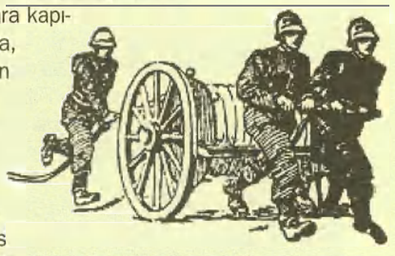

Necmiye'nin hatırı

Zafer bayramı gecesi Emrullah'ın bahçesinde toplanan müşteriler kahvecinin civar bir çergiden devşirip getirdiği saz takımını beğenmemişler, kendi başına bir masada oturan eski klarnetçi Cemal Efendiye yalvarıp ille de ille gırnata çaldırmağa uğraşıyorlar...

Cemal Efendi, kır saçlı, çökük avurtlu, kendi halinde ufak tefek bir adamcağız. Bir zamanlar Akıntıburnu'nda çalarken, İstanbul'da eşi menendi yokmuş. Ama artık kocadığı için şimdi gezici fotoğrafçılık ediyor. Bu gece buraya klarnet çalmaya değil, efendi efendi oturup rakı içmeye, mehtabı seyretmeye gelmiş. Esasen kulaklarında her daim uğultu varmış. Dispanser hekimi, "Bu yaştan sonra klarnet sana gelmez" diyormuş.

Müşteriler; "Oyunbozanlığın âlemi var mı ya, kır şu inadı da dört başı mamur bir taksim geç be yahu" diye ısrar ettikçe Cemal, "Tövbeliyim anam... Yıllar var ki ağzıma klarnet almadım" diyor, yeminler edip nimetler öpüyor.

Bakkal Rıza Bey, baktı olmayacak, işe milli hisleri de karıştırdı:

"Ulan sende hamiyet yok mu?" diye bağırdı. "Cümle âlem bu gece Zafer Bayramı şerefine eğlenirken sen ne ...k yemeye naz edersin? Sen bu memleketin evladı değil misin? Sen müslüman değil misin?"

Fakat bu da para etmedi. Cemal, Nuh diyor, peygamber demiyordu.

Bu sırada arka tarafta bir yerden kalınca bir kadın sesi şarkıya başlamıştı:

Geçtiğim dikenli aşk yollarında
Elimden bir kırık saz geldi geçti

Kahveci Emrullah, Cemal'i kışkırtmak istedi:

"Bak, Necmiye'den ibret al. Hiç nazlanıyor mu?" dedi.

Ama o, kulak kesilmiş, şarkıyı dinliyordu. Düğünlerde oyun oynayan bu fıkırdak kadından oldum bittim pek hazzederdi.

Onun bu dalgın halini görünce, Rıza Beyin gözlerinde kurnaz bir parıltı yandı. Emrullah'ı yanına çağırıp kulağına usulca bir şeyler fısıldadı. Ve bunun neticesi olarak, biraz sonra şarkısını bitiren Necmiye, bir biçiminegetirip Cemal'in masasına yanaştı.

Cemal kadını görünce ayağındaki yırtık ayakkabıları masanın altına gizledi. Kemer yerine beline bağladığı bavul kayışı görünmesin diye de düğmesiz ceketinin önünü kavuşturup kendine çeki düzen verdi.

Necmiye, beraberinde koca bir şarap şişesi getirmişti. Klarnetçi ilkin:

"Ben rakının üstüne şarap içmem" diyecek oldu. Ama kadının doldurup önüne sürdüğü kadehi nedense geriye itmedi.

Karşılıklı konuşmaya ve parlatmaya başladılar.

Kadın, ikide bir, Rıza Beyden tarafa dönüp belirsizce göz kırpıyor, o da "aferin, işte böyle olacak" der gibilerinden gülümsüyordu.

Cemal, keyif olmağa başlamıştı. Necmiye oynaşmak isteyen bir dişi kedi sırnaşıklığıyla ona sokuldukça sokuluyor, iri memeleri ara sıra adamın omzuna, koluna sürtüyordu. Bir ara meze tabağından aldığı bir hıyar dilimini Cemal'in ağzına uzatırken:

"Bu gece, oynak bir hava istiyorum Cemal ağabey" diye göz süzdü. "Şöyle insanı çıldırtacak bir şeyler olmalı. Anlıyorsun ya... Hatırımı kırmazsın artık." Yeşil gözlerinde mahmurluk, sarhoşluk ve çılgınlığa benzer acayip pırıltılar vardı.

Cemal onlara bakarken, göğsünün orta yerinde ılık bir şeylerin eridiğini hissediyordu. O anda tövbesini, dispanser hekiminin tehdidini, her şeyi, her şeyi unutuvermişti. Sigarasını masasının üzerine basıp ezdi:

"Getirin şu meredi" diye seslendi.

Çingene gırnatacı hemen koşup gelmiş, "buyur ağbi, bir de sen üfür bakalım" diyerek sazını saygıyla uzatmıştı.

Cemal, avurtlarını belirsizce şişiren bir nefes verişle gırnataya üfledi. Kahvenin rakı kokan havası ossaat bir köçekçenin kıvrak nağmeleriyle doluverdi.

Necmiye kalkmış, ortada dönüyordu. Yüzüne dolanan çatkısını sinirli bir hareketle başından çekip atınca, omuzlarına taraz taraz dökülen kuzguni saçlarıyle daha güzel oldu.

Cemal gözlerini ondan ayırmadan çalıyordu. Yüzü kızarmış, alnında ve boynunda dal gibi damarlar belirmişti.

Kadın, cezbeye gelmiş gibi kıvrılıyor, omuzlarını fıkırdatıp memelerini titretişi, saçlarını geriye atıp gerdan kırışları, dolgun kalçalarını çalkalayıp kıvranışları bütün seyircileri zıvanadan çıkarıyordu.

Oyun, alkışlar arasında sona erince, Necmiye, arkasında ağır bir ter kokusu bırakarak geldi, yeniden Cemal'in masasına oturdu. Esmer yüzünü, tatlı bir pembelik kaplamıştı. Bu haliyle gözlerinin yeşili daha yeşil görünüyordu. Önündeki bardaktan bir yudum şarap içti. Sonra Cemal'e dönerek: "Dinlendinse şimdi de bir taksim geç bakalım" dedi.

Artık rica değil, kumanda ediyordu.

Cemal, o demese de zaten çalacaktı. Kalçalardaki o şehvetli çalkanışı, göğüsteki o kabarık şahlanışı bir defa gördükten, bir defa bu dişi vücudun ter kokusuyle karışık sıcak rayihasını teneffüs ettikten sonra, "çalma" deseler de artık duramazdı.

Gırnatayı kavradı, bir taksime girişti.

Şimdi çopur yüzünde büyük bir ciddiyetle sazını üflüyor, sigaradan sararmış kirli tırnaklı parmaklarını, siyah tahtanın delikleri üzerinde bir indirip bir kaldırarak durmadan koşturuyordu. Çaldığı sanki gırnata değil de bir sihirbaz aletiydi. Ses kıvrılıp bükülüyor, sıçrayıp koşuyor, ah çekip ağlıyor, kahveden dışarı taşıp mehtabın yarı aydınlattığı çarpık yollara, ıssız tarlalara dökülüyor, sonra uçsuz bucaksız enginlere doğru yayılıp kayboluyordu.

Ama, taksim yarısına gelmemişti ki gırnatanın sesi, kurgusu biten bir gramofon plağı gibi, birden sönüverdi.

Necmiye bir çığlık atarak ayağa fırladı. Cemal, iskemlesinden kaymış, yerde dört ayak olupkalmıştı. Ne büsbütün düşüyor, ne de kalkabiliyordu. Yere dayadığı iki elinin ortasına burnundan şıpır şıpır kan damlıyordu.

Müşteriler bir anda klarnetçinin etrafını aldılar. Kimi bileklerini ovalıyor, kimi saçını çekip burnuna pamuk tıkamaya uğraşıyordu.

Cemal bayılmış değildi. Taksim yaparken bir ara kendini fazla zorladığından birden başı döner gibi olmuş, ama burnu kanamaya başlayınca alnında soğuk bir terle işte tekrar kendine gelivermişti. Şimdi yattığı yerden yorgun bakışlarla etrafını süzüyor, sanki buğulu bir camın ardından bakıyormuşçasına dumanlı ve bulanık gördüğü bu kalabalığın ortasında Necmiyesini araştırıyordu. Fakat kadın getirdiği şarap şişesini alıp çoktan sırra kadem basmıştı.

O ara koşup hadiseyi Cemal'in bir mahalle ötedeki evine yetiştirenlen olduğundan klarnetçinin karısı, sırtında bir gecelik, alı al moru mor kahveden içeri daldı:

"Ulan deyyus... Ulan gavurun domuzu... Zurna çalarken geberip gideceksin... Allah canını alsın emi... Gebersen gam yemem, köşede yatıp kalırsan kim bakacak sana?.. Ha, söyle kim bakacak sana?" diye yakasında tutup kedi yavrusu gibi sürümeye kalkıştı.

Cemal gitmek istemiyor, titrek elleriyle iskemlenin kenarına, masanın ayağına tutunmaya çalışıyordu. Onun bu direnişi kadını büsbütün çileden çıkardı.

"Yürü diyorum herif, yürü, beni günaha sokma" diye adamı zorla ayağa kaldırdı. Ama Cemal'in yürümeye değil, ayakta durmağa bile gücü yoktu. Başı dönüyor, bacakları sapır sapır titriyordu.

Onun bu halini görünce Emrullah'la kayını gelip Cemal'i omuzlarından yakaladılar. Ayaklarına da bekçinin oğlu yapıştı. Onlar önde, gecelikli kadın arkada sarhoş klarnetçiyi kargatulumba bahçe kapısına doğru götürmeye başladılar.

Onlar gözden kaybolunca, herkesin üstünden büyük bir yük kalkmış oldu. Kahve biraz sonra gene o deminki canlılığına kavuştu. Bu sırada çingene çalgıcılar etrafı coşturmak ister gibi gürültülü bir oyun havasına giriştiler.

Emrullah'ın müşterileri şimdi ortada halka olmuş, harmandalıya kalkan iki delikanlıyı seyrediyorlardı.

Haldun Taner, 1947

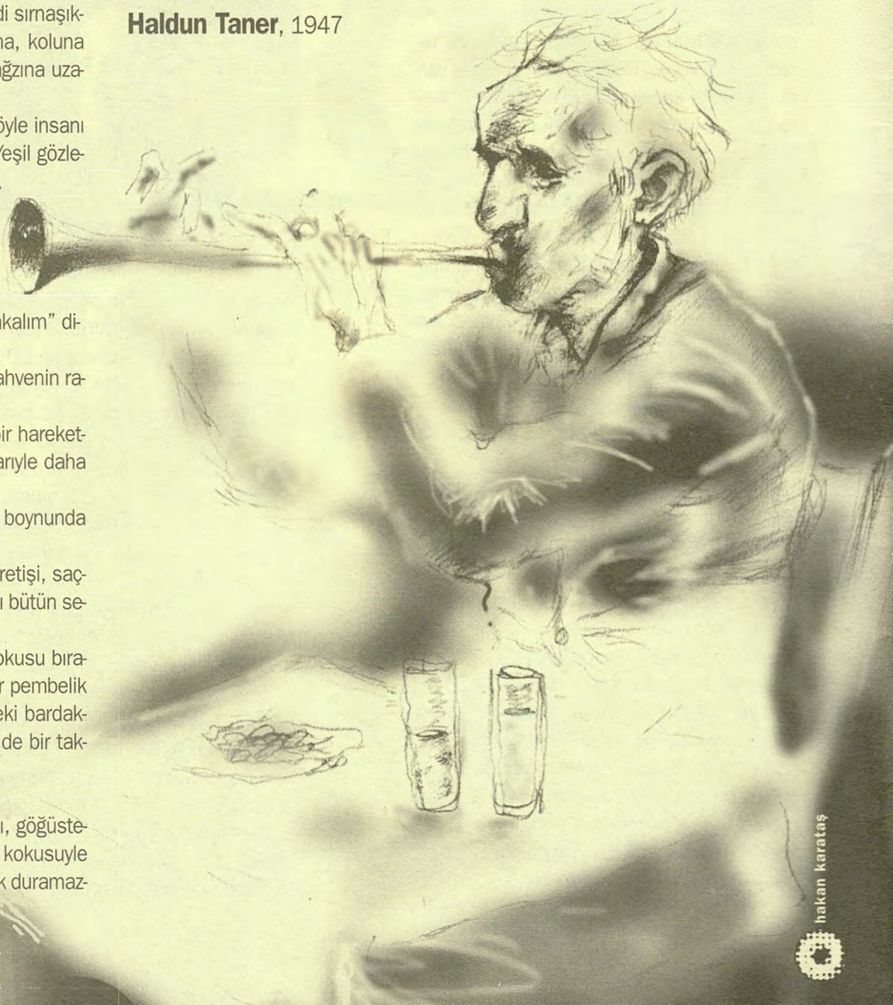

hakan karataş